

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Yayın Yönetmeninden / EditorialI-VII

ARAŞTIRMA-İNCELEME

- Erim KONAKÇI**.....1-28
Yukarı Menderes Havzası Tarih Öncesi Bilgilerine Katkı Sağlayan Yeni bir Yerleşim: Göceler Köyü (A New Settlement in Companion to the Prehistory of Upper Meander Basin: Göceler Höyük)
- Deniz KURMEL**.....29-43
Traduction en turc de l'article 5 de la convention Europeennedes droits de l'homme: Differents types de la detention (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. Maddesinin Çevirisi: Tutukluluk (Detention) Teriminin Farklı Türleri
- Mehmet OK**.....45-69
Hierapolis Teritoryumunda Yeni Bir Yerleşim Alanı: Akcapınar Nekropolü ve Buluntuları (A New Settlement in The Hierapolis City Area: Akcapınar Necropolis And Its Findings)
- Mutlu Melis ÖZGERİŞ**.....71-85
Atatürk Üniversitesi'ne Öğrenim Görmek İçin Gelen Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar (Problems While Learning Turkish Faced Foreign Students of Which Come for Education in Atatürk University)
- Emre TANDIRLI**.....87-94
Essai sur un paysage de la Renaissance: La tempete de Giorgionne (Bir Rönesans Manzarası Üzerine Deneme: Giorgione'nin Fırtınası)
- Sezen KAYHAN**.....95-105
Fongogo: A Case Study on The Usability of The Local Crowd Funning And Fundraising Websites in Turkey (Fongogo: Türkiye'deki Yerel Kitlesele Fonlama ve Kaynak Geliştirme Web Sitelerinin Kullanılabilirliği Üzerine Bir Vaka Çalışması)
- Dalila ÖZBAY**.....107-119
Otto Dix'in "Savaş" Adlı Poliptiği İle Mehmet Ruhi Arel'in "Çanakkale Savaşı" Adlı Triptiğinin Karşılaştırılması ve Analizleri (A Comparative Analysis of Otto Dix's Polyptych Painting "War" And Mehmet Ruhi Arel's Triptych "The Battle of Canakkale)

Muazzez HARUNOĞULLARI	121-137
<i>Orta Doğu Jeopolitiği ve Küresel Güçlerin Enerji Mücadelesi (Middle East Geopolitics And Having Energy Struggles of The Global Power)</i>	
R. Haluk SÖNER	139-153
<i>Antiokheia Ad Maeandrum Antik Kenti (The Ancient City of Antioch on The Maeander)</i>	
Gönenç HONGUR	155-171
<i>Structuralist Paradigm And Music (Yapısalcı Paradigma ve Müzik)</i>	
Canan Zehra ÇAVUŞ - Telat KOÇ	173-191
<i>Mekansal Planlamada Yer Sistemi Yaklaşımı; Hakça/Gerçekçi Planlama (H/G) (The Earth System Approach in Planning: Judicious/Realistic Planning (J/RP))</i>	
Pınar ERKEM	193-201
<i>Civil Society in Conflict Regulation: Cyprus Case (Çatışma Yönetiminde Sivil Toplum: Kıbrıs Örneği)</i>	
Yunus ALYAZ–Ali Osman ÖZTÜRK–Zübeyde Sinem GENÇ ...	203-218
<i>Contribution of an Environmental Documentary Movie to The Development of Pre- Service Teachers' Environmental Attitudes (Çevre İçerikli Bir Belgesel Filmin Öğretmen Adaylarının Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi)</i>	
Tatiana GOLBAN - Özge KARİP	219-230
<i>Beauty as Fairy Tale in Fay Weldon's Novel The Life And Love of a She-Devil (Fay Weldon'ın Bir Dişi Şeytanın Hayatı ve Aşkları Adlı Eserinde Peri Masalı Ögesi Olarak Güzellik Kavramı)</i>	
Coşkun DİKBİYİK - Ensar YILMAZ	231-246
<i>Tekirdağ Büyükşehir Naip Köyü Üzerine Bir Sosyal Yapı Araştırması (A Research on Social Structur of Naip Village From Tekirdağ Metropolitan Municipality)</i>	
Levent TOKSÖZ - Cahit KAHRAMAN	247-256
<i>Türk Üniversite Öğrencilerinin Emoji Algısı (Emoji Attitude of Turkish University Students)</i>	
<i>Yayın İlkeleri /Principles of Publication</i>	257-271

Sayı-Number: 9
ISSN: 2147-088X

Bahar /Spring 2017
<http://humanitas.nku.edu.tr>

YAYIN YÖNETMENİNDEN

H. Veli AYDIN¹
R. Haluk SÖNER²

Dergimizin (5)9 Bahar 2017 sayısında, yedisi yabancı dilde olmak üzere 16 makale yer almaktadır. Bu sayımızda sosyal bilimlerin farklı alanlarından ilgi çekici yazıların yer alması sevindiricidir. Toplumbilim ve arkeoloji alanları üçer makale; dilbilim ve sanat tarihi ikişer; yazın, eğitim, coğrafya, bilişim, müzikoloji ve mimarlık alanları da birer makaleyle temsil edilmektedirler.

Toplum bilim alanında, Pınar Erkem, *Civil Society in Conflict Regulation: Cyprus Case*, adlı çalışmasında, uzun süreli bir çatışma alanı olan Kıbrıs'ta STK projelerinin ve sivil toplum girişimlerinin ortaya çıkardığı sonuçları ele alınarak, bunların hem ortaklıkçı demokrasi teorisi hem de çok etnikli ülkelerde çatışmaların yönetimine olası katkısını tartışmaya açmaktadır. *Türk Üniversite Öğrencilerinin Emoji Algısı* başlıklı incelemede, Levent Toksöz ve Cahit Kahraman, dünyada giderek popülerlik kazanan emoji kullanımının Türk üniversite öğrencileri arasında kullanımını, kişisel emoji ilişkisi ve emoji yarar algısı bağlamında ele alarak, emoji kullanım sıklığının orta seviyede olduğunu ve olumlu karşılandığını ortaya koymuştur. *Tekirdağ Büyükşehir Naip Köyü Üzerine Bir Sosyal Yapı Araştırması* konulu çalışmada ise, Çoskun Dikbiyık ve Ensar Yılmaz, Merkez Köy olma özelliği taşıyan Naip'te toplumsal ilişkilerin yapısallığını ölçerek, söz konusu köyün kentleşme sürecinde bazı etkileşimler yaşamakla beraber, geleneksel yapı özelliklerini büyük ölçüde devam ettirdiklerini ve kente yeterince eklenemediklerini ortaya koymaktadırlar.

Arkeoloji alanında bir biriyle ilgili çalışmalardan ilkinde, R. Haluk Söner, *Antiokheia Ad Maeandrum Antik Kenti* adlı çalışmasında, Dandalaz Nehri'nin Menderes Irmağı'na karıştığı noktada yer alan Antiokheia ad Maeandrum antik kentini, antik kaynaklar, nümizmatik ve epigrafik veriler ile ortaçağ kaynaklarında yer alan sınırlı bilgilere dayanarak incelemektedir. *Yukarı Menderes Havzası Tarih Öncesi Bilgilerine Katkı Sağlayan Yeni Bir Yerleşim: Göceler Höyük* konulu ikinci çalışmada, Erim Konakçı, bölgede yapılan yüzey araştırmalarında Geç Kalkolitik, Erken, Orta, Geç Tunç Çağları ve Roma dönemine tarihlenen seramiklerin bulunmasından yola çıkarak, bölgenin Yukarı

¹ Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi. vaydin@nku.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi. rhsoner@nku.edu.tr

Menderes Havzası yüzey araştırmaları ile uyumlu sonuçlar gösterdiğini ve Beycesultan yerleşimi ile de büyük benzerliğinin olduğunu savunarak; Geç Tunç Çağının başlarına kadar kesintisiz iskan gören Göçeler Höyük'ün Geç Roma döneminde terk edildiğini tespit etmektedir. *Hierapolis Teritoryumunda Yeni bir Yerleşim Akanı: Akçapınar Nekropolü ve Buluntuları* konulu üçüncü çalışmada da, Mehmet Ok, nekropolde yapılan kurtarma kazısında ortaya çıkarılan mezar yapılarını ve burada bulunan mezar hediyeleri inceleyerek, bölgede tarımla uğraşan küçük bir yerleşim olduğu sonucunu çıkarmakta ve nekropolün MÖ 1. yüzyıl ile MS 3. Yüzyıllarda kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Dilbilimle ilgili biri Fransızca olmak üzere iki makale okurlarla buluşuyor. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları içtihatlarının resmidili İngilizce ve Fransızca terimlerinin Türkçeye aktarımında sorunları ele alan *Traduction en Turc de L'article 5 de la Convention Europeen des Droits de L'homme: Differents Types de la Detention* adlı çalışmasında, Deniz Kurmel, terimleri buldukları söylem boyutunun içerisinde ele alan yeni terim bilim yaklaşımlarının içtihat metinlerinde anlam kazanan terimlerin aktarımında yöntemsel bir çerçeve sunabileceğini savunmaktadır. Mutlu Melis Özgeriş'in, *Atatürk Üniversitesi'ne Öğrenim Görmek İçin Gelen Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Karşılaştığı Sorunlar* başlıklı araştırması, yükseköğrenim gören yabancı öğrencilerin Türkçenin farklı sözdizimsel ve yapısal, ses özelliklerine sahip olmasının yanı sıra farklı dil ailesine mensup olmasından dolayı, Türkçe yapıları meydana getirirken kendi anadillerinden çoğu kez transfer yapamadıklarından hata yaptıklarını vurgulayarak, bu sorunların giderilmesi yönünde dikkate değer önerilerde bulunmaktadır.

Sanat tarihi alanındaki biri Fransızca olan iki makaleden ilki, Emre Tandırlı'nın *Essai sur un passage de la Renaissance: La tempete de Giorgionne* adlı çalışmasıdır. Yazar Giorgione'ye ait Fırtına adlı tablonun Rönesans dönemi manzara resminin tipik özellikleri ile ilişkili felsefe olgularını analiz ederek, manzara imgesinin görsel etkisi bağlamında ortaya çıkan şiirsellik, tinsellik, pastoral, pitoresk gibi kavramları irdeliyor. *Otto Dix'in "Savaş" Adlı Poroliptiği ile Mehmet Ruhi Arel'in "Çanakkale Savaşı" Adlı Triptiğinin Karşılaştırılması ve Analizleri* başlıklı çalışmasında, Dalila Özbay, I. Dünya Savaşı'nın sanatçılar üzerinde yarattığı travmalar ile savaşın içerik ve biçimsel açıdan farklılıklarla sanat eserlerine yansımalarını toplumsal gerçekçi Otto Dix ve Mehmet Ruhi Arel'in bakış açılarıyla, savaşın gerçeklerini farklı bir eleştirel yorum ve yeni bir kurgu içinde ele almalarını değerlendirmektedir.

Yazın alanı İngilizce bir makaleyle temsil edilmekte olup. Tatina Golban ve Özge Karip, *Beauty as Fairy Tale in Fay Weldon's Novel The Life And Love of a She Devil* başlıklı makalesinde bir çok peri masalının en önemli paradigmalarından biri olan çağdaş görüntü kültüründe yaşayan bireylerin en önemli kaygılarından biri haline gelmiş güzellik ögesine odaklanarak,

masalarda yer alan baskın güzellik ideolojisini anlatırken, hakim kültürde kadın vücudu ve güzelliğine atfedilen ölçsüz önemi sorgulamaktadır.

Eğitim alanında, bir çalışma yer almaktadır. Yunus Alyaz ve arkadaşları, *The Contribution of an Environmental Documentary Movie on the Development of Pre-Service Teachers' Environmental Attitudes* adlı çalışmalarında; çevre belgeseliyle yabancı dil öğrenme etkinliklerine katılan öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarını yeni çevresel paradigma ölçeğinde ele alarak, çevre belgeselinin öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarına olumlu katkıda bulunduğunu tespit ediyorlar.

Coğrafya alanında ise, Muazzez Harunoğulları, *Orta Doğu Jeopolitiği ve Küresel Güçlerin Enerji Mücadelesi* başlıklı yazısında, küresel güçlerin enerji yarışında dünya petrolünün %60'tan fazlasını barındıran Orta Doğu bölgesinin bir rekabet alanı dönüşmesini ve enerji kaynakları üzerinde yaşanan hegemonya yarışını ele alarak, bu rekabetin küresel oyunlarla bölgesel çatışmalara dönüşmesini günümüz jeopolitiği ekseninde değerlendirmektedir.

Bilişim alanında, *Fongogo: A Case Study on the Usability of the Local Crowd Funning and Fundraising Websites in Turkey* adlı yazısıyla, Sezen Kayhan, kitlesel fonlama web sitelerinin başarısının Türkiye'deki yerel yatırımcıları benzer siteler geliştirilmesi konusunda etkilediğini vurgulayarak, Türkiye'de kurulan benzer sitelerin beklenen başarıyı gösteremediklerini ve bu başarısızlığının bu sitelerin kullanılabilirlik sorunuyla bağlantılı olduğunu tespit etmektedir.

Müzikoloji alanında, Gönenç Hongur, *Structuralist Paradigm and Music* başlıklı yazısında, metodolojileri ve yaklaşımlarıyla özellikle müzik analizi, müzikoloji ve etnomüzikolojide kullanılan müzik yapısalcılığının zemininin kurulmasına önemli destek sağlayan yapısalcı prensip ve teorilerin dilbilim ve antropolojiyi biçimlendirme sürecinin izini sürmekte, eleştirilere rağmen yapısalcı yaklaşımların müzik pratikleriyle kurulan anlamlar dünyasını yorumlamadaki etkinliğini ve herhangi bir müzik eserinin kültürel veya müzikal bağlamda analizinin yapısalcı metotlar olmaksızın eksik kalacağını değerlendirmektedir.

Mimarlık alanında, *Mekânsal Planlamada Yer sistemi Yaklaşımı; Hakça/Gerçekçi Planlama (H/GP)* başlıklı çalışmalarında, Zehra Çavus ve Telat Koç, "Hakça/gerçekçi planlama" yaklaşımının yer sistemi bütünü ve ülke geneli dikkate alınarak uygulanmasının gerekliliğini; kaynak kullanımı sürdürülebilirlik önündeki tıkanmanın giderilmesinde birincil adım olduğunu ve bu yeni yaklaşımla ülke kaynaklarının sürdürülebilir planlamasının gerçekleştirilebileceği ve doğal kaynak tahribatının önüne geçileceğini savunmaktadırlar.

Son olarak dergimizin kurucusu olup editörlük görevlerini yürütmüş olan Doç. Dr. Ali Tilbe ve Doç. Dr. Sonel Bosnalı'ya teşekkürü bir borç biliriz.

Sayı-Number: 9
ISSN: 2147-088X

Bahar /Spring 2017
<http://humanitas.nku.edu.tr>

EDITOR'S NOTE

H. Veli AYDIN¹
Haluk Rıza SÖNER²

We are delighted to present a new number ((5) 9, Spring 2017) of our Journal with its sixteen articles, seven of which are in foreign language. It is likewise a pleasure to see that the articles encompass different fields of social sciences, three studies being from sociology, three from archeology, two from linguistics, two from art history, and one from each of some other fields such as literary studies, education, geography, informatics, musicology, and architecture.

In the field of sociology, Pınar Erkem in *Civil Society in Conflict Regulation: Cyprus Case* argues about the impacts of bi-communal NGO projects in Cyprus and outcomes of civil society initiatives. By utilizing conclusions from the case, her paper offers contribution to both procedures of consociational theory and conflict regulation in other multi-ethnic states. In *Emoji Attitude of Turkish University Students*, Levent Toksöz and Cahit Kahraman clarify the emoji (pictogram) attitude of Turkish university students by considering the gender factor, and he concludes that the usage frequency of emoji is medium-level and favourable, and there is a strong perception that the use of emoji is beneficial in expressing feelings. In *A Research on Social Structure of Naip Village from Tekirdağ Metropolitan Municipality*, Coşkun Dikbıyık and Ensar Yılmaz focus on the structure of the social relations in Naip village, which is the center village in the municipality, and put forward the hypothesis that the villagers maintain their traditional structures and could not adapt to the city life.

R. Haluk Söner in *Antiokheia Ad Maeandrum Ancient City* examines the ancient city called Antiokheia ad Maeandrum, which is located on the point of intersection of Dandalaz and Menderes Rivers, by using the limited data from ancient and middle age numismatic and epigraphic sources. In the second article from the field of archeology entitled *A New Settlement Area Enlightening the Prehistory of Upper Meander Basin: Göceler Höyük*, Erim Konakçı claims that the Red Cross bowl which has been found among the Early Bronze Age 3 potteries constitutes a new sample to this group that is uncommonly seen in the Western Anatolia. According to Konakçı, although similar Middle and Late

¹ Assoc. Prof. Dr., Namık Kemal University, Faculty of Arts and Sciences. vaydin@nku.edu.tr

² Assist. Prof. Dr., Namık Kemal University, Faculty of Arts and Sciences. rhsoner@nku.edu.tr

Bronze Age pottery are seen in Beycesultan, they also exhibit some comparable characteristics with the Central Anatolia and the Western Anatolia's coasts. Göçeler Höyük which had a continuous settlement up to the beginnings of the Late Bronze Age was abandoned until the Late Rome Period ends. In *A New Settlement in the Hierapolis City Area: Akcapinar Necropolis and Its Findings*, Mehmet Ok claims that in the surveys conducted by the Hierapolis excavation team in 2005-2006 and from Roman inscriptions, it was proved that Akçapınar and the surrounding land were connected to Hierapolis. As a result of these data, Ok concludes that Akçapınar Necropolis must have belonged to a small settlement that dealt with agriculture, and this place was used in the 1st century BC and 3rd century AD.

Two articles from the field of linguistics meet the readers. In *Translation of Article 5 of the European Convention on Human Rights: Different Types of Detention (Détection)*, Deniz Kurlmel problematizes the translation of European human rights into Turkish; through the translation of the different types of term detention (détection), which is the key term of Article 5 of the European Convention on Human Rights "Right to liberty and security". She adopts a textual terminology approach based on the contextual analysis carried out in corpuses composed of French and Turkish jurisprudence texts, in order to examine different types of the term detention (détection) such as; détention provisoire, détention préventive, détention sans jugement, détention administrative and their translations into Turkish. In her article entitled *The Problems of Foreign Students In Atatürk University While Learning Turkish*, Mutlu Melis Özgeriş emphasizes the problems of the students who do not speak Turkish which is caused by the syntactic, structural and audial differences between Turkish and their native language which belongs to a different language family while making suggestions to avoid such problems. While trying to produce Turkish structures, they usually fail by being unable to transfer the message from their mother tongue.

The first article from the field of art history is Emre Tandırlı's *An Essay on a Renaissance Landscape: The Tempest of Giorgione*. The author analyzes the philosophical dimensions related to typical elements of a renaissance landscape in Giorgione's painting Tempesta (tempest or storm), while trying to handle some notions like poesy, spirituality, pastoral, picturesque which appear in the context of the visual impact of landscape image. Dalila Özbay in her article *A Comparative Analysis of Otto Dix's Polyptych Painting "War" And Mehmet Ruhi Arel's Triptych "The Battle Of Çanakkale"* aims to reveal how different cultures and artists embody the traumas of war in different contextual and structural perspectives by examining Otto Dix's polyptych painting called "War" and an Ottoman artist Mehmet Ruhi Arel's triptych "The Battle of Çanakkale".

The field of literature is represented by an article in English entitled *Beauty as Fairy Tale in Fay Weldon's Novel the Life and Love of a She Devil*, which is

written by Tatiana Golban and Özge Karip. This study shows that Fay Weldon's novel depicts the dominant ideology of beauty which is inserted in the fairy tales, questions the excessive interest in beauty and female body in the mainstream culture, divulges the artificiality of such preoccupations, illustrates the abusive and deluding nature, and presents their damaging impact upon individual's identity.

One article presents the field of education. Yunus Alyaz et al. in *The Contribution of an Environmental Documentary Movie on the Development of Pre-Service Teachers' Environmental Attitudes* investigate whether environmental documentaries have an effect on the attitudes of pre-service teachers, who are in an important position to shape coming generations. They conclude that working on the environmental documentary has a positive influence since there is a significant difference in the attitude levels of pre-service teachers before and after watching the environmental documentary.

In the field of geography, Muazzez Harunoğulları reveals the Middle East's geopolitical importance and the ideological, economic and political struggle of the global powers over the region which is based on energy in *Middle East Geopolitics and Energy Struggle of the Global Powers*.

In the field of informatics, *Fongogo: A Case Study on the Usability of the Local Crowd Funning and Fundraising Websites in Turkey* which belongs to Sezen Kayhan aims to determine the usability problems and evaluate efficiency, effectiveness, and satisfaction score of the most widely used Turkish crowdfunding website Fongogo. Kayhan emphasizes that the contemporary success of the global online crowdfunding platforms Kickstarter and Indiegogo inspired Turkish entrepreneurs to develop similar websites for the local use.

In musicology, Gönenç Hongur in his article entitled *Structuralist Paradigm and Music* traces structuralist principles and theories shaped by linguistics and anthropology that their methodologies and approaches have provided a great support for the underpinning of musical structuralism, employed particularly in music analysis, musicology, and ethnomusicology. According to Hongur, regardless of criticisms that the structuralist approaches receive, concerning any musical work and its analysis either its cultural or musical context would be considered incomplete without the consideration of the structural methods.

In *The Earth System Approach in Planning: Judicious/Realistic Planning (J/Rp)*, an article from the field of architecture written by Zehra Çavuş and Telat Koç, a new "judicious/realistic planning approach" is proposed considering the fact that human knowledge on natural and social sciences is based upon what they have learned from their environs and environmental problems that occur around them. This study anticipates that sustainable planning of resources of Turkey can be realized using the judicious/realistic planning approach.

Araştırma-İnceleme

**YUKARI MENDERES HAVZASI TARİH ÖNCESİ
BİLGİLERİNE KATKI SAĞLAYAN YENİ BİR YERLEŞİM:
GÖCELER HÖYÜK**

Erim KONAKÇI¹

Öz: Göceler Höyük, Yukarı Menderes Havzası dağlık kesim yüzey araştırması projesi kapsamında bulunmuştur. Höyük, Denizli İli Çivril ilçesinin kuzeybatısındaki platoluk alanda yer almaktadır. Burgaz Deresi, Göceler Höyük'ün hemen batısı ve güney tarafından akmaktadır. Kurumuş durumdaki dere son derece geniş bir vadi ve bununla bağlantılı olarak doğal bir güzergâh oluşturmaktadır. Konumuzu oluşturan tarih öncesi süreçten itibaren bilinmesi muhtemel olan bu güzergâh yakın bir zaman kadar bölge halkı tarafından kullanılmıştır. Söz konusu bu doğal yol kuzeydoğudan Çal-Banaz'a (Uşak) ve doğudan Çivril- Dinar'a (Afyon) açılmaktadır. Göceler Höyük, toplam da 2.7 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Göceler Höyük üzerinde oluşturulan 8 örnek toplama alanında yapılan yüzey araştırmalarında Geç Kalkolitik, Erken Tunç Çağı 1, 2, 3, Orta Tunç Çağı, Geç Tunç Çağı ve Geç Roma dönemlerine tarihlenen seramikler bulunmuştur. Yerleşimin iskân edildiği süreçler içerisinde yayılım alanında görülen değişim Yukarı Menderes Havzası yüzey araştırmaları ile uyum içerisinde sonuçlar ortaya koymuştur. Höyük'te tespit edilen Geç Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı seramikleri genel anlamda değerlendirildiğinde Beycesultan yerleşimi ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Erken Tunç Çağı 3 seramikleri arasında bulunan kırmızı haç bezemeli kap (redcrossbowl) Batı Anadolu'da az sayıda benzeri bulunan bu gruba yeni bir örnek teşkil etmektedir. Orta ve Geç Tunç Çağı seramiklerinin tamamının benzerlerini Beycesultan bulunsa da, Orta Anadolu ve Batı Anadolu kıyıları ile de karşılaştırılabilir özellikler sergilemektedir. Geç Tunç Çağının başlarına kadar kesintisiz iskân gören Göceler Höyük bu dönemin ardından Geç Roma Dönemine kadar terk edilir.

Anahtar Sözcükler: Göceler Höyük, Yukarı Menderes Havzası, Kalkolitik, Erken Tunç Çağı, Orta Tunç Çağı, Geç Tunç Çağı, Seramik.

¹ Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.
ekonakci@pau.edu.tr

A NEW SETTLEMENT AREA ENLIGHTENING THE PREHISTORY OF UPPER MEANDER BASIN: GÖCELER HÖYÜK

Abstract: GöcelerHöyük has been found within the scope of the archaeological survey project of the Upper Meander Basin's mountainous part. GöcelerHöyük is located on the north-western plane area of the district of Çivril in Denizli Province. The stream of Burgaz is situated to the west and south of GöcelerHöyük. The stream in its dry condition forms an enormous large valley and correlatively a natural route. This route which has been probably known since the prehistoric period generating our subject was used by the local community in the not too distant past. This aforementioned natural route opens atÇal-Banaz (Uşak) from the north-east and Çivril-Dinar (Afyon) from the east. GöcelerHöyük spreads over a 2.7 hectare-area in total. The potteries which date back to the periods of Late Chalcolithic, Early Bronze Age 1-2-3, Middle Bronze Age, Late Bronze Age, and Late Rome, have been found during the surface surveys in 8 sampling areas constituted in GöcelerHöyük. The alteration seen in the distribution area of the settlement within the periods of being inhabited has proved some consonant results with the Upper Meander Basin surface surveys. When the potteries of the Late Chalcolithic and Early Bronze Age detected in the mound are generally evaluated, they substantially show resemblance to the settlement of Beycesultan.The Red Cross bowl which has been found among the Early Bronze Age 3 potteries constitutes a new sample to this group thatis uncommonly seen in the Western Anatolia. Although similar Middle and Late Bronze Age pottery are seen in Beycesultan, they also exhibit some comparable characteristics with the Central Anatolia and the Western Anatolia's coasts. GöcelerHöyük, which had a continuous settlement up to the beginnings of the Late Bronze Age, was abandonedtowards the end of Late Rome Period.

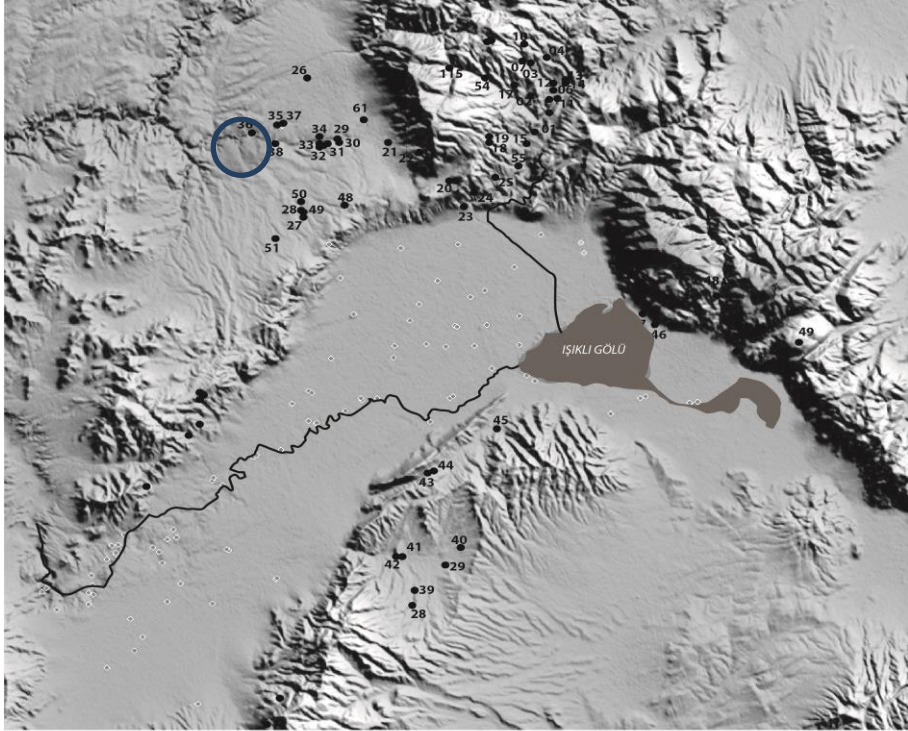
Key Words:GöcelerHöyük, Upper Meander Basin, Chalcolithic, Early Bronze Age, Middle Bronze Age, Late Bronze Age, Pottery.

Giriş

Konumu itibari ile Batı Anadolu ve Orta Anadolu arasında bir geçiş bölgesi özelliği sergileyen Yukarı Menderes Havzası, hemen her yönden doğal yol ve geçitler ile çevresindeki bölgeler ile ilişkili bir alan olsa da, havzayı çevreleyen dağlar ve platolar içe kapalı bir topografya olarak tanımlanmasını da mümkün kılar (Dedeoğlu, 2014, s. 5). Nitekim havzanın sahip olduğu özgün nitelikler bu bölgenin Neolitik Dönemden itibaren yoğun bir biçimde iskân edilmesinde belirleyici olmuştur(Abay, 2008, s. 1 vd, Dedeoğlu, 2014, s. 33 vd, Dedeoğlu ve Ozan 2016, s. 1 vd, Dedeoğlu ve ark., baskıda). Makalenin konusunu oluşturan Göceler Höyük'ün² konumlandığı Yukarı Menderes Havzası'nda ilk olarak

²Makaledeki yardımlarından dolayı Yard Doç. Dr. Fulya Dedeoğlu'ya, Araş. Gör. Bora Temur'a, arkeolog Ayşen Çelebi'ye, Yard. Doç. Dr Ali Ozan'a, Yard. Doç. Dr Barış Semiz'e ve Doç. Dr. Bahadır Duman'a teşekkür ederim.

1950’li yıllarda ve sonrasında 2003-2015 yılları arasında yürütülen sistematik arkeolojik yüzey araştırmaları sonucunda 250’ nin üzerinde arkeolojik yerleşim alanı tespit edilmiştir (Mellaart, 1954, Abay ve Dedeoğlu, 2005, s. 41 vd; Abay ve Dedeoğlu 2007, s. 277 vd; Abay, 2008, s. 1 vd; Dedeoğlu, 2008, s. 587 vd; Dedeoğlu, 2009, s. 241 vd.; Dedeoğlu, 2013, Dedeoğlu ve ark., 2014, s. 367 vd, Dedeoğlu ve ark. 2015, s. 151 vd, Dedeoğlu ve ark 2016, s. 553 vd). Ayrıca aynı bölge içerisinde Neolitik, Erken ve Orta Kalkolitik dönemlere tarihlenen tabakalara sahip Ekşi Höyük (Dedeoğlu ve ark., baskıda) ve Geç Kalkolitik, Erken, Orta, Geç Tunç Çağı, Demir Çağı, Bizans ile Selçuklu tabakalarına sahip Beycesultan Höyük’te hali hazırda arkeolojik kazı çalışmaları devam etmektedir (Lloyd ve Mellaart, 1955, 39 vd; Lloyd ve Mellaart, 1956, 101 vd; Lloyd ve Mellaart, 1957, 27 vd; Lloyd ve ark., 1959, 35 vd; Lloyd, 1960, s. 31 vd; Lloyd ve Mellaart, 1962, s. 1 vd; Lloyd ve Mellaart, 1965, s. 1 vd, Lloyd, 1972, s. 1 vd; Mellaart ve Murray 1995, s. 1 vd, Wright, 2000, s. 159 vd.)

26-Bria Kalesi	30-Yakayolu Mevkii Mezarlık	34-Tek Değirmenüstü Mezarlık	38-Karalar Yerleşimi	42-Sıfalsu Höyük	46-Yuvaköy-Ören
27-Han Taşları Yerleşimi	31-Kayıkderesi Mezarlık	35-Derehöyük	39-Karakuyu Yerleşimi	43-Tokça Örenler	47-Yuvaköy Höyük
28-Elmalı Deresi Yerleşimi	32-Örenler Mezarlık	36-Göceler Höyük	40-Aşklı Yerleşimi	44-Tokça Höyük	48-Aktepe Kalesi
29-Yakayolu Mevkii	33-Örenler Yerleşimi	37-Saraybağları Mezarlık	41-Sankaya Tepe	45-Bayat Yerleşimi	49-Düzbel Yerleşimi

Resim 1. Göceler Höyük ve yakınında yer alan yerleşimler

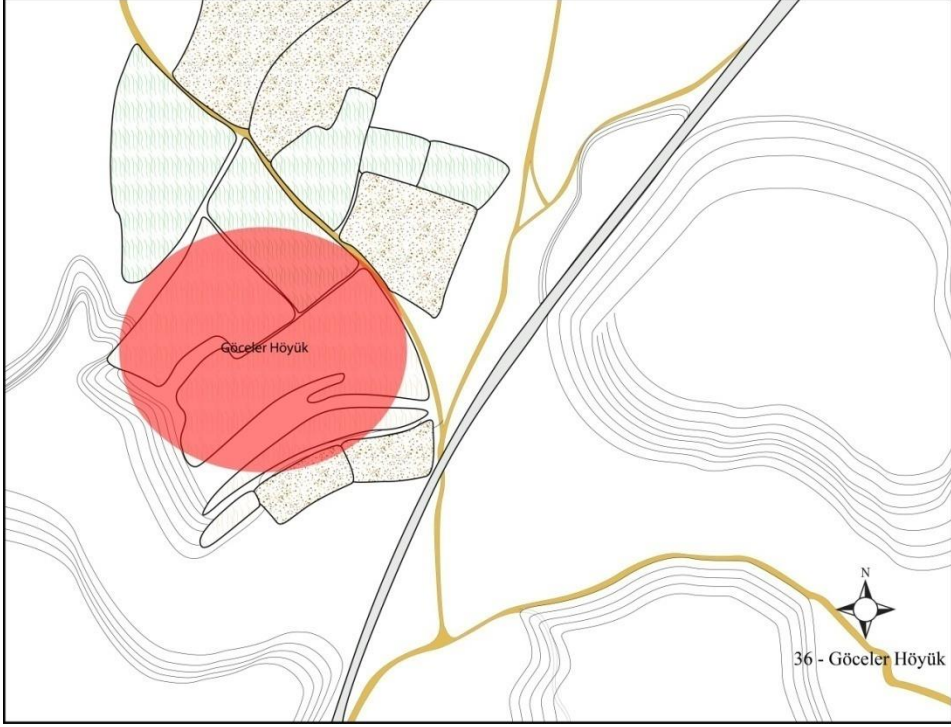
Göceler Höyük yukarıda anılan araştırmalardan birisi olan Yukarı Menderes Havzası Dağlık Bölge yüzey araştırması projesi kapsamında keşfedilmiştir (Dedeoğlu ve ark., 2014, s. 367 vd).Yerleşim, Çivril’in kuzey batısında bulunan Gürpınar, Karalar, Göceler ve Karabedirler köyleri çevresindeki plato

alanlarında yapılan araştırmalar sırasında bulunmuştur (Resim 1-2). Höyük, Göceler Köyü'nün yaklaşık 1 km, Karalar Köyü'nün ise 3 km güneybatısında yer almaktadır. Dere Höyük yerleşimine 2,5 km, Karalar Yerleşimi'ne ise 2 km mesafededir. Yerleşim geniş bir plato düzlüğünde yer alan bir doğal tepe üzerindedir (Resim 4). Höyük toplamda 2.7 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Burgaz Deresi, Göceler Höyük'ün hemen batısı ve güney tarafından akmaktadır. Kurumuş durumdaki dere son derece geniş bir vadi ve bununla bağlantılı olarak doğal bir güzergâh oluşturmaktadır. Konumuzu oluşturan tarih öncesi süreçten itibaren bilinmesi muhtemel olan bu güzergâh yakın bir zaman kadar bölge halkı tarafından kullanılmıştır. Söz konusu bu doğal yol kuzeydoğudan Çal-Banaz (Uşak) ve doğudan Çivril- Dinar'a (Afyon) açılmaktadır. Söz konusu yol güzergâhı aynı zamanda MS 13-14yy'dan itibaren kullanıldığı bilinen Kayı pazarına ulaşmaktadır (Baykara, 2008, s. 11).

Makalenin konusunu oluşturan Göceler Höyük ise sahip olduğu stratejik konumuyla Geç Kalkolitik Dönemden itibaren Geç Tunç Çağının ortalarına kadar kesintisiz iskân edilmiş olması ile dikkat çeker. Geç Tunç Çağının başlarında terk edilen yerleşim Geç Roma-Erken Bizans Döneminde yeniden iskâna görmüş ve ardından ikinci kez terk edilmiştir.

1. Genel Gözlemler ve Yapılan Çalışmalar

Aynı bölgede yer alan diğer birçok arkeolojik yerleşim alanında olduğu gibi Göceler Höyük'te de tarımsal faaliyetler ile tahribat devam etmektedir. Yerleşimin üzerinde ve yamaçlarında gerçekleştirilen tarımsal faaliyetler tahribatına ana nedenidir. Yüzeysel araştırması çalışmalarında, yerleşimin 750 m kuzeyinde olasılıkla bu yerleşime ait olabilecek bir mezarlık alanı da keşfedilmiştir. Gerek yüzeysel çıkmış olan büyük pithos parçaları gerekse yerel halktan edinilen bilgiler bu görüşümüzü destekler. Diğer yandan arazi tesfiyesi nedeniyle bu mezarlık alanının büyük oranda tahrip olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 2. Göceler Höyük çevre çizimi

Yerleşim üzerinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda, kuzey-güney eğimli doğal tepenin özellikle kuzeybatı tarafının yoğun olarak iskân edildiği tespit edilmiştir. Yerleşimin topografyası ve yayılım alanı gözetilerek araştırma alanında 8 örnek toplama alanı oluşturulmuştur(Resim 3)

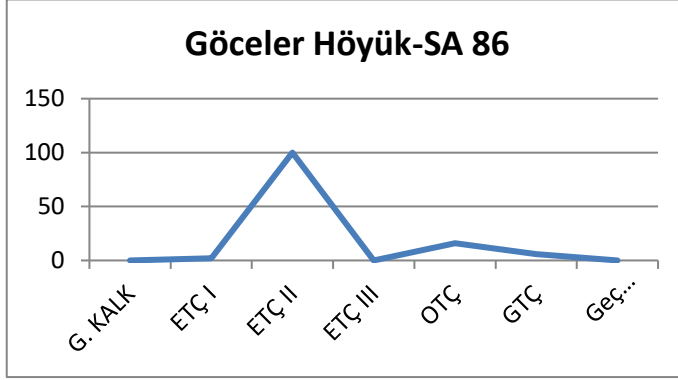
Resim 3. Göceler Höyük uydu görüntüsü ve örnek toplama alanları

Oluşturulan örnek toplama alanları değerlendirildiğinde yerleşimin Geç Kalkolitik dönemden itibaren aşamalı olarak büyüme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Geç Kalkolitik Dönemde kurulan yerleşim Erken Tunç Çağı2

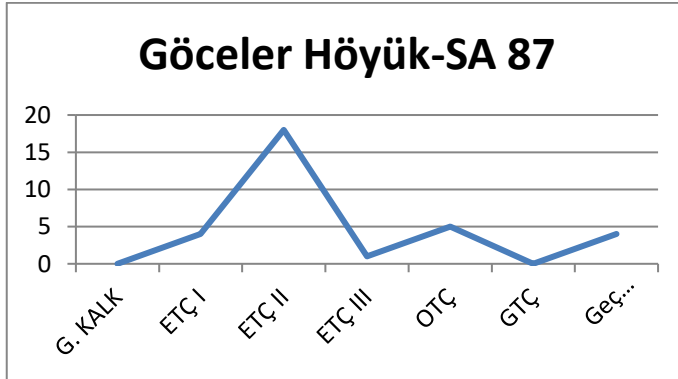
de en geniş sınırlarına ulaşmış ve ardından Erken Tunç Çağı 3 sürecinde yayılım alanı gerilemiştir. Orta Tunç Çağı'nda sınırlarını yeniden genişleten yerleşim Geç Tunç Çağı'nda

yeniden gerilemiş ve bu küçük bir yerleşim olma niteliğini Geç Roma döneminde de devam ettirmiştir.(Tablo 1-8)

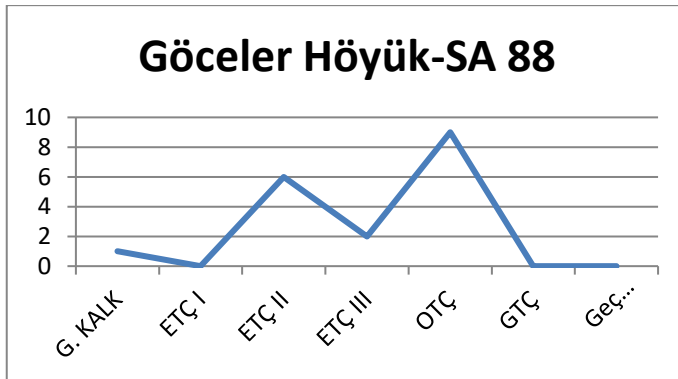
Tablo 1: 86 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

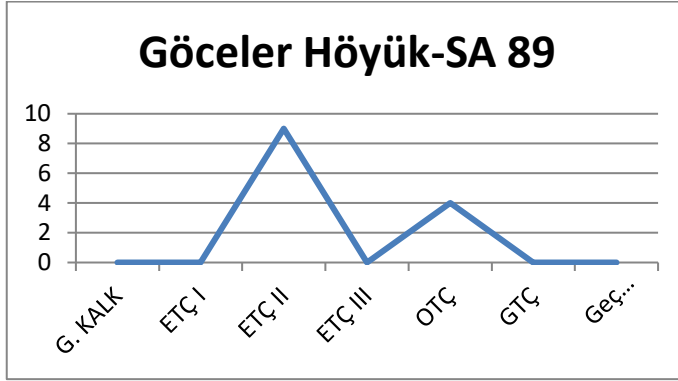
Tablo 2: 87 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

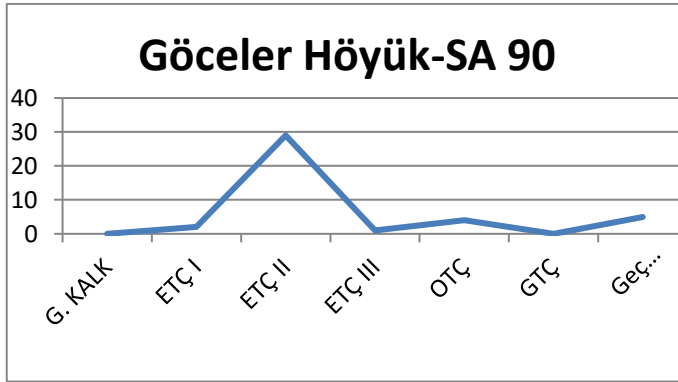
Tablo 3: 88 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

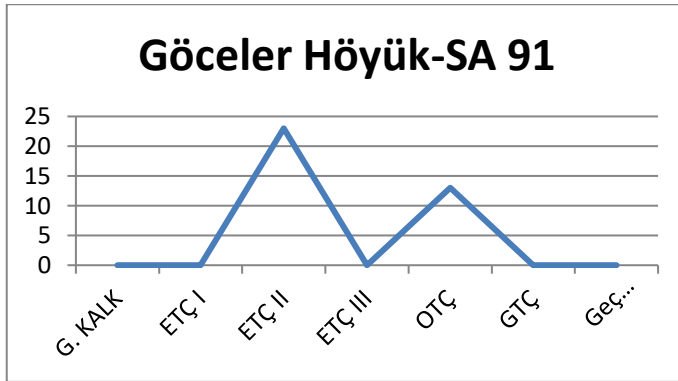
Tablo 4: 89 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

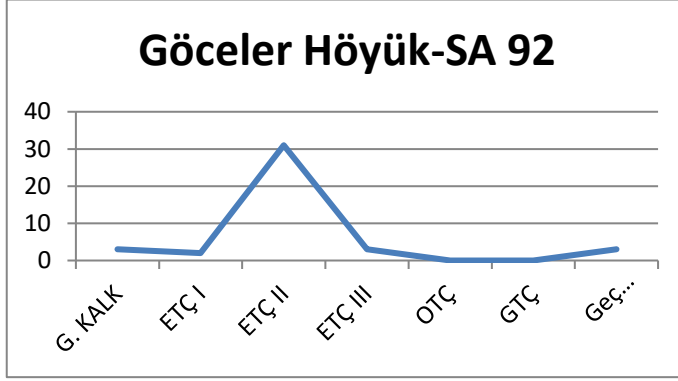
Tablo 5: 90 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

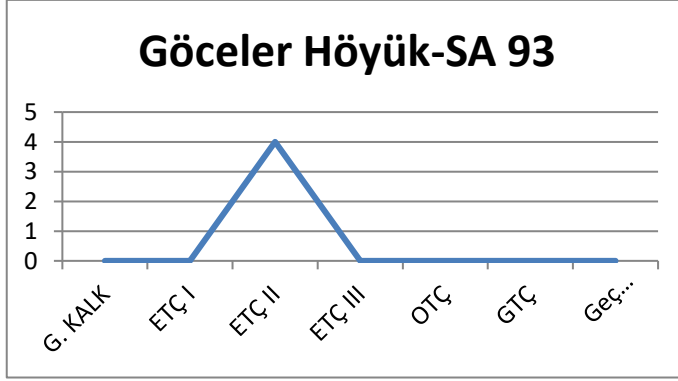
Tablo 6: 91 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

Tablo 7: 92 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

Tablo 8: 93 nolu örnek toplama alanında bulunan seramiklerin dağılımı

Resim 4. Göceler Höyük güneyden görünüm

Gerek yerleşim üzerinde gerekse etrafındaki arazilerde yerleşimin mimari yapıları ile ilişkilendirilebilecek bazı blok taşlar gözlenmiştir. Bölgenin doğal taş yapısı ile uyumlu, bloklardan oluşan söz konusu taşların bazıları üzerinde çeşitli kabarmalar bulunmaktadır. Yerleşimin kuzeybatı yamaçlarında, ana kayanın yüzeye çıktığı alanda, üzerinde yuvarlak şekilli kabartmaları barındıran iki blok tespit edilmiştir (Resim 5).

Resim 5. Göceler Höyük kabartma

Blokların birinde 55 cm, diğerinde ise, 60 cm çapında iki tane aynı türden kabartma bulunmaktadır. Söz konusu kabartmaların tamamlanmadan bırakıldığı anlaşılmaktadır. Bu tip kabartmaların benzerlerinin bölgede yer almamasından dolayı işlevi ve tarihlendirmesi konusunda açık sonuçlara ulaşmak güçtür. Yerleşimde bulunan çanak çömlekler Göceler Höyük'ün Geç Roma Döneminde de iskân edildiğini ortaya koymuştur. Yine yerleşimin yakın çevresinde kullanılan bir çeşmede devşirme malzeme olarak Roma dönemine ait mimari parçaların kullanıldığı görülmüştür. Olasılıkla Göceler Höyük'ün yakınında yer alan bu alan Roma Döneminde bir taş ocağı olarak kullanılmış olmalıdır (Roma döneminde iskân gören höyük yerleşimlerinin çevresindeki traverten ocaklarının taş temin etmekte oldukları Kolassae yerleşiminden de bilinmektedir. Duman ve Konakçı 2006: s. 91, 106, levha 10b).

2. Göceler Höyük'te Tespit Edilen Seramikler

Höyükte yukarıda da vurgulandığı üzere, Geç Kalkolitik Dönem'den başlayarak, zaman zaman kesintiye uğrasa da, Geç Roma-Bizans dönemine kadar devam iskâna dair seramikler bulunmaktadır.

2.1. Geç Kalkolitik Dönem

Göceler Höyük'te Geç Kalkolitik döneme tarihlenen az sayıda seramik bulunmuştur. Bulunan örnekler orta veya iyi derecede pişmiş olup yüzey rengi

kahverenginin tonları ve siyah renklerindedir. Söz konusu seramiklerin büyük bölümünün hamurunda yoğun miktarda taşçık, kum, kireç ve saman katkısı gözlenmektedir. Bulunan formlar içerisinde konik gövdeli kulplu çanaklar(Lev. 1:3) ve basit ya da dışa kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip içe eğik ağızlı çömlekler (Levha 1:2) ve basit ağız kenarlı içe eğik ağızlı kulplu çömlekler yer almaktadır (Levha 1: 1). Konik gövdeli çanakların basit ağız kenarlı ve içe kalınlaştırılmış ağız kenarlı örnekleri bulunmuştur(Levha 1: 3-4).

Söz konusu seramikler, genel olarak değerlendirildiğinde gerek form gerekse yüzey özellikleri bakımından Batı Anadolu'da karşımıza çıkan diğer Geç Kalkolitik Dönem seramikleriyle özellikle de Beycesultan'la önemli derecede benzerlikler göstermektedir. Yerleşimde bulunan kulplu konik gövdeli kulplu çanağın ve içe kapalı ağızlı çift kulplu çömleğin benzerleri Beycesultan Geç Kalkolitik IV. evreden bilinmektedir(Lloyd ve Mellaart 1962, Fig. P. 10, Fig. P13: 4-6, 9).

2.2. Erken Tunç Çağı

Yerleşimde Erken Tunç Çağının üç evresini de temsil eden çanak çömlekler bulunmuştur. Bulunan seramikleri kendi içerisinde ele aldığımızda büyük bölümü açıkli olan Erken Tunç Çağı 1 örneklerinde en yaygın oranda siyah ve kahverenginin tonlarında yüzey renkleri görülür. Basit ağız kenarlı, içe eğik ağızlı keskin omuzlu çanaklar (Lev 1: 5), basit ağız kenarlı dik yükselen ağızlı çanaklar (Lev 1: 6) ve çeşitli kaplara ait üç ayak parçaları (Lev 1: 7-8) bulunan örnekleri temsil eder.

Erken Tunç Çağı 2 seramiklerinin dış yüzeyinde kahverenginin tonları ve siyah renkleri görülmektedir. Söz konusu seramiklerin büyük bölümü açıktır. Basit ağız kenarlı içe eğik ağızlı tutamaklı çömlekler (Lev 2: 1), düzleştirilmiş ağız kenarlı çanaklar (Lev. 2: 2), basit ağız kenarlı, içe eğik ağızlı çanaklar (Lev. 2: 3, 8), dik yükselen ağızlı, ağız kenarı üzerinden gövdeye dikey tutamaklı çanak (Lev. 2: 4), basit ağız kenarlı dışa eğik ağızlı tabak (Lev. 2: 5), basit ağız kenarlı, dik yükselen ağızlı yumru bezemeli çanaklar (Lev. 2: 6), basit ağız kenarlı, dışa eğik ağızlı düz dipli, oluk bezemeli çanak (Lev. 2: 7) ve dışa eğik ağız kenarlı çömlek (Lev. 2: 9)tespit edilen formlar arasındadır. Söz konusu kaplar üzerinde bezeme unsuru olarak yumru bezemeler (Lev. 2: 4, 6), boya bezemeler (Lev. 2: 8) ve oluk bezeme (Lev. 2: 7)görülür. Yerleşimde toplanan az sayıdaki Erken Tunç Çağı3 seramiği ise kahverengi ve gri renkte hamura sahip olup, Erken Tunç Çağı 2 seramiklerine nazaran daha az oranda kum ve mika içeren katkı yoğunluğu görülür. Büyük çoğunluğu kırmızı kahve, kahverengi ve turuncu astarlı olan seramikler iyi bir biçimde açılanmıştır. Çark yapımı üretimlerde bu döneme ait kaplar içerisinde ele geçmiştir. Tespit edilen seramiklerin formları arasında düzleştirilmiş ağız kenarlı dışa açılan ağızlı, derin tabaklar(Lev. 3: 1), basit ağız kenarlı, dik yükselen ağızlı çanaklar(Lev 3: 2), akıtacaklar (Lev 3: 3) ve kulplar (Lev 3: 4-5) bulunmaktadır. Yerleşimde bulunan bir çanağın iç kısmı üzerinde ağız kenarından başlayarak dip kısmına

doğru devam eden bezeme mevcuttur. Bu çanak en yaygın Erken Tunç Çağı 3'te görülen kırmızı haç motifli kapların (*redcrossbowl*) yeni bir örneğidir.

Göceler Höyük'te az sayıda Erken Tunç Çağı 1 dönemine ait form bulunmasından dolayı geniş kapsamlı bir karşılaştırma yapmak güç olsa da; Erken Tunç Çağı'nın başından itibaren yuvarlak kesitli üçayaklı kaplara ait örneklerin görüldüğü yerleşimler arasında Beycesultan (Lloyd ve Mellaart 1962, s. 122, Fig. P 16: 16) ve Troia (Blegen ve ark 1950, Fig 267. 35.539) örnek gösterilebilir. Göceler Höyük'te bulunan içe eğik ağızlı keskin omuzlu çanaklar ve dik yükselen ağızlı çanaklar Beycesultan Erken Tunç Çağı 1 XIX. tabakada (Lloyd ve Mellaart, 1962: s. 118, Fig P 14:39-40.; 118, Fig. P. 14:13, 14, 20-25), Aphrodisias'ta Pekmez Höyük'te (Joukowsky, 1986, Fig. 405), ve Troia'da (Blegen ve ark., 1950, Fig. 260-261) sıklıkla karşılaşılan formlar arasındadır.

Batı Anadolu'daki Erken Tunç Çağı 2 yerleşimlerinde karşılaşılan formlar arasında yer alan içe eğik ağızlı çanakların benzerleri Troia (Blegen ve ark., 1950, Fig. 129), Beycesultan (Lloyd ve Mellaart 1962, sheet 3: 2, Fig P 37: 17) ve Laodikeia-Kandilkırı'ndan (Oğuzhanoglu Akay, 2015, s. 58, ÇN1) ve Karataş Semayük'ten (Mellink 1968, Plt. 85, 39) bilinmektedir. Yine ağız üzerine yumru bezeme yapılan çanakların benzer örnekleri Beycesultan XVI. tabakadaki Erken Tunç Çağı 2 seramik repertuarı içerisinde yer alır (Lloyd ve Mellaart, 1962, Fig P 23: 11, 14). Göceler Höyük'te bulunan keskin omuzlu çanağın benzerlerinin görüldüğü yerleşimlere Beycesultan XV. ve XVI. tabakadan (Lloyd ve Mellaart, 1962, Fig P 28), Laodikeia-Kandilkırı (Oğuzhanoglu Akay 2015, s. 62) örnek verilebilir. Erken Tunç Çağı 2 sürecinde koyu yüzü çanakların üzerine geometrik beyaz boya bezeme geleneğine Batı Anadolu'da sıklıkla karşılaşılmaktadır. Beycesultan'da Göceler Höyük örneği ile türdeş form ve bezeme şablonuna sahip çanaklar bulunmuştur (Lloyd ve Mellaart, 1962, s. 142, Fig P 22: 10, Fig p 29: 1). Yine Göceler Höyük'te görülen diğer bezeme unsurları olan ağız kenarı üzerinden gövdeye uzanan ince uzun tırtılı andıran eklentilerin (Lloyd ve Mellaart, 1962, s. 150, Fig P 26.: 10, 16), yumru bezemelerin (Lloyd ve Mellaart, 1962, s. 144, Fig P 23.: 11, 13), geniş oluk bezemelerin (Lloyd ve Mellaart, 1962, Fig. P 26) ve aşağıya bakan hilal biçimli tutamakların (Lloyd ve Mellaart, 1962, Fig. P 35) benzerleri Beycesultan'da bulunmaktadır. Erken Tunç Çağı 3 seramikleri arasında görülen basit ağız kenarlı dik yükselen ağızlı çanaklar Erken Tunç Çağı'nın tüm evrelerinde karşılaşılan bir formdur. Ağırlıklı olarak Erken Tunç Çağı 3 döneminde rastlanan kırmızı haç motifli (*redcrossbowl*) kapların Batı Anadolu'da Beycesultan'ın VII. ve VI. tabakalarında (Lloyd ve Mellaart, 1962, P 57: 26, 31, P 64: 23, 26, P 65: 2-3, P 66: 17a), Kusura B evresinde (Lamb, 1936, Fig 6: I a-c), Aphrodisias'ta (Joukowsky, 1986, Fig 321: 16), Troia IV ve V'teki (Blegen ve ark. 1951, Fig 240, 39, 69; 33-527; 246: 1-5, 254/9, 14, 256/13) benzerleri bilinmektedir.

2.3. Orta ve Geç Tunç Çağı

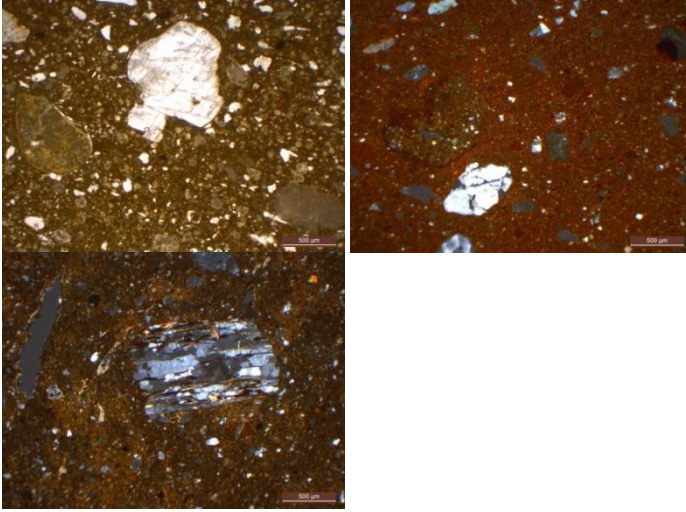
Göceler Höyükte bulunan Orta Tunç Çağıseramiklerinin dış yüzeyinde ağırlıklı olarak kırmızı ve kahverengi renkleri görülmektedir. Parçaların hamurları az oranda ince boyutta mika, taşçık, kireç ve kum katkılıdır. Seramiklerin dış yüzeyleri kalın astarlıdır. Bulunan formlar arasında bant şeklinde kalınlaştırılmış ağız kenarlı, içe eğik ağızlı çanaklar(Lev. 4: 1, 3), yuvarlatılmış ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli çanaklar (Lev. 4: 2), dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, içe eğik ağızlı çömlek (Lev. 4: 4) ve halka dipli örnekler (Lev. 4: 5) sıralanabilir.

Göceler Höyük'te bulunan yuvarlatılmış ağız kenarlı dik yükselen ağızlı çanakların benzerleri geniş bir coğrafyada görülmektedir. Beycesultan V. tabakada bulunan kırmızı astarlı çanaklar (Lloyd ve Mellaart, 1965, s. 86, Fig. 2: 6), Asopos Tepesinde bulunan ve ÇT 8b olarak tanımlanan çanaklar (Konakçı, 2012, Lev 44), Panaztepe kapalı kâseler K II a 2 içerisinde değerlendirilen çanaklar (Günel, 1999, s. 45, K II a 2, Levha 39: 2, 3, Levha 40: 7, Levha 41: 6, Levha 42: 1), Kocabaştepe OTÇ 3 tabakasında bulunmuş Devetüyü, Pembemsi Devetüyü, Kırmızımsı Devetüyü ve Sarımsı Devetüyü Astarlı mal gruplarında değerlendirilmiş ve Tip 18c içerisinde tanımlanan çanaklar (Aykurt, 2004, s. 74, Levha 20: d-f, Levha 21: f, g), Milet III. tabakada bulunan kırmızı astarlı çanaklar (Raymond, 2005, s. 239, Fig. 3.8: AT.98.179.21), AyasulukXIa ve XIb evrelerinde bulunan Kırmızı, Kahverengi ve Koyu Kahverengi mal gruplarında değerlendirilen ÇT9a olarak tanımlanan çanaklar (Konakçı, 2012, Lev 6), Gordion Megaron 10 tabaka 14'te bulunan kırmızımsı kahverengi astarlı çanaklar(Gunter, 1991, s. 55, Fig. 9: 167) Göceler Höyük örneği ile benzerlik göstermektedir.

Göceler Höyük'te bulunan içe eğik ağızlı, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, boyunsuz çömleklerin ağız kenarında varyasyonları olabilen benzerleri Beycesultan(Dedeoğlu ve Abay, 2014, s. 20, Fig5:2), Bademağacı (Umurtak, 2003, s. 58, 65, 68, Fig. 3: 5-6; 72, Fig. 7: 9), Bademgediği VI. Tabakada (Meriç, 2003, 95, Fig. 17: 49, 50), Troia Erken VI tabakasında (Blegen ve ark., 1953, Pl. 423: 35.457), Kadıkalesi Geç Evre'de (Kan, 2005, Fig. 17: c-d), Milet III. Tabakada (Raymond, 2005, s. 262, Fig. 3.31: AT.99.266.13), Smyrna/Bayraklı'da (Bayne, 2000, s. 76, 272, Fig. 17: 2), Kocabaştepe OTÇ 3 tabakasında(Aykurt, 2004, s. 114, Levha 45: a-b), Panaztepe'de (Günel, 1999, s. 48, Levha 94: 1, Tip ÇÖ VIIb 2.), Ayasuluk Tepesi'nde XIa evresinde(Konakçı, 2015, s. 394, Çiz 2; 11), Demircihöyük'te (Kull, 1988, s. 228, 230, Taf 2: 8, Taf 7: 3, 5, Taf 13: 17, Taf 24: 3, Taf 25: 17), Boğazköy'de Yukarışehir Kuzeybatı Yamacı'nda 8a tabakasında (Orthmann, 1963, Tafel 36: 357) ve Gordion 12 nolu MegaronVa tabakasında (Gunter, 1991, s. 78, Fig. 22: 455) görülmektedir.

Göceler Höyük'te bulunan ve Orta Tunç Çağı'na tarihlenen seramiklerden üç tanesi arkeometrik açıdan da incelenmiştir (22-23-24 nolu örnekler). Yapılan analiz çalışmaları incelenen örneklerin birbirinden farklı mikroyapısal özellikler gösterdiğini ortaya koymuştur (Resim 6, Tablo 9). 22 numaralı örnek ise bol

karbonat içeren mineralleri ile farklılık göstermektedir. Ayrıca kuvars ve kuvarsit çakılları da içermektedir. 23 ve 24 numaralı örnekler ise kayaç parçacıklarının boyutlarında azalma ve küçülme (0.5-1mm) ile daha küçük boyutlu piroksen ve plajiyoklas mineralleri tespit edilmiştir. Kayaç parçacıkları genel olarak kuvarsit ve muskovit-kuvars şistlerden oluşmaktadır. Karbonat içerikleri de yüksektir. Bu örneklerden elde edilen sonuçların Beycesultan Orta Tunç Çağı seramiklerine yapılan analizlerle benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır (Semiz ve ark. baskıda).

Resim 6. Göceler Höyük 22, 23 ve 24 nolu seramiklerin (sırasıyla resmindedir) ince kesit analizleri

Tablo 9: Göceler Höyük Orta Tunç Çağı Seramiklerin XRF analizi sonuçları

Element	Unit	23	24
SiO ₂	%	56,43	56,89
TiO ₂	%	0,95	0,96
Al ₂ O ₃	%	18,95	18,05
Fe ₂ O ₃	%	7,73	7,02
MnO	%	0,12	0,14
MgO	%	2,44	2,51
CaO	%	7,99	9,23
Na ₂ O	%	0,70	1,17
K ₂ O	%	4,43	3,62
P ₂ O ₅	%	0,23	0,35
		99,95	99,92

Yerleşimde bulunan Geç Tunç Çağı seramikleri kahverengi ve kırmızının tonlarında dış yüzey rengine sahiptir. Tamamı iyi derecede pişmiş olan seramiklerin hamurunda küçük oranda taşçık, kum, ot, mika ve kireç katkısı görülmektedir. Yerleşimde içe ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı keskin omuzlu bir çanağın dışındaki(Lev. 5: 1) diğer çanaklar içe eğik ağızlı olup ağız kenarları değişen derecelerde dışa kalınlaştırılmıştır (Lev. 5: 2-7). En yaygın görülen dışa kalınlaştırma bant biçimlidir. Geç Tunç Çağı çanaklarının büyük bölümünün ağız kenarına ait parçalardan oluşmasından dolayı çanakların gövde yapısını öngörmek güçtür. Gövde yapısı tespit edilebilen örnekler ise yarı küreseldir. Bu formda çanakların benzerleri Orta ve Geç Tunç çağlarında görülmekle birlikte en yaygın kullanımı Beycesultan kazılarında eski tabakalanmaya göre II (Mellaart ve Murray, 1995, Fig. P. 16: 3, 10, 16) yeni tabakalanmaya göre ise Vb tabakasıdır (Dedeoğlu ve Abay, 2014, Fig. 26). Beycesultan'da kırmızı ve kahverenginin tonlarındaki benzer örnekleri III (Mellaart ve Murray, 1995, s. 11, Fig. 3: 12-17), kırmızı-kahve astarlı benzeri II (Mellaart ve Murray, 1995, s. 38, Fig. 16: 16) ve kırmızı kahve ve açık kahverenkli benzerleri I. tabakada bulunmuştur (Mellaart ve Murray, 1995, s. 71, Fig. 35: 4, 5). Bu çanakların kırmızı, kırmızimsı sarı astarlı dış yüzü altın boya astarlı yakın örneklerine Aphrodisias GTÇ III ve II tabakalarında ulaşılmıştır (Joukowsky, 1986, s. 687, 689, Pl. 489: 28, 29; Pl. 490: 7). Kıyı Ege'de; Bademgediği Tepe II. Tabakada (Meriç, 2003, s. 93, Fig. 15: 20, 96, Fig. 18: 61), Çeşme Bağlararası kazılarında (Aykurt, 2010, s. 26, 53, Fig. 11: 10-15), Smyrna/Bayraklı'da 4-6 evrelerinde (Bayne, 2000, s. 65, 271, Fig. 9: 4), Troia Geç VI tabakalarında benzer formda çanaklar bulunmuştur (Blegen ve ark., 1953, Pl. 439: 9).Panaztepe'de benzer formda çanaklar kapalı kâseler içerisinde Tip K Ila 2 olarak değerlendirilmiştir(Günel, 1999, s. 45, Levha 39: 1-4, Levha 40: 1-3, 6, 7). Ayasuluk X. tabakada Kırmızı Mal Grubu'nda değerlendirilen, ÇT5b olarak tanımlanan, benzer formda çanaklar bulunmuştur (Konakçı, 2016, s. 152, Fig. 9, ÇT5b). Orta Anadolu'da; Gordion 10 nolu megaron tabaka 8'de (Gunter, 1991, s. 63, Fig. 14: 262) ve Demircihöyük'te kırmızı, bej renkte benzer formda çanaklar görülmektedir (Kull 1988, s. 234, 236, 244, Taf. 11: 5, Taf. 14: 20, Taf. 16: 10, Taf. 28: 16). Adalarda; Antissa kazılarında benzer formda örnekler ele geçmiştir (Bayne, 2000, s 105, Fig. 28: 2).

Değerlendirme ve Sonuç

Yukarıdaki değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere, Göceler Höyük'te yapılan sistematik yüzey araştırmaları, yerleşimin Geç Kalkolitik Dönem'den itibaren yoğun bir iskâna sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Göceler Höyük'te görülen bu iskân sürekliliğinde yerleşimin bulunduğu konumun rolü olmalıdır. Zira höyüğün bulunduğu konum, Çal Havzası'nı Çivril Ovası'na bağlayan ve sonrasında kuzeyden Uşak'a ve doğudan Dinar'a uzanandoğal güzergâhın da bir parçasıdır. Daha önce de belirtildiği üzere yazılı kaynaklar söz konusu güzergâhın MS XIII. yüzyıldan itibaren tüccarlar tarafından yoğun bir biçimde kullanıldığını göstermiştir. Geç Kalkolitik Çağ ve özellikle de Erken Tunç Çağı

ile birlikte bu alanda yoğunlaşan Göceler, Dere Höyük, Örenler, Yakayolu, Karalar gibi yerleşimlerin bu alanda yoğunluğu, olasılıkla bu doğal güzergâhın tarih öncesi çağlardan itibaren kullanıldığını işaret etmektedir.

Göceler Höyük'teki materyal kültürün Geç Kalkolitik ve Erken Tunç Çağında Beycesultan Höyüğü ile tamamen benzer nitelikte olduğu, bu durumun Orta ve Geç Tunç Çağı seramikleri içinde büyük oranda benzer şekilde olduğu söylenebilir. Diğer yandan özellikle Orta ve Geç Tunç Çağı seramik örneklerinin Orta Anadolu ve Batı Anadolu kıyıları ile de karşılaştırılabilir bazı özellikleri olduğu tespit edilmiştir.

Yukarı Menderes Havzası'nda yapılmış olan yüzey araştırmaları Geç Kalkolitik Dönem ile birlikte başlayan yerleşimlerinin boyutlarındaki büyüme ve sayısındaki artış eğiliminin Erken Tunç Çağı 1 ve 2 de devam ettiğini ve bu durumun Erken Tunç Çağı 3'de değişime uğradığını ortaya koymuştur (Dedeoğlu, 2013). Erken Tunç Çağı 3 sürecinde dağlık alandaki yerleşimlerin ise tamamen terk edildiği, platoluk alanda da sınırlı sayıda yerleşimin iskânının devam ettiği anlaşılmaktadır. Sosyoekonomik yapıda kayda değer bir değişime işaret eden bu durumun neden kaynaklandığı konusunda iklimsel değişimden kaynaklı kuraklaşma ve/veya Luwiler'in bölgeye göç etmesi gibi çeşitli unsurlar öne sürülmekle birlikte bu konudaki veriler henüz daha geniş çaplı araştırılmaya muhtaçtır. Her ne şekilde olursa olsun, bölge için açık olan şey, Erken Tunç Çağı 3 ile birlikte küçük boyutlu yerleşimlerin bir kısmının belki de merkezlere çekilmeye başladığı ve azalan yerleşim sayısına koşut olarak bölgede büyük boyutlu merkezi karakterli yerleşimlerin varlığını devam ettirdiğidir (Dedeoğlu, 2013). Bu bağlamda Çivril Ovası'nın kuzeybatısındaki platoda yer alan Göceler Höyük'te yapılan yüzey araştırmalarının sonuçları değerlendirildiğinde bölgedeki diğer yerleşimlerle koşut Erken Tunç Çağı 2'de yerleşimin büyüdüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Göceler Höyük Erken Tunç Çağı 3'de de iskânın devam ettiği az sayıda yerleşimden biri olmasıyla dikkat çekmektedir.

Yukarı Menderes havzasında yapılan yüzey araştırmaları Orta Tunç Çağı'ndayerleşimlerin sayısında ve boyutlarında artışın yaşandığını ortaya koymuştur(Dedeoğlu, 2015, s.193).Bu sonuç ile de Göceler Höyük'te elde edilen arkeolojik veriler uyum içerisinde bir tablo ortaya koymaktadır. Beycesultan'ın 2. dönem kazılarında elde edilen veriler eski II. tabakanın yaklaşık 300 yıl kadar erkene tarihlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur(Dedeoğlu ve Abay 2014, s. 39). Göceler Höyük'te bulunan Geç Tunç Çağı seramiklerinin de Beycesultan II. tabaka ile gösterdiği benzerlikler dikkate alındığında yerleşimde bu dönem ile çağdaş bir iskânın olduğu anlaşılmaktadır. Yine Göceler Höyük'te tespit edilen seramiklere yapılan arkeometrik analizlerin sonuçlarının Beycesultan Orta Tunç Çağı seramikleriyle ortaya koyduğu benzerlik dikkat çekicidir. Yerleşimde Geç Tunç Çağının erken evresinden sonrasına tarihlenen herhangi bir örneğin ele geçmemiş olması ise burasının MÖ 16yy'dasonlarında terk edildiğini düşündürmektedir. Göceler

Höyük daha sonra üzerine konumlandığı ana kayanın hammadde kaynağı olarak kullanılması amacıyla Geç Roma döneminde yeniden küçük bir iskâna sahne olmuş olsa da ardından terk edilmiştir.

Katalog

Lev. No: 1.1, **Ser No:** 36.DB.SA88.01, **Form:** Çömlek, **Dönem:** Geç Kalkolitik, **AÇ:** 28 cm, **Açkı:**Açkısız, **Yüzey Niteliği:** Kaba, **Yüzey İşlenişi:** İnce astarlı, **Dış Astar:** 7.5YR 5/4,**İç Astar:** 7.5YR 5/4, **Hamur Rengi:** 10YR 6/1, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kum, kireç,**Pişme:** İyi,**İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No:1.2, **Ser No:** 36.DB.SA92.04, **Form:** Çömlek, **Dönem:** Geç Kalkolitik, **AÇ:** 11 cm, **Açkı:**Açkısız, **Yüzey Niteliği:** Kaba, **Yüzey İşlenişi:** Kendinden astarlı, **Dış Astar:** 10YR 6/4,**İç Astar:** 10YR 6/4, **Hamur Rengi:** 10YR 6/4, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 1.3, **Ser No:** 36.DB.SA92.02, **Form:** Çanak, **Dönem:** Geç Kalkolitik, **AÇ:** 12, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 Y 5/2,**İç Astar:** 2.5Y 5/2, **Hamur Rengi:** 2.5Y 4/2, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kum, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 1.4, **Ser No:** 36.DB.SA92.03, **Form:** Çanak, **Dönem:** Geç Kalkolitik, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 10YR 7/2,**İç Astar:** 2.5Y 5/4, **Hamur Rengi:** 10YR 5/2, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kum, **Pişme:** Orta,**İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 1.5, **Ser No:** 36.DB.SA90.10, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETÇ 1, **AÇ:** 24 cm, **Y:** 5.1 cm **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 5 Y 4/1,**İç Astar:** 5Y 3/1, **Hamur Rengi:** 10YR 5/1, **Hamur İçeriği:** Kireç, mika, bitki, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 1.6, **Ser No:** 36.DB.SA87.07, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETÇ 1, **AÇ:** 24 cm, **Y:** 5.3 cm **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 Y 5/2,**İç Astar:** 2.5Y 6/3, **Hamur Rengi:** 2.5Y 5/2, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kireç, bitki, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 1.7, **Ser No:** 36.DB.SA86.05, **Form:** Ayak ve dip, **Dönem:** ETÇ 1, **Y:** 3.6 cm **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 10 YR 4/3, **İç Astar:** 10 YR 2/1,**Hamur Rengi:** 10YR 2/1, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kireç, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 1.8, **Ser No:** 36.DB.SA86.06, **Form:** Ayak ve dip, **Dönem:** ETÇ 1, **Y:** 3.7 cm,**Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 10 YR 4/3, **İç Astar:** 10 YR 3/2,**Hamur Rengi:** 10YR 3/2, **Hamur İçeriği:**Taşçık, mika, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 2.1, **Ser No:** 36.DB.SA90.25, **Form:** Çömlek, **Dönem:** ETÇ 2,**AÇ:** 33 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış**

Astar: 5 YR 5/6, **İç Astar:** 5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kireç, taşçık, saman, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Yoğun, **Açıklama:** Gövde üzerinde uç kısmı dibe dönük hilal biçimli tutamak.

Lev. No: 2.2, **Ser No:** 36.DB.SA86.18, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 22 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 4/8, **İç Astar:** 2.5 YR 4/8, **Hamur Rengi:** 5 YR 6/8, **Hamur İçeriği:** Kireç, taşçık, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 2.3, **Ser No:** 36.DB.SA90.26, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 22 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 4/4, **İç Astar:** 7.5 YR 4/4, **Hamur Rengi:** 10 YR 5/4, **Hamur İçeriği:** Kireç, kum, mika, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Orta

Lev. No: 2.4, **Ser No:** 36.DB.SA88.24, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 20 cm, **Y:** 8.3 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 5 YR 6/4, **İç Astar:** 5 YR 6/4, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/4, **Hamur İçeriği:** Mika, saman, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta, **Açıklama:** Ağız kenarı üzerinden gövdeye doğru uzanan dikey tutamak.

Lev. No: 2.5, **Ser No:** 36.DB.SA90.25, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 24,4 cm, **KÇ:** 7, **Y:** 5.2 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6, **İç Astar:** 2.5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 5 YR 6/6, **Hamur İçeriği:** Taşçık, kireç, mika, saman, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 2.6, **Ser No:** 36.DB.SA86.21, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 12 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 10 YR 7/4, **İç Astar:** 10 YR 5/4, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Taşçık, saman, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Orta, **Açıklama:** Ağız kenarı altında yumru bezeme.

Lev. No: 2.7, **Ser No:** 36.DB.SA86.23, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 10 cm, **Y:** 4.6 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 5 YR 5/4, **İç Astar:** 5 YR 5/4, **Hamur Rengi:** 5 YR 5/4, **Hamur İçeriği:** Taşçık, mika, saman, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Yoğun, **Açıklama:** Ağız kenarı üzerinden dibe uzanan olukbezeme.

Lev. No: 2.8, **Ser No:** 36.DB.SA90.11, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 18 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 5/4, **İç Astar:** 7.5 YR 4/4, **Hamur Rengi:** 10 YR 6/4, **Hamur İçeriği:** Kum, kireç, mika, saman, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Yoğun, **Açıklama:** Ağız kenarı üzerinde beyaz boya bezeme.

Lev. No: 2.9, **Ser No:** 36.DB.SA90.16, **Form:** Çömlek, **Dönem:** ETC 2, **AÇ:** 24 cm, **Y:** 5.5 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6, **İç Astar:** 2.5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kireç, saman, taşçık, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** Orta, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 3.1, **Ser No:** 36.DB.SA88.28, **Form:** Tabak, **Dönem:** ETC 3, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6,**Hamur Rengi:** 5 YR 6/8, **Hamur İçeriği:** Kum, mika, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 3.2, **Ser No:** 36.DB.SA92.31, **Form:** Çanak, **Dönem:** ETC 3, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** İnce astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6, **İç Astar:** 7.5 YR 6/6,**Hamur Rengi:** 7.5 YR 6/6, **Hamur İçeriği:** Mika, kireç, taşçık, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az, **Açıklama:** Çanağın iç yüz kısmında bant biçiminde kırmızı boya bezeme.

Lev. No: 3.3, **Ser No:** 36.DB.SA92.32, **Form:** Akıtacak, **Dönem:** ETC 3, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 5/6,**Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kireç, kum, saman, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 3.4, **Form:** Kulp, **Dönem:** ETC 3, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6,**Hamur Rengi:** 10 YR 5/4, **Hamur İçeriği:** Kum, kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 3.5, **Ser No:** 36.DB.SA92.33, **Form:** Kulp, **Dönem:** ETC 3, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** İnce astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6,**Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kireç, kum, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 4.1, **Ser No:** 36.DB.SA88.37, **Form:** Çanak, **Dönem:** OTÇ, **AÇ:** 24 cm, **Y:** 5.2 cm **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6,**İç Astar:** 7.5 YR 5/6,**Hamur Rengi:** 10 YR 5/4, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 4.2, **Ser No:** 36.DB.SA91.41, **Form:** Çanak, **Dönem:** OTÇ, **AÇ:** 20 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 4/6,**İç Astar:** 2.5 YR 4/6,**Hamur Rengi:** 5 YR 4/6, **Hamur İçeriği:** Kum, kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 4.3, **Ser No:** 36.DB.SA91.43, **Form:** Çanak, **Dönem:** OTÇ, **AÇ:** 19 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 5 YR 5/6,**İç Astar:** 5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 5 YR 6/8, **Hamur İçeriği:** Kireç, taşçık, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 4.4, **Ser No:** 36.DB.SA88.39, **Form:** Çömlek, **Dönem:** OTÇ, **AÇ:** 22 cm, **Açkı:** Açkısız, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 5 YR 6/6,**İç Astar:** 5 YR 6/6,**Hamur Rengi:** 7.5 YR 4/6, **Hamur İçeriği:**Taşçık, kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Orta.

Lev. No: 4.5, **Ser No:** 36.DB.SA88.38, **Form:** Halka dip, **Dönem:** OTÇ, **DÇ:** 9 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/6,**Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 5.1, **Ser No:** 36.DB.SA91.42, **Form:** Çanak, **Dönem:**GTÇ, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 YR 5/8, **İç Astar:** 2.5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kum, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 5.2, **Ser No:** 36.DB.SA86.30, **Form:** Çömlek, **Dönem:** GTÇ, **AÇ:** 30 cm, **Y:** 7.3 cm, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** Gley 1 2.5/N, **Hamur Rengi:** 10 YR 3/2, **Hamur İçeriği:** Taşçık, kireç, ot, mika, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 5.3, **Ser No:** 36.DB.SA86.51, **Form:** Çanak, **Dönem:** GTÇ, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 5 YR 5/6, **İç Astar:** 5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Taşçık, kireç, mika, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

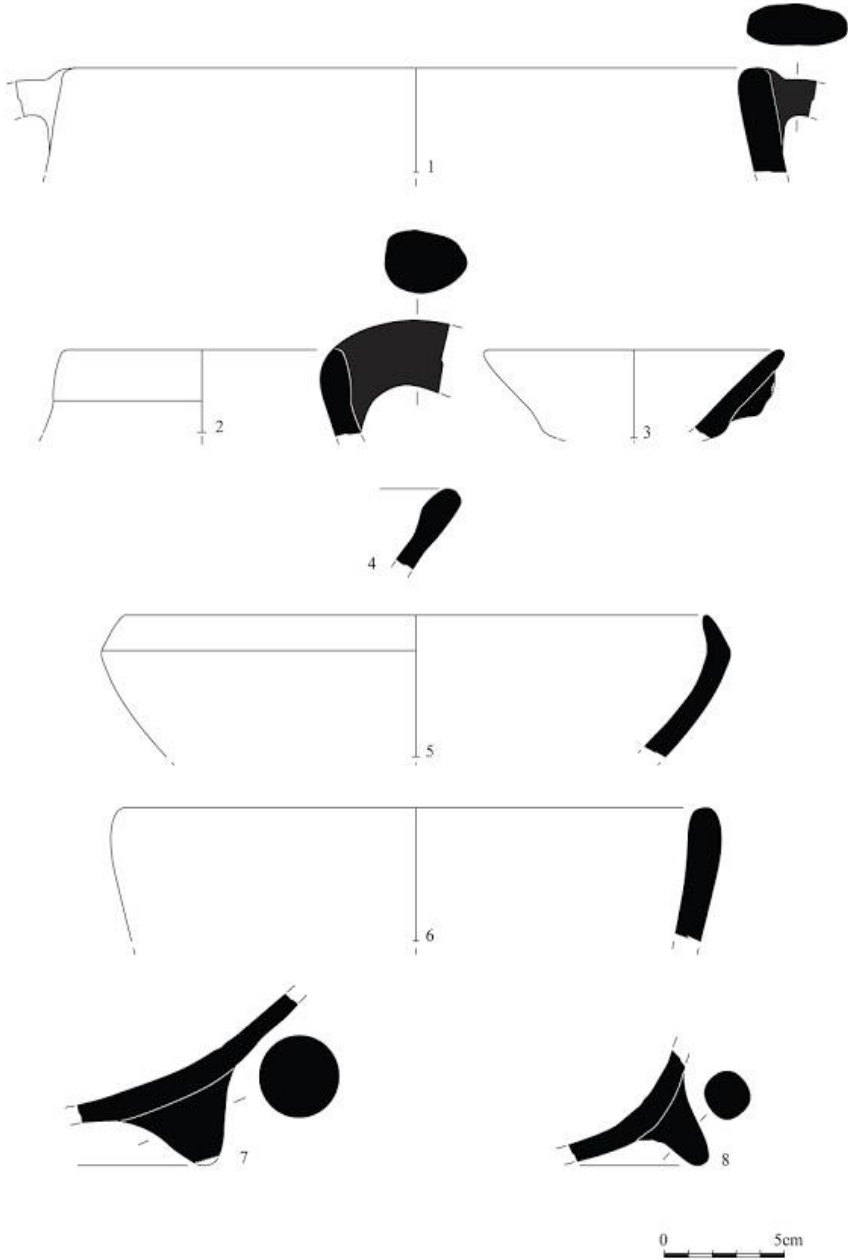
Lev. No: 5.4, **Ser No:** 36.DB.SA86.45, **Form:** Çömlek, **Dönem:** GTÇ, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 5/6, **İç Astar:** 7.5 YR 5/6, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Kum, mika, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 5.5, **Ser No:** 36.DB.SA86.50, **Form:** Çanak, **Dönem:** GTÇ, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 2.5 Y 4/1, **Hamur Rengi:** 2.5 Y 5/2, **Hamur İçeriği:** Kireç, taşçık, **Pişme:** Orta, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

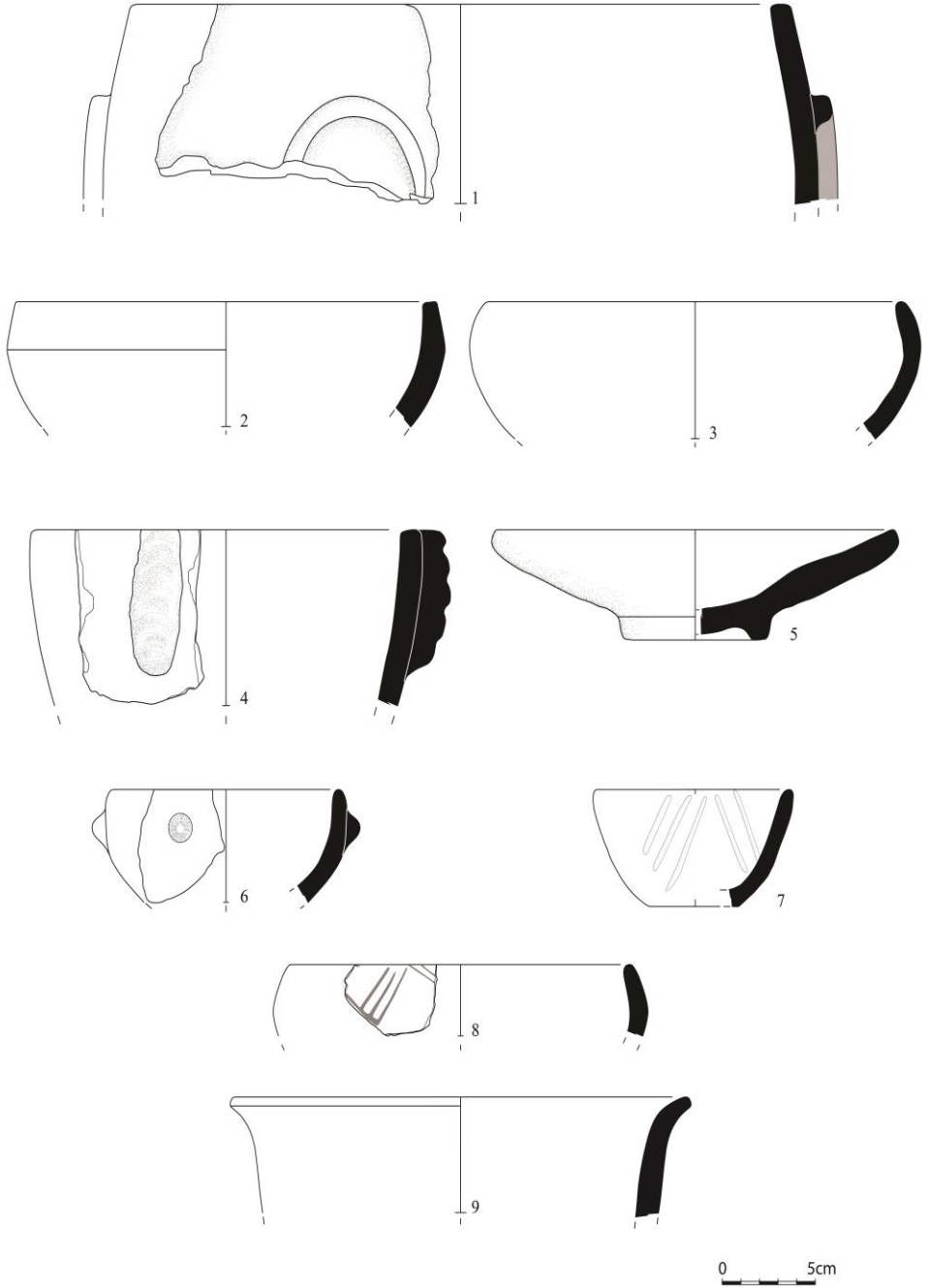
Lev. No: 5.6, **Ser No:** 36.DB.SA86.49, **Form:** Çanak, **Dönem:** GTÇ, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 4/4, **İç Astar:** 7.5 YR 4/4, **Hamur Rengi:** 7.5 YR 5/6, **Hamur İçeriği:** Taşçık, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

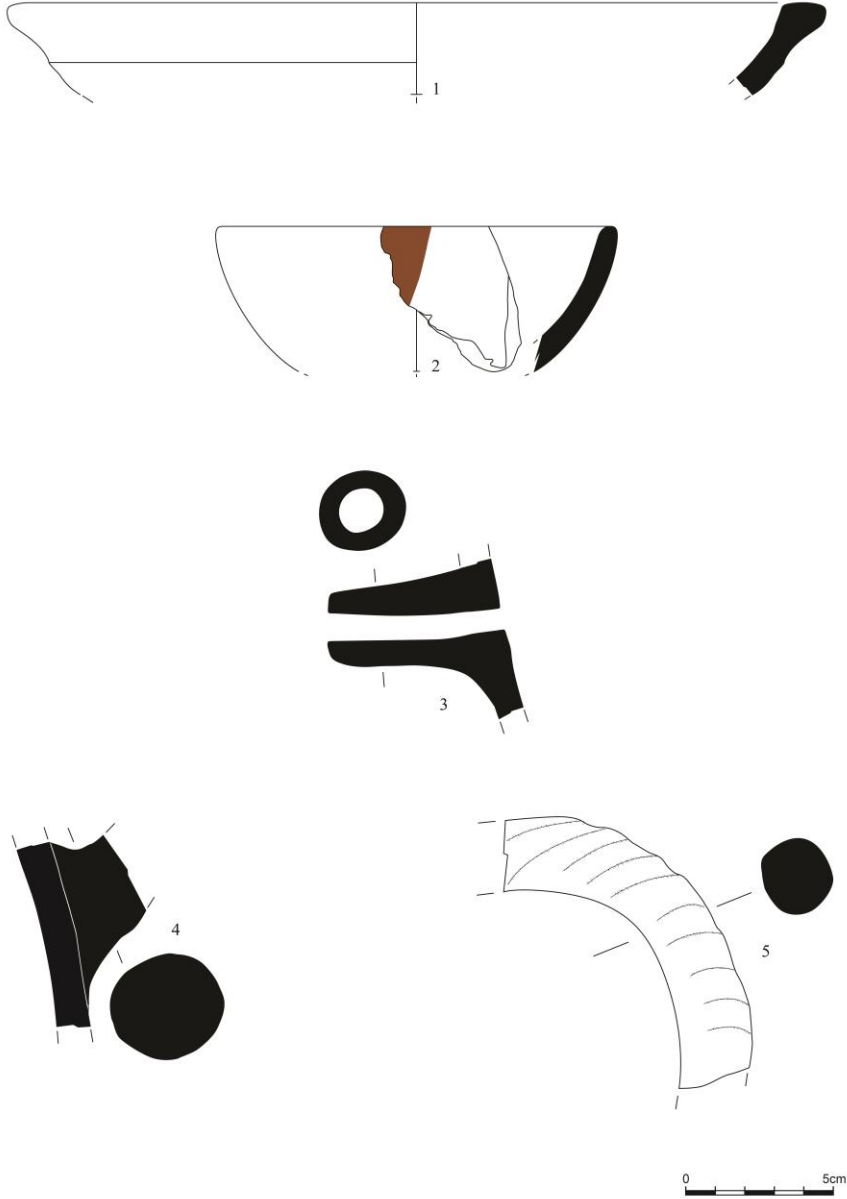
Lev. No: 5.7, **Ser No:** 36.DB.SA86.46, **Form:** Çanak, **Dönem:** GTÇ, **Açkı:** Açkılı, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** Kalın astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 4/6, **İç Astar:** 7.5 YR 4/6, **Hamur Rengi:** 5 YR 5/8, **Hamur İçeriği:** Kireç, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

Lev. No: 5.8, **Ser No:** 36.DB.SA92.44, **Form:** Kulp, **Dönem:** GTÇ, **Y:** 8 cm, **Açkı:** Açkısız, **Yüzey Niteliği:** Düzgün, **Yüzey İşlenişi:** İnce astarlı, **Dış Astar:** 7.5 YR 5/4, **Hamur Rengi:** 10 YR 5/1, **Hamur İçeriği:** Taşçık, kireç, ot, **Pişme:** İyi, **İçerik Boyutu:** İnce, **İçerik Oranı:** Az.

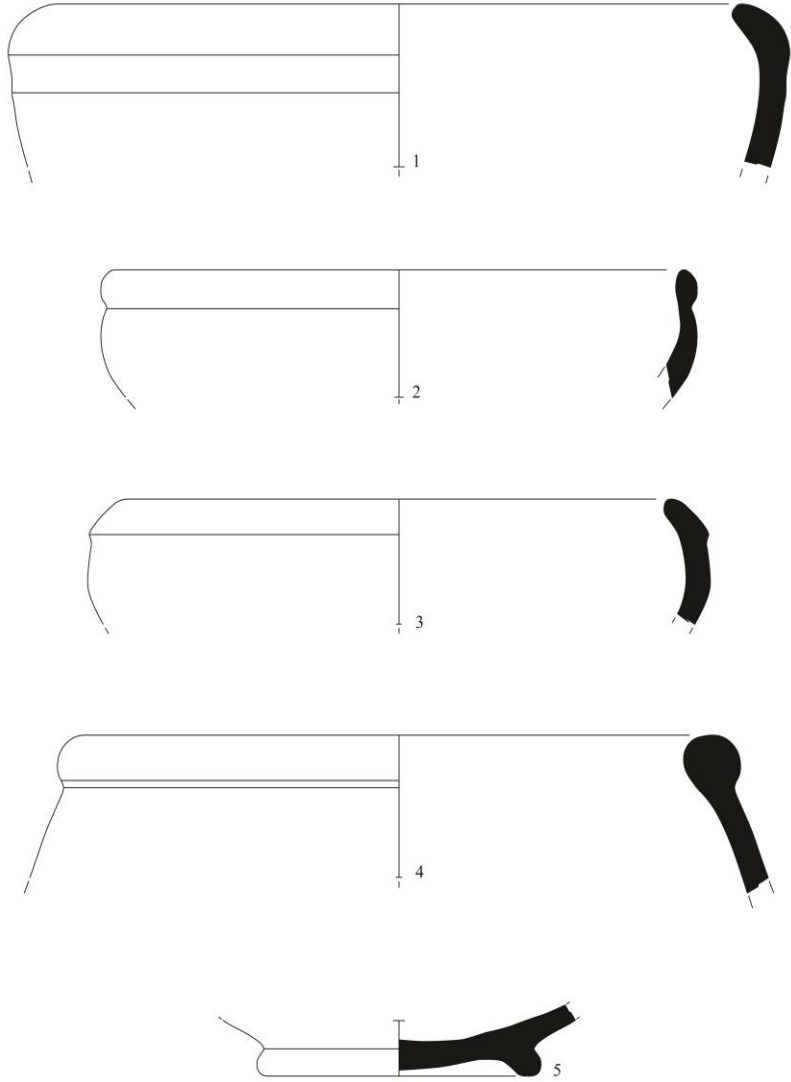

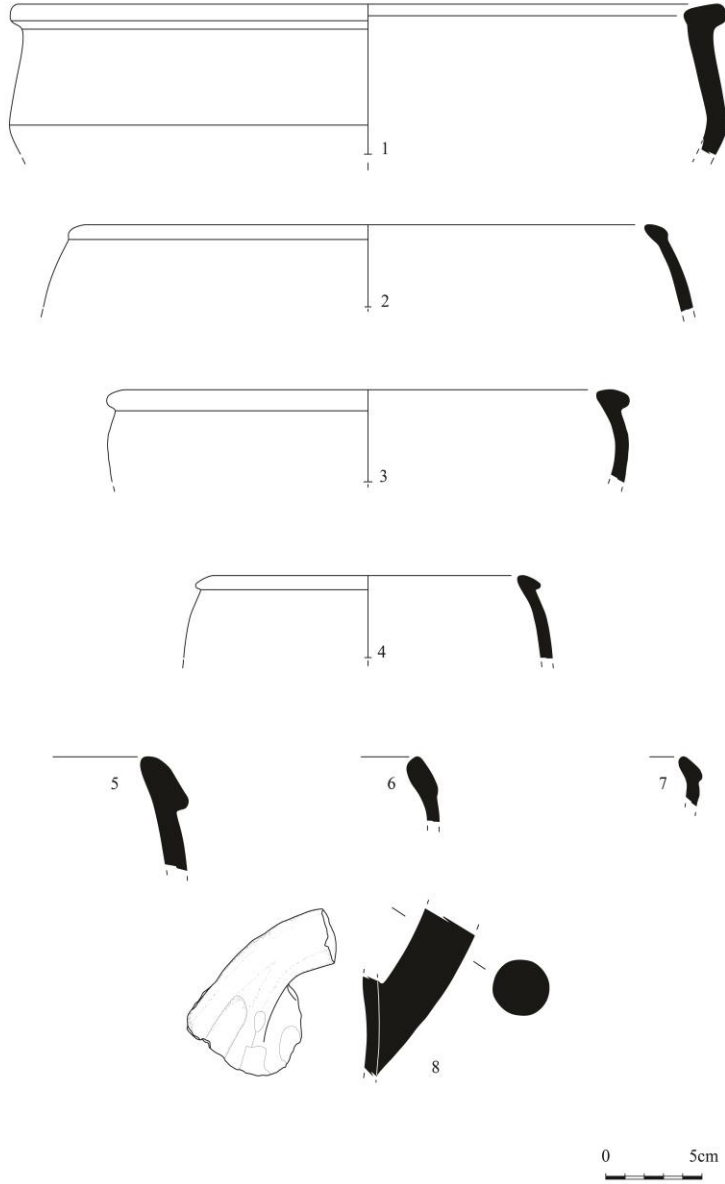
Levha I: Göceler Höyük Geç Kalkolitik (1-4) ve Erken Tunç Çağ I (5-8) Keramik Örnekleri

Levha III: Göceler Höyük Erken Tunç Çağ III Keramik Örnekleri.

Kaynakça

- Abay, E. (2008). Die Neolithischen Fundorte in Der Çivril ebene im Oberen Maandagebeit. Erste Ergebnisse Einer Gelendebegehung. in: Fundstellen, Gesammelte Schriften zu rArchaeologie und Geschichte Alt vor der asien, ad honorem Hartmut Kühne (Hrsg.) Bonatz, D.; R. M. Czichonund F.J. Kreppner, Harrassowitz Verlag-Wiesbaden, 1-8.
- Abay E. ve Dedeoğlu, F. (2005). 2003 Yılı Denizli/Çivril Ovası Yüzey Araştırması. Araştırma Sonuçları Toplantısı XXII, Cilt 2, 41-50.
- (2007). 2005 Yılı Çivril Ovası Yüzey Araştırması. Araştırma Sonuçları Toplantısı 24, Cilt 1; 277-293.
- Aykurt, A. (2004). Kocabaştepe Orta Tunç Çağ Seramik Örneklerinin Ege Arkeolojisindeki Yeri ve Önemi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2010). Late Bronze Age Pottery from Çeşme Bağlararası (Çeşme Bağlararası Geç Tunç Çağı Seramiği), OLBA XVIII, 1-65.
- Baykara, T. (2008). Kayı Pazarı. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1/1, 11-16.
- Bayne, N. (2000).The Grey Wares of North-West Anatolia: In The Middle and Late Bronze Age and The Early Iron Age and Their Relation to The Early Greek Settlements, Asia Minor Studien 37.
- Blegen C.W.,Caskey C.L. ve Rawson M. (1951). Troy II: The Third, Fourth and Fifth Settlements, Princeton: Princeton UniversityPress.
- (1953). Troy III, Princeton: Princeton University Press.
- Blegen C.W.,Caskey C.L., Rawson M. ve Sperling J. (1950).Troy I. General Introduction. The First and Second Settlements. Princeton: Princeton University Press.
- Dedeoğlu, F. (2008). Cultural Transformation and Settlement System of Southwestern Anatolia from Neolithic to LBA: A Case Study from Denizli/Çivril Plain. ICAANE 5, (ed: J. M. Córdoba, M. Molist, M.C. Pérez, I. Rubio, S. Martínez) Madrid, 587-603.
- (2009). Denizli-Çivril İlçesi Yüzey Araştırması Verileri Işığında M.Ö 2. Binyılda Yukarı Menderes Havzası Yerleşim Düzeni. Altan Çilingiroğlu'na Armağan, Yukarı Denizin Kıyısında Urartu Krallığı'na Adanmış Bir Hayat, (Ed: H. Sağlamtimur, E. Abay vd.), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 241-257.
- (2013). Yukarı Menderes Havzası Bölgesel Yerleşim Analizi: Erken Tunç Çağda Sosyoekonomik Örgütlenmedeki Değişim ve Dönüşüm Süreçleri, Tematik Arkeoloji Serisi 1, İstanbul: Ege Yayınları.
- (2014).Yukarı Menderes Havzası Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağı Yerleşimlerinin Materyal Kültür ve İskan Düzeni Bağlamında

- Değerlendirilmesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 18, 33-56.
- (2015). Küfü Çayı Vadisi MÖ 2. Binyıl Yerleşimleri, Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan, ed: Şimşek C vd, İstanbul: Ege Yayınları, 193-202.
- Dedeoğlu, F., Baysal H. H., Konakçı E., Ozan A. ve Temur B. Ekşi Höyük 2016 Yılı Kazı Çalışmaları, 38. Kazı Sonuçları Toplantısı, baskıda.
- Dedeoğlu F ve Abay, E. (2014). Beycesultan Höyük Excavation Project: New Archaeological Evidence from the Late Bronze Age Layers, *Arkeoloji Dergisi* 17, 1-39.
- Dedeoğlu F., Konakçı, E. ve Ozan, A. (2015). Yukarı Menderes Havzası Dağlık Kesim Yüzey Araştırması Projesi 2013 Yılı Çalışmaları”, 32. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 151-160.
- Dedeoğlu F., Konakçı, E.ve Çarkı, M. (2014). Yukarı Menderes Havzası Dağlık Kesim Yüzey Araştırması Projesi 2012 Yılı Çalışmaları, 31. Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. Cilt, Muğla, 367-376.
- Dedeoğlu F ve Ozan, A. (2016). What Happened in Inland Southwestern Anatolia Before 5500 BC ? A Review of the Archaeological Evidence from the Selcen-Örenarası Settlement?, *OLBA XXIV*, 1-30.
- Dedeoğlu F., Ozan, A. ve Konakçı, E. (2016). Yukarı Menderes Havzası Dağlık Kesim Yüzey Araştırması Projesi 2014 Yılı Çalışmaları, 33. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 2, Ankara, 553-563.
- Duman B. ve Konakçı, E. (2006). Kolassai: Höyük, Kalıntı ve Buluntuları (Colassae: theMound, Remains and Findings), *Arkeoloji Dergisi VIII*, 2006/2, 79-104.
- Gunter, A. C. (1991). *Gordion Excavations Final Reports III, The Bronze Age*, Philadelphia: University Museum, University of Pennsylvania.
- Günel, S. (1999). S. Panaztepe II, MÖ II. Bine Tarihlendirilen Panaztepe Seramiğinin Batı Anadolu ve Ege Arkeolojisindeki Yeri ve Önemi, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Joukowsky, M. S. (1986). *M.S. Prehistoric Aphrodisias, An Account of the Excavations and Artifact Studies, Vol I-II, Excavations and Studies*, New Jersey: Brown University, Center for Old World Archaeology and Art.
- Kan, H. (2005). Anaia-Kadıkalesi MÖ 2. Binyıl Seramikleri (yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Konakçı, E. (2012). Büyük ve Küçük Menderes Havzalarındaki MÖ 2. Binyıl Kültürlerinin Yeni Veriler Işığında Değerlendirilmesi (Yayınlanmamış doktora tezi) İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2015).Ayasuluk Tepesi Orta Tunç Çağı Seramiği Üzerine Bir Değerlendirme. Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan, *Essays in Honour*

- of Mustafa Büyükkolancı, (Ed: C. Şimşek vd.), İstanbul: Ege Yayınları, 381-405.
- (2016). Geç Tunç Çağı'nda Ayasuluk Tepesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25.1, Denizli, 135-165.
- Kull, B. (1988). Demircihüyük V, Die Mittel bronze zeitliche Siedlung, Mainz: Verlag Philipp von Zabern Mainz am Rhein.
- Lamb, W. (1936). Excavations at Thermi in Lesbos, Cambridge at the University Press.
- Lloyd, S. (1960). Beycesultan, 1959: Sixth Preliminary Report. *Anatolian Studies* 10, 31-41.
- (1972). Beycesultan Vol III, part 1, Late Bronze Age Architecture, London: The British Institute of Archaeology at Ankara.
- Lloyd S. ve Mellaart, J. (1955). Beycesultan Excavations: First Preliminary Report. *Anatolian Studies* 5, 39-92.
- , Beycesultan Excavations: Second Preliminary Report, 1955. *Anatolian Studies* Vol. 6, Special Number in Honour and in Memory of Professor John Garstang, 101-135.
- (1957). An Early Bronze Age Shrine at Beycesultan", *Anatolian Studies* 7, 27-36.
- (1962). Beycesultan vol 1, The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels, London: The British Institute of Archaeology at Ankara.
- (1965). Beycesultan vol 2, Middle Bronze Age Architecture and Pottery, London: The British Institute of Archaeology at Ankara.
- S. Lloyd-J. Mellaart-D. Stronach. Excavations at Beycesultan, 1958, *Anatolian Studies* 9, 35-50.
- Mellaart, J. (1954). Preliminary Report on Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey, *Anatolian Studies* IV, 175-240.
- Mellaart J. ve Murray, A. (1995). Beycesultan Vol. III Part II: Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects, Oxford: The British Institute of Archaeology at Ankara.
- Meriç, R. (2003). Excavations at Bademgediği Tepe (Puranda) 1999-2002: A preliminary Report *Istanbul Mitteilungen* 53, 79-98.
- Oğuzhanoglu Akay, U. (2015). Laodikeia-Kandilkırı Verileri Işığında Güneybatı Anadolu'da Erken Tunç Çağı 2 ve 3. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Orthmann, W. (1963). Frühe Keramik von Boğazköy aus den Ausgrabungen am Nordwesthang von Büyükkale, Berlin: Verlag Gebr Mann.
- Raymond, A. E. (2005). Miletus in the Bronze Age and Minoan Presence in the Eastern Aegean (Yayınlanmamış doktora tezi), Toronto: Graduate

Konakçı, E. (2017).Yukarı Menderes Havzası Tarih Öncesi Bilgilerine Katkı Sağlayan Yeni Bir Yerleşim: Göceler Höyük. *Humanitas*, 5(9), 1-28

Department of the History of Art Ancient Studies Collaborative Programme University Of Toronto.

Semiz B., Abay, E., Dedeoğlu F., Konakçı E, Ozan A. Archaeometric investigation of Early and Middle Bronze Age Pottery from the Upper Meander Basin. Baskıda.

Umurtak, G (2003). A Study of a Group of Pottery Finds from the MBA Deposits at Bademağacı Höyük, *Anatolica Antiqua* XI, 53-74.

Wright, G.R.H. (2000). Some Byzantine Bronze Objects from Beycesultan. *Anatolian Studies* 50, 159-170.

Araştırma-İnceleme

**TRADUCTION EN TURC DE L'ARTICLE 5 DE LA
CONVENTION EUROPÉENNE DES DROITS DE
L'HOMME:
DIFFÉRENTS TYPES DE LA DÉTENTION**

Deniz KURMEL¹

Résumé: La traduction a une place importante pour le domaine des droits de l'homme européen puisque les langues officielles de la Convention européenne des droits de l'homme et de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme sont l'anglais et le français. Les états membres de la Convention transfèrent ces textes dans leurs langues via la traduction. Dans la traduction des droits de l'homme européen, la transposition des concepts ayant des caractéristiques relatifs à ce domaine mérite une réflexion; les nouvelles approches terminologiques qui prennent en compte les termes dans leur environnement discursif peuvent offrir une méthodologie dans la traduction des droits de l'homme, surtout dans le transfert des termes du domaine qui prennent leur sens dans les textes de la jurisprudence. Dans cet article, nous problématisons la traduction des droits de l'homme européen en turc; à travers la traduction des différents types du terme de *détention* qui est le terme clé de l'article 5 de la Convention européenne des droits de l'homme « *Droit à la liberté et à la sûreté* ». Nous adoptons une méthodologie terminologique textuelle basée sur l'analyse contextuelle menée dans des corpus composés des textes de jurisprudence en français et en turc, afin d'examiner des différents types de *détention* tels que; *détention provisoire*, *détention préventive*, *détention sans jugement*, *détention administrative* et leurs traductions en turc.

Mots-clés: Traduction des droits de l'homme européen, terminologie textuelle, analyse contextuelle, analyse du corpus, détention.

¹ Arş. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümü. dkocak@yildiz.edu.tr

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN 5. MADDESİNİN ÇEVİRİSİ: *TUTUKLULUK (DÉTENTION)* TERİMİNİN FARKLI TÜRLERİ

Öz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının resmi dili İngilizce ve Fransızca olduğundan, Avrupa İnsan Hakları alanında çevirinin önemli bir yeri vardır. Sözleşmeye taraf olan ülkeler, ilgili metinleri dillerine çeviri yoluyla aktarmaktadır. Avrupa İnsan Hakları alanının çevirisinde, alana özgü bazı özelliklere sahip olan kavramların aktarımı üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu noktada, terimleri buldukları söylem boyutunun içerisinde ele alan yeni terimbilim yaklaşımları söz konusu alanın çevirisinde, özellikle de içtihat metinlerinde anlam kazanan terimlerin aktarımında, yöntemsel bir çerçeve sunabilir. Bu makalede, Avrupa İnsan Haklarının Türkçe'ye çevirisini, ve ilgili sözleşmenin 5. Maddesi olan "Özgürlük ve Güvenlik Hakkı"nın anahtar terimi *tutuklamanın (détention)* türleri üzerinden tartışmaktayız. Oluşturduğumuz Fransızca ve Türkçe içtihat metinleri bütüncülerinde yürüttüğümüz bağlamsal çözülemeye dayalı metinsel terimbilim yöntemiyle *détention provisoire, détention préventive, détention sans jugement, détention administrative* gibi farklı *tutukluluk (détention)* türlerini ve bu türlerin Türkçeye çevirilerini ele almaktayız.

Anahtar Sözcükler: Avrupa İnsan Haklarının Çevirisi, Metinsel Terimbilim, Bağlamsal Çözümleme, Bütünce Çözümlemesi, Tutuklama.

Introduction

Les droits de l'homme constituent un sujet important et discuté depuis des siècles. Les philosophes, les politiciens ont réfléchi sur ce sujet à toutes les époques. Mais c'est surtout après le désastre que l'humanité a vécu pendant la deuxième Guerre Mondiale, que l'idée de créer un système basé sur le respect des droits de l'homme a vu le jour.

Après la deuxième Guerre Mondiale, l'idée de fonder une nouvelle Europe est née afin de défendre et de promouvoir la liberté et la démocratie, et c'est dans ce but qu'en 1949, le Conseil de l'Europe a été fondé. Il a tout de suite commencé à travailler sur la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et cette Convention plus connue sous le nom de « Convention européenne des droits de l'homme », a été ouverte à la signature à Rome le 4 novembre 1950 et est entrée en vigueur le 3 septembre 1953. La Convention a concrétisé certains des droits et libertés inscrits dans la Déclaration universelle des droits de l'homme et créé une juridiction internationale compétente pour condamner les États ne respectant pas leurs engagements. Les Etats ayant ratifié la Convention, qu'on appelle aussi « Etats parties à la Convention », reconnaissent et garantissent les droits fondamentaux civils et politiques non seulement à leurs ressortissants, mais également à toute personne relevant de leur juridiction.

Sudre (2006) souligne que l'originalité de la Convention européenne réside moins dans la liste des droits énumérés que dans le mécanisme institutionnel de protection mis en place, qui a son siège à Strasbourg. La Convention est un document qui évolue surtout grâce à l'interprétation de ses dispositions par la Cour européenne des droits de l'homme. Avec sa jurisprudence, la Cour fait de la Convention un instrument vivant; elle a ainsi élargi les droits garantis et a permis leur application à des situations qui n'étaient pas prévisibles lors de l'adoption de la Convention.

La Convention européenne des droits de l'homme a été signée le 4 novembre 1950 par la Turquie, qui l'a ratifiée en adoptant une « Loi sur la ratification de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et libertés fondamentales et du protocole annexe » (numéro 6366) le 10 mars 1954. Le document de ratification de la Convention a été déposé au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe le 18 mai 1954 et à partir de cette date elle est entrée en vigueur pour la Turquie (Gemalmaz, 2003). Le protocole 11 à la Convention qui restructure le mécanisme de contrôle judiciaire a été signé le 11 mai 1994 et ratifié le 11 juillet 1997 par la Turquie. Ce protocole est en vigueur pour la Turquie depuis le 1er novembre 1998. Depuis que la Turquie est devenue un état membre de la Convention, elle a été condamnée un nombre considérable de fois par la Cour européenne des droits de l'Homme.

1. Contexte en question

Les documents de base des droits de l'homme européen se sont transposés en turc par le biais de traductions puisque les langues officielles de la Convention européenne et de la Cour européenne des droits de l'homme sont l'anglais et le français. Donc, on peut dire que la traduction est un acte central dans la conception de la langue des droits de l'homme en turc. En tant qu'un chercheur dans le domaine de traduction, dans cet article, nous voulons problématiser la traduction des droits de l'homme européen en turc; à travers la traduction des différents types du terme de *détention* qui est le terme clé de l'article 5 de la Convention européenne des droits de l'homme « *Droit à la liberté et à la sûreté* ».

L'article 5 de la Convention représente un composant essentiel du système de protection des droits individuels et vise à *protéger la liberté physique de la personne contre toute arrestation et détention arbitraire et abusive* (Engel et al. c. Pays-Bas, 8 juin 1976, *GACEDH*, n° 4, § 58) (Sudre, 2006). L'article 5 est entouré de deux concepts clés de la privation de liberté; *détention* et *arrestation*. La *détention* que notre recherche se focalise, dénommée aussi comme la détention provisoire ou détention préventive ou encore détention avant jugement², est une privation de liberté qui commence avec la décision d'un organe judiciaire. Dans le *Dictionnaire des droits de l'homme*, Damien Roets définit ainsi *détention provisoire*; « *la mesure par laquelle un magistrat*

² Equivalents mentionnés dans le *Dictionnaire des droits de l'homme* (Andriantsimbazovina et al., 2008) au sein de l'entrée de la détention provisoire en tant que synonymes.

prive de sa liberté une personne soupçonnée d'avoir commis une infraction pénale avant toute décision juridictionnelle la déclarant coupable des faits qui lui sont reprochés » (2012, p.271).

L'exécution de l'article 5 « *Droit à la liberté et à la sûreté* » constitue un des sujets les plus discutés en Turquie, il est possible de parler d'une relationnalité entre le transfert en turc de cet article, et plus spécialement celui de la *détention*, et son exécution.

2. Approche méthodologique

Le sujet de la traduction et de la terminologie des droits de l'homme a déjà été traité par de nombreux chercheurs comme Garre (1999), Chodkiewicz et *al.* (2002), Baccouche (2001 ; 2004), Alouini (2003), Pic, (2007a) (2007b) (2008), Cortese (2005), Peshkov (2012), Kurmel (2014).

En général, les travaux basés sur la terminologie et la traduction des droits de l'homme soulignent le caractère flou des termes de la Convention européenne des droits de l'homme qui ont d'une part permis son acceptation par plusieurs pays et, d'autre part, laissent à la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme une certaine liberté d'interprétation (Peshkov, 2012). Dans la traduction des droits de l'homme, le problème essentiel relève quasi exclusivement des questions terminologiques, puisque les difficultés se concentrent sur la traduction des concepts du domaine des droits de l'homme comme Pic le souligne (2007b). Donc, les nouvelles approches terminologiques qui prennent en compte les termes dans leur environnement discursif peuvent offrir une méthodologie dans la traduction des droits de l'homme, surtout dans le transfert des termes du domaine qui prennent leur sens dans les textes de la jurisprudence.

La terminologie textuelle proposée par Bourrigault et Slodzian (1999) décrit le terme dans le texte ; « *le texte est le point de départ de la description lexicale à construire. On va du texte vers le terme* ». Le terme est un construit ; « *Il est le produit d'un travail d'analyse, mené par le linguiste terminologue, dont les choix sont guidés par une double contrainte de pertinence. Pertinence vis-à-vis du corpus [...] Pertinence vis-à-vis de l'application [...]* » (Bourrigault et Slodzian, 1999, p.31). La terminologie textuelle se rapproche de la linguistique, et notamment de la linguistique de corpus. Ils mettent l'accent sur le changement pratique et théorique de la terminologie ;

« *[...] l'activité de construction d'une terminologie est désormais essentiellement une tâche d'analyse de corpus textuels. Ils appellent du même coup à un renouvellement théorique de la terminologie: c'est dans le cadre d'une linguistique textuelle que doivent être posées les théoriques de la terminologie.* » (1999, p.30)

Avec cette optique, notre recherche se fonde sur l'analyse contextuelle réalisée dans le corpus des textes des droits de l'homme européen en français et en turc.

3. Transposition en turc des textes des droits de l'homme européen

Puisque les textes du domaine se transposent en turc par le biais des traductions, dans cette section nous traitons les travaux de traduction en turc des droits de l'homme européen. Une fois qu'un État ratifie la Convention et ses protocoles, il doit les traduire dans sa langue et les publier dans le Journal Officiel. Ces traductions officielles sont des textes qui sont en vigueur dans le système judiciaire national. La traduction officielle de la Convention en turc est publiée dans le *Journal Officiel* du 19 mars 1954, numéro 8662. Après la ratification du Protocole 11 à la Convention, la traduction de ce protocole est publiée dans le *Journal Officiel* du 20 juin 1997, numéro 23025. À part le changement des articles concernant le mécanisme du contrôle judiciaire, ce protocole indique les intitulés d'articles à insérer dans le texte. Nous constatons aussi l'existence des traductions plus récentes, mais non officielles faites plutôt par les spécialistes des droits de l'homme (e.g. Osman Doğru, Mehmet Semih Gemalmaz). Ces traductions n'ayant pas de valeur juridique dans le système national mais ayant un but de transférer la Convention en turc d'une façon plus cohérente, méritent une réflexion plus détaillée et peuvent être un sujet d'un autre article.

La Convention prend son sens au sein de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme comme nous avons déjà traitée, c'est-à-dire les concepts de la Convention sont interprétés dans des situations concrètes par la Cour. Les langues officielles de la jurisprudence de la Cour sont aussi l'anglais et le français. Il n'est pas obligatoire de faire une traduction officielle de la jurisprudence dans les langues des États contractants, mais ces traductions sont nécessaires pour que les autorités judiciaires nationales prennent en compte les décisions de la Cour pour éviter toute violation de la Convention. Dans l'application effective de la Convention européenne des droits de l'homme, la traduction de la jurisprudence de la Cour est une étape essentielle afin que chacun puisse comprendre les concepts et le fonctionnement de la Convention.

En Turquie, le Ministère de la Justice réalise des travaux de traduction de la jurisprudence ; le premier but du Ministère est de faire connaître les décisions concernant la Turquie afin d'empêcher que les mêmes types de violations se répètent. Il transmet les décisions de la Cour dans le périodique publié depuis l'année 2004 par la Direction du Cercle d'études du Ministère de la Justice³ intitulé *Yargı Mevzuatı Bülteni* (Bulletin de législation judiciaire). Ces traductions sont plutôt des résumés en turc des décisions de la Cour. Le Ministère de la Justice a fondé, le 8 août 2011, le Département des droits de l'homme⁴ sous la Direction générale du droit international et de la relation étrangère⁵. Ce département qui travaille pour éliminer les causes de violations de la Convention dirige aussi les travaux de traduction de la jurisprudence, qui

³ TC. Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı

⁴ İnsan Hakları Daire Başkanlığı

⁵ Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

ont un caractère plus systématique puisqu'ils ne se limitent pas avec les arrêts contre la Turquie.

Les traductions réalisées au sein du Ministère de la Justice commencent à être diffusées dans la base de données HUDOC⁶, portail de recherche de la Cour européenne des droits de l'homme, qui permet d'accéder à la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (arrêts de Grande Chambre, arrêts de chambre et de comité, décisions, affaires communiquées, avis consultatifs et résumés juridiques de la Note d'information sur la jurisprudence), de la Commission européenne des droits de l'homme (Décisions et rapports) et du Comité des Ministres (résolutions).

Il est évident de rappeler l'existence d'une initiative non-officielle ; « Projet des droits de l'Homme - la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme », dirigée par le juriste spécialisé dans le domaine des droits de l'homme, Osman Doğru. Ce projet nous donne l'occasion d'accéder à un nombre important de traductions en turc de la jurisprudence⁷.

4. Description du corpus

Dans cet article, nous analysons la traduction des différents types du concept clé de l'article 5 qui est la *détention* dans deux corpus comparables; corpus de jurisprudence de la Cour européenne en français et en turc limités avec les arrêts concernant l'article 5. Premièrement, nous créons le corpus en français à l'aide de la base de données HUDOC, portail de recherche de la Cour européenne des droits de l'homme. Nous avons accédé à 293 décisions d'arrêts en français⁸ concernant l'article 5, qui date de 1961 à 2010 et nous les avons placés dans notre corpus de jurisprudence en français. La taille de ce corpus est de 3.323.068 mots. Deuxièmement, pour que nous puissions mener à bien une analyse contextuelle, nous constituons un corpus de jurisprudence en turc qui contient les mêmes textes que le corpus de jurisprudence en français. Dans la construction d'un tel corpus en turc, nous constatons qu'une base de données exhaustive n'existe pas en turc dans le domaine des droits de l'Homme, pour cette raison nous collectons le corpus en turc à partir des traductions du Ministère de la Justice et du Projet des Droits de l'Homme dirigé par le juriste Osman Doğru. Dans la catégorie des traductions ministérielles, nous n'avons que 32 traductions d'arrêts contre la Turquie concernant l'article 5 entre les années 1995-2008⁹. Et dans la catégorie des traductions faites au sein du projet nous accédons à 42 arrêts concernant l'article 5 traduits en turc entre les années 1961-2005. Au total, nous avons 74 arrêts en turc, et la taille de ce corpus est de 392.281 mots. Nous menons notre recherche dans le cadre de ces 74 arrêts qui existent en turc et en français. Il convient de souligner que dans le cadre des traductions en

⁶ <http://hudoc.echr.coe.int>

⁷ <http://ihami.anadolu.edu.tr>

⁸ Ce corpus est collecté dans le cadre de la thèse de doctorat (non publiée) (Kurmel, 2014).

⁹ La collecte du corpus est réalisée avant le 8 août 2011 qui est la date de la fondation du Département des droits de l'homme⁹ au sein du Ministère de la Justice.

turc, la langue du texte de départ n'est pas indiquée et les deux textes authentiques, français et anglais, font également foi et peuvent influencer la traduction.

La démarche outillée que nous utilisons s'inscrit dans la lignée de celle définie dans le cadre de la terminologie textuelle. De fait, les termes sont considérés comme les pivots de notre analyse et constituent le point d'entrée sur lequel s'appuie l'analyse. La description est menée à l'aide d'outils classiques en terminologie textuelle, c'est le concordancier AntConc. AntConc¹⁰ est un logiciel libre développé par L. Anthony (2005). Nous avons choisi ce concordancier pour plusieurs raisons: premièrement, il s'agit d'un logiciel gratuit, facile d'installation et d'utilisation. Il permet de visualiser les termes en contextes, mais également de construire des expressions régulières très fines pour affiner les recherches, de calculer les cooccurrences, etc. Et la langue turque est définie dans ce logiciel au sein des codes de langues de la norme ISO (8859-9) et cette qualité d'AntConc permet de pouvoir travailler sans problème avec le corpus en turc.

5. Analyse contextuelle de la *détention* dans les corpus de la jurisprudence en français et en turc

A partir d'une analyse contextuelle concernant le terme *détention* dans notre corpus de jurisprudence en français, nous remarquons l'existence de certains syntagmes qui nous amènent à d'autres types de *détention* comme ; *détention provisoire* (219 occurrences), *détention préventive* (210 occurrences), *détention sans jugement* (9 occurrences), *détention administrative* (2 occurrences).

Une étude contextuelle, de ces termes complexes que nous postulons comme des différents types du terme *détention*, met en lumière l'emploi et le cadre sémantique de ces termes en question. Nous constatons que certains hyponymes ont peu d'occurrences dans le corpus comme *détention sans jugement*, *détention administrative*, mais nous analysons aussi ces termes dans leur contexte afin de ne pas négliger un terme significatif en éliminant les hapax ou les quasi-hapax.

A partir de notre analyse dans le corpus français, nous menons une recherche dans le corpus turc sur la traduction de ces types de *détention*. Cette étude sur la traduction des termes complexes en turc nous montre que les traducteurs adoptent des stratégies de communication dans le choix des équivalents, nous constatons l'existence d'une stratégie d'implicite et d'explicite.

5.1. Détention provisoire

Détention provisoire est un terme complexe qui, comme son nom l'indique, souligne le caractère provisoire de la *détention* qui se déroule dans l'attente d'un jugement. Ce terme a un nombre d'occurrences très significatif dans le corpus de jurisprudence en français. Quand nous faisons une requête dans le corpus de jurisprudence en turc avec l'équivalent turc de l'adjectif *provisoire* qui est *geçici*

¹⁰ Le concordancier est disponible à l'adresse : <http://www.antlab.sci.waseda.ac.jp/software.html> (consulté en janvier 2010)

nous obtenons les syntagmes *geçici tutma* (9 occurrences) et *geçici olarak tutulma* (2 occurrences) avec des nombres d'occurrences minimales par rapport au corpus français.

A partir de cette différence importante au niveau du nombre d'occurrences entre le corpus français et le turc, nous pouvons dire que le terme complexe: *détention provisoire* n'est pas toujours rendu en turc de la même façon qu'en français, c'est-à-dire avec la combinaison de l'équivalent de *détention* et de *provisoire*. En général, ce terme complexe est traduit en turc avec les équivalents en turc de *détention* sans employer le modifieur temporel. On peut prétendre que l'implicite, qui est un « résultat d'une 'économie' qu'on obtient en ne reformulant pas explicitement dans le 'texte d'arrivée' des éléments d'information du 'texte de départ' quand ils ressortent de façon évidente du 'contexte' ou de la 'situation' décrite et sont présumés par les locuteurs de la 'langue d'arrivée' » (Delisle et al., 1999, p. 44), est généralement adoptée comme une stratégie de communication dans la traduction du terme complexe *détention provisoire* puisque le caractère provisoire est rendu en turc implicitement.

L'affaire De Jong, Baljet et Van Den Brink contre Pays-Bas (1984) tiré de nos corpus de jurisprudence (Tableau 1) nous montre que le terme *tutukluluk* (détention), qui est une des variantes terminologiques en turc de *détention*, peut être utilisé comme équivalent de la *détention provisoire*. L'emploi des variations terminologiques en turc de *détention* sans employer l'adjectif *provisoire* est en question, c'est-à-dire sans préciser le caractère *provisoire* de façon explicite, mais d'ailleurs il faut souligner que le terme *détention* et ses équivalents en turc comme *tutma*, *tutuklama*, *gözetim*, *tutma*, *tutukluluk* ont un caractère *provisoire* qui sont implicites puisqu'ils font référence à une privation de liberté à titre temporaire. Le lecteur turc devrait deviner le caractère provisoire de la *détention* partant du contexte ou de la situation de cette affaire.

Tableau 1: *Affaire De Jong, Baljet et Van Den Brink contre Pays-Bas (1984) et sa traduction en turc*

<p>« Le procès eut lieu le 6 février 1980 devant le conseil de guerre qui, le 20, déclara M. van den Brink coupable et lui infligea dix-huit mois d'emprisonnement, avec déduction du temps passé en détention provisoire. »</p> <p>(Affaire De Jong, Baljet et Van Den Brink contre Pays-Bas, 1984) (paragraphe 29)</p>	<p>« Askeri Mahkemedeki yargılama 6 Şubat 1980 tarihinde başlamıştır. Askeri Mahkeme 20 Şubat tarihinde verdiği kararla, Van den Brink'i suçlu bulmuş ve on sekiz ay hapis cezası vermiş, tutuklulukta geçen süre hapis cezasından indirilmiştir. »</p> <p>(Traduction de Osman Doğru)</p>
---	---

L'emploi de l'implicite en traduisant en turc le terme de *détention provisoire* peut compromettre l'interprétation des textes traduits puisque la dimension temporaire n'est pas exprimée clairement; il est important de rendre

explicitement en turc le caractère temporaire avec des modificateurs temporels comme les langues officielles, l'anglais et le français, le font.

5.2. Détention préventive

Détention préventive, un autre terme complexe, ayant un nombre d'occurrences significatif dans le corpus de jurisprudence en français n'est pas reflétée en turc, c'est-à-dire un terme complexe comme *détention préventive* ne figure pas dans le corpus de jurisprudence en turc, nous constatons que ce terme est rendu en turc par des variantes terminologiques de *détention* sans ajouter un modificateur qui insiste sur le caractère *préventif*. Dans la traduction en turc du terme complexe de *détention préventive*, nous constatons la stratégie de l'implication comme c'est le cas dans la traduction de la *détention provisoire*, c'est-à-dire le modificateur *préventif* est exprimé en turc de façon implicite.

Dans les extraits de l'affaire Wemhoff contre Allemagne (1968) tirés du corpus de jurisprudence (Tableau 2), nous constatons l'emploi du terme de *détention préventive* dans le contexte d'un risque de fuite et de collusion. En traduisant en turc cet extrait, le traducteur utilise simplement *tutukluluk* (détention) sans ajouter le modificateur *préventif*.

Tableau 2: Affaire Wemhoff contre Allemagne (1968) et sa traduction en turc

« Il convient d'ajouter qu'aux yeux de la Commission, la détention préventive continue du requérant, ordonnée par les juridictions compétentes en raison du risque de fuite et de collusion, a été régulière au sens de l'article 5 par. 1 c) (art. 5-1-c). » (Affaire Wemhoff contre Allemagne, 1968) (section arguments de la Commission et du Gouvernement- paragraphe 12)	« Komisyon, Başvurucunun kaçma ve delilleri karartma tehlikesi bulunduğu için yetkili mahkemeler tarafından tutukluluğun devamına karar verilmesinin, 5(1)(c) bendi anlamında hukuki olduğu görülmektedir. » (Traduction de Osman Doğru)
--	---

La *détention provisoire* et la *détention préventive* sont présentées comme des synonymes dans le *Dictionnaire des Droits de l'Homme* (2008) mais aussi en mettant en valeur des aspects complémentaires. Les équivalents en turc de ces termes complexes n'explicitent ni la dimension temporaire ni la dimension préventive.

5.3. Détention sans jugement

Dans les affaires de Lawless contre Irlande (1961) et d'Irlande contre Royaume-Uni (1978) de notre corpus, nous constatons un autre type de *détention*, qui a un statut différent par rapport à *détention provisoire* et à *détention préventive* considérées en tant que synonymes, et qui constitue la spécificité de ces affaires: *détention sans jugement*. Bien que *détention sans jugement* soit un terme qui est utilisé seulement dans deux arrêts, il nous paraît utile d'analyser ce terme complexe, emprunté aux droits internes d'Irlande et de Royaume-Uni

(*detention without trial*) afin de mettre en évidence comment ce concept qui n'est pas connu des autres systèmes juridiques est transféré dans les autres langues.

Ce type de *détention* qui s'exerce dans des conditions spéciales est expliquée comme ci-dessous dans l'affaire de Lawless contre Irlande (1961) ;

« *Durant la période qui s'est écoulée depuis la création de l'État libre d'Irlande, des groupes armés se sont constitués à plusieurs reprises sous le nom d'"Armée républicaine irlandaise" (I.R.A), dans le but avoué de se livrer à des activités terroristes afin de mettre un terme à la souveraineté que la Grande-Bretagne exerce sur l'Irlande du Nord. Les activités de ces groupes ont parfois pris des proportions telles que la législation ordinaire ne permettait plus d'en assurer une répression efficace. Le législateur a donc, à plusieurs reprises, conféré au Gouvernement des pouvoirs spéciaux permettant à celui-ci de faire face à la situation créée par ces activités illégales; au nombre de ces pouvoirs a figuré parfois le droit de **détention sans jugement**.* » (Affaire Lawless contre Irlande, 1961) (paragraphe 6)

Dans le corpus de jurisprudence en français, ce terme complexe *détention sans jugement* a 9 occurrences dans les deux arrêts que nous avons déjà mentionnés. Dans le corpus de jurisprudence en turc, nous constatons que ce terme a été traduit par la combinaison du terme *tutma* (détention) et de l'adjectif *yargısız / yargılamasız* (sans jugement) comme dans les langues officielles. Donc, nous constatons un équivalent assez complet pour le terme *détention sans jugement*.

Un des emplois de *yargılamasız tutma* dans le corpus figure accompagné du terme de la langue source anglais, *detention without trial*. Le traducteur ajoute une information supplémentaire en gardant le terme du texte officiel en anglais entre parenthèses dans la traduction de l'extrait du paragraphe 6 de l'affaire de Lawless contre Irlande (1961) où le terme se définit, car le terme de la langue officielle fait référence à un nouveau concept pour la langue cible qui est le turc, pour cette raison le traducteur mentionne aussi le terme original avec son équivalent en turc.

« *Serbest İrlanda Devletinin kuruluşundan bu yana, Kuzey İrlanda'daki Britanya egemenliğine son verme amaçlarını şiddet eylemleriyle gerçekleştireceklerini açıklayan ve kendilerine "İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu" (IRA) adını veren silahlı gruplar oluşmuştur. Bu grupların eylemleri bazen o hale gelmiştir ki, bunları olağan hukuk usulleriyle etkili bir biçimde bastırmak mümkün olamamıştır. Bu nedenle yasama organı, yasadışı eylemlerin yarattığı durumu ortadan kaldırabilmesi için Hükümete zaman zaman, **yargılamasız tutma (detention without trial)** yetkisini de içeren bazı özel yetkiler vermiştir.* » (Affaire Lawless contre Irlande, 1961) (paragraphe 6) (Traduction de Osman Doğru)

Dans la traduction en turc du terme complexe, *détention sans jugement*, nous constatons une différence significative par rapport à la traduction des termes *détention provisoire* et *détention préventive* parce que l'implication n'est pas

adoptée comme une stratégie au sein des traductions du terme *détention sans jugement*. C'est sans doute normal dans un sens: la *détention* est censée être provisoire, le caractère provisoire est présent dans le contenu sémantique de la *détention*, donc on ne le précise pas dans les traductions en turc, mais la *détention sans jugement* est un cas particulier, « sans jugement » ne figure pas dans le contenu sémantique de la *détention*, il est donc normal que ce soit bien précisé.

5.4. Détention administrative

Détention administrative qui est une détention sans jugement que certains pays exercent afin d'assurer la sécurité dans le pays, est employée au sein de l'affaire de Lawless contre Irlande (1961). Dans le corpus de jurisprudence en turc, nous observons que ce terme est traduit en turc par deux équivalents *idari gözetim altında tutma* (détention administrative) et *idari tutma* (détention administrative), formés à partir de deux variantes terminologiques de *détention* qui sont *tutma* et *gözetim altında tutma* ainsi que l'adjectif *idari* (administratif). Ces deux termes complexes en turc sont utilisés de façon identique en tant qu'équivalent du terme de *détention administrative* (Tableau 3).

Comme les extraits ci-dessous tirés de nos corpus nous démontrent, le traducteur préfère accompagner ce terme de son équivalent en anglais *administrative detention* en vue de rendre plus compréhensible ce terme avec cette indication supplémentaire.

Tableau 3: *Affaire Lawless contre Irlande (1961) et sa traduction en turc*

<p>« Qu'il résulte de ce qui précède qu'aucun des moyens susmentionnés n'aurait pu permettre de faire face de manière efficace à la situation existante en Irlande en 1957; que, dans ces conditions, la détention administrative - telle qu'introduite par la Loi no 2 de 1940 - des individus soupçonnés de vouloir participer à des entreprises terroristes, se présentait, malgré sa gravité, comme une mesure exigée par les circonstances. »</p> <p>(Affaire Lawless contre Irlande, 1961) (paragraphe 36)</p>	<p>« Buradan çıkan sonuca göre yukarıda belirtilen araçlardan hiç biri 1957'de, İrlanda'da varolan durumla mücadeleyi mümkün kılamayacaktı. Bu nedenle, terörist faaliyetlerde bulunma niyetinden kuşku edilen kişileri, 1940 tarihli (Değişiklik) Yasasıyla getirilen idari gözetim altında tutmanın (administrative detention) ağırlığına rağmen, koşulların gerektirdiği bir önlem olarak görünmüştür. »</p> <p>(Traduction de Osman Doğru)</p>
---	---

Nous observons que *détention administrative* est traduit en turc en gardant la même structure que les langues officielles comme c'est le cas dans la traduction

de la *détention sans jugement*, c'est-à-dire avec la combinaison de l'équivalent de la *détention* et du modifieur *administrative*. Bien que ces deux termes figurent comme citations dans le droit européen, nous constatons le manque de termes correspondants en turc.

Conclusion

Une méthodologie terminologique textuelle basée sur l'analyse contextuelle menée dans des corpus de jurisprudence peut apporter des éclaircissements au niveau des termes des droits de l'homme européen et de leurs transferts en turc puisque les termes trouvent leur sens et s'interprètent dans la jurisprudence de la Cour.

Dans ce travail, l'analyse contextuelle menée dans des corpus de jurisprudence nous donne l'occasion de récupérer de différents types de *détention* et leur transfert en turc. L'implication est une stratégie adoptée dans la traduction en turc des termes complexes tels que; *détention provisoire* et *détention préventive*; le sens des modifieurs en question est transféré en turc de façon implicite puisque les équivalents de la *détention* ont un caractère provisoire de façon implicite. Il est essentiel de souligner que ce n'est pas suffisant de disposer des termes dont le périmètre sémantique n'est pas précisé, surtout lorsqu'il s'agit de la durée d'une *détention*. Cette situation peut causer des interprétations abusives des textes traduits en turc. Par contre, les termes complexes comme *détention sans jugement* et *détention administrative* renvoient à des situations exceptionnelles ; ils sont traduits en turc de façon explicite avec l'utilisation des modifieurs *yargısız/yargılamasız* (sans jugement) et *idari* (administrative) puisque ces modifieurs donnent un nouveau statut à la *détention*.

Ce travail nous montre que la traduction en turc des types de *détention* négligent certaines distinctions que la langue officielle possède, en adoptant une stratégie d'implicite. Est-ce qu'il est possible de parler d'une rationalité entre le transfert en turc de la *détention* et de son exécution ? Il sera très prétentieux de répondre à cette question en se basant seulement aux données linguistiques/terminologiques car au niveau de l'exécution de l'article 5, des différents acteurs prennent une place. Mais sûrement, le transfert en turc de l'article 5 ayant le même effet juridique que la langue source possède influe d'une façon positive la réception de cet article et donc son exécution. Il est possible de dire qu'un travail interdisciplinaire réunissant juristes, linguistes, terminologues et traducteurs peut proposer des méthodes afin de produire des textes ayant le même effet juridique que les langues sources possèdent.

Bibliographie

- Alouini, J. (2003). « Terminologie et lexicalisation dans le discours des droits de l'homme » in Mejri, S. (dir) *L'Espace euro-méditerranéen: Une idiomaticité partagée, Actes du colloque international (Tome2)*. Tunisie: Hammamet 19, 20 & 21 septembre 2003, 13-21.
- Andriantsimbazovina J., Gaudin H., Marguenaud J-P., Rials S. et Sudre F. (dir.) (2008). *Dictionnaire des droits de l'homme*. Paris: Puf.
- Baccouche, T. (2001). « L'autre, enjeu sémantique et culturel dans les concepts fondamentaux des droits de l'homme ». *L'éloge de la différence: la voix de l'autre*. Paris: Hachette Edicef, 49-53.
- (2004). « Pour une méthodologie d'un dictionnaire bilingue (français-arabe) des droits de l'homme » in Mejri, S. et P. Thoiron (dir.) *La terminologie, entre traduction et bilinguisme*. Journée scientifique de formation et d'animation régionale, Tunisie: Hammamet le 14 octobre 2004, 8-13.
- Bourigault, D. et Slodzian, M. (1999). « Pour une terminologie textuelle ». *Terminologies nouvelles* 19, 29-32.
- Delisle J., Lee-Jahnke H. et Cormier M. C. (dir.) (1999). *Terminologie de la Traduction/ Translation Terminology/ Terminología de la Traducción/ Terminologie der Übersetzung*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Chodkiewicz C., Bourigault D. et Humbley J. (2002). « Making a workable glossary out of a specialised corpus. Term extraction and expert knowledge » in Altenberg, B. et Granger S. (ed) *Lexis in Contrast - Corpus based approaches*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 249-267.
- Cortese, G. (2005). « Indeterminacy in « Rainbow » Legislation: the Convention on the Rights of the Child » in Bhatia, V.K. (dir.) *Vagueness in Normative Texts*. Bern, Peter Lang, 255-285.
- Garre, M. (1999). *Human Rights in Translation, Legal Concepts in Different Languages*. Copenhagen: Copenhagen Business School Press.
- Gemalmaz, M.S. (2003). *İnsan Hakları Belgeleri I* (Documents des droits de l'Homme). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Kurmel, D. (2014). *Les droits de l'homme en turc: aménagement ou développement spontané?* Thèse de doctorat en Sciences du Langage, Université Paris Diderot, (non publié).
- Peshkov, K. (2012). *Le discours juridique en russe et en français: une approche typologique*. Thèse de doctorat en Langues, Lettres et Arts, Université d'Aix-Marseille.

Kurmel, D. (2017). Traduction en Turc de l'article 5 de la convention Européenne des droits de l'homme: différents types de la détention. *Humanitas*, 5(9), 29-43

Pic, E. (2007a). *Caractérisation de l'anglais des droits de l'homme en tant que langage de spécialité. Un essai de méthodologie terminologique*. Thèse de doctorat en Sciences du Langage, Université Paris Diderot.

----- (2007b). «Comprendre les concepts des droits de l'homme: ou terminologie et traductologie se rejoignent-elles ? Une évaluation des théories cognitives. ». *LA TILV*, no 43, novembre 2007, 62-75.

----- (2008). « Normes culturelles et manières de traduire: le cas des droits de l'homme ». *LA TILV*, no 45, novembre 2008, 25-35.

Roets, D. (2008). « Détention provisoire » in Andriantsimbazovina J, Gaudin H., Marguénaud J-P., Rials S. et Sudre F. (dir.), *Dictionnaire des droits de l'homme*. Paris: Puf, 271-273.

Sudre, F. (2006). *Droit européen et international des droits de l'homme*. Paris: Puf, (8ème édition).

Sites Internet

<http://www.antlab.sci.waseda.ac.jp/software.html>: Concardancier AntConc [Accédé Janvier 2010]

<http://hudoc.echr.coe.int>: Base de données HUDOC

<http://www.inhak.adalet.gov.tr>: İnsan Hakları Daire Başkanlığı (Département des droits de l'homme)

<http://www.inhak.adalet.gov.tr/mevzuat/mevzuat.html>: Traductions de la jurisprudence diffusé dans le Département des droits de l'homme [Accédé Janvier 2012]

<http://ihami.anadolu.edu.tr>: Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi İnsan Hakları Hukuku Projesi, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları (Projet des droits de l'Homme - la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme) [Accédé Janvier 2011]

www.resmigazete.gov.tr: Journal Officiel, 19/03/1954, no. 8662 et Journal Officiel, 20/06/1997, no. 23025 [Accédé Avril 2013]

TRANSLATION OF ARTICLE 5 OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS: DIFFERENT TYPES OF DETENTION (DÉTENTION)

Abstract: Translation has an important place in the field of European human rights since the official languages of the European Convention on Human Rights and the jurisprudence of the European Court of Human Rights are English and French. The member states of the Convention transfer these texts into their languages via translation. In the translation of European human rights, the transposition of concepts with characteristics related to this field merits reflection; the new terminological approaches that take the terms in consideration within their discursive environment can offer a methodology in the translation of human rights, particularly in the transfer of the terms of the field which take their meaning in the texts of the jurisprudence. In this article, we

Kurmel, D. (2017). Traduction en Turc de l'article 5 de la convention Europeenne des droits de l'homme: differents yypes de la *detention*. *Humanitas*, 5(9), 29-43

problematize the translation of the European human rights into Turkish through the translation of the different types of term *detention* (*détention*), which is the key term of the Article 5 of the European Convention on Human Rights "Right to liberty and security". We adopt a textual terminology approach based on the contextual analysis carried out in corpuses composed of French and Turkish jurisprudence texts in order to examine different types of the term *detention* (*détention*) such as *détention provisoire*, *détention préventive*, *détention sans jugement*, *détention administrative*, and their translations into Turkish.

Keywords: Translation of European Human Rights, Textual Terminology, Contextual Analysis, Corpus Analysis, Detention.

Araştırma-İnceleme

**HIERAPOLIS TERİTORYUMUNDA YENİ BİR YERLEŞİM
ALANI: AKÇAPINAR NEKROPOLÜ VE BULUNTULARI**

Mehmet OK¹

Öz: Bu makalenin konusunu oluşturan Akçapınar Nekropolü, Çürüksu/Lykos Vadisi'nde, Denizli'nin 70 km. kadar kuzeyinde Akçapınar Mahallesi yakınlarında yer almaktadır. 2012 yılında gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları sırasında bir grup mezarın tespit edilmesi üzerine söz konusu alanda Denizli Müze Müdürlüğü tarafından kurtarma kazısı yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda on dört adet mezar yapısı ortaya çıkarılmıştır. Nekropol alanı yamaç üzerine kurulduğu için toprak tabakası ile kaplanmıştır. Söz konusu alanda kaya oygu mezar, kaya oygu panel tekne mezar ve basit panel tekne mezar tipleri görülmektedir. Mezarların yapımında doğal kaya ve panellerde ise traverten bloklar kullanılmıştır. Traverten bloklar, nekropol alanı yakınlarında bulunan Thiounta antik kentinden getirilmiş olmalıdır. Mezarlarda inhumasyon gömü şekli uygulanmış ve bazı mezarlarda birden fazla gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Hierapolis kazı ekibi tarafından 2005-2006 yıllarında yapılan yüzey araştırmalarında ve Roma Dönemi yazıtlarından, Akçapınar ve çevresinin Hierapolis'e bağlı topraklar olduğu ortaya konmuştur. Bu veriler sonucunda Akçapınar Nekropolü, tarım ile uğraşan küçük bir yerleşime ait olmalıdır. Mezar hediyeleri olarak; pişmiş topraktan yapılmış kase, kandil, unguentarium, testi, biberon, fayans boncuk; cam unguentarium; kemik saç iğnesi; mermer ağırşak; metal mızrak ucu, balta, çivi ve çan formlarında buluntular ele geçmiştir. Bunlar dışında iki adet şehir sikkesi de buluntular arasındadır. Söz konusu buluntular, nekropolün MÖ 1. yy. ile MS 3.yy. larda kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Akçapınar, Nekropol, Hierapolis, Lykos Vadisi, Phrygia.

¹ Uzm. Arkeolog, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü. okmehmet@ymail.com

A NEW SETTLEMENT IN THE HIERAPOLIS CITY AREA: AKCAPINAR NECROPOLIS AND ITS FINDINGS

Abstract: Akçapınar Necropolis is located near the Akçapınar neighborhood, on the Lycos Valley, 70 km far from the north of Denizli. The graves were found during reforestation carried out in 2012 and salvage excavation was carried out by the Denizli Museum Directorate. As a result of this study, fourteen grave structures were uncovered. The Necropolis is covered by a layer of soil because it was built on the hillside. In the area, some types of rock such as hewn tomb, the hewn rock panel boat tomb and simple panel boat tomb can be observed. Natural rock was used in the construction of the tombs and travertine blocks were used in the slabs. Travertine blocks must have been brought from Thionta ancient city which is located near Necropolis. In the tombs, in humation burial methods were applied and many burials were detected in some tombs. In the surveys conducted by the Hierapolis excavation team in 2005-2006 and from Roman inscriptions, it was proved that Akçapınar and the surrounding land were connected to Hierapolis. As a result of these data, it can be concluded that Akçapınar Necropolis must have belonged to a small settlement that dealt with agriculture. Terracotta bowl, oil lamp, unguentarium, jug, bottle, glass unguentarium, tile bead, bone hair clip, marble objects, metal objects, and other findings and artifacts as grave goods have been found. In addition to these, two city coins were also among the findings. These findings show that Necropolis was used between the 1st century BC and 3rd century AD.

Keywords: Akçapınar, Necropolis, Hierapolis, Lycos Valley, Phrygia.

Giriş

Bu makalenin konusunu oluşturan Akçapınar Nekropolü (Ok, 2014, s. 1-105), Lykos Vadisi'ni kuzeyde sınırlayan Çökelez Dağı üzerinde, Antik Çağ'da Phrygia (Ramsay, 1895, 122-168) olarak adlandırılan bölgede, Denizli ili, Pamukkale Merkez ilçesi, Akçapınar Mahallesi, Yelitepe mevkiinde bulunmaktadır (Fig. 1).

Nekropol alanı, 2012 yılında Orman Bölge Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları sırasında tespit edilmiş ve bu alanda Denizli Müze Müdürlüğü tarafından kurtarma kazısı yapılarak 14 adet mezar bulunmuştur (Fig. 2).

Çalışmanın konusunu oluşturan mezarlık alanı Hierapolis'in çevresinde yer alan köy tipi yerleşmelerden birine ait olmalıdır. Nitekim, Hierapolis toprakları kuzeyde Çökelez Dağı'ndan başlayarak Çal'a kadar uzanmaktadır. Bu topraklarda antik yerleşimin var olduğunu gösteren anıt ve yazıtlar; Thionta, Motelleis başta olmak üzere Uzunpınar ve Güzelpınar köylerinde bulunmuştur. Hierapolis'in kuzeydoğusunda yer alan Dağmarmara'da bağların korunmasıyla ilgili yönetmelikten söz eden MS 3. yy.a ait bir yazıt, Gözler'in 1,5 km. doğusundaki Fadıl Örenyeri'nde güneş tanrısı, olasılıkla Hierapolis'te tapınım gören kehanet tanrısına ait Apollon Karios kültüyle bağlantılı bir adak yazıtı,

Uzunpınar'da yerleşik bir topluluk ya da tarikat olduğunu gösteren yazıtlar bulunmuştur (Ritti, 2008, s. 17, 19, 21, 69. No, 15, s. 118. No, 42). Hierapolis'in kuzeyinde bulunan bu yazıtlar genel olarak MS 2.-3. yy.a tarihlendirilmektedir.

Nekropol alanı, Uzunpınar Platosu'nun yaklaşık 136 m²'lik alanını kapsamaktadır (Fig. 6). Nekropolün yer aldığı kuzey-güney doğrultulu Çökelez Dağı, 1841 m. yüksekliğe ulaşmaktadır. Bu silsile aynı zamanda ayrı bir kol halinde kuzeydoğu yönünde uzanarak Baklan-Çivril Havzası'nı çevrelemektedir (Ceylan, 1998, s. 3-4).

1. Akçapınar Nekropolü Mezar Geleneği ve Tipleri

Nekropol alanının (Fig. 6) tespit edildiği coğrafyanın sık bir bitki örtüsüne sahip olması ve buna bağlı olarak özellikle ağaç köklerinin yarattığı tahribat, birçok mezarın deformasyona uğramasına yol açmıştır. Söz konusu soruna rağmen mezar özelliklerinin bir bölümü tespit edilebilmiştir.

Gömüler genel olarak inhumasyon şeklindedir. Bununla beraber 3 No'lu mezarda bulunan urne kabı ve 7 nolu mezarda tespit edilen yanık izleri Nekropol alanında yerinde yakılarak gömü geleneğinin de olabileceğini gösteren işaretlerdendir (Şimşek vd, 2011a, s. 23-24).

Mezarların üzerleri üç veya beş parçadan oluşan kapak taşlarıyla kapatılmış, ancak 11 No'lu mezar üzeri bir adet küçük başucu taşı ve düzgün kesilmiş bir yekpare taş ile kapatılmıştır (Fig. 3). Mezar 4,5 ve 7'de ölünün başının yastığa yatar şekilde yüksekte durabilmesi için düzenleme yapılmıştır. 2 No'lu mezarın kuzeydoğu köşesi seki şeklinde iki kademeli olarak kayaya oyulmuş, 3 No'lu mezarın kapak taşı kenarları irili ufaklı taşlarla sıkıştırılmış ve zemine kum, iskeletin altına çakıl taşı serpilmiştir. 9 No'lu mezarda beş sıra kapak taşı dışında uç kısma baş taşı şeklinde dik olarak bir taş konulmuş ve iskeletlerin arası küçük çakıl taşlarıyla sıkıştırılmıştır.

Yapılan çalışmalar mezarlık alanında Kaya Oygu Tekne Mezar, Kaya Oygu Panel Tekne Mezar ve Basit Panel Tekne Mezar olmak üzere üç tip mezar olduğunu ortaya koymuştur.

1.1. Kaya Oygu Tekne Mezar (Basit Khamasorion)

Kaya mezarlarının en basit düzenlemesi olan khamasorionlar, Dağlık Phrygia Bölgesi'nde iki ana tipte görülmektedir. Bunlar *basit khamasorionlar* ve anakaya üzerinde lahit görünümüne sahip *lahit formlu khamasorionlardır* (Kortanoğlu, 2008, s. 30-32).

Basit Khamasorionlar, ana kayanın dikdörtgen olarak düzgün, derin tekne (Arslan vd., 2011, s. 273) şeklinde oyulmasıyla oluşturulmuş mezar tipidir (Kortanoğlu, 2008, s. 31, Levha 3-35; Tosun ve Akman, 2012, s. 50; Polat, 2010, s. 26-27). Kayaya oyulmuş dikdörtgen formlu tekne mezarlara Phrygia'da Hierapolis (Schneider, 1972, s. 105, Tav. VIa; Şimşek, 1997, s. 17, 303, 305, Res. 192, 198-199), Eumeneia (Söğüt ve Şimşek, 2012, s. 310, Res. 13), Kolossai (Şimşek, 2002: 10-11, Res. 11; Duman ve Konakçı, 2006: 91, Levha 11c) ve Pınarkent (Karabay ve Günaydın, 2012, s. 87-89, Res. 2-6)

yerleşimlerinde rastlanmıştır. Afyon ili Dazkırı ilçesi'nin Sarıkavak köyünde yer alan Anaua'da, kaya oyu mezarlar görülmektedir (Duman, 2008, s. 51-52, 63-64, Res. 20-23). Herakleia Latmos'da (Peschlow, 1990, s. 153-160, Abb. 3,5-6; Peschlow, 1991, s. 389-390, Abb. 2-4) ana kayaya oyulmuş basit çukur mezarlar yaygındır. Bu yerleşimler dışında, Antalya Karaçalı Nekropolü'nde (Çokay, 2006, s. 9-12, 227-228, Fig. 36, 38-40) benzer mezarlar bulunmuştur. Söz konusu mezar tipinin Attaleia Nekropolü'nde Hellenistik, Roma ve Geç Roma Dönemleri'nde kullanıldığı tespit edilmiştir (Tosun ve Akman, 2011, s. 99).

Akçapınar Nekropolü'nde bulunan bu tipteki (Fig.3, 7) mezarın her birinin üzeri yanlamasına konulmuş bir kaç yassı taş ile kapatılmıştır.

Akçapınar Nekropolü'nde basit khamasorionlar (1,4,5,7-9,11-14) numaralı mezarlarla temsil edilmektedir. Bu mezarlar, tek gömülü (1,12) ve çoklu gömü (4,5,7-9,11) olarak sınıflandırılmıştır, bunların haricinde 13 ve 14 no. lu mezarlarda gömülere ait herhangi bir kalıntıyla karşılaşmamıştır.

Mezarların ortalama uzunlukları 2-3.18 m, genişlikleri 45-82 cm., derinlikleri ise 40-75 cm. arasındadır. 14 No'lu mezar 1.22 m. ile en kısa uzunluğa sahiptir.

Bu mezarlar, buluntulara göre en erken MÖ 1. yy.a, en geç MS 2.-3. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

1.2. Kaya Oyu Panel Tekne Mezar

Yapım teknikleri ve kullanılan malzeme yönüyle kaya oyu mezarlardan ayrılmaktadır. Büyük boyutlu mezarların uzun ve kısa kenarları dikdörtgen bloklardan (isodom), daha küçük olanların ise uzun kenarları bloklarla örülerek ya da kayrak taşlarının dikey olarak konulmasıyla, kısa kenarlarda da birer kayrak taşın dikey yerleştirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Mezarların üzerleri iki veya üç yekpare blokla kapatılmaktadır (Çörtük, 2007, s. 45).

Lagina'da Börükçü Mevkii'nde Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen yan duvarları monoblok mermerden yapılmış bu tipte bir tekne mezar bulunmuştur (Tırpan ve Söğüt, 2010, s. 512, 525, Res.3).

Akçapınar'da bu tip mezarların üst bölümünde yer alan kaya tabakasının açılmasıyla traverten blokların yerleştirildiği görülmektedir (Fig. 4). Mezarların yan duvarları olarak kullanılan kesme traverten bloklar, nekropolün 7 km. kuzeydoğusunda yer alan Gözler/ Thiounta'dan (Ramsay, 1961, s. 10) buraya getirilmiş olabilir².

Akçapınar Nekropolü'nde (Fig. 8) Kaya Oyu Panel Tekne Mezarlar, (2, 3, 6) numaralı mezarlarla temsil edilmektedir. Bunlar içerisinde birden fazla kafatası ve iskelet bulunduğu için tekrar tekrar kullanılmış olmalıdır. Mezarlar ortalama

²Hierapolis'te 1986 yılında kuzey nekropolünde gerçekleştirilen çalışmalarda, Thiounta mermeriyle yapılmış lahit parçaları bulunması (Ferrero, 1987, s. 191), Thiounta ocaklarının bölgede sıklıkla kullanılan bir taş ocağı olduğunu göstermektedir.

2-2.18 m. uzunluğa, 56-120 cm. genişliğe, 42-78 cm. derinliğe sahiptir. Bu mezarlar buluntulara göre MÖ 1. yy. ile MS 1. yy. aralığında kullanılmış olmalıdır.

1.3. Basit Panel Tekne Mezar

Nekropol alanında bu tip (10) numaralı mezarla temsil edilmektedir (Fig. 5). Mezar, 60 cm. uzunluğa, 30 cm. genişliğe ve 30 cm. derinliğe sahiptir. Doğal kaya, zemin olarak kullanılarak etrafı dikey taşlarla çevrilerek tekne şeklinde yapılmıştır. Buluntulara göre mezar, MS 1. yy.a tarihlendirilebilir.

Akçapınar Nekropolü mezarlarında tespit edilen buluntular geniş bir repertuvar ortaya koymamakla birlikte söz konusu mezarların tarihlendirilmesine önemli katkılar sunmuştur.

2. Buluntular

2.1. Seramik Buluntuları

Akçapınar Nekropolünde tespit edilen buluntular içerisinde en yoğun grubu seramikler oluşturmaktadır. Buluntu yoğunluğu ise 2 No'lu mezarda görülmektedir.

2 No'lu mezar üzerinde bir adet antropomorfik (insan başlı) kap bulunmuştur (Fig. 9: 2). Kapın dudak kenarı dışa hafif taşkın, altta yüzeyi çevreleyen iki sıra yiv, boyundan gövdeye geçişte yatay iki derin yivli, alın üzerinde saçlar yatay bukle şeklinde yukarı doğru küçülerek işlenmiş, saçaklar yanlardan boyuna kadar indirilmiştir. Kaşlar dikey küçük çizgiler şeklinde verilmiş, elmacık kemikleri ve dudaklar şişkin, dolgun yüzlü, burun ve ağız detaylı olarak işlenmiş, ağız açık ve dişler gösterilmiştir. Sonradan eklenmiş kulp, üstte dudak kenarı altından başlayarak gövde üzerinde sonlandırılmıştır. Figüre, formundan dolayı kaideye doğru baş ve boyun bir bütün olarak verilerek doğallık kazandırılmıştır. Nekropol alanı çevresinde yer alan antik kentlerde bu tipte herhangi bir form bulunmamış, ancak; Hierapolis Nekropolisi'nde bir adet insan başlı cam unguentarium bulunmuştur (D'Andria, 2003, s. 216, Res. 194). Afyon Arkeoloji Müzesi'nde (İlaslı ve Üyümez 2008, s. 192, 151 Env. No:4898) sergilenen bir adet çocuk başlı kap Roma Dönemi'ne, Elaiussa Sebaste'de bulunan insan yüzlü testi MS 1.yy.a tarihlendirilmiştir (Ferrazzoli, 2010, s. 42, Fig. 16). Akçapınar Nekropolü'nde bu kap, mezardaki diğer buluntular dikkate alınarak MÖ 1.-MS 1. yy.aralığına tarihlendirilebilir.

2 No'lu mezar üzerinde dudak kısmı hafif yukarı çekilerek üstten döndürülmüş, şişkin gövde üzerinde yassı-yuvarlak kulp ve kulpun alttan bir bölümü kırık, yatay akıtma borusuna sahip, küresel gövde kaideye doğru daralmış, hafif yüksek kaideli, parlak ve kaygan yüzeyli bir adet emzikli kap (biberon) bulunmuştur (Fig. 9: 3). Gövde üzerinde akıtacak yapılarak, emzikli kaba işlevsellik kazandırılmıştır. İzmir Müzesi tarafından yapılan İDÇ. Liman kurtarma kazısı 68 Parsele ait Sondaj 11-M1'de, Hellenistik Dönem'e ait bir çocuk mezarında biberon bulunmuştur (Küçükgüney ve Altun, 2009, s. 55, Res. 1e, f.). Bunun dışında Antandros antik kenti Melis Nekropolü'nde Hellenistik

Dönem'e tarihlendirilen 265 no'lu mezarda çocuk dişi ile biberon bulunmuştur (Polat vd., 2010, s. 8-10). Parion'da bulunan biberon (Başaran, 2008, s. 56-57, 65, Res.12) Hellenistik Dönem'e, Akçapınar buluntusu ise Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir.

Nekropolde çeşitli kandil formları da buluntular arasındadır. 12 No'lu mezarda, omuz kısmında kabartı şeklinde ion kymationu, burun deliği ile diskus ortasında mask, gövdenin her iki tarafında nokta ve yarım spiral süslemeli bir adet kulakçıklı kandil bulunmuştur (Fig. 11:28). Bu tür kandillerin tipik özellikleri, diskusun etrafını çevreleyen çanak görünümlü bölüm ve diskus deliğinin çevresinde yağın hazneye boşaltılması sırasında içteki havanın dışarı çıkması ve yüzeyde biriken yağın içeri akmasını sağlamak amacıyla yapılmış olan küçük deliklerdir (Tuluk, 2003, s. 24-25, Plt. 23.2). Bu tipteki kandiller Batı Anadolu'da Ephesos tipi kandiller olarak nitelendirilmektedir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen MÖ 2. yy.ın son çeyreği ile MÖ 1. yy.a tarihlendirilen kandiller üzerinde mask betimlemelerinin etrafını bitkisel süslemeler veya yumurta dizisi çevrelemektedir. Bunlardan bazılarında kulakçık görülmez (Sezer ve Tezgör 1995, s. 124- 124, 335- 337). Laodikeia'da Asopos Tepesi I'de yaklaşık olarak MÖ 100-MS 100 yıllarına tarihlendirilen IIIa tabakasında seramik fırını ve içerisinde Geç Hellenistik Dönem'e ait kulakçıklı kandiller bulunmuştur. Bu veriler çerçevesinde Laodikeia çömlekçilerinin Pergamon, Ephesos ve Knidos tipi kandillerin benzeri olarak farklı bir tipte özgün üretim yaptıkları görülmektedir (Şimşek ve Duman, 2013, s. 154, 157, 160). Burdur Müzesi'nde yer alan üç adet kulakçıklı kandil MÖ 2. yy. sonu-MÖ 1. yy.a tarihlenmektedir (Metin ve Öztürk, 2012, s. 485- 486, 490- 491, Res. 5- 7). Denizli'nin Sarayköy ilçesine bağlı Beylerbeyi köyü tümülüsünde (Karabay, 1995, s. 240. Res. 14) ve Tripolis'te (Şimşek ve Duman, 2013, s. 153) benzer kandiller bulunmuştur. Hierapolis'te Hier.A1 tipinde olan benzer kandil örnekleri MÖ 2. yy.ın son çeyreğine (Giannotta, 2016, s. 357-364), Laodikeia'da genel olarak MÖ 2.-1. yy.lara tarihlendirilen kulakçıklı kandiller, Akçapınar'da MÖ 1. yy.a tarihlendirilebilir.

2 No'lu mezar içinde omuz bölümü çift taraflı spiral bezemeli bir adet kandil parçası bulunmuştur (Fig. 9:10). Mezardaki diğer buluntular dikkate alınarak MS 1. yy.a tarihlendirilebilir. Bir başka örnek ise 14 No'lu mezar üzerinde, diskus ortasında bir figür ve omuz kısmında yumurta dizisi yer alan bir adet kandildir (Fig. 11: 29). Laodikeia'da bulunan örnekle hamur, astar ve tip yönüyle benzemektedir ve MS 1. yy.ın son çeyreği-2. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmektedir (Şimşek vd., 2011, s. 85-86; Şimşek vd, 2011a, s. 426. Katalog No: 150).

Akçapınar Nekropolü'nde tek örnek olarak temsil edilen bir adet dairesel gövdeli kandil üzerinde (Fig. 10: 18), kulp kısmı kırık, kısa ve yuvarlak burunlu, diskusun etrafı yüksek halka kabartma ile sınırlandırılmış, burun önünde birleştirilmemiş ve içe doğru çift tarafa açılan kanal oluşturulmuş, omuz üzerinde geniş halka kabartma dışında birbirine paralel iki tane küçük

dikdörtgen kabartma çizgi yer alan, diskusta dikdörtgen kabartma çizgilere paralel ve burun deliği hizasında üç adet farklı şekillerde betimlenmiş kabartma mask yer alır. Dairesel gövdeli kandilin dip kısmında yuvarlak çerçeve içerisinde MS 1. yy.ın sonundan itibaren Akdeniz Bölgesi'ndeki kandil üreticileri arasında yaygınlaşan, atölye işareti olan ayak baskısı "*planta pedis*" bulunmaktadır (Barın, 2000, s. 10). Lykos Vadisi'ndeki Laodikeia ve Tripolis antik kentlerinde form ve maskların işlenişi açısından çeşitli örnekler bulunmaktadır. Denizli Müze Müdürlüğü tarafından 1997 yılında Gümüşler Höyük'te yapılan kurtarma kazısında bir adet üç mask figürlü kandil tam olarak bulunmuştur (Karabay, 1999, s. 300 Res. 12). Benzer örnekler; O. Brooner tarafından, Korinth kazılarında Flaviuslar (MS 68-98), Traianus (MS 98-117) ve Hadrianus (MS 117-138) sikkeleriyle beraber bulunmuştur (Brooner, 1930, s. 95, 205, Plt. XII, 702, Type XXVII). Laodikeia'da iki tip olarak değerlendirilen kandiller MS 1. yy.ın son çeyreğiyle MS 2. yy.ın ortalarına tarihlendirilirken (Şimşek vd., 2011, s. 92-93), Ephesos buluntuları MS 2. yy.a tarihlendirilmiştir (Gassner, 1997, s. 194-195, 197, 256, Taf. 63, 77, 809, H121). Laodikeia sınırları içerisinde yer alan Korucuk'ta yapılan kurtarma kazısında trajedi masklı olarak değerlendirilen bir kandil bulunmuş ve MS 1. yy.ın ikinci yarısı-2. yy.ın ortalarına tarihlendirilmiştir (Şimşek vd., 2014, s. 266, 280, L. XI, Kat. No:75). Benzer örnekler Pergamon'da (Luca, 1975, s. 128, 671, Tafel 61- 6) MS 3.yy.ın ilk yarısına, Aizanoi'de (Naumann ve Naumann, 1984, s. 520. Abb. 60. 100) sadece mask bölümü görülen parça MS 1.- 2. yy.a tarihlendirilmiştir. Akçapınar buluntusu ise, Laodikeia'da T11a ile form benzerliği açısından karşılaştırma yapıldığında MS 1.yy.ın sonu- 2.yy.ın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Nekropolde bir başka buluntu grubunu ise kâseler oluşturmaktadır. Lykos Vadisi'ndeki kentlerde sıklıkla görülen ve Akçapınar'da 2 No'lu mezar buluntusu olan skyphos, kırık olarak bulunmuş ancak profil oluşturması açısından form tamamlanmıştır. Dudak kenarı altında içte sert bir profil verilmiş, yarı küresel formu ve dış yüzeyde kabartma olarak nokta (kare) süsleme yapılmıştır (Fig. 9:4). Hamur rengi ve astarlama özelliği dikkate alındığında, Lykos Vadisi Bölgesi'nde üretildiği düşünülmektedir. Hierapolis ve Laodikeia'da kalıpların bulunması ile bu kâseler, "*Lykos Skyphosu*" olarak adlandırılmıştır (Duman, 2010, s. 146, 149, 150. Levha. LVII, 37-LIX, 51). Son zamanlarda, Tripolis'te yapılan çalışmalarda farklı süslemeye sahip skyphos örnekleri ve kalıpları bulunmuştur. Farklı merkezlerde görülen bu form; Sardis'te (Rotroff ve Oliver, 2003, s. 171, 173, Plate 131, 743- 744) Hellenistik Dönem'e, Laodikeia'da (Duman, 2010, s. 143-144.) MÖ 2. yy.ın 2. çeyreği-MÖ 1. yy.ın ilk yarısına, Kolossai'de (Duman ve Konakçı 2006, s. 89; Duman ve Konakçı, 2011, s. 262, Fig. 6) Hellenistik Dönem'e, Hierapolis'te (Polito, 2007, s. 158-159, Fig. 5-6. 2) benzer skyphos örneği MÖ 2.-1. yy.a, Tripolis'te Geç Hellenistik Dönem'e (Duman 2013, s. 190, Fig. 14. 5) tarihlenmiştir. Akçapınar'da ise MÖ 1. yy.a tarihlendirilebilir. 2 No'lu mezar üzerinde bulunan bir başka eser ise, kil henüz yaşken gövdenin üst kısmı dört yandan bastırılarak

yonca şeklinde ağız kenarı oluşturulmuş, dudak kenarı dışa çekik, ince cidarlı, çift kulplu yonca ağızlı kâsedir (Fig. 9: 5). Laodikeia (Şimşek vd., 2011, s. 111; Şimşek, 2015, s. 92, Resim 147) ve Hierapolis'te (Semeraro, 2003, s. 87-88, Pl. LX, 1) bulunan örnekler MÖ 1. yy.ın ilk yarısına tarihlenmektedir. Akçapınar Nekropolü buluntusu da benzer örnekler dikkate alınarak MÖ 1. yy.a tarihlendirilebilir.

Basit formu olarak nitelendirilebilecek 2, 3 ve 4 No'lu mezar içinde birer adet (Fig. 9:9, 10:12,19) olmak üzere toplam üç adet dışa çekik dudaklı ve dirsekli, hafif yüksek kaideli tam formu kase bulunmuştur. Form, astar ve ağız çapı özelliklerine bakıldığında aynı atölye üretimi oldukları düşünülebilir. 3 No'lu mezar içerisinde MS 1. yy.a tarihlenen bir adet sikke (Fig.10: 15) bulunmuştur. Hierapolis'te Apollon Kutsal Alan'da benzer formda bir kase bulunmuş ve MS 1. yy.a tarihlendirilmiştir (Semeraro, 2016, s. 200, 204-205 Fig. 11: 10). Form olarak üç parçanın benzerliği dikkate alındığında, bu parçalar MS 1. yy.a tarihlendirilebilir.

2 No'lu mezar üzerinde bir adet (Fig. 9: 6) ve mezar içerisinde iki adet olmak üzere (Fig. 9: 7-8) toplam üç adet ince cidarlı bardak bulunmuştur. Söz konusu bardaklar iki tip olarak ele alınabilir;

Tip 1: Dudak kenarı dışa döndürülerek yukarı çekilmiş, gövdeden kaideye dönüş hafif sert, süslemeli, ince cidarlı ve tek kulplu bardak (Fig. 9: 6).

Tip 2: Dudak kenarı hafif dışa çekilmiş, yüksek dudaklı, boyun üzerinde ince iki yivli, boyundan gövdeye geçişte dışa profil oluşturmuş, yüksek kaideli, bir bölümü kırık, tek kulbu sağlam bardak (Fig. 9:8) ve dudak kenarı hafif dışa döndürülerek yukarı çekilmiş, yüksek dudaklı, boyundan gövdeye geçiş hafif sert verilerek genişlemiş, yüksek kaideli, bir kulbu kırık bardaktır (Fig. 9:7).

Fig.9: 6'da, gövde üzerinde ucu sağa bakar şekilde çentik süsleme dizisi yapılmıştır. Bu eser tek kulplu olması dışında, diğer iki örnekten (Fig. 9: 7-8) dip kısmının daha sade ve düz olması ile ayrılır (Robinson, 1959, s. 12- 13, Pl. 1, F18- 20, F22-25). Bu parçaların yapısı gereği ince olması kırılabilirliği artırmakta ve parçaların sağlam olarak bulunmasını güçleştirmektedir. Tel Anafa'da bulunan ince cidarlı seramikler beş grupta değerlendirilmiştir. Bunlar; nokta dekorlu, nokta dekorsuz, dikenli, diken bezemesiz ve çeşitli parçalardır (Slane, 1997, s. 349-355). Uzun bardak, çift kulplu kaplar, küçük kaseler ve küçük kap çeşitleri MÖ Geç 1. yy. ve MS 1. yy.da Roma İmparatorluğu boyunca kullanılmıştır (Hayes, 2008, s. 94-110, Fig. 46-51). Vaitsa Malamiodu tarafından Güneydoğu Yunanistan'da bulunan ince cidarlı kaplar MÖ 27- MS 14 (Augustus) ile MS 14- 37 (Tiberius) Dönemleri'ne tarihlendirilmiştir (Malamiodou, 2005, s. 53- 54, 187- 188, Fig. 73- 74). Ephesos'ta bulunan ince cidarlı kaplar batıya göre farklı bir görünümde yapılarak, doğuda yer alan üretim merkezlerini etkilemiştir (Mitsopoulos ve Leon, 1991, s. 131- 137, Taf. 180-194). Laodikeia ve Akçapınar Nekropolü'nde bulunan malzemelerin hamur renkleri karşılaştırıldığında kırmızı-kahverengi tonlarının benzerliği etkileşimin göstergesi olarak nitelendirilebilir. Astarlama şekli olarak Fig. 9:7-8'de

Laodikeia buluntuları gibi daldırma tekniği ile üstten alta doğru yapılmışlardır (Duman, 2010, s. 175). Bu malzemelerin ortak noktası ise dışta kahverengi ve tonlarında boya izlerinin görülmesidir. Ephesos'ta (Ladstätter, 2005, Taf. 155, K 146, 155, 157, 160, Taf. 156, K 174. Abb. 39; Meriç, 2002, s. 76- 83, Tafel 31- 40, No: 339-378.) ince cidarlı kaplar Augustus Dönemi'ne (MS Erken 1. yy.) tarihlenirken, Laodikeia'da olduğu gibi Akçapınar buluntuları da MÖ 1. yy.'ın ikinci yarısı ile MS 1. yy.'ın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

5 No'lu Mezar içinde, dudak kenarı dışa döndürülerek aşağı çekilmiş, içte hafif profilli, uzun boyunlu tam formlu (Fig. 10: 21) ve mezar üzerinde düz dipli gövde parçası (Fig. 10: 20) olmak üzere toplam iki adet unguentarium bulunmuştur. Hierapolis (Cappelletto-Indgjerd, 2016, s. 684-688, Fig3, 4. 20-23) ve Laodikeia nekropol buluntularına bakıldığında UN.T3k olarak adlandırılan grup ile Akçapınar buluntuları benzerlik göstermektedir. Bu form Laodikeia'da MS 1. yy.a tarihlenmekte (Şimşek vd., 2011, s. 73-74) ve Akçapınar buluntuları için de bu tarihlendirme geçerlidir.

3 No'lu mezarda, dudak kenarı içe döndürülmüş, yuvarlak ağız kenarlı, dudak altından keskin bir dirsekle kısa omuza bağlanmış, şişkin omuzdan aşağı doğru hafif daralarak inmiş ve düz bir kaide ile tamamlanmış, omuz hizasında yatay çift kulp kurdela şeklinde, gövde üzerinde boyalı bant-dalga ve çember süslemeli bir adet çömlek bulunmuştur (Fig. 10: 17). Çömlek içerisinde aynı forma sahip boncuklar ve çanlar bulunmuştur. Laodikeia sınırlarında yer alan Korucuk kurtarma kazısında 1a No'lu tekne mezar içerisinde bulunan çömlek, form olarak Akçapınar buluntusuyla benzerdir. Ancak, kulp tipleri farklıdır. Korucuk buluntusu şerit kulplu, Akçapınar buluntusu ise yatay kurdela şeklindedir. Korucuk'ta bulunan 1 No'lu Hypoje Mezar buluntuları genel olarak Augustus (MÖ 27- MS 14) Dönemi ile II. Justinus (MS 565- 578) Dönemi arasına tarihlenmiştir (Şimşek vd., 2014, s. 234, 237, 252, 271, L. II, Kat. No: 10). Akçapınar buluntusu çömlek, içerisindeki diğer buluntular dikkate alınarak MS 1. yy.a tarihlendirilebilir.

Yukarıdaki seramik buluntuların haricinde Akçapınar Nekropolü 7 No'lu mezarda kulp kısımları ve ağız kenarı kırık, torba gövdeli halka kaideli, bir testide bulunmuştur (Fig. 11: 26). Mezarlıktaki diğer buluntularda göz önüne alındığında Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilebilecek testi parlak koyu kırmızı astarı ve çift kulplu olması itibariyle bölgesel özelliklerin dışında bir form repertuarı çizmektedir.

2.2. Diğer Buluntular

2 No'lu Mezar içerisinde, dudak kenarı dışa çekilmiş uzun boyunlu, mavi-yeşil geçirgen hamurlu, serbest üfleme tekniğiyle yapılmış, yüzeyi patinalı bir adet küçük cam unguentarium tam olarak bulunmuştur (Fig. 9:11) Benzer örnekler, Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü'nde Augustus Dönemi'ne (Şimşek vd., 2011a, s. 741. Kat. No: 808), Muğla Yerkesik Villa'da (Özet, 2000, s. 63, 29b. Small Bottle/ Type III D) MS 1. yy.a tarihlendirilmiştir. Akçapınar'da ise benzer örnekler dikkate alınarak MS 1. yy.a tarihlendirilebilir.

1 No'lu Mezar içerisinde bulunan ağırşak, beyaz mermerden yapılmış, ortasında düzgün bir delik açılmış ve cidar kenarı tek sıra yivle çevrelenmiştir (Fig. 9:1). Laodikeia Nekropolü'nde konik formu ağırşaklar MS 1. yy.ın 2. yarısına tarihlendirilmiştir (Şimşek vd., 2011a, s. 810-811, 1031, Kat. No: 981-982). Akçapınar buluntusu ise MS 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3 No'lu mezarda çömlek içerisinde beş adet (Fig. 10: 14) yuvarlak formu, ortası geniş delikli, yüzeyi mat ve hafif pürüzlü boncuk bulunmuştur. Bunlar farklı ebatlarda; ancak form ve yüzey dokusu olarak aynı özelliklere sahiptir. Boncuk yüzeyleri dikey çentik süslemelidir ve bu süsleme, parçaların etrafını çevrelemektedir. Bir diğer boncuk grubu (dört adet) 10 No'lu mezarda bulunmuştur. Bunlar form ve bezeme açısından 3 No'lu Mezar buluntularıyla benzerdir. 3 No'lu mezar içerisinde küçük bir bireye ait iskeletin bulunması, 10 No'lu mezarın ise küçük boyutlarda yapılması, bu mezarların çocuk mezarı olarak kullanıldığını göstermektedir. Laodikeia nekropolünde bulunan benzer örnekler MS. 79-96 yıllarına tarihlendirilmiştir (Şimşek vd., 2011a, s. 536, Kat.436-438). Akçapınar Nekropolü buluntuları da MS 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3 No'lu mezar içerisinde yedi adet ters huni formu çan bulunmuştur (Fig. 10:16). Laodikeia'da (Şimşek vd., 2011, s. 168, Levha 134, Kat. No: 670, 583, 168) bulunan bu forma sahip çanlar MS 1. yy.ın ilk yarısı- MS 2. yy.ın ilk yarısına tarihlenmiştir. 3 No'lu mezardaki diğer buluntular dikkate alınarak çanlar MS 1. yy.a tarihlendirilebilir. 10 No'lu mezarda da bir adet ters huni formu çan bulunmuştur. Form ve tarih bakımından 3 No'lu mezar buluntusuyla oldukça benzerdir. 3 No'lu mezardaki bir başka buluntu ise uç kısmı dikdörtgen formu, uca doğru incelenerek genişleyen, yüzeyi korozyonlu baltadır (Fig. 10:13). Burada söz edilen eser, mezar buluntuları genel olarak MS 1. yy.a tarihlendirildiğinden, baltada çağdaş olmalıdır.

6 No'lu Mezarda, dikdörtgen gövdeli, uca doğru inceltilmiş bir adet demir obje (Fig.11: 23) ve çiviler bulunmuştur (Fig.11: 24). Kelenderis Batı Nekropolü'nde bir mezarda bulunan küçük çiviler MÖ geç 1.yy.-MS erken 1. yy.a tarihlendirilmiştir (Tekocak, 2012, s. 308). 7 No'lu Mezarda üst kısmı yuvarlak, alta doğru daralmış ve dikdörtgen oluşturarak uç kısma doğru incelenmiş, iki parçadan oluşan korozyonlu mızrak ucu dikkat çekicidir (Fig. 11: 25). Söz konusu buluntu nekropolün diğer buluntu grupları dikkate alınarak Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilebilir.

6 No'lu Mezarda metal eşyalar dışında, antik dönemde kadın kullanım eşyası olan bir adet kemik saç iğnesi bulunmuştur (Fig. 11: 22). Kemik eserin kırık olması nedeniyle, üst bölümünün konik, düz ya da topuz şeklinde mi olduğu bilinmemektedir. Laodikeia'da bulunan basit formu saç iğneleri MS 1. yy.a tarihlenmektedir (Şimşek vd., 2011, s. 165. L.128-129, 550-576, 586-592).

3 No'lu Mezar içerisinde bir adet bronz sikke bulunmuştur (Fig. 10: 15). Sikkenin ön yüzünde yazı okunaksız, figür belirsiz, silik ve korozyonludur. Sağda ise kontrmark belirsizdir. Arka yüzde yazı okunaksız, ayakta betimlenen

figür belirsizdir, sikke formu ve figürlerin biçimleri dikkate alındığında Roma Dönemi'ne (MS 1. yy.) tarihlendirilebilir. Bir diğer bronz sikke 8 No'lu mezarda bulunmuştur (Fig.11: 27). Ön yüzde yazıt tam olarak okunamamakta [...] N[...], drapeli, zırlı büst görülmekte. Arka yüzde [IEPAPIOΛ EIT]Ω[N] yazıtı, Hygeia-Kybele sola doğru oturmakta, öne doğru uzattığı sağ elinde patera tutmaktadır. Solda yılan petaraya yönelmekte, sağda ise Telesphoros betimlenmiştir. Sikke yoğun korozyonlu ve aşınmıştır. Eser, Roma Dönemi'ne (MS 2.yy.- MS 3. yy.ın 1. yarısı) tarihlendirilen bir Hierapolis şehir sikkesidir (Head, 1906, s. 236, 57, Plt. XXX, 6).

Sonuç

2005-2006 yıllarında Hierapolis kazı ekibi tarafından, Uzunpınar Platosu ve Çal'ın batısında araştırmalar yapılmış ve bu alandaki toprakların büyük bölümünün, Hierapolis'e bağlı olduğu epigrafik bulgular ile de ortaya konmuştur. Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönem'den başlayarak Proto Bizans Dönemi'ni kapsayan, Hierapolis yakınlarında ve Uzunpınar platosuna çıkan tepeler üzerinde küçük ve orta büyüklükte kırsal yerleşimlere rastlanmış, buralarda zeytinyağı ve şarap üretiminde kullanılan yapı kalıntıları bulunmuştur (Scardozi, 2012, s. 127, 143, Fig. 10). Hierapolis teritoryumundaki topraklarda bağların korunmasıyla ilgili yazıtın bulunması, söz konusu coğrafyada tarımla uğraşan küçük grupların varlığı tespit edilmiştir (Anderson, 1897, s. 412).

Eski Gözler'den Büyük Menderes'e inen teraslar üzerinde, mermer ocaklarının yakınındaki köyde Thiounta'ya ait kalıntılara rastlanmış ve *Thiounteis demos*'uyla ilgili yazıtlar bulunmuştur. Ayrıca burada, Hierapolis topraklarını kontrol eden atlı görevliler olarak bilinen *paraphylakes*'lerden söz eden yazıtlar da bulunmuştur (Cagrianni ve Scardozi, 2012, s. 107; Anderson, 1897, s. 412; Scardozi ve Ritti, 2016, s. 847).

Gerek bölgede yapılan yüzey araştırmaları gerekse ele geçen epigrafik veriler nekropol alanının tespit edildiği Çökelez Dağı ve çevresinin kırsal yerleşmeler tarafından kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda yukarıda mezar tipleri ve buluntuları ele alınan nekropol alanı, bu nitelikteki bir yerleşimin nekropol alanı olarak kabul edilmelidir.

Lykos Vadisi çevresinde yer alan Hierapolis, Laodikeia, Tripolis gibi antik kentlerin dışında kalan ve bu yerleşimlerin çevresindeki köy tipi yerleşimler hakkında bilgi birikimimiz son derece sınırlıdır. Bu bağlamda, makalede ele alınan Akçapınar Nekropolü ve buluntuları, bu tip yerleşimlerin ölü gömme kültürüne yönelik sınırlı da olsa katkı sağlayıcı niteliktedir.

Antik Dönem'de nekropollerde kullanılan malzemelerin kolay ulaşılabilir ve ekonomik yönden daha elverişli olmasına dikkat edilmiştir. Akçapınar Nekropolü'nde doğal kaya oyularak yapılan mezarlar dışında traverten paneller ile yapılan mezarlar da görülmektedir. Bu travertenler, nekropol alanının yakınındaki Thiounta ocağından getirilmiş olmalıdır.

2, 3, 6 No'lu mezarların traverten ile özenilerek ve diğer mezarların biraz daha basit yapılması, gömülerin ekonomik yönden farklı statüye ait olabileceğini göstermektedir.

Mezarlarda yön olarak birlik yoktur ve mezarların yönlendirilmesinde hiçbir ölçüt olmayıp, boş alanlardan olabildiğince yararlanılmaya çalışılmıştır (Fig. 6).

Burada yer alan mezarlar içerisinde erkek, kadın ve çocuk mezarlarının bulunması ile aile yaşantısının olduğunu söylemek mümkündür. 6 No'lu mezar içerisinde kemik objenin (Fig. 11: 22) kadın eşyası, demir obje ve çivilerin de (Fig. 11:23-24) erkek eşyası olduğu düşünüldüğünde bu mezarın bir aile mezarı olarak kullanılmış olduğu düşünülebilir.

3 No'lu mezar içerisinde MS 1. yy.a ait bronz bir sikkenin bulunması, mezarın tarihlendirilmesi açısından önemlidir. Ancak mezar içerisinde 6 farklı gömünün olması ve bunların farklı zamanlarda gömülmüş olabileceği düşünüldüğünde, bu sikkenin diğer buluntuların tarihlendirilmesinde kesin veri olarak kullanılması doğru olmayacaktır. Mezar içerisinde büyük bireyler dışında küçük bireye ait iskelet de bulunmuştur. Çömleğin (Fig. 10: 17) içerisinde sadece boncukların bulunması doğrultusunda, bunun bir urne kabı olarak kullanılıp kullanılmadığı kesin değildir. Urne kabı olarak düşünmek gerekirse, küçük bireye ait iskelet, daha sonraki zamanlarda çömlek dışına çıkarılmış olmalıdır.

Pişmiş toprak seramik grubunu oluşturan malzemelerde hamur rengi olarak kahve renk ve tonları (12 adet), krem renk (4 adet) ve kırmızı renk ve tonları (2 adet) görülmektedir. Nekropol çevresinde kurulmuş Hierapolis, Laodikeia ve Tripolis kentlerinde bulunan seramikler ile Akçapınar seramikleri hamur, astar ve form özellikleri yönünden birbirine benzemektedir. Bu durum ise malzemelerin lokal üretim olabileceğini düşündürmektedir.

Nekropol'ün tarihlenmesinde mezar ve buluntu tipolojisi dikkate alınarak 1 No'lu mezar MS 1. yy.a, 2 No'lu mezar MÖ 1. yy. ile MS 1. yy.a, 3 No'lu mezar, MS 1. yy.a, 4 No'lu Mezar MS 1.- 2. yy. ilk yarısına, 5 ve 6 No'lu Mezarlar MS 1. yy.a ve 10 No'lu Mezar MS 1. yy.a, 7 No'lu Mezar Erken Roma Dönemi'ne, 8 No'lu Mezar sikke buluntusuna göre MS 2.-3. yy.ın ilk yarısına, 12 No'lu Mezar MÖ 1. yy.a, 14 No'lu Mezar MS 1.-2. yy.a tarihlendirilmiştir. Buluntusu olmayan mezarlar (9, 11, 13) için de yukarıdakilere yakın tarihler önerilebilir.

Sonuç olarak, mezar buluntuları dikkate alındığında nekropol alanı, MÖ 1. yy.- MS 2-3. yy.larda kullanım görmüştür. Küçük bir yerleşime ait olan Akçapınar Nekropolü'nde, Antik Çağ'da büyük kentlerin etkisinin Phrygia Bölgesi içlerindeki dağlık yerleşim alanlarında, en azından mezar ve buluntularına yansıdığı anlaşılmaktadır.

Katalog

Metin içerisinde Fig. de yer alan numaralar katalogda No ile belirtilmiştir.

Katalog ve figürlerde kullanılan kısaltmalar hakkında: A.Ç: Ağız Çapı, Y: Yükseklik, C.K: Cidar Kalınlığı, K.Ç: Kaide çapı, K.G: Kulp genişliği, K.K: Kulp kalınlığı, M: Mezar.

Hamur ve astar tanımlamaları için Munsell Renk Kataloğu (Munsell Soil Charts 2000) ve ölçü birimi olarak santimetre (cm.) kullanılmıştır.

No: 1, 1 No'lu mezar içi, mermer ağırşak

Y: 0.9 G: 2.5

No: 2, 2 No'lu mezar, pişmiş toprak antropomorfik kap

A.Ç: 2.9 Y: 15.3 C.K: 0.4 K.Ç: 7

Hamur rengi 7.5 YR 7/4, içte hamur renk, dışta 5YR 6/6 renk astar, kaide üzerinde ve yüzeyde yer yer koyu kahve renk boya, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli.

No: 3, 2 No'lu mezar, pişmiş toprak emzikli kap (biberon)

A.Ç: 2.9 Y: 4.7 C.K: 0.3 K.Ç: 4 K.K: 0.5 K.G: 0.7

Hamur rengi 5YR 6/6, dışta mikalı yarı mat- hafif pürüzlü yüzeyli, içte hamur renk, dışta 10R 4/6 astar.

No: 4, 2 No'lu mezar, pişmiş toprak kalıp yapımı nokta dekorlu skyphos

A.Ç: 12 Y: 8.8 ? C.K: 0.4-0.5 K.Ç: 7.8

Hamur az mikalı 10YR 7/4, dışta ve içte aşınmış 5YR 3/3 astar renk.

No: 5, 2 No'lu mezar, pişmiş toprak yonca ağızlı kase

Y: 4.6 C.K: 0.2 K.Ç: 4.1 K.K: 0.4 K.G: 0.7

Hamur rengi, dış ve iç astar 7.5YR 6/4, dışta mikalı, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte aşınmış 7.5YR 2.5/1 boya.

No: 6, 2 No'lu mezar, ince cidarlı tek kulplu bardak

A.Ç: 4.8 Y: 6.3 C.K: 0.2 K.Ç: 2.9 K.K: 0.5 K.G: 0.7

Hamur rengi 7.5YR 7/6, mika katkılı, dış astar yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli 7YR 7/6 ve daldırma tekniğiyle yapılmış boya 5YR 4/3.

No: 7, 2 No'lu mezar, ince cidarlı bardak (kırık)

A.Ç: 6.3 Y: 7.8 C.K: 0.3 K.Ç: 4.1 K.K: 0.5 K.G: 0.7

Hamur rengi 7.5YR 6/4, mika katkılı, içte ve dışta hamur renk astar, 7.5YR 4/3 daldırma tekniğiyle yapılmış boya.

No: 8, 2 No'lu mezar, ince cidarlı çift kulplu bardak (kırık)

A.Ç: 5.4 Y: 6.2 C.K: 0.2 K.Ç: 3.6 K.K: 0.5 K.G: 0.8

Hamur rengi 2.5YR 6/4, mika katkılı, dışta yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte 7.5YR 5/3 astar. Dışta daldırma tekniğiyle yapılmış boya.

No: 9, 2 No'lu mezar, pişmiş toprak kase

A.Ç: 15 Y: 6.6 C.K: 0.4-0.5 K.Ç: 5.2

Hamur rengi 2.5Y 8/2, dışta mikalı 2.5YR- 2.5/1 boya (aşınmış), içte 7.5YR 4/3 boya.

No: 10, 2 No'lu mezar, pişmiş toprak kalıp yapımı kandil gövde parçası

G: 7.7 C.K: 0.3

Hamur rengi 7.5YR 7/4, dış ve iç astar 2.5YR 5/6 (aşınmış), yarı mat- hafif pürüzlü yüzeyli.

No: 11, 2 No'lu mezar, cam unguentarium

A.Ç: 2.1 Y: 6.4 C.K: 0.2

No: 12, 3 No'lu mezar, pişmiş toprak kase

A.Ç: 15 Y: 7.1 C.K: 0.4-0.5 K.Ç: 5.8

Hamur rengi 2.5Y 8/2, dışta mikalı, mat-pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte hamur renk astar ve 2.5YR 3/2 boya.

No: 13, 3 No'lu mezar, demir balta (?)

Y: 14 G: 6.2 C.K: 1.2

No: 14, 10 No'lu mezar (4adet)-3 no'lu mezar (5adet), fayans boncuk

Ç: 1.1 Y: 0.8

No: 15, 3 No'lu mezar, bronz sikke

Çap: 1.9 cm.

No: 16, 3 Nolu mezar (7adet)- 10 no'lu mezar (1 adet), demir çanlar.

No: 17, 3 No'lu mezar, tam formlu pişmiş toprak çömlek

A.Ç: 14 Y: 21.4 C.K: 0.6-1 K.Ç: 14.5

Hamur rengi 7.5YR 7/6, mat-pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte 7.5YR 7/4, dışta boya 10R 6/6.

No: 18, 4 No'lu mezar içi, pişmiş toprak üç mask figürlü kandil

Y: 3.4 U: 8.7 G: 6.7 K.Ç: 3.7

Hamur rengi 5YR 6/6, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta sarı ve gümüş renk mika, dış astar 2.5YR 5/8.

No: 19, 4 No'lu mezar, pişmiş toprak kase

A.Ç: 12.6 Y: 5.1 C.K: 0.4-0.5 K.Ç: 5.1

Hamur rengi 7.5YR 7/4, dışta mikalı, dışta ve içte yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli astar 2.5YR 4/4- 2.5YR 5/8.

No: 20, 5 No'lu mezar, pişmiş toprak unguentarium dip parçası

Y: 6.6 C.K: 0.3-0.4 K.Ç: 2.6

Hamur renk, dış ve iç astar 7.5YR 7/4.

No: 21, 5 No'lu mezar içi, pişmiş toprak unguentarium

A.Ç: 3.4 Y: 20.6 C.K: 0.3-0.4 K.Ç: 2.8

Dışta mikalı, dış astar ve hamur rengi 10R 7/4, dışta ağız kenarında 7.5YR 4/2 boya.

No: 22, 6 No'lu mezar, İnce, uzun formlu, uca doğru sivrilerek sonlandırılmış, üst bölümü kırık, kemik saç iğne parçası

Y: 9.3 C.K: 0.3

No: 23, 6 No'lu mezar, dikdörtgen gövdeli, uca doğru sivrilen, korozyonlu demir obje

Y: 8 C.K: 0.4

No: 24, 6 No'lu mezar, üst bölümü yuvarlak, küçük boyutlu, korozyonlu çiviler

No: 25, 7 No'lu mezar, demir mızrak ucu

Y: 24 C.K: 0.3-0.6

No: 26, 7 No'lu mezar, pişmiş toprak testi parçası

Y: 10.5 C.K: 0.2 K.Ç: 4.7

Hamur rengi 10R 6/6, dışta mikalı, kaygan-yarı mat yüzeyli dışta 10R 5/6, kaide altı 2.5YR 6/6 astar.

No: 27, 8 No'lu mezar, bronz sikke

Çap: 2.6 cm.

No: 28, 12 No'lu mezar, pişmiş toprak kulakçıklı kandil

Y: 4.2 U: 9.5 G: 7.2 K.Ç: 3.2

Hamur rengi 10YR 8/4, mika katkılı, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte aşınmış 5YR 2.5/1 astar.

No: 29, 14 No'lu mezar üstü, pişmiş toprak kalıp yapımı kandil (diskus ve burun kısmı kırık)

Y: 4.6 U: 9.9 G: 7 K.Ç: 2.4

Hamur rengi 7.5YR 7/4, dış astar 2.5YR 5/8 (aşınmış), yarı mat-hafif pürüzlü.

Kaynakça

Anderson, J. G. C. (1897). A Summer in Phrygia I. *The Journal of Hellenic Studies*, 17, 396-424.

Arslan M., Metin, M. ve Cinemre, O. (2011). Juliopolis Nekropolü 2009 Yılı Kurtarma Kazısı. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 19, 271-304.

Barın, G. (2000). Aydın ve Milet Müzelerinde Bulunan Red- on- White Grubu Kandiller. *Arkeoloji ve Sanat*, 97, 2- 22.

Başaran, C. (2008). Parion 2007, Nekropol, Hasan Kasapoğlu. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 30, 1, 53-66.

Bronner, O. (1930). *Terracota Lamps, Corinth Vol. IV: Part II: Massachusetts*.

Castrianni, L. ve Scardozzi, G. (2012). I resoconti dei viaggiatori alla luce delle recenti ricognizioni archeologiche: la localizzazione di Thiounta e

- Mossyna nel territorio di Hierapolis. *Hierapolis Di Frigia V, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul, 81-108.
- Ceylan, M. A. (1998). *Baklan-Çivril Havzası ve Yakın Çevresinin Hidrojeomorfolojik Etüdü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çokay, Kepeç S. (2006). Antalya Karaçalı Nekropolü, The Karaçalı Necropolis Near Antalya. *Adalya Ekyayın Dizisi, 4, Suna İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü*, 9-12.
- Çörtük, U. (2007). Kuzey Karia Akçay (Harpasos) Vadisi Mezar Mimarisi Hakkında Bir Araştırma. *III.-IV. Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Anadolu /Anatolia*, 37-60.
- D'Andria, F. (2003). *Hierapolis*. (Çev. Nalan Fırat). İstanbul: Ege Yayını.
- Duman, B. ve Konakçı, E. (2006). Kolossai: Höyük, Kalıntı ve Buluntuları. *Arkeoloji Dergisi*, VIII (2006/2), 83-109.
- (2008). Anaua'nın (Sanaos) Lokalizasyonu Üzerine Düşünceler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 43- 64.
- (2010). *Laodikeia Hellenistik ve Erken Roma Seramiği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2013). Son Arkeolojik Araştırmalar ve Yeni Bulgular Işığında Tripolis ad Maeandrum. *Cedrus*, I, 179-200.
- Duman, B. ve Konakçı, E. (2011). The Silent Witness of the Mound of Colossae: Pottery Remains. *Colossae in Space and Time*, 247-281.
- Cappelletto, E. ve Indjerg, H. (2016). New Acquisitions From The Hellenistic-Roman-Byzantine East Necropolis of Hierapolis in Phrygia: The Unguentaria. *RCRF, ACTA 44*, 681-689.
- Ferrazzoli, A. F. (2010). Economy of Roman Eastern Rough Cilicia: Some Archaeological Indicators. *Bollettino Di Archeologia On Line I*, Volume Speciale G/C10/5, 39-50.
- Ferrero De Bernardi, D. (1987). Recent Archaeological Research in Turkey, Hierapolis 1986. *Anatolian Studies*, 37, 179-223.
- (1992). 1990 Yılı Hierapolis Kazısı. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, XIII, II, 131-140.
- Gassner, V. (1997). *Das Südtor der Tetragonos-Agora, Forschungen in Ephesos*, XIII/I/I, Wien.
- Giannotta, M.T. (2016). Lucerne votive dal Santuario di Apollo e dal Ploutonion: scavi 1963-1872. *Hierapolis Di Frigia VIII,I, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2007-20011*, İstanbul, 355-380.

- İlaşlı, A. ve Üyümez, M. (2008). *Afyonkarahisar Müzeleri ve Ören Yerleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hayes, J. W. (2008). *Roman Pottery Fine-Ware Imports, Volume XXXII. The Athenian Agora*. New Jersey: The American School of Classical Studies At Athens Princeton.
- Head, B. Von. (1906). *Catalouge of the Greek Coins of Phrygia*. BMC Greek Coins. London.
- Karabay, N. (1995). Beylerbeyi I. No'lu Tümülüs. *Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, V, 229-242.
- (1999). 1997 Yılı Gümüşler Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı. *Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, IX, 291-300.
- Karabay, N. ve Günaydın, B. Ç. (2012). Pınarkent Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı 2011, *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 21, 73-94.
- Kortanoğlu, R. E. (2008). *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Dağlık Phrygia Bölgesi Kaya Mezarları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No.7.
- Küçükgüney, Z. ve Altun, P. T. (2009). İDÇ Liman Kurtarma Kazısı, (İzmir İli, Aliağa İlçesi, Çakmaklı Köyü, Kendirci Mevkii 613 ve 68 Parsellere Ait). *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 17, 54-74.
- Ladstätter, S. (2005). Keramik. *Hanghaus 2 In Ephesos. Die Wohnenheit 4*. H. Thür (Ed.). 230- 358.
- Luca, G. (1975). *Altertümer von Pergamon, Das Asklepieion*. Band XI 2. Berlin, Walter de Gruyter & Co.
- Malamiodou, V. (2005). *Roman Pottery in Context, Fine and Course wares from five sites in north – Eastern Greece*. England.
- Meriç, R. (2002). *Spathellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde auseinem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, FiE IX/3. Wien.
- Metin, H. ve Öztürk, N. (2012). Burdur Müzesi'nden Bir Grup Hellenistik Kandil. *Ahmet Adil Tırpan Armağanı, Stratonikeia'dan Lagina'ya*, 483- 492.
- Mitsopoulos, V. ve Leon. (1991). *Die Basilika Am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde, 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit*. Wien.
- Naumann, R. ve Naumann, F. (1984). Aizanoi. Bericht über die Ausgrabungen und Untersuchungen 1981 und 1982. *Mit 63 Abbildungen*, Heft 3, 453- 530.
- Ok, M. (2014). *Denizli/Akçapınar Köyü Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezarlar ve Buluntuları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özet, A. (2000). *Glass Vessels Of The Bodrum Museum Of Underwater Archaeology, Sparkles From The Deep*, İstanbul.
- Peschlow, A. (1990). Die Nekropolen Von Latmos Und Herakleia Am Latmos. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, VII, 153-160.
- (1991). Die Nekropole Von Herakleia Am Latmos. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, VIII, 383-399.
- Polat, G., Polat, Y., Yağız, K. ve Zuhul, O. (2010). Antandros 2008 Yılı Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 31, 4, 1-22.
- Polat, R. T. (2010). Stratonikeia Akdağ Nekropolü Cam Buluntuları Üzerine Bir Değerlendirme. *Kaunos/Kbid Toplantıları 2, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu*, 25-40.
- Polito, C. (2007). Teatro (Regio VIII): campagna di scavo 2003. Rapporto preliminare. *Hierapolis Di Frigia I*, 157-168.
- Ramsay, W. M. (1961). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. (Çev. M. Pektaş). İstanbul.
- (1895). *The Cities and Bishoprics of Phrygia*, 1. Oxford.
- Ritti, T. (2008). *Museo Archeologico di Denizli-Hierapolis Catalogo delle iscrizioni greche e latine Distretto di Denizli, Denizli-Hierapolis Arkeoloji Müzesi Yunanca ve Latince Yazılı Eserlerin Kataloğu Denizli Yöresinden Gelen Yazıtlar*. (Çev. N. Fırat). Napoli.
- Robinson, S. H. (1959). *Pottery of the Roman Period, The Athenian Agora V*. Princeton, New Jersey.
- Rotroff, I. S. ve Oliver, A. (2003). *The Hellenistic Pottery From Sardis: The Finds Through 1994*. London, England.
- Scardozzi, G. (2012). Ricognizioni archeologiche nel territorio di Hierapolis: gliacquadotti, le cavedimaterialilapidei, gli insediamenti rurali, i tumuli funerari. *Hierapolis Di Frigia V, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, 109-144.
- Scardozzi, G. ve Ritti, G. (2016). *Tra epigrafia e topografia antica: nuovi documenti epigrafici e 'iscrizioni' dai villaggi del territorio di Hierapolis. Hierapolis Di Frigia VIII, 2, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2007-2011*, 807-849.
- Schneider, E. E. (1972). *La Necropoli Di Hierapolis Di Frigia*, Roma.
- Semeraro, G. (2003). Hierapolis De Phrygie. Les Ceramiques A Relief. Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, *Varia Anatolica XV*, 84-89.
- (2016). Ricerche nel Santuario di Apollo (2007-2011). *Hierapolis Di Frigia VIII, 1, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2007-2011*, 191-222.

- Sezer, T. ve Tezgör, D. K. (1995). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*. *Varia Anatolica* VI/ 2, Cilt 1, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü.
- Slane, K. W. (1997). The Fine Wares. *Tel Anafa II, i: The Hellenistic and Roman Pottery*. S. C. Herbert (Ed.). 247-417.
- Söğüt, B. ve Şimşek, C. (2012). Eumenia. *Çivril Sempozyumu Bildirileri*, 301-331.
- Şimşek, C. (1997). *Hierapolis Güney Nekropolü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2002). Kolossai, *Arkeoloji ve Sanat* 107, 3-16.
- Şimşek, C., Okunak, M. ve Bilgin, M. (2011). *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları, Laodikeia Çalışmaları 1.1*. İstanbul: Ege Yayınları.
- (2011a). *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları, Laodikeia Çalışmaları 1.2*. İstanbul: Ege Yayınları.
- (2015). *Laodikeia Kilisesi, Lykos Vadisi'nde Hıristiyanlık*. Denizli.
- Şimşek, C. ve Duman, B. (2013). Lykos Laodikeia'sından Bir Grup Yerel Üretim Kandil. *Olba*, XXI, 151-180.
- Şimşek, C., Baysal, H. ve Okunak, M. (2014). Korucuk Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezarlar. *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, 229-282.
- Tekocak, M. (2012). Kelenderis Batı Nekropolü'nden Bir Mezarın Buluntuları Üzerine Değerlendirmeler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 305-315.
- Tırpan, A. A. ve Söğüt, B. (2010). Lagina, Börükçü, Belentepe ve Mengefe 2008 Yılı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 31, 3, 505- 527.
- Tosun, A. ve Akman, A. (2012). Attaleia Nekropolü (Eski Doğu Garajı-Halk Pazarı Mevkii) Kurtarma Kazısı 2010 Yılı Çalışmaları. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 20, 47-70.
- (2011). Doğu Garajı-Halk Pazar Mevkii (Attaleia Nekropolü) Kurtarma Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 19, 97-116.
- Tuluk Günay, G. (2003). Ionia Bölgesindeki Hellenistik Döneme Ait Kandiller. *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Varia Anatolica*, XV, 17-34.

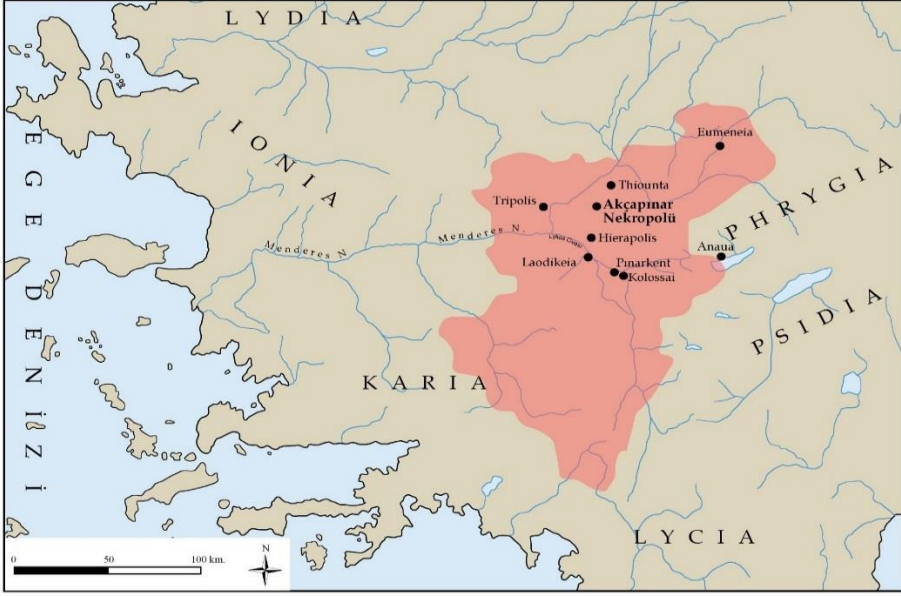

Fig.1. Akçapınar Nekropolü Konumu

Fig.2. Nekropol alanı genel görünüm

Fig.3. Kaya oygu tekne mezar (No:11)

Fig.4. Kaya oygu panel tekne mezar (No:2-3)

Fig.5. Basit panel tekne mezar (No:10)

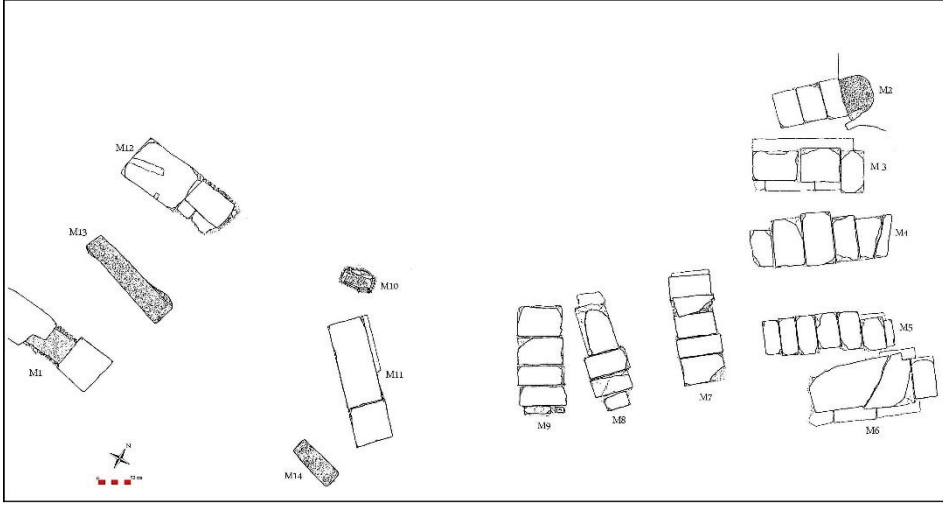

Fig.6. Nekropol alanı plan çizimi

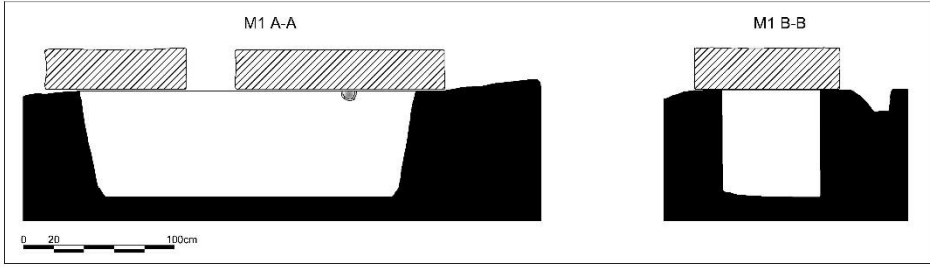

Fig.7. 1 No'lu kaya oygu tekne mezar kesit çizimi

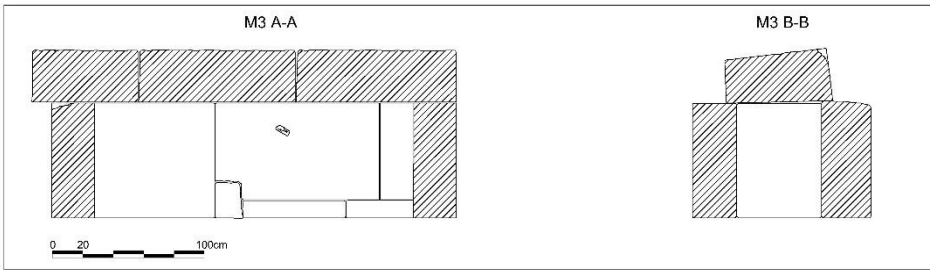

Fig.8. 3 No'lu kaya oygu panel tekne mezar kesit çizimi

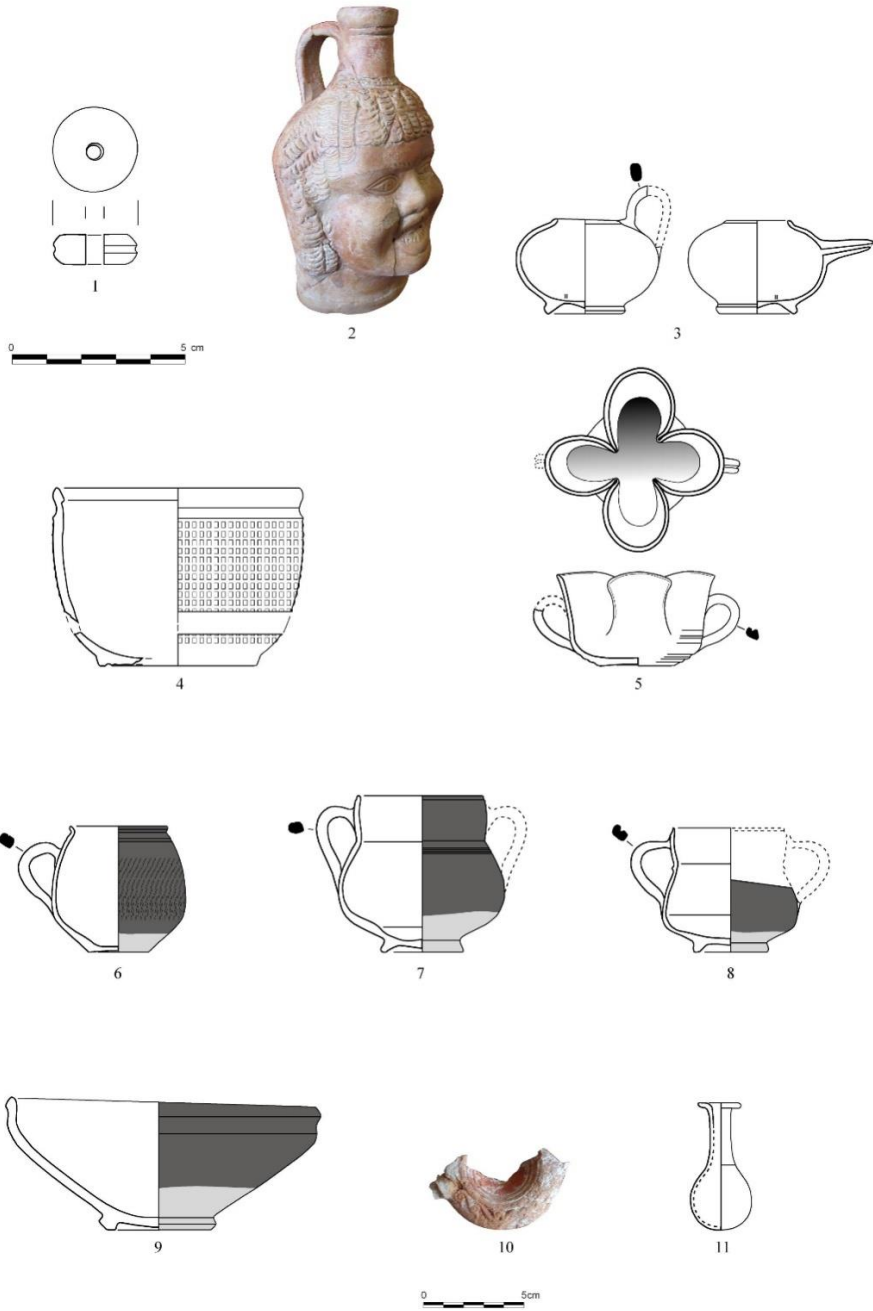

Fig. 9. M.1: 1; M.2: 2-11

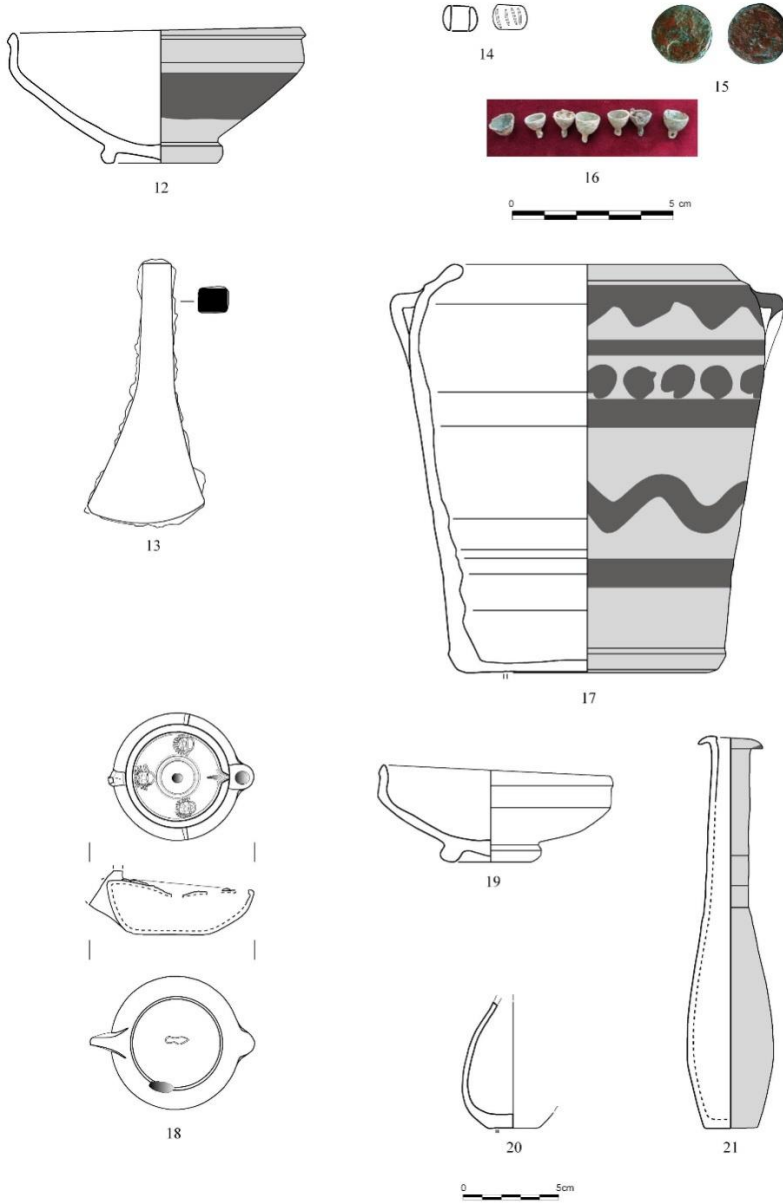

Fig.10. M.3: 12-17; M.4: 18-19; M.5: 20-21

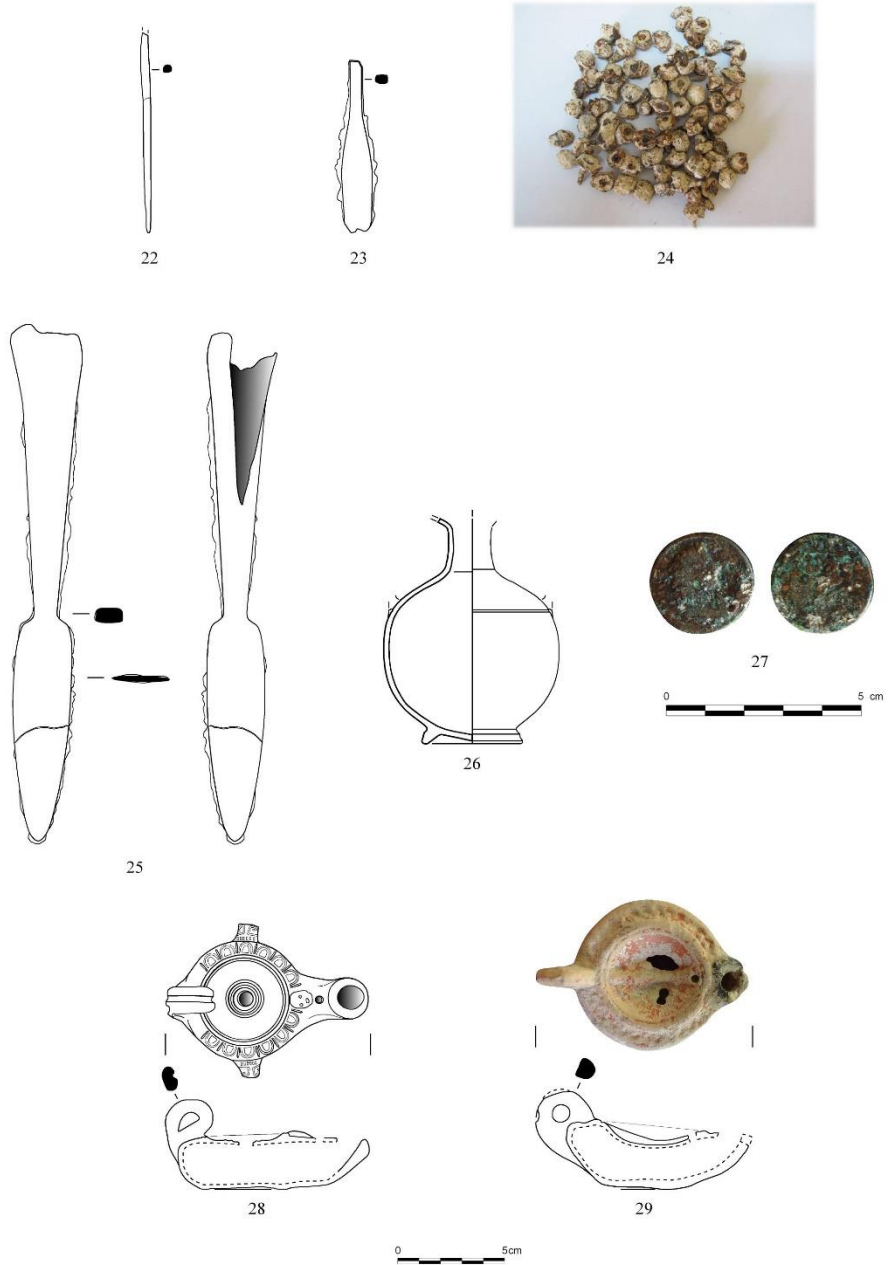

Fig.11. M.6: 22-24; M7: 25-26; M.8: 27; M.12: 28; M.14: 29

Araştırma-İnceleme

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ'NE ÖĞRENİM GÖRMEK İÇİN
GELEN YABANCI ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE
ÖĞRENİRKEN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR**

Mutlu Melis ÖZGERİŞ¹

Öz: Yabancı öğrenciler Türkçeyi öğrenmek istediklerinde çeşitli sorunlarla ve zorluklarla karşılaşır. Bunlar Türkçenin yapısal farklılığından kaynaklandığı gibi dolaylı olarak çevresel koşullardan da kaynaklanabilir. Yabancı dil öğrenmede belki de en büyük sıkıntı öğrenilen dili pratikte uygulama imkanı bulamamaktır. En iyi öğrenme dilin konuşulduğu yere giderek teoride öğrenilenlerin pratiğe dökülmesiyle mümkündür. Bu daha etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlar. Son yıllarda ülkemize artan ilgiyle Türkçe öğrenmek isteyen kişi sayısı da artmıştır. Çeşitli vesilelerle dünyanın farklı yerlerinden Türkiye'ye öğrenci gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla gelen öğrencilerin oryantasyon sürecinde Türkçeyi dil olarak öğretme gereği ortaya çıkmıştır. Bu eksikliği kapatmak adına hem kurslar hem de üniversiteler bünyesinde değişik adlarla kurulan Türkçe öğretim merkezleri çalışmalar yürütmektedir. Hiç Türkçe bilmeyen bir öğrencinin karşılaştığı ilk sorun kendi anadiliyle Türkçenin farklı sözdizimsel, yapısal ve ses özelliklerine sahip olmasından, farklı dil ailesine mensup olmaktan doğan sorunlardır. Türkçe yapıları meydana getirirken kendi anadillerinden çoğu kez transfer yapamadıklarından çeşitli hatalar ortaya çıkar. Sürecin başında yaşanan Türkçenin yapısı, kelime ve anlam bilgisi gibi sıkıntılara ek olarak dil öğrenme sürecini belki de sekteye uğratabacak bazı problemler meydana gelebilir. Bu problemler öğretim elemanından, ders araç ve gereçlerinden, eğitim ortamından, dil öğretimini gerçekleştiren kurumdan hatta öğrencinin kendisinden ve çevresinden kaynaklı olabilir. Hazırlanan bu çalışmada Atatürk Üniversitesi'ne öğrenim görmeye gelen yabancı öğrencilere bir anket uygulanmış ve yaşadıkları sıkıntılara öğrencinin gözünden bakılarak gerekli tespitler yapılmaya çalışılmış, bu sorunların giderilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkçe, Dil, Öğretim, Sorun.

¹Okutman, Atatürk Üniversitesi, DİLMER, Elmek. mmelis.yardimci@atauni.edu.tr

THE PROBLEMS OF FOREIGN STUDENTS IN ATATURK UNIVERSITY WHILE LEARNING TURKISH

Abstract: Foreign students encounter with various problems and difficulties when they want to learn Turkish. These problems may be indirectly caused by environmental conditions as well as the structural differences of Turkish. The biggest problem in foreign language learning is perhaps the inability to find any possibility to practice languages that are being learned. The best way of learning is possible with the practical implementation by going to the place in which the language is spoken. This provides more effective and long-lasting learning. The number of people who want to learn Turkish increases as our country has been the focus of interest in recent years. Many students have been coming to Turkey from different parts of the world for various reasons. Thus, it is necessary for them to learn Turkish in their orientation process. For that purpose, Turkish courses in universities and Turkish training centres have been established under different names. The first and the biggest problem of the students who do not speak Turkish is the syntactic, structural and audial differences between Turkish and their native language which belongs to different language family. While they are trying to produce Turkish structures they usually fail by being unable to transfer from their mother tongue. In addition to the problems that are caused by the structure of Turkish language and its semantics, some other problems may also occur that will affect and disrupt the language learning process. These problems may originate from lecturers, course materials, training environment, and language teaching institutions, or even from the students themselves and the environment. In this study, a survey has been applied to the foreign students coming to study at Atatürk University and we have tried to make determinations by looking through the eyes of the students who have difficulties in learning Turkish, while making suggestions to avoid these problems.

Key Words: Turkish, Language, Education, Problem.

Giriş

Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihi çok eskilere, Türklerin tarih sahnesine çıkışına dayanır. Orhun abidelerinin bir yüzünün Çince olması Türkçenin başka dillere çevrilmesiyle ilgili çalışmalarını Köktürklere kadar götürür. Fakat bu dönemlerle ilgili kaynakların olmayışı yabancılara Türkçe öğretiminin *DivanüLügati't-Türk* ile başlatılmasını zorunlu kılar (Zorbaz, 2013, s. 159).

11. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un *DivanüLügati't-Türk* adlı eserinin Türkçe'yi Araplara öğretme amacıyla yazıldığı görülür. 13. yy'da *Ed-Dürretü'l-Mudiyefi'l- Lügati't-Türkiyye (Türk Dilinin Parlayan İncisi)* Memlükler döneminde Araplara Türkçeyi öğretmek için yazılan bir sözlüktür. 13 ya da 14.yüzyılda yazıldığı düşünülen *Codex Cumanicus (Kuman Kitabı)* adlı eser de birçok farklı amaçla Türkçe öğretiminde kullanılacak Kumanca bir eserdir (Bayraktar, 2003, s. 66). 14.yüzyılda *Kitabü'l-İdrâk li-Lisâni'l- Etrâk (Türklerin Dilini Anlama Kitabı)* adlı eser Mısır'da konuşulan edebî Türk dilini verme çabasındaki bilimsel yaklaşımla yazılan bir eserken (Özyetkin, 2003, s.

36), *Tuhfetü'z-Zekiyye ve Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Muğalî (Türkçe, Farsça ve Moğolca Derleme Sözlük)* Araplara Türkçe'yi öğretmek için yazılan eserlerdir. Bu yüzyılda *İbnMühennâLügati*'ni de anmak gerekir. 15.yy'a bakıldığında *Et-Tuhfetü'z-Zekiyyefi'l-lugâti't-Türkiyye, El-Kavâninü'l-Küllîye liZabti'l- Lügati't- Türkiyye (Türk Dilinin Öğrenilmesi için Bütün Kurallar)* aynı şekilde Araplara Türkçe öğretmek için yazılan eserlerdir. *KitabüBulgati'l-Müştak fi-Lügati't- Türk ve'l-Kıfçak (Türk ve Kıpçak Sözcüklerinin Türevlerinin Kitabı)* günlük Türkçenin kullanıldığı Arapça-Türkçe bir sözlüktür. Ayrıca Ali Şir Nevai *Muhakemetü'lLügateyn* adlı eseriyle Türkçe ve Farsçayı karşılaştırarak Türkçenin üstünlüğünü ortaya koymayı amaçlamıştır.

Saydığımız Türkçe öğretiminde öne çıkan bu dilbilgisi ve sözlük olarak yazılan eserlerin ortak noktası bir dil olarak Türkçeyi başka milletlere öğretmektir. Çeşitli eserlerle ve çalışmalarla bu amaç farklı dönemlerde öneminin kavranamamasından dolayı bir durağanlık yaşasa da günümüzde özellikle Türkiye'nin ortak pazara girmesi, Türkiye'ye olan ilginin artması gibi sebepler Türkçe öğretimi hususunu gündeme getirmiştir. Tarihsel süreçte kimi zaman ihmal edilen bu husus günümüzde fark edilerek gerek müstakil dil eğitimi veren kurslarla gerekse üniversitelerin bünyesinde oluşturulan araştırma merkezleriyle giderilmeye çalışılmaktadır. Öğretim elemanı yetiştirilerek, gerekli program, materyal ve yöntemler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu çalışmalar yeterli düzeyde olmamakla birlikte ilerisi için ümit vericidir. Bu sayede değişik sebeplerle Türkçe öğrenmek isteyen yabancılara Türkçe öğretimi profesyonel bir boyut kazanmaya doğru ilerlemektedir.

Bir dil olarak Türkçenin seçilmesi ve öğrenilmek istenmesinin farklı sebepleri vardır. Bunlar arasında Türkiye'de çalışmak istenmesi ve bunun getirdiği istek veya mecburiyet, Türkiye'de yaşama isteği, yeni bir dil öğrenme isteği, Türkçe ile ilgili ihtisas yapma vb. sayılabilir. Ama bütün sebeplerin temelinde bir ihtiyaç, hayatta kullanılabilme durumu yatar. Bu nedenlerle Türkçeyi seçenlerin dil öğreniminde her dilde olduğu gibi bir takım sıkıntılarla karşılaşması da kaçınılmazdır.

Yabancı öğrenciler Türkçeyi öğrenmek istediklerinde çeşitli sorunlarla ve zorluklarla karşılaşır. Bunlar, Türkçenin yapısal farklılığından kaynaklandığı gibi dolaylı olarak çevresel koşullardan da kaynaklanabilir. Yabancı dil öğrenmede belki de en büyük sıkıntı öğrenilen dili pratikte uygulama imkanı bulamamaktır. En iyi öğrenme dilin konuşulduğu yere giderek teoride öğrenilenlerin pratiğe dökülmesiyle mümkündür. Bu daha etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlar. Son yıllarda ülkemize artan ilgiyle Türkçe öğrenmek isteyen kişi sayısı da artmıştır. Değişik vesilelerle dünyanın çeşitli yerlerinden Türkiye'ye öğrenci gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla gelen öğrencilerin oryantasyon sürecinde Türkçeyi bir dil olarak öğretme gereği ortaya çıkmıştır. Bu eksikliği kapatmak adına hem kurslar hem de üniversiteler bünyesinde değişik adlarla kurulan Türkçe öğretim merkezleri çalışmalar yürütmektedir.

Merkezler sadece Türkçe öğretmekle kalmayarak Türkiye'ye gelen yabancıların Türk kültürüne, yaşayışına dair birer temsilci görevini de üstlenmiştir.

Hiç Türkçe bilmeyen bir öğrencinin karşılaştığı ilk sorun kendi anadiliyle Türkçenin farklı sözdizimsel, yapısal ve ses özelliklerine sahip olmasından, farklı dil ailesine mensup olmaktan doğan sorunlardır. Türkçe yapıları meydana getirirken kendi adillerinden çoğu kez transfer yapamadıklarından çeşitli hatalar ortaya çıkar. Sürecin başında yaşanan Türkçenin yapısı, kelime ve anlam bilgisi gibi sıkıntılara ek olarak dil öğrenme sürecini belki de sekteye uğratabilecek bazı problemler de meydana gelebilir. Öğretim elemanından, ders araç ve gereçlerinden, eğitim ortamından, dil öğretimini gerçekleştiren kurumdan hatta öğrencinin kendisinden ve çevresinden kaynaklı olabilir. Hazırlanan bu çalışmada Atatürk Üniversitesi'ne öğrenim görmeye gelen öğrencilere yaşadıkları ya da yaşamaları muhtemel problemlerin bulunduğu bir anket uygulanmış ve dil öğretim sürecindeki sıkıntılara öğrencinin gözünden bakılarak gerekli tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmada Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören yabancı öğrencilerin dil olarak Türkçeyi öğrenirken ders öğretim araç gereçleriyle, öğretim programıyla, öğretim elemanlarıyla, kurum ve öğrenme ortamıyla, Türkçe öğretiminde yöntem ve teknikler ve Türkçenin yapısıyla ilgili yaşadıkları sorunlar anket çalışmasıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. Yöntem

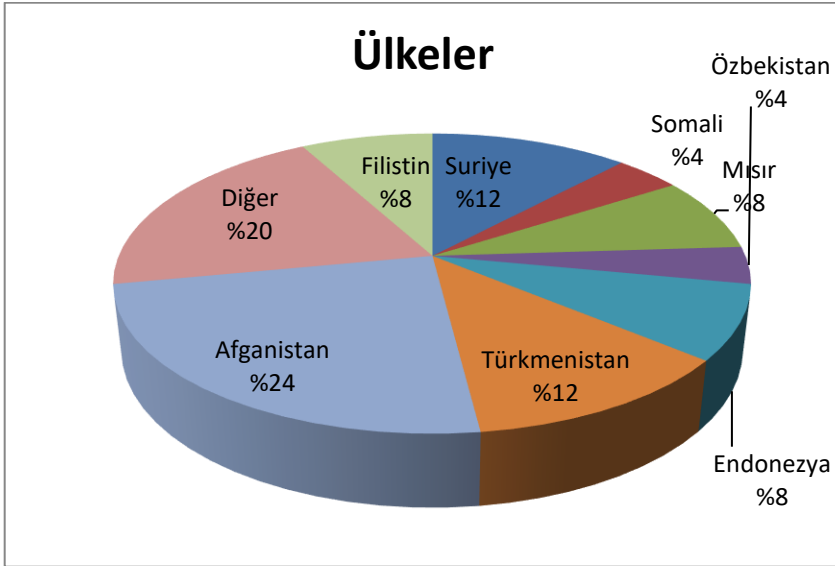
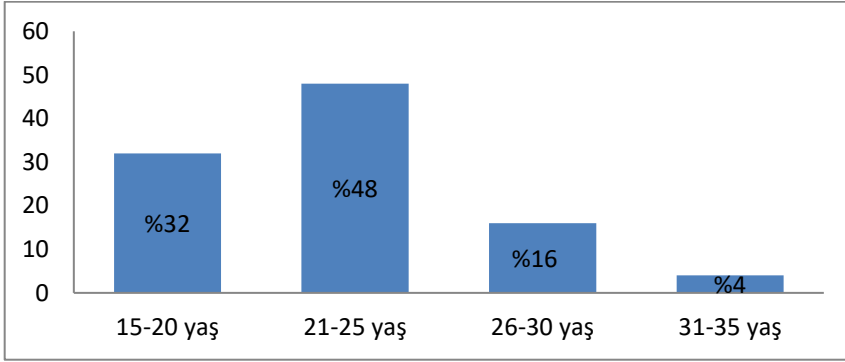
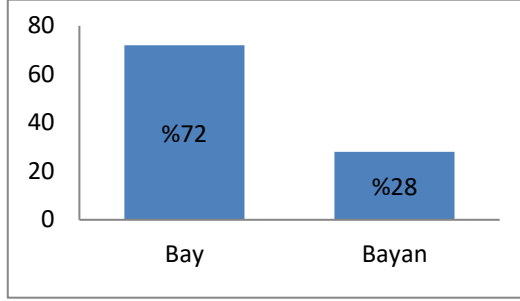
Hazırlanan anket Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören 50 yabancı öğrenciye uygulanmış ve öğrencilere 35 soru yöneltilmiştir. Ayrıca anket formunda 36. madde olarak yaşadıkları başka sıkıntıları yazabilecekleri bir bölüm ayrılmıştır. Anket soruları yorumlanırken nicel veri analizi yapılmıştır. Değerlendirme yöntemi olarak ortalama puana bağlı karşılaştırma kullanılmıştır. Bununla birlikte sorularda beşli Likert ölçeği² kullanılmıştır. *Kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum* seçenekleri 1-5 arası puan verilecek şekilde sıralanarak karşılaşılan sorunların düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar Spss programına yüklenerek yüzde ve ortalama değerler hesaplanmış, bu bilgilerle yorumlar yapılmıştır.

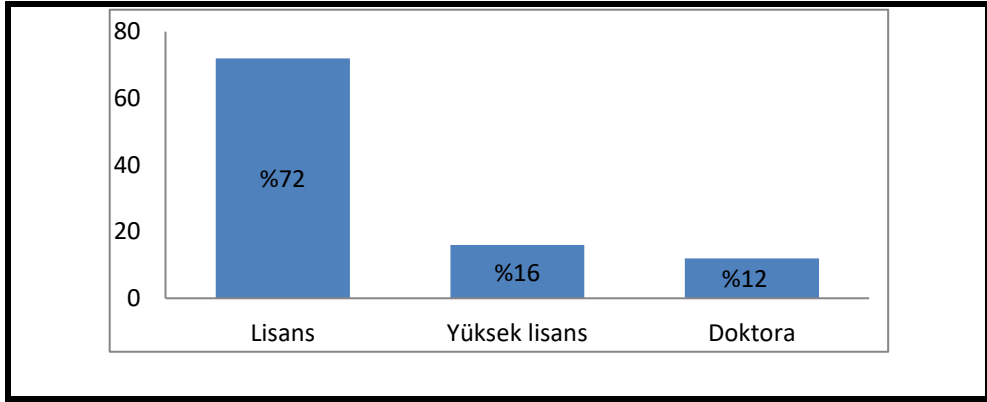
3. Bulgular

Araştırma kapsamında yürütülen anket çalışmasının katılımcılarına ait demografik veriler grafik 1.'de verilmiştir. Grafik 1.'e göre araştırmaya katılanların %72'si erkek, %28'i ise bayandır. %48'i 21-25 yaş aralığında olan katılımcıların %32'si 15-20, %16'sı ise 26-30 yaş aralığındadır. Katılımcıların uyruğuna bakıldığında %24'ünün Afganistan, %12'sinin Türkmenistan, %12'sinin Suriye ve %20'lik bölümünün de diğer ülkelerden olduğu

² 1932 yılında RensisLikert tarafından geliştirilen bir ölçekleme tekniğidir. Bipolar/beşli değerlendirme/cevaplama kategorilerini içerir. Çok yaygın olarak kullanılan, kolay, anlaşılır ve güvenilir bir ölçek türüdür.

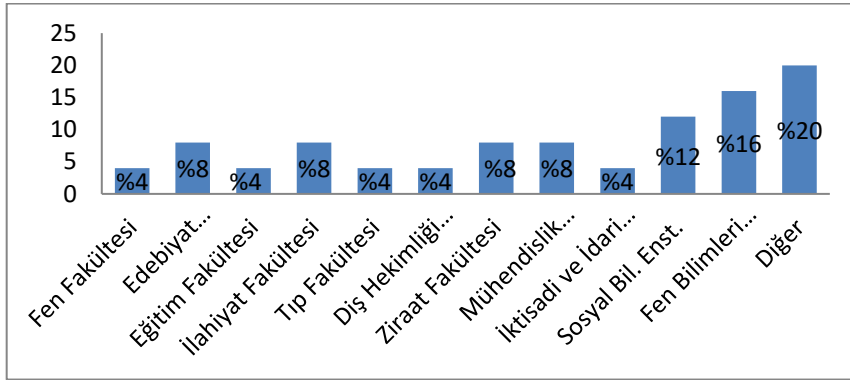
anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların öğrenim durumlarına bakıldığında ise %72'sinin lisans, %16'sının yüksek lisans ve %12'sinin ise doktora düzeyinde eğitim gördüğü görülmektedir.

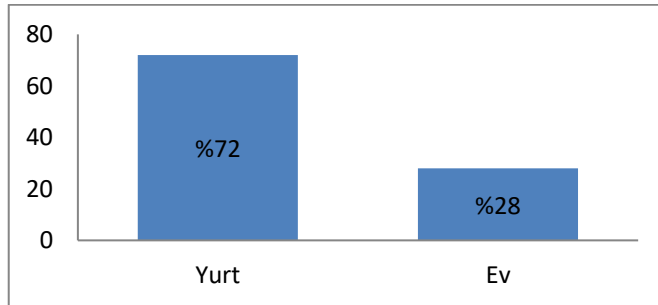
Grafik 1: Katılımcıların cinsiyet, yaş, uyruk ve öğrenim düzeyleri dağılımı

Araştırmaya katılanların %16'sı Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi olduğunu belirtirken, %12'si Sosyal Bilimler Enstitüsü, %8'i Mühendislik Fakültesi, %8'i Ziraat Fakültesi, %8'i İlahiyat Fakültesi, %8'i Edebiyat Fakültesi ve %20'lik bölümü ise diğer fakülte ve enstitülere kayıtlı öğrenci olduklarını belirtmişlerdir (**Grafik 2.**).

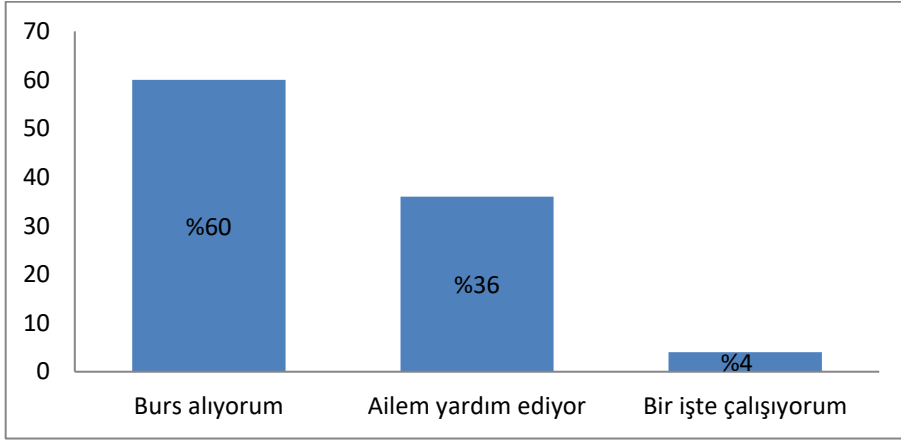
Grafik 2: Fakülte ve enstitü dağılımı

Katılımcıların % 72'si öğrenim görürken herhangi bir yurttan, %28'i ise evde kaldığını belirtmiştir (**Grafik 3.**).

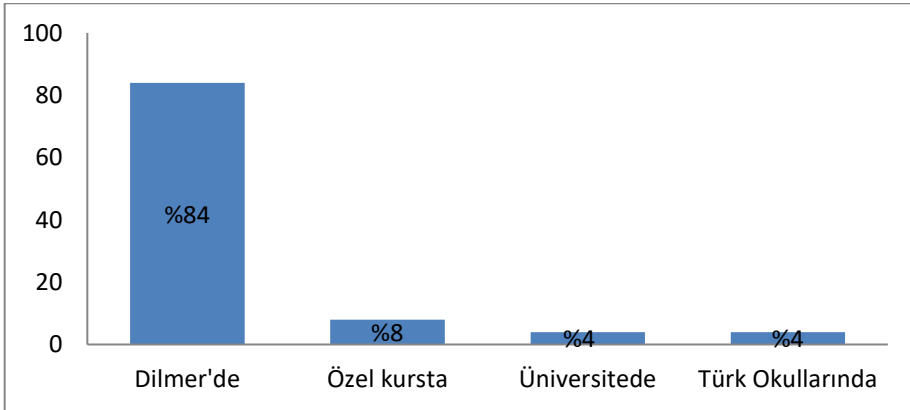

Grafik 3: Öğrenim sırasında yaşanan yer

Araştırmaya katılanların %60'ı öğrenim gördükleri sürede burs aldıklarını, %36'sı ailelerinden yardım aldıklarını, %4'ü ise bir işte çalıştıklarını belirtirken (**Grafik 4**), % 84'ü Türkçeyi Atatürk Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (Dilmer)'nde, %8'i özel kursta, %4'ü üniversitede ve yine %4'ü Türk okullarında öğrendiklerini belirtmişlerdir (**Grafik 5**).

Grafik 4: Eğitiminizi kim destekliyor sorusuna verilen cevapların dağılımı

Grafik 5: Türkçeyi nerede öğrendiniz sorusuna verilen cevap dağılımı

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılanlara ders öğretim araç ve gereçleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1: “Ders Öğretim Araç Gereçleri ile İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Ders Öğretim Araç Gereçleri ile İlgili Sorunlar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katlıyorum	Kesinlikle Katlıyorum	Ortalama Değer
Türkçe öğretiminde yararlanılan kaynakların sayısı yeterlidir.	16	20	12	28	24	3,24
Türkçe Öğretiminde ders kitapları günümüz şartlarına uygundur.	8	28	12	28	24	3,32
Basılı materyal görsel araçlarla desteklenir.	0	12	20	40	28	3,84
Ders kitaplarının içindekiler bölümü ve yönergeler öğrenciler için yeterli kadar açıktır.	20	28	4	24	24	3,04
Ders materyallerinde dilbilgisi konuları açık ve anlaşılırdır.	0	16	4	36	48	4,20
Ders kitaplarının ölçme-değerlendirme kısımlarında eksiklikler bulunmaz, alıştırmalar örneklerle desteklenir.	0	20	12	52	16	3,64
Yabancılara Türkçe öğretimi için internet sayfası/ağı bulunur.	16	12	32	24	16	3,12
Ders materyalleri Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda hazırlanmıştır.	4	28	48	4	16	3,00

Tablo 1.'e göre ‘Ders materyallerinde dilbilgisi konuları açık ve anlaşılırdır’ sorusu en yüksek ortalama puana (4,20) sahip olan soru olurken, ‘Ders materyalleri Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda hazırlanmıştır’ sorusu en düşük ortalama puana (3,00) sahip olan soru olmuştur. Çalışmada katılımcılara öğretim programıyla ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve ortalama puanlar Tablo 2.’de verilmiştir.

Tablo 2: “Öğretim Programıyla İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Öğretim Programıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Müfredat öğrencinin ihtiyacına cevap verebilecek niteliktedir.	0	12	28	36	24	3,72
Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik müfredat uzman kişilerce hazırlanmıştır.	4	24	24	36	12	3,28
Müfredat öğretim elemanları tarafından ortak şekilde uygulanmaktadır.	4	8	28	40	20	3,64
Ders saati yeterlidir.	12	8	8	16	56	3,96
Türkçe öğretimiyle ilgili sadece Türkçenin öğretildiği bir bölüm bulunmaktadır	20	20	24	24	12	2,88
Yabancılara Türkçe öğretimi programları Avrupa Dil Dosyası göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.	8	12	52	12	16	3,16

Tablo 2.'ye göre ‘Ders saati yeterlidir’ sorusu en yüksek ortalama puana (3,96) sahip olan soru olurken, ‘Türkçe öğretimiyle ilgili sadece Türkçenin öğretildiği bir bölüm bulunmaktadır’ sorusu en düşük ortalama puana (2,88) sahip olan soru olmuştur. ‘Türkçe öğretimiyle ilgili sadece Türkçenin öğretildiği bir bölüm bulunmaktadır’ sorusu sahip olduğu 2,88’lik ortalama puan ile sorun olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılara öğretim elemanlarıyla ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve ortalama puanlar Tablo 3.’de verilmiştir.

Tablo 3: “Öğretim Elemanlarıyla İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Öğretim Elemanlarıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Öğretim elemanları Türkçe öğretiminde yeterli donanıma sahiptir.	4	20	12	28	36	3,72
Öğretim elemanları Türkçe öğretiminde çeşitli kaynaklardan yararlanmaktadır.	4	12	20	32	32	3,76

Öğretim elemanları Türkçe Öğretimiyle ilgili makale, bildiri vs. yayınlar yapmaktadır.	12	16	24	20	28	3,36
--	----	----	----	----	----	------

Tablo 3.'e göre 'Öğretim elemanları Türkçe öğretiminde çeşitli kaynaklardan yararlanmaktadır' sorusu en yüksek ortalama puana (3,76) sahip olan soru olurken, 'Öğretim elemanları Türkçe öğretimiyle ilgili makale, bildiri vs. yayınlar yapmaktadır' sorusu en düşük ortalama puana (3,36) sahip olan soru olmuştur. Fakat bu durum bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Katılımcılara kurum ve öğrenme ortamıyla ilgili sorular yönlendirilmiş ve verilen cevaplar ve elde edilen ortalama puanlar Tablo 4.'de verilmiştir.

Tablo 4: "Kurum ve Öğrenme Ortamıyla İlgili Sorunlar" kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Kurum ve Öğrenme Ortamıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama Değer
Türkçe öğretiminde resmi kurumlar öğrencilere her türlü yardımda bulunmaktadır.	8	24	12	24	32	3,48
Türkçe öğretiminde resmi kurumlar arasında işbirliği, koordinasyon vardır.	4	12	32	24	28	3,60
Eğitim öğretim ortamı Türkçe öğretimi için gerekli donanıma, teknolojiye (sınıf, bilgisayar vs.) sahiptir.	8	8	24	28	32	3,68

Tablo 4.'e göre 'Eğitim öğretim ortamı Türkçe öğretimi için gerekli donanıma, teknolojiye (sınıf, bilgisayar vs.) sahiptir' sorusu en yüksek ortalama puana (3,68) sahip olan soru olurken, 'Türkçe öğretiminde resmi kurumlar öğrencilere her türlü yardımda bulunmaktadır' sorusu en düşük ortalama puana (3,48) sahip olan soru olmuştur. Fakat bu durum bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Çalışmada Türkçe öğretimindeki yöntem ve tekniklerle ilgili olarak yöneltilen sorular ve aldıkları ortalama puanlar Tablo 5.'de verilmiştir.

Tablo 5: “Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Tekniklerden Kaynaklanan Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Tekniklerden Kaynaklanan Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama Değer
Yabancılara Türkçe öğretiminde uygun teknik ve yöntem belirlenerek eğitim verilmektedir.	16	12	8	28	36	3,56
Türkçe öğreniminde teorik bilginin yanında uygulamaya da ağırlık verilmektedir.	4	20	12	40	24	3,60
Yabancılara Türkçe öğretiminde Avrupa Dil Dosyası uygulanmaktadır.	8	8	44	20	20	3,36

Tablo 5.'e göre ‘Türkçe öğreniminde teorik bilginin yanında uygulamaya da ağırlık verilmektedir’ sorusu en yüksek ortalama puana (3,60) sahip olan soru olurken, ‘Yabancılara Türkçe öğretiminde Avrupa Dil Dosyası uygulanmaktadır’ sorusu en düşük ortalama puana (3,36) sahip olan soru olmuştur. Fakat bu durum bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Çalışmada Türkçenin yapısıyla ilgili olarak yöneltilen sorular ve aldıkları ortalama puanlar Tablo 6.’da verilmiştir.

Tablo 6: “Türkçenin Yapısıyla İlgili Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Türkçenin Yapısıyla İlgili Sorunlar	Kesinlikle	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama Değer
Türkçenin dil özellikleri Türkçe öğrenmeyi zorlaştırmaktadır.	12	20	20	28	20	3,24
Türkçe öğrenirken alfabe farklılığı öğrenmeyi zorlaştırmaktadır.	12	20	16	36	16	3,24

Tablo 6.’ya göre ‘Türkçenin dil özellikleri Türkçe öğrenmeyi zorlaştırmaktadır’ ve ‘Türkçe öğrenirken alfabe farklılığı öğrenmeyi zorlaştırmaktadır’ soruları 3,24 ortalama puana sahip olmuşturlardır.

Çalışmada Türkçe öğrenimiyle ilgili yöneltilen diğer sorular ve aldıkları ortalama puanlar Tablo 7.’de verilmiştir.

Tablo 7: “Diğer Sorunlar” kısmında yer alan sorulara verilen cevapların yüzdesel oranları ve ortalama değerleri

Diğer Sorunlar	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Değer
Türkçe öğrenimi görürken barınma, ulaşım, burs vb. sorunlar yaşamaktayım.	20	24	16	32	8	2,84
Türkçe öğreniminde bulunduğum ilde sosyal ve kültürel sıkıntılar yaşamaktayım.	16	24	12	28	20	3,12

Tablo 7.'ye göre ‘Türkçe öğreniminde bulunduğum ilde sosyal ve kültürel sıkıntılar yaşamaktayım’ sorusu 3,12 ortalama puana sahip olurken, ‘Türkçe öğrenimi görürken barınma, ulaşım, burs vb. sorunlar yaşamaktayım’ sorusu 2,84 ortalama puana sahip olmuştur. Bu soru düşük bir ortalama puana sahip olsa da sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Sorulara ek olarak ankete katılanlara yöneltilen yaşadıkları başka sıkıntıları yazılı şekilde belirttikleri bölümde değişik cevaplar da karşımıza çıkar. Ağırlıklı olarak verilen cevaplarda özellikle tıp, mühendislik gibi bölümlerde okuyanlar branşlarıyla ilgili terimsel, akademik bir bilgiye Türkçe öğrendikleri yerlerde ulaşamadıkları için sıkıntı yaşadıklarını anlatır. Telaffuzda sıkıntı yaşayanlar, Türkçe öğretilen kursların fiyatlarının yüksek olduğundan yakınanlar, Türkçe öğretilen kurslarda seviyelerin iyi tespit edilemeyip Türkçeyi hiç bilmeyenlerle az bilenlerin aynı ortamda ders aldığını belirtenler, Türkçeyi iyi bilmediği için etraftakilerin kendisiyle alay ettiğini düşünenler ve hiç sorun yaşamadığını belirtenler de vardır.

Sonuç ve Öneriler

Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören 50 yabancı öğrenciye uygulanan 35+1 soruluk ankette yaşadıkları sorunlarla ilgili değişik sonuçlara ulaşılmıştır. Anket çalışmasında öğrencilerin çoğunun erkek, 21-25 yaş aralığında ve lisans eğitimi aldığı gözlemlenmiştir. Farklı vesilelerle Türkiye'ye gelen ve eğitim için Atatürk Üniversitesi'ni seçen öğrencilerin ağırlıklı olarak Afganistan, Türkmenistan ve Suriye vatandaşı olduğu; öğrencilerin ülke çeşitliliğinin fazla olduğuna karşın oran bakımından bu ülkelerden aşağıda kaldığı görülmektedir. Üniversiteye çoğunlukla yakın ülkelere öğrenciler gelse de özellikle Başbakanlık bursundan yararlanan Endonezya, Somali, Kamerun, Çat gibi uzak memleketlerden gelen öğrenciler de vardır. Bunlar ülkelerini cevaplardaki “Diğer” kısmına yazarak belirtmiştir. Öğrencilerin %28'lik bölümünün ana dilinin Arapça, %24'ünün Farsça, %12'sinin Türkmençe, %4'ünün Özbekçe ve %32'sin diğer dillerden olduğu görülmüştür. Özellikle Arapça ve Farsça dillerini konuşan öğrenciler alfabe farklılığından, Türkçenin

sözdizimsel, anlambilimsel, sesbilimsel özelliklerinden kaynaklı sıkıntılar yaşarken Türkçeye geçen pek çok Arapça ve Farsça kelimenin varlığı bu zorlukları azaltmaktadır. Türkmen ve Özbek öğrenciler ise bu anlamda daha az sıkıntı yaşamaktadır. En büyük zorluğu ise Türkçeye dil anlamında hemen hemen hiçbir bağı bulunmayan Endonezya, Somali, Kamerun, Çat gibi ülkelerden gelen öğrenciler yaşamaktadır. Fakat dezavantaj gibi görünen bu durum aslında Türkçeyi doğru ve hızlı öğrenmeleri açısından avantajdır.

Oransal olarak bakıldığında öğrencilerin %60'lık kısmı burs almakta ve %72'lik kısmı yurttan kalmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin üniversiteyi seçmelerinde burs ve barınma imkânının sağlanmasının etkin rol oynadığı söylenebilir. "Diğer sorunlar" başlığı altında sorulan "Türkçe öğrenimi görürken barınma, ulaşım, burs vb. sorunlar yaşamaktayım." seçeneğine de %20'lik kesim kesinlikle katılmıyorum, %24'lük kesim katılmıyorum diyerek bu düşüncüyü destekler cevaplar vermiştir.

Ankete katılanların %84'lük bölümü Türkçeyi Atatürk Üniversitesi bünyesindeki DİLMER'de öğrendiğini belirtirken %16'lık kısım ya özel kurslarda ya da Türk okullarında Türkçeyi öğrenmiştir. Buradan öğrencilerin Türkçeyi, üniversitede öğrendikleri ve bu amaçla gerek kendi kişisel isteklerinin gerek mecburiyetin gerekse de Başbakanlık bursuyla gelen öğrencilerin Türkçe Muafiyet Sınavını başarıyla vermelerinin aksi halde burslarının kesilmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Ayrıca sorulara verilen yanıtlardan hareketle A1 seviyesinden C+ seviyesine kadar aldıkları Türkçe eğitimin dil öğrenme sürecinde başarıya ulaştığı söylenebilir.

"Ders Öğretim Araç Gereçleri ile İlgili Sorunlar" bölümünde verilen cevaplara bakıldığında oransal olarak öğrencilerin ders materyallerini yeterli bulduğu gözlenirken Türkçe öğretiminde bir internet sitesinin bulunmadığı düşüncesi hakimdir. Bununla birlikte ders materyallerinin Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda hazırlanıp hazırlanmadığına dair öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmadığı görülür.

"Öğretim Programıyla İlgili Sorunlar" bölümünde çoğunluk müfredat ve ders saatleriyle ilgili sıkıntının bulunmadığını belirtse de sadece Türkçenin öğretildiği bir bölümün bulunmadığı ve programların Avrupa Dil Dosyası göz önünde bulundurularak hazırlandığına dair bilgilerinin olmadığı göze çarpmaktadır.

Ankete katılan öğrenciler öğretim elemanlarını yeterli bulmakta, kurum ve öğrenme ortamını da Türkçe öğrenme sürecinde başarılı görmektedir. Ayrıca Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri uygun görürlerken bu tekniklerin Avrupa Dil Dosyasına uygun olup olmadığına ilişkin fikirleri yoktur. Buradan başarılı bir öğretim süreci gerçekleştirildiği fakat bu süreçlerle ilgili yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı sonucuna varılabilir.

Ankete cevap verenlerin çoğunluğu Türkçenin yapısıyla ve alfabe farklılığından kaynaklanan sıkıntılar yaşamaktadır. Farklı ülkelerden gelen öğrenciler, Arap alfabesi gibi farklı alfabeler kullanma, sağdan sola doğru yazma, farklı seslerin

aynı harfle karşılanması, bazı seslerin bulunmaması gibi sebepler nedeniyle Latin alfabesini kullanmada, Türkçenin cümlesel yapısını öğrenmede zorluklarla karşılaşmaktadır.

Öğrencilerin yaşadıkları başka sıkıntıları yazılı şekilde belirttikleri bölümde değişik yorumlar bulunur. Ağırlıklı olarak öğrenciler özellikle tıp, mühendislik gibi bölümlerde okuyanlar branşlarıyla ilgili terimsel, akademik bir bilgiye Türkçe öğrendikleri yerlerde ulaşamadıkları için sıkıntı yaşadıklarını anlatır. Telaffuzda sıkıntı yaşayanlar, Türkçe öğretilen kursların fiyatlarının yüksek olduğundan yakınlarda, Türkçe öğretilen kurslarda seviyelerin iyi tespit edilemeyip Türkçe'yi hiç bilmeyenlerle az bilenlerin aynı ortamda ders aldığını belirtenler, Türkçe'yi iyi bilmediği için etraftakilerin kendisiyle alay ettiğini düşünenler ve hiç sorun yaşamadığını belirtenler de vardır.

Yapılan anket ışığında karşılaşılan sorunlara yönelik Türkçe öğrenme sürecine destek olacak bir takım önerilerde bulunulmuştur. Bunlar:

1. Özellikle Atatürk Üniversitesinin ve Türk dilinin uluslararası boyutta reklamlarının yapılarak daha geniş yelpazede farklı ülkelerden öğrencilerin gelmesi sağlanabilir. Bu sayede öğrenci çeşitliliği fazla olacak ve eğitim-öğretim süreci de bu doğrultuda şekillenecektir.
2. Öğrencilere barınma, ulaşım ve burs imkanları daha fazla sunularak üniversite ve dolayısıyla Türk dili cazip hale getirilebilir.
3. Ders öğretim araç ve gereçleri güncel, anlaşılır, görsel göstergelerle desteklenmiş, eğitim sürecini doğru bir şekilde ölçecek nitelikte olmakla birlikte, teknolojinin imkanlarından daha fazla yararlanılabilir. Üniversite bünyesinde ya da müstakil oluşturulacak Türkçe öğretimiyle ilgili bir internet sitesi öğrencilerin her istedikleri anda bilgiye ulaşmaları açısından yararlı olacaktır.
4. Ders öğretim araç ve gereçlerinde kültürel unsurlara daha fazla yer verilmelidir.
5. Öğretim elemanları Yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili eğitimden geçirilmeli; ders materyalleri, öğretim programı, öğretimde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili öğrencilere gerekli bilgiler verilmelidir.
6. Sadece günlük hayatta kullanılan Türkçe değil akademik Türkçe de öğretilmelidir.
7. Öğretim elemanları yeterli donanıma sahip olsalar da Türkçe öğretimiyle ilgili makale, bildiri vs. gibi bilimsel çalışmalara da ağırlık vermeli; öğretim sürecini geliştirecek çalışmalar yapmalıdır.
8. Öğretim elemanı farklı dil ailelerinden gelen dillerin özelliklerini bilmeli ve Türkçenin sözdizimsel, anlambilimsel, sesbilimsel gibi özelliklerini iyi kavrayarak öğrencilerin ana dilleriyle ilgili karşılaştırmalı çalışmalar yapmalıdır.
9. Öğretim elemanı bireysel farklılıkları göz önüne alarak öğrenme sürecini, kullandığı teknik ve yöntemleri, öğrenme ortamını zenginleştirmelidir.

10. Öğrencilerin seviyeleri iyi tespit edilmeli ve Türkçenin yapısından, alfabenin farklılığından kaynaklanan sorunları azaltmak adına birbirine yakın cümlesel yapılar kullanan ülkelerden gelen öğrencilere uygun sınıflar oluşturulmalıdır. Böylece öğrenme sürecinde yapılan yanlışlar aynı olacağından müdahale de buna göre yapılacaktır.
11. Öğrenci merkezli bir eğitim ortamı oluşturulmalı ve teknolojiden de yararlanılarak oluşturulması gereken bu ortamda öğrencinin rahat hareket etmesini sağlayacak donanım bulunmalıdır.
12. Farklı kültürlerden gelen öğrencilerin oryantasyon sürecinde çeşitli etkinlikler düzenlenerek, Türk kültürüyle ilgili bilgilendirmeler yapılarak öğrencilerin sosyal ve kültürel sıkıntı yaşamalarının önüne geçilmelidir.

Kaynakça

- Açık, F.(2008).Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü “Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu”*.
- Bayat, B.(2014). Uygulamalı Sosyal Bilim Araştırmalarında Ölçme, Ölçekler ve “Likert” Ölçek Kurma Tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1-24.
- Bayraktar, N.(2003). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. *Dil Dergisi*, 119, 58-71.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- Durmuş, M.(2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker yay.
- Durmuş M. ve Okur, A. (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker Yay.
- Özyetkin, A. M. (2003). 14. Yüzyılda Ünlü Arap Filolog Ebu Hayyan’ın Bilgisi Dahilindeki Türk Dünyası. *Türkoloji Dergisi*, 16(2), 35-51.
- Şahin, A. vd.(2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2003).*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zorbaz, K.Z. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihi Seyri. *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker yay.

Araştırma-İnceleme

ESSAI SUR UN PAYSAGE DE LA RENAISSANCE:
LA TEMPETE DE GIORGIONE

Emre TANDIRLI¹

Résumé: Cette recherche dans laquelle on a choisi spécifiquement une peinture de Giorgione, s'intitulant *La Tempesta* (Fr. *la tempête*), a pour objectif d'analyser les dimensions philosophiques liées aux éléments typiques d'un paysage de la Renaissance. Cependant, *La Tempesta* est un bon exemple pour un paysage pastoral de cet époque-là; avec toutes ses ambiguïtés qui sont largement discutées et recherchées par divers théoriciens et historiens d'art jusqu'à aujourd'hui. Dans cette recherche, on s'est proposé d'évoquer certaines expansions philosophiques de cette peinture, en termes de langage visuel du paysage de la Renaissance. Cette recherche qui s'est focalisée sur Giorgione, la Renaissance et la peinture de paysage, a été construite selon le point de vue de certains penseurs et théoriciens importants des périodes différentes comme; Aristotele, Alexandre Gefen, Gaston Bachelard, Jean-Paul Brun, Marsile Ficin, Marcelin Plenet, Manfred Wundram, Georg Wilhelm Friedrich Hegel et Salvator Settis, connu surtout avec ses recherches sur les peintures de Giorgione. Dans le cadre des approches de ces théoriciens, nous avons essayé de traiter, dans la peinture de Giorgione, certaines notions comme; la poésie, la spiritualité, le pastorale, le pittoresque qui apparaissent dans le contexte de l'impact visuel de l'image du paysage. Nous avons également visé à traiter les expansions métaphoriques des figures sur le premier plan, l'événement naturel comme tempête en arrière-plan, des descriptions complémentaires comme le pont, etc. autour des analyses particulières de la Renaissance. Par conséquent, nous nous sommes permis de mettre en place une synthèse originale, en nous appuyant sur certaines théories philosophiques et en révisant quelques interprétations sur ce tableau-là.

Mots-clés: Giorgione, pastoral, paysage, renaissance, tempête.

¹Doç. Dr., Işık Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel Sanatlar Bölümü.
emre.tandirli@isiskun.edu.tr

BİR RÖNESANS MANZARASI ÜZERİNE DENEME: GIORGIONE'NİN FIRTINASI

Öz: Giorgione'ye ait *tempesta (Firtına)* adlı tablonun özellikle ele alındığı bu araştırma, rönesans dönemi manzara resminin tipik özellikleri ile ilişkili felsefi olguları analiz etme amacı taşımaktadır. Bugüne kadar pek çok sanat kuramcısı ve sanat tarihçisi tarafından etraflıca araştırılmış ve tartışılmaya açılmış tüm muğlâk unsurları ile bu eser, döneminin pastoral manzara resim sanatına iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu araştırmada, Rönesans dönemi manzara resim sanatının görsel dili açısından bir kısım felsefi açılımları, Giorgione'nin bu yapıtı üzerinden ortaya koymaya çalıştık. Araştırmamız, Aristoteles, AlexandreGefen, GastonBachelard, Jean-Paul Brun, MarsileFicin, MarcelinPlenet, ManfredWundram, Georg Wilhelm FriedrichHegel ve özellikle Giorgione'nin resmi üzerine araştırmaları ile tanınan SalvatorSettis gibi farklı dönemlerin önemli düşünür ve kuramcıları ekseninde şekillendirilmiştir. Bu isimlere dayanarak Giorgione'nin *Firtına* adlı yapıtını analiz etmenin yanı sıra, manzara imgesinin görsel etkisi bağlamında ortaya çıkan şiirsellik, tinsellik, pastoral, pitoresk gibi kavramları da ele almaya çalıştık. Bu yapıtta gözlenen ön plandaki figürler, arka planda yer alan doğa olayı (firtına), tamamlayıcı köprü vb. tasvirlerinin metaforik açılımları ve Rönesans resmine özgü çözümlenmeleri yine belirtilen kuramcıların ortaya koymuş oldukları yorumlardan faydalanarak ele almaya gayret ettik. Sonuç olarak Giorgione'nin *Firtına* adlı tablosu üzerine yapılmış belli başlı yorumları gözden geçirmek suretiyle ve ilgili felsefe ve sanat kuramlarına dayanarak özgün bir senteze ulaşmak amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Giorgione, Pastoral, Manzara Resmi, Rönesans, Firtına.

Introduction

Selon une conviction commune dans l'histoire de l'art, la nature est considérée comme le profil du cosmos. Les approches antiques, comme celle d'Aristote, affirmaient que tous les êtres avaient une fin et que la nature était mortelle. Mais aujourd'hui, nous savons que l'œuvre d'art qui représente la nature lui confère l'immortalité à travers son essence intrinsèquement artistique. Le genre du paysage dans l'art et dans l'art contemporain, lié à une certaine puissance esthétique visuelle, relève toujours de cette immortalité.

Le thème de la nature a été très largement traité dans l'histoire de l'art. La nature est un espace que nous admirons, que nous avons besoin de contempler, que nous considérons comme indispensable et essentiel pour nos vies. Elle doit être donc, un thème essentiel, ainsi que le point de départ d'un profil de la création artistique. Le paysage, l'image de la nature comme thème et genre autonome en peinture a existé avant ce dont il est pourtant la représentation.

Il nous faut mettre l'accent sur le fait que pendant le mouvement culturel et artistique de la Renaissance qui s'étend environ du XIVème siècle au début du XVIIème siècle, le paysage était un décor auxiliaire, et les thèmes dans le

paysage étaient des décors pittoresques complémentaires. Mais au fond, comme l'affirme Alexandre Gefen; la perception du paysage de cette époque a été une des énigmes les plus intéressantes. (Gefen, 2002)

Nous sommes conscients d'une présence de la vision picturale complexe et en même temps déchirante du paysage à cette époque-là. Par exemple, La Tempesta de Giorgione, et de paysages stéréotypés offerts notamment par la poésie. Il semble que l'on se trouve devant la négation la plus évidente du principe horatien, jusqu'alors peu débattu, du *ut picturapoesis*. Il semble qui ait fallu attendre des siècles pour retrouver en littérature la même présence intense du paysage. (Gefen, 2002,)

Sans doute il a fallu attendre encore des siècles pour retrouver la présence dominante et intense de l'image du paysage dans l'art.

1. La Tempête de Giorgione

Nous distinguons différentes périodes successives de la Renaissance, à savoir le Trecento (primitifs italiens au XIVème siècle parmi lesquels figure Giotto), le Quattrocento (XVème siècle ex.: Masaccio) et le Cinquecento (XVIème siècle ex.: Raffaello, Titian et Giorgione). Au cours de la Renaissance est apparu le souci d'appliquer une démarche scientifique à la création artistique. Les investigations scientifiques investissent le champ de l'observation de la nature. Les œuvres de Léonardo da Vinci par exemple en témoignent. La perspective, le raccourci, les proportions, la conception nouvelle du portrait comme représentation de l'individu et les perspectives aériennes du paysage sont autant de découvertes de cette époque.

La caractéristique principale du paysage à la Renaissance est d'abord son goût pictural marqué par une certaine atmosphère énigmatique. On observe cette atmosphère chez presque tous les artistes de la Renaissance. Nous remarquons également la rhétorique des figures et des éléments complémentaires. Les peintures de la Renaissance évoluent ainsi jusqu'à ce qu'apparaisse une atmosphère fantastique, énigmatique et spirituelle. Mais malgré cela, cet effort relève d'une attitude extrêmement rationnelle.

A la Renaissance, un tournant artistique a lieu: les investigations scientifiques investissent le champ de l'observation de la nature. C'est à cette époque qu'on peut observer l'organisation de la composition par excellence. Cette organisation est liée à une conception rationnelle de la nature. Mais, comme nous le savons, les approches rationnelles de la nature contiennent en même temps une dimension métaphysique.

Dans le cadre de cette approche rationnelle de la nature à la Renaissance, nous constatons qu'il n'y a qu'un style unique de langage plastique. Le style de langage plastique de la Renaissance est sans doute très pur et très simple et aboutit à une approche analytique et descriptive de la nature.

Giorgione Barbarelli da Castelfranco; connue plus largement comme Giorgione est une artiste typique de la renaissance d'Italie. Si l'on s'intéresse au traitement

du paysage à la Renaissance on voit qu'il est un des artistes les plus importants en la matière. Il est aussi connu pour avoir fait preuve d'une approche que l'on peut qualifier de romantique dans la production de ses œuvres.

L'œuvre de Giorgione se prête parfaitement bien à une étude sous l'angle du traitement rationnel de la nature. Le peintre se présente comme un maître dont l'approche est typique de la Renaissance en ce qu'elle interprète la nature d'une manière très pure et très simple. Il a réalisé très peu des peintures: six toiles environ.

L'œuvre de Giorgione intitulée « La Tempesta » (« La Tempête ») (Image 1) est un tableau pas très grand, de taille moyenne (83x73 cm), mais cependant il a réussi d'avoir un effet monumental, ce qui est typique de la renaissance. Il se peut que ce tableau ait été complété par Titien, le collègue de Giorgione, entre les années environ 1506-1508.

La toile nous offre certainement un très bel exemple du traitement du paysage, l'image de la nature à la Renaissance mais d'un autre côté, il nous offre également une liaison forte entre les figures et le paysage.

Point de départ de Giorgione a toujours été la représentation de l'être humain, dont humeurs et rêves sont reflétée dans le paysage. Mais ce n'était pas la seule manière dont il gagne la sensibilité aiguë des couleurs visant à produire le bon effet atmosphérique. (Wundram, 2006, p. 56)

Giorgione a réalisé ce tableau à partir d'une fiction que l'on ne peut reconstruire aujourd'hui. Néanmoins la signification de cette toile se laisse deviner dans l'agencement de tous les éléments et de ces deux figures humaines que sont le soldat et la femme nue au bord de l'eau. Il n'y a aucun dialogue entre ces deux figures situées de part et d'autre des ruines et d'un petit ruisseau. On retrouve chez Giorgione cette atmosphère typique de la peinture de Renaissance: énigmatique et mystique, mais aussi poétique. Il est estimé que « La Tempête » est un des meilleurs exemples des peintures pastorales de son époque. On peut observer également que les œuvres de Giorgione sont souvent mystérieux quant à la description de la matière. Les traitements des figures et du paysage visent à produire l'effet mystique, ce qui crée l'impression immense et monumentale propre à l'art de la Renaissance.

Image 1. Giorgione Barbarelli da Castelfranco, *La Tempête*,
(*La Tempête*), 1503, Peinture à l'huile sur toile, 83x73 cm, Venise, Italie

L'art, et tout particulièrement les arts du disegno, résistent à l'interprétation. Salvatore Settis recense une cinquantaine d'interprétations de la Tempête de Giorgione. (Ficin, 2001, p. 129)

Il est possible d'élaborer diverses interprétations de ces figures, de leurs positions symboliques et de leur signification.

La contribution la plus importante était la représentation de la figure dans l'espace, celle qui déplacent librement et visible de partout. Et cette idée a été développée par les grands peintres vénitiens du XVIème siècle. (Wundram, 2006, p. 56)

En se fondant sur les conclusions de certains critiques, en particulier sur celle de Salvatore Settis, on peut voir dans ce tableau une représentation du péché originel et avancer l'hypothèse que ces figures représentent Adam et Eve chassés du Paradis. (Plenet, 1991, p. 123)

Il est par ailleurs une autre interprétation, celle de Gustav Friedrich Hartlaub qui suggère que les éléments peints dans ce tableau seraient en fait la signification et la représentation des quatre éléments constitutifs de la nature (l'eau, la terre, le feu et l'air).

Cette interprétation est d'autant plus plausible que le rapport entre paysage et nature est essentiel. Jean-Paul Brun (2005, p. 42) met parfaitement en lumière ce rapport en affirmant que « le paysage est inscrit dans un système, constitué par la nature ».

Il ne faut pas oublier d'ailleurs que selon Aristote, la nature représente tout le profil de tout le cosmos. La nature, pour lui, possède la totalité et la propriété de ce qui forme toutes sortes de substances matérielles. Voici ce qui fait de la nature l'essence unique de la vie, et en même temps, ces éléments essentielle de la vie comme l'eau, la terre, le feu et l'air.

N'empêche que jusqu'à maintenant personne n'a pu déchiffrer la signification exacte des éléments et de leur disposition dans ce tableau. En dehors de l'allégorie correspondant au paradis, à Adam et à Eve, ces figures dans la « Tempête » ont plusieurs fois été interprétées comme de simples personnages.

La signification allégorique du sujet à droite n'a pas encore été exactement déchiffrée. Le tableau a été décrit dans environ 1530, en tant que paysage sur toile avec la tempête, la gitane et un soldat. (Wundram, 2006, p. 56)

Marcantonio Michiel, une spécialiste d'art Vénitien, a vu cet œuvre chez Vendramin en 1530 et il a décrit ce tableau comme 'un petit paysage orageux avec une gitane et un soldat'. Plus tard il a figuré dans la liste de collection de la famille Vendrain en tant que Mercur et Isis.

Nous savons d'ailleurs que Giorgione donne un sens caché à ces œuvres. « La Tempête » aussi possède une valeur cachée sous l'apparence de chaque élément représenté dans ce tableau. On peut évoquer ici, à bon escient, la remarque faite par Gaston Bachelard dans l'avant-propos de son ouvrage « *La terre et les rêveries du repos* » :

La terre est un élément très propre pour cacher et manifester les choses qui lui sont confiées. (Bachelard, 1948, p. 7)

Tout cela nous ramène à une croyance métaphysique de la nature. Au stade de l'interprétation artistique de la nature, comme dans la « Tempête » de Giorgione, nous sommes face à des images qui ne réfèrent pas qu'au monde empirique de la nature. Selon cette vision de la Renaissance, une image d'un paysage représente non seulement les nuages, les montagnes, les arbres, etc. mais aussi ce qui a existé et qui est caché quelque part. Il s'agit d'une substance pensante et d'une substance de la conscience.

Ces observations nous permettent d'aborder une représentation de la nature totalement différente de celle portée par la pensée traditionnelle. Selon Alexandre Koyré, la nature est l'univers infini. La science, même aujourd'hui, en dépit des hautes technologies, n'a pu prouver que l'univers était infini comme les observations astronomiques le laissent supposer. Cela nous inspire un sentiment de sublime qui relève de valeurs métaphysiques. Depuis toujours, l'homme a choisi d'éclairer, de « dévoiler » par des explications divines cette part d'obscurité que la science ne peut lever. Même aujourd'hui nous avons instinctivement besoin de croire à une puissance métaphysique ou à une divinité pour nous rassurer ou nous satisfaire face aux immensités naturelles.

Conclusion

Dans le cadre de notre recherche, nous avons choisi de mettre l'accent sur l'arrière-plan. C'est le paysage du fond nous donne le sentiment de l'atmosphère mystique dans nous avons parlé. Au fond, nous apercevons des arbres, des ruines, une ville et le ciel. Après quelques minutes passées à contempler ce tableau, nous commençons à deviner que c'est une tempête qui a inspiré cette toile. La tempête éveille en nous un sentiment à la fois de peur, de tranquillité et de sérénité. A regarder ce tableau, on imagine à quel point Giorgione a été influencé par les impressions mystiques et énigmatiques que suscite une atmosphère de tempête.

D'ailleurs, ce tableau illustre la théorie de Hegel: nous nous rappelons que dès Hegel l'art de l'image de la nature devient une supériorité du génie artistique et de l'intellect. Il s'agit de la production artistique par une intelligence humaine destinée à la perception d'une intelligence humaine. La vraie beauté se trouve dans une production d'intelligence et artistique; la beauté artistique est supérieure à la beauté de la nature. Pour soutenir que cette supériorité est réelle, Hegel avance l'argument de la dimension spirituelle:

Nous croyons pouvoir affirmer, à l'encontre de cette manière de voir, que le beau artistique est supérieure au beau naturel, parce qu'il est un produit de l'esprit. L'esprit étant supérieur à la nature, sa supériorité se communique également à ses produits et, par conséquence, à l'art. C'est pourquoi le beau artistique est supérieur au beau naturel. (Hegel, 1979, p. 10)

L'œuvre d'art est chargée de significations symboliques, narratives qu'il appartient au spectateur de décrypter. Mais au-delà de l'approche analytique, c'est l'effet simple et pur du paysage sur notre perception qui rend ce tableau immortel. C'est pour cette raison d'ailleurs que nous avons choisi de nous focaliser sur ce tableau.

Bibliographie

- Bachelard, G. (1984). *La Terre et les Rêveries du Repos*, Paris: Librairie Jose Corti.
- Brun, J.,P. (2005). *Nature, Art Contemporain et Société, Le Land Art Comme Analyseur*, Volume, Nature Sauvage, Contre-Culture et Land Art, Préface de Bruno Pequignot, Paris, l'Harmattan.
- Ficin, M. (2001). *Les Platonismes a La Renaissance*, Collection Philologie et Mercure, Sous La Direction de Pierre Magnard, Paris, J. Vrin.
- Gefen, A. (2002). *La Perception du Paysage dans La Renaissance*, Information publiée le 21 Mai 2002 sur la revue en ligne Fabula ; La Recherche en Littérature (http://www.fabula.org/actualites/la-perception-du-paysage-dans-la-renaissance_3931.php)
- Hegel, G., W., F. (1979). *Introduction à l'Esthétique, le Beau*, Paris, Champs, Flammarion.

Plenet, M. (1991), *Giorgione et Les Yeux Venus*, Paris, Maeght.

Wundram, M. (2006), *Renaissance*, Igno F. Walther Taschen, Germany.

AN ESSAY ON A RENAISSANCE LANDSCAPE: THE TEMPEST OF GIORGIONE

Abstract: This research, in which one of the Giorgione painting has specifically been chosen, aims to analyse the philosophical dimensions related to typical elements of a renaissance landscape. Thus the *Tempesta (the Storm)* of Giorgione is a good example of a pastoral landscape of this period; with all its ambiguity that has been widely discussed and researched by several theoreticians and art historians until today. In this research, we tried to bring up some of the philosophical expansions related to this painting of Giorgione, in terms of the visual language of renaissance period landscape painting. This research which focuses on Giorgione, Renaissance and landscape painting has been constructed in the axis of some of the important thinkers and theoreticians from different periods like; Aristotle, AlexandreGefen, Gaston Bachelard, Jean-Paul Brun, MarsileFicin, MarcelinPlenet, Manfred Wundram, Georg Wilhelm Friedrich Hegel and SalvatorSettis, who is known especially with his researches on Giorgione's paintings. Based on these names, together with analysing this painting of Giorgione, we tried also to handle some notions like poesy, spirituality, pastoral, picturesque which appear in the context of the visual impact of landscape image. We tried to handle the metaphorical expansions of figures on foreground, natural event (storm) in the background, complementary descriptions like the bridge etc. and the particular settlements of renaissance art by taking advantage of the specified theoreticians' interpretations. As a result, another aim of writing this article has become to establish an original synthesis, based on certain philosophical theories, reviewing some of notable interpretations on this painting.

Keywords: Giorgione, Land-scape, Pastoral, Renaissance, Storm.

**FONGOGO: A CASE STUDY ON THE USABILITY OF THE
LOCAL CROWDFUNDING AND FUNDRAISING
WEBSITES IN TURKEY**

Sezen KAYHAN¹

Abstract: The contemporary success of the global online crowdfunding platforms; *Kickstarter* and *Indiegogo* inspired Turkish entrepreneurs to develop similar websites for the local use. The websites *Fongogo*, *Crowdfon*, *Fonlabeni* and *Bi Ayda* were founded to get the attention of the Turkish benefactors and angel investors. However, in this funding system where the website itself has crucial importance as the main tool of the crowdfunding experience, these local platforms couldn't reach the success of their predecessors. The reported issues showed that the failure of the local websites is linked to their usability problems. The aim of this research is to determine these usability problems and evaluate efficiency, effectiveness and satisfaction score of the most widely used Turkish crowdfunding website; *Fongogo*. In order to examine this, a quantitative usability test was carried out to reach a Single Usability Metric (SUM) with a sample of 14 Turkish users in two age segments between 20-40 and over 40. In addition to the tests, interviews with project owners and previous users were also conducted. The findings support that the usability problems affect the funding campaigns negatively and the website needs to be improved both for benefactors and project owners.

Keywords: Crowdfunding, Fundraising, Usability, Website, Turkey.

**FONGOGO: TÜRKİYE'DEKİ YEREL KİTLESEL FONLAMA VE
KAYNAK GELİŞTİRME WEB SİTELERİNİN
KULLANILABİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR VAKA ÇALIŞMASI**

Öz: *Kickstarter* ve *Indiegogo* gibi uluslar arası kitlesel fonlama web sitelerinin başarısı, Türkiye'deki yatırımcıları yerel kullanım için benzer siteler geliştirilmesi konusunda etkilemiştir. *Fongogo*, *Crowdfon*, *Fonlabeni* ve *BiAyda* web siteleri Türkiye'deki bağışçıların ve melek yatırımcıların ilgisini çekmek için kurulmuştur. Ancak web sitesinin kendisinin bağış yapmakta en temel araç olduğu bu fonlama sisteminde yerel platformlar uluslar arası öncülerinin başarısına ulaşamamıştır. Raporlanan durumların ortaya koyduğu şekilde, bu sitelerinin uluslar

¹ Koç Üniversitesi. skayhan15@ku.edu.tr

arası örneklere kıyasla başarısızlık nedeninin, web sitelerinin kullanılabilirlik sorunlarıyla bağlantılı olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın amacı belirtilen problemleri tespit etmek ve Türkiye’de en çok kullanılan kitlesel fonlama sitesi olan *Fongogo*’yu etkililik, verimlilik ve kullanıcı tatmini açısından değerlendirmektir. Bu amaçla yaşları 20-40 ve 40 üstü olmak üzere iki kesim halindeki 14 Türk kullanıcının katılımıyla Tek Kullanılabilirlik Ölçevi’ne ulaşmak için nicel bir kullanılabilirlik testi uygulanmıştır. Teste ek olarak proje sahipleri ve geçmiş kullanıcılar ile görüşmeler yapılmıştır. Bulgular, web sitesindeki kullanılabilirlik sorunlarının bağış kampanyalarını olumsuz etkilediğini ve bu sitelerin hem bağışçılar hem de proje sahipleri için geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Kitlesel Fonlama, Kaynak Geliştirme, Kullanılabilirlik, Web Sitesi, Türkiye.

Introduction

Online crowdfunding is defined as the practice of raising capital in small amounts from a large group of people using Internet or social media. The monetary donations are given in exchange for a perk; a future service or product. Web technologies and online payment systems are used to facilitate transactions between funders and project owners. Online crowdfunding platforms like *Kickstarter* and *Indiegogo* provide opportunities for all entrepreneurs with internet access to pitch an idea to their social circles and to gather funding to realize their work. (Gerber, 2002)

Crowdfunding platforms depend on an online social community. Recently scholars of social sciences started to be interested in how to get such a community started, integrate and encourage. (Resnick and Kraut, 2012) The crowdfunding websites which present various projects in different categories such as art, environment, education, film, design, technology and games offer this opportunity to start an online social community for the benefit of the project owners.

Currently, there are more than 50 crowdfunding websites in the US, and they are experiencing an exponential growth in popularity. *Kickstarter.com*, which started in 2009, now has more than \$7,000,000 pledged per month. (Happy Birthday Kickstarter, 2011)

In Turkey the crowdfunding platforms started to be used in 2011. *Fongogo*, with its 138 projects (in January 2016), is the most widely used crowdfunding website in Turkey. *Crowdfon* follows it with 103 projects and *Fonlabeni* with 86 projects. Another website *Biayda* was closed due to a series of organizational problems.

Fongogo uses an All-or-Nothing funding model for individuals, which means that if a funding goal is not reached, the funds are returned to the funder and creator receives no funds. For corporations it adopts the All&More fundraising system in which creators can keep the money they raise even though their funding goals are not achieved.

From 138 projects of *Fongogo*, only 40 of them reached their goal and 98 projects failed. *Fongogo*'s success rate of %23 is far beyond its predecessor *Kickstarter*'s success rate of %43. *Sinemasal* which was supported by 240 individuals is *Fongogo*'s highest funded project with 81.020 TL. (Tekeoğlu, 2015) The number of funders and funding amounts are quite low compare to *Kickstarter* and *Indiegogo*.

The reasons of this big difference between global and local websites can be listed as technological familiarity, website recognition and the most obvious one: the usability problems of the local websites. The relation between the usability of the crowdfunding website and the performance of the campaigns understudied. Recent researches about crowdfunding focus on various aspects like the dynamics of crowdfunding (Mollick, 2014), the effects of the price and competition on giving (Meer, 2014) and the role of investors in the crowdfunding market (Kim and Viswanathan, 2013). Some other articles examine how the design of the project effect the crowdfunding performance (Xiao, Tan, Dong, Qi and Jiayin, 2014), how the creative ideas can accelerate the campaigns (Kuppuswamy and Bayus, 2013) or how the language used in the project effects the crowdfunding campaign (Mitra and Gilbert, 2014), but they do not focus on the effects of the usability of the websites. This study intends to show how the usability of the website is directly linked to the success of the online crowdfunding experience.

1. Methodology

For the analysis of the funding process of *Fongogo*, a multi-method methodology is used. The procedure consisted of a pre-test interview, the actual test which is recorded by the online desktop recording tool Screencast-o-Matic and a post-test survey. The findings were collected with the Usability Test Data Logger Tool 5.1 and the results were calculated by Single Usability Metric (SUM) Calculator.

In addition to the application of the actual tests for the first time users, the questionnaires for the previous users were also provided to compare the results. These previous users answered the questions about their past funding experience through *Fongogo* and the difficulties they had to deal through this process.

Finally the project owners were interviewed about their donation collecting process. The statements of the project owners were recorded as comparison criteria.

2. Participants

A total of 47 informants participated in the research. 14 participants at the core of the research were the first time users and they tested *Fongogo* in a test pattern provided to them. 39 participants were previous users who exclusively funded projects and they filled the questionnaires about their past experience. 4 of the informants were the creators of various projects and they explained their

experiences through interviews. Informants equally ranged in two age segments: first group is formed by the ages between 20-40 and the second group was over 40.

Project type focused on film production. The reason of the selection of a specific field was to compare the experiences of users who are interested in the same subject. The computer and internet knowledge of the participants varied, yet familiarity with internet and social media was a selection criteria of participants.

3. Test Procedure

The test consisted of three stages; a pre-test interview, the actual test and a post-test survey.

3.1. Pre-test Interview

In this stage the participants were asked if they have ever heard or used a global or local crowdfunding platform. Their answers defined their familiarity with crowdfunding websites. They were also asked if they are familiar with online shopping to find out how secure they feel about using their credit cards on websites. Their familiarity with social media sites, online shopping and crowdfunding websites were scored with a scale from 1 to 10. The results of the test were evaluated with the results of the pre-test interview.

3.2. Actual Test

The participants were asked to select a project and make a donation to the selected project on *Fongogo*. The main task was to make the donation and the sub-tasks were:

- Selecting a Project
- Registering to the site
- Signing-in
- Selecting a Perk
- Entering Credit Card Details
- Making Payment
- Receiving Confirmation

The tests were conducted in different locations with the same computer (PC). The participants were asked to think aloud during the test. Their voices and the desktop moves were recorded by Screencast-o-matic.

3.3. Post-test survey

After the test, the participants filled the survey with 12 questions about their experience. They were asked about the difficulty level of the task, their thoughts about the website and if they satisfied using *Fongogo*. The questions were as follows:

- On which device you used the *Fongogo* website?

- Did you fund more than one project on Fongogo?
- Do you personally know the owners of the project that you funded?
- Could you succeed to donate in your first attempt?
- Did you have any problems during the process?
- If you had a problem, in which stage of the process you had it?
- Can you scale the difficulty of donating through Fongogo? (1 to 10)
- How long did it take for you to make a donation? (1 to 10)
- Are you satisfied using Fongogo? (1 to 10)
- Are you going to support a project through Fongogo in the future?
- Do you suggest Fongogo to your friends?
- What are your suggestions to improve Fongogo?

3.4. Results

The results were collected to find Single Usability Metric (SUM) which is defined as “a single, summated and standardized metric that encapsulates the majority of information in four common usability metrics”. These four metrics are; task completion rates, average time on task, average number of errors and post-task satisfaction. These metrics evaluate the efficiency, effectiveness and satisfaction score of the tested material. (Sauro and Kindlund, 2005)

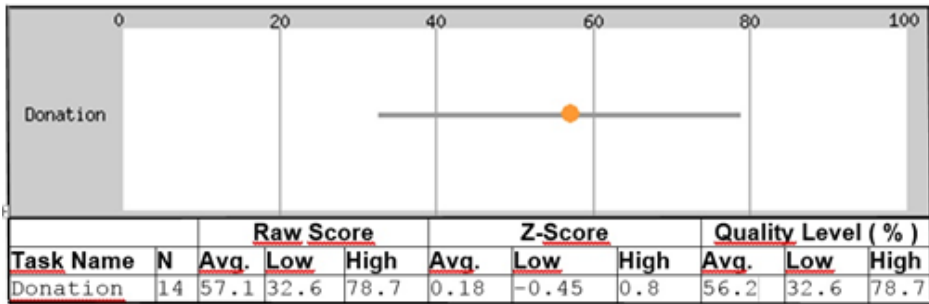
3.4.1. Effectiveness (Completion Rate and Errors)

6 out of 14 participants failed to complete the test. 6 of these failed participants were from the age segment over 40. Most of these participants said: “They did not understand how to make a donation and the site does not guide them to do it.” For a long duration they tried to understand the system of the website and when they couldn’t understand, they quit.

The system does not allow users to make donations without an account. This is why every user should register to the site to make a donation. The registration form is not clear and 4 participants did not understand which “password” they need to use to sign in.

After registration and receiving e-mail confirmation, the system directs the users to the main page and not the page of the project. Most of the participants had difficulties memorizing which project they were going to donate. And also because the ‘search engine’ of the site does not work well, they couldn’t find the project again. All of these complications resulted in confusion and increased the fail rate of the test.

Table 1: Measure: Completion Rate

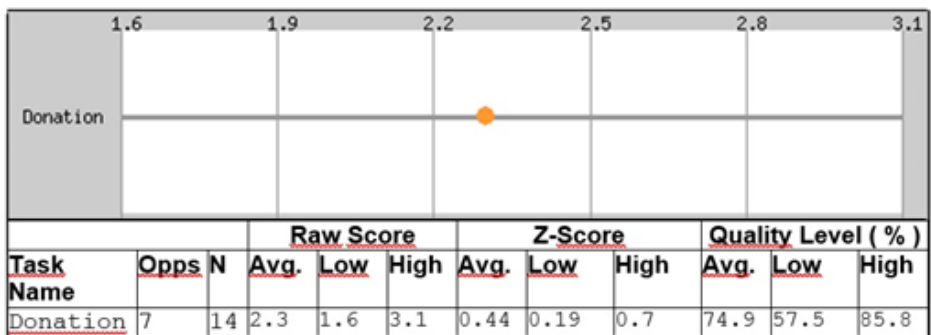
As the table shows the average completion rate of the test is %56,2 which means almost half of the users failed to complete the task.

The errors are calculated with the consideration of error opportunities. Sauro defines a task’s error opportunity as the number of sub-tasks that a user must conform in order to complete a task error-free. According to this definition the number of error opportunities in *Fongogotest* was 7. Only 3 participants completed the test without any errors. All 12 participants had to deal with various error notifications.

Most of the errors belonged to “Sign-in” process. 9 out of 14 participants made errors while signing in. The most common errors were about the e-mail confirmations. Sometimes the system does not accept some e-mail addresses and says “this e-mail address is already registered”, however it accepts the same address in third or fourth try of the user.

2 participants couldn’t choose the perk. They said: “We did not understand that we had to choose the perk”. And 1 participant did not receive confirmation after the test finished. So he couldn’t be sure if he succeeded the test or not.

Table 2: Measure: Errors

As the table shows the overall average error rate of the test is %74.9 which means major part of the users have to deal with errors in different stages of the process.

3.4.2. Efficiency (Time on Task)

As mentioned in different researches, it is difficult to define the ideal time for a task. In this section a method suggested by Sauro is used to find the ideal time. According to Sauro there is a relation between ideal time and satisfaction scores. When the tasks take longer, post task satisfaction goes down. To find the ideal time these steps are followed:

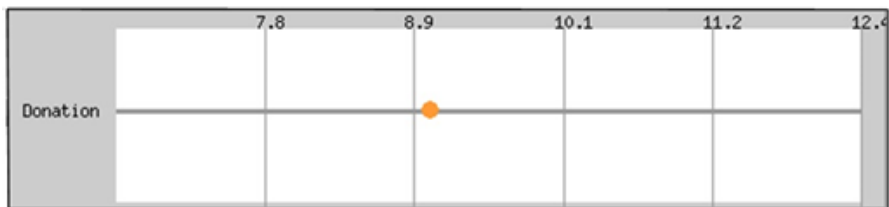
- Removed times from failed tasks.
- Removed times where satisfaction scores are less than 5 (10 point scale).
- the 95th percentile of the remaining times to arrive at the specification limit. (Sauro, 2004)

A calculation with this method revealed the ideal time for *Fongogotest* as 8 minutes. 8 minutes give the users enough time to read the project briefly and proceed with the donation.

The *Fongogo* tests were conducted in various durations; the fastest was 3 minutes and 50 seconds, while the slowest continued for 26 minutes. The average of first age segment (20-40) is around 6 minutes and the average of second segment (over 40) is around 14 minutes. This clearly illustrates the difference between two age segments.

One of the participants said: “The design of the website is very confusing and it takes time to find a project on the site”. Another participants said that even the “how it works” section of the site is very complicated and she needed time to understand it.

Table 3: *Measure: Time*

Task	Time Spec	N	Raw Score			Z-Score			Quality Level (%)		
			Avg.	Low	High	Avg.	Low	High	Avg.	Low	High
Donation	6	14	9	6.6	12.4	-0.75	-1.33	-0.17	22.7	9.2	43.1

The average time rate of the test is %22.5 that shows most of the users complete the task in a longer duration than the ideal time.

3.4.3. Satisfaction

The satisfaction score is calculated as the average of the responses of overall ease, satisfaction and perceived task time. In the post-test survey the participants were asked:

- How difficult or easy was to complete the task on *Fongogo*?
- How satisfied are you with using *Fongogo*?

- How would you rate the amount of time it took to complete this task?

From a 10 point scale the average of overall ease is 4 points, perceived time is 6.2 points and satisfaction score is 5.3 points. The overall satisfaction rate of the test is %41,7 which shows more than half of the participants are not satisfied with using *Fongogo*.

3.5. Single Usability Metric (SUM)

By averaging together a standardized version of completion rates, task-times, task-level satisfaction and errors you generate a Single Usability Metric (SUM) which summarizes the majority of information in all four measures. (Sauro and Kindlund, 2005)

The average of all four measures in *Fongogo* test is calculated with the help of the SUM Calculator which is an online excel based calculator provided by www.measuringu.com.

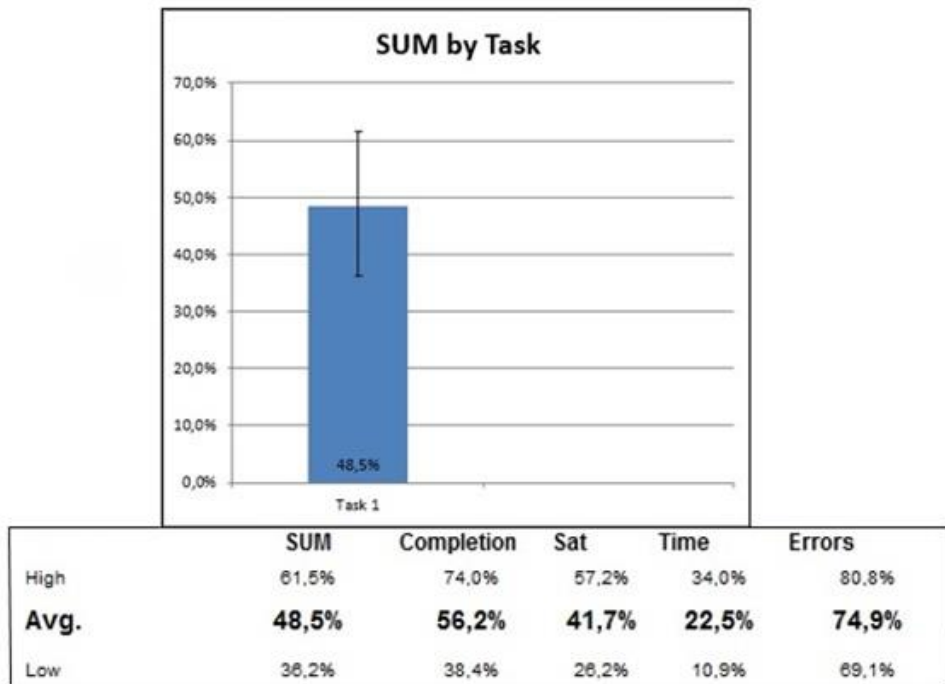

Figure 1. Single Usability Metric of FongogoTest

As the graph (Figure 1) shows the SUM score of *Fongogo* test is %48,5 which clearly illustrates how the failure of the website is directly linked to its usability problems.

3.6. Questionnaires for Previous Users

The actual test is supported with the questionnaires sent to the previous users of *Fongogo*. The results of the test and the questionnaires were very close. In these

questionnaires the previous users were asked if they had a problem during their donation process, if they are satisfied with using *Fongogo* and if they have suggestions to improve the website.

39 previous users participated in this survey. As the results show 18 of these 39 participants finished the process error free. Other 21 participants had problems in different phases of their donations. 11 of them made errors when signing-in, 3 of them had problems in selecting a perk, 4 users couldn't make the payment with their credit cards in their first try and 3 users did not receive confirmation after they finished.

The suggestions of the previous users are as follows:

- The site does not work on mobile phones and tablets or on Internet explorer. It should be available on different devices.
- There are so many technical problems on the site which makes the process very difficult. The technical problems need to be solved
- The opening page of the website is really complicated and it should be simplified.
- Sign-in process need to be easier, it takes a lot of time to sign-in.

3.7. Interviews with Project Owners

The interviews with project owners also supported the arguments of the research. The 4 project owners agreed that the usability problems of the website decreased the funding amount of their projects. They all expected to get more support from funders but couldn't receive it because of technical problems.

“We decided to open our project on *Fongogo* instead of *Kickstarter* because the site is in Turkish and we thought it would be easier for our supporters. But we were mistaken, it is more difficult than the English sites” one of the project owners said.

Another owner commented as “All or Nothing method was also really challenging because you need to reach your goal in order to collect the donations. If you cannot reach your goal, you cannot get other donations. And reaching the goal is very difficult with these technical problems.”

The suggestions of the project owners are as follows:

- The website should be simplified and signing-in should be easier.
- The website is only in Turkish, there should be an option for English for foreign users.
- There is no virtual credit card option for payments, it needs to be added.
- All or Nothing method needs to be changed, there can be a minimum limit to withdraw other donations.

Conclusion

Local crowdfunding websites have an increasing importance in Turkey and many art, education and social responsibility projects started to be funded through the fundraising campaigns. The usability of the crowdfunding websites has crucial importance for the improvement of such independent projects. As this research points out the usability problems of the local crowdfunding websites have visible effects on crowdfunding campaigns.

Fongogo scored below average points for all four measurements related to efficiency, effectiveness and satisfaction. The Single Usability Metric (SUM) proved that the site has serious usability problems. Especially users over 40 are having difficulties understanding and using the website. Most of the users had problem in 'sign-in' process and couldn't create an account. The main menu and sub-menus are very confusing and not clear for navigation. The error rate is very high and the technical problems result many users to give up before finishing the donation process. Some other users who do not have technical problems, have security concerns because the system does not accept virtual credit cards. And some users who did not have any problems during donation, did not receive any confirmation e-mail, thus couldn't be sure if they succeeded or not.

The results of this research show that the design of the site needs to be reviewed, sign-in process and the steps of donation should be simplified and the transaction options need to be diversified with virtual credit card options in order the users to feel secure. The efficiency and effectiveness of the website can be increased with these interventions and the satisfaction score will raise imminently.

References

- Gerber, E.M, Hui, J.S. and Kuo, P.Y.(2012). Crowdfunding: Why People Are Motivated to Post and Fund Projects on Crowdfunding Platforms. ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work. 11-15 February 2012.
- Kim K. and Viswanathan S.(2013). The Experts in the Crowd: The Role of Reputable Investors in a Crowdfunding Market". SSRN Electronic Journal: <http://ssrn.com/abstract=2258243>.
- Kuppuswamy, V. and Bayus, B.L.(2013). Crowdfunding Creative Ideas: The Dynamics of Project Backers in Kickstarter. SSRN Electronic Journal.
- Meer, J. (2014). Effects of the Price of Charitable Giving: Evidence from an Online Crowdfunding Platform. *Journal of Economic Behavior & Organization* 103: 113-124.
- Mitra, T. and Gilbert, E. (2014) The Language That Gets People To Give: Phrases That Predict Success on Kickstarter. Proceedings of the 17th

Kayhan, S. (2017). *Fongogo: A Case Study On The Usability Of The Local Crowd Funding And Fundraising Websites In Turkey. Humanitas, 5(9), 95-105*

ACM Conference on Computer supported cooperative work & social computing: 49-61.

Mollick, E. (2014). The Dynamics of Crowdfunding: An Exploratory Study. *Journal of Business Venturing* 29: 1-16.

“Happy Birthday Kickstarter!” (2011)TheKickstarter Blog – Kickstarter. (Online).Available: <http://www.kickstarter.com/blog/hppy-birthday-kickstarter>. (Retrieved: 2 Jan 2016).

Resnick, P. and Kraut, R. (2011). Introduction. In *Evidence-based Social Design: Mining Social Sciences to Build Online Communities*. (pp 1-20). Cambridge: MIT Press.

Sauro, J. And Kindlund, E.(2005). A Method to Standardize Usability Metrics Into a Single Score. In *CHI '05 Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 401-409.

Sauro, J. (2004). How long should a task take? Identifying Spec Limits for Task Times in Usability Tests. Retrieved January 1, 2016, from *Measuring Usability Web site*: http://measuringusability.com/time_specs.htm

Tekeoğlu, N.(2015). KitleselfonlamaileAlternatif Film Finansmanı Oluşturma ve Bir Film Analizi: Sıradışı İnsanlar. *International Journal of Social Science* 38: 295-302.

Xiao, S, Tan. X, Dong. M. and Qi, Jiayin. (2014). How to Design Your Project in the Online Crowdfunding Market. *Proceedings of the Thirty Fifth International Conference on Information Systems, Auckland*.

Araştırma-İnceleme

**OTTO DİX'İN “SAVAŞ” ADLI POLİPTİĞİ İLE MEHMET
RUHİ AREL'İN “ÇANAKKALE SAVAŞI” ADLI
TRİPTİĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI VE ANALİZLERİ**

Dalila ÖZBAY¹

Öz: Asırlar boyunca yaşanan büyük tarihsel olaylar toplumları sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan derinden etkilemiştir. Toplumların yaşam biçimini değiştiren bu gelişmeler, sanatın gelişimini de yönlendiren bir biçimlendirmiştir. Dolayısıyla toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan sanat yapıtları önemli tarihsel olayların izlerini taşımaktadırlar. Bütün Avrupa'yı etkileyen I. Dünya Savaşı, her önemli tarihsel olay gibi birçok ülkede resim sanatında yerini almıştır. Savaş Avrupa'nın geniş coğrafyasını sardıktan sonra tema olarak birçok sanatçı tarafından eserlerinde işlenilse bile, savaşın yarattığı travmalar ile birlikte içerik ve biçimsel açıdan farklılıklarla sanat eserlerine yansımıştır. Sanat evrensel bir dili olmasına rağmen her toplumun kültürel yapısına göre biçim, ışık, renk veya malzeme unsurlarıyla ifade yolu bulmaktadır. Kurgu, kompozisyon ve renk seçiciliğinde sanatçıların yaşadıkları travmatik boyut, kültürel farklılıklar ve bireysel üslup rol oynamıştır. Toplumsal gerçekçilik doğrultusunda çıkmış olan her iki sanatçı ayrı bakış açıları ile savaşın gerçeklerini farklı bir eleştirel tavırla yorumlamış ve yeni bir kurgu içinde vermiştir. I. Dünya Savaşı'nın merkezinde yaşamış olan Alman sanatçısı Otto Dix, bu konuyubir çok resimlerinde sergilemiştir. Bu yazıda incelenecek olan eserler Otto Dix'in “Savaş” adlı poliptik formundaki resmi ile, dağılmakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nun bir sanatçısı olan Mehmet Ruhi Arel'in “Çanakkale Savaşı”adlı triptiğidir. İçerik ve biçimsel açıdan her iki yapıtkarşılaştırılıp analiz edildikten sonra farklılıkları ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın amacı, savaşın yarattığı travmaların farklı kültürlerin sanatçıları tarafından eserlerinden nasıl içerik ve biçimsel açıdan ortaya konulduğunu göstermektir.

Anahtar Sözcükler: Otto Dix, Mehmet Ruhi Arel, Poliptik, Triptik, Kompozisyon, Kurgu.

¹ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Resim Bölümü. dalilaart@hotmail.com.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF OTTO DIX'S POLYPTYCH PAINTING "WAR" AND MEHMET RUHI AREL'S TRIPTYCH "THE BATTLE OF ÇANAKKALE"

Abstract: The great historical events have been influencing social, economic and cultural characteristics of human communities for centuries. These events changing the life styles of people have also affected and formed the progression of art. Therefore, the works of art that represent the social, economic and cultural characteristics of society reflect the traces of the historical events as well. The First World War, which affected the whole Europe like other important historical events, was adopted as a theme in war paintings in many countries. The artists handled the theme of war in various approaches considering the social and cultural differences. The German artist Otto Dix, who experienced the First World War, exhibited this theme in many of his paintings. The two works that are analysed in this study are Otto Dix's polyptych painting called "War" and an Ottoman artist Mehmet Ruhi Arel's triptych "The Battle of Çanakkale". The differences will be exposed after both works are compared and analysed structurally and contextually. The aim of this study is to reveal how different cultures and artists embody the traumas of war in different contextual and structural perspectives.

Keywords: Otto Dix, Mehmet Ruhi Arel, Polyptych, Triptych, Composition, Fiction.

Giriş

Hangi süreçte olursa olsun bir sanat yapıtı, sosyal ortamı, tarihsel olayları, ekonomik şartları, kültürel boyutu ve coğrafi etkileri yansıtmaktadır. I. Dünya Savaşı gibi önemli bir tarihsel olay, Avrupa'nın geniş coğrafyasını sardıktan sonra, tema olarak birçok sanatçı tarafından eserlerinde işlenilmesine neden olmuştur. "Savaş" konulu üretilmiş bu eserler, toplumun değerlerini, ideolojilerini, inançlarını ve dinamizmi ile birlikte, sanatçıların kişiliğini, duyarlılığını ve görüşlerini de ortaya koymaktadır.

Bu büyük yıkımın toplumların her kesimi ve değeri üzerinde olumsuz etkiler doğurduğu kuşkusuzdur. Alman asıllı Romanyalı sanat tarihçisi ve felsefeci olan Erwin Kessler, savaşın etkilerini değerlendirir, savaşta yaşanan trajik olayların toplumları nasıl etkilediğini ve sosyal değişimlere yol açtığını ortaya koyarken bundan etkilenen sanatçılarda da farklı eğilimlerin ortaya çıkmasına sebep olduğunu şu sözlerle ifade eder.

Kültürel açıdan savaş, getirdiği bütün fedakarlıkları ve etkileri ile birlikte, yerel toplumun psikolojisinde (psihicollectivlocal) bir sınır taşı oluşturmuştur. Savaş, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları değiştiren, tarihi sınırı çizdiren yeni bir çağ olarak algılanmıştır. Sanatı yenilemek, bu fenomenin bir parçasıdır. İlk etki, savaştan hemen sonra, savaşın yarattığı travmalardan esinlenmiş eserleri sergilemektir. Bu yapıtlar sadece savaşa katılan sanatçıların değil, çoğu sanatçı gibi, trajik yaşanmış olaylar ve sosyal değişimlerden etkilenen sanatçılarındır da (Kessler vd., 2007, s. 10).

1. Otto Dix'in "Savaş" Adlı Resminin Analizi

Savaşa katılan Alman sanatçısı Otto Dix, birçok savaş temalı resim yapmıştır. Sanatçının savaşa karşı duyduğıueştirel düşünce doğal olarak resimlerine de yansımıştır. Dada hareketine katılmış bir sanatçı olarak hareketin getirdiğı bir takım isyanlar ve umutsuzlukları, dönemin manevi ve ahlaki değerlerini de yansıtarak eserlerinde işlemiştir. (Wolf, 2004, s. 38) Sezer Tansuğdada hareketini, "Şair TristanTsara'nın da içinde bulunduğu bu hareket tam bir sanat hareketi olmaktan çok toplumsal düzenin kokuşmuşluğunu ortaya koyan entelektüel bir isyan ve umutsuzluk hareketiydi." (Tansuğ, 1993, s.250) diye anlatır ve dolaylı bir biçimde savaşın sonuçlarından biri olan toplumdaki entelektüel tepkiye dikkat çeker.

Fransız felsefecisi HippolyteTaine, "Sanat eserini üç etken biçimlendirir. İrk, çevre ve geleneksel kültürü belirleyen geçmiş, eserin oluştuğı (şimdiki) zaman"² der. Aynı şekilde sanat tarihçisi ve kuramcısı HeinrichWölfflin'e göre bireysel üslupla beraber "çağın üslubu" "okul, memleket ve ırk üslupları" da vardır (Wölfflin, 2000: 18); görüşleri doğrultusunda Otto Dix'in yapıtlarının gerek HippolyteTaine saydığı üç etkenden, gerekse Wölfflin'in vurguladığı çağın üslubu, ait olduğu toplum ve eğitimden esinlenmiş olması doğaldır.

Otto Dix "I. Dünya Savaşı'nın yarattığı ruhsal bunalım" ortamını bizzat yaşayan sanatçılardan biridir. (Kinay, 1993, s. 281)Bütün bu etkenlerin altında kalmış sanatçı aynı zamanda kendi üslup değerlerini de taşımaktadır. Kuzey Alman resim sanatının geleneğini devam ettiren sanatçı, her sanatçıda olduğu gibi, memleket ve ırk üsluplarına kişisel üslubunu katarak duygularını ifade etmiştir. (Wölfflin, 2000, s. 18-20)

Bu şartları yaşamış ve bu etkenlerin altında kalmış olan Otto Dix, "Der Krieg" orijinal adıyla bilinen "Savaş" adlı eserini 1929 ile 1932 seneleri arasında yapmıştır. Dört panodan oluşan bu resim, poliptik³ formundadır. Kullanılan teknik ise, poliptiğın geleneğinde var olan ahşap üstünde temperadır. Orta Çağ ve Rönesans döneminde kilise tarafından dini amaçlı kullanılan diptik, triptik⁴

²<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/488048/race-milieu-and-moment>

³**Poliptik**, (Yunanca, *polus*=çok ve *ptukhos*=levha manasına *polaptukhos*dan.) Romalılarca üzerine yazı yazmağa mahsus olan tabletlerin ikiden fazla levhası onlara denirdi. *Végece*, polis defterlerine bu isim verildiğini zikreder. *Theodos*Kanunnamesinde*poliptik* tabiri kadastro ve vergi defterleri hakkında kullanılmıştır.Bu tabir VII nci asra kadar devam eder. Büyük *Gregoiredan* itibaren devletin veya kilisenin emval ve emlakinin mukayyed bulunduğu kütük defterine de bu isim verilmiştir. Zamanla bu tabir yalnız kar defterlerine hasredilmiştir. Tarihi kıymeti olan poliptiklerden Fransa'da yalnız ikisi kalmıştır ki bunlardan biri *abbeIrminon'un*veya *Şarلمان*'ın saltanatı zamanında *Saint-Germain-des-Prés*abbeyi'sinin emlak ve iradlarınınmukkeyed bulunduğu defter (ki Paris'te 1844'te *Benjamin Guérard*tarafından neşr olunmuştur), diğeri de IX uncu asırda *Hinemar*zamanında *Reims*şehirdeki *Saint-Remi*abbeyliğinin*poliptik*'idir. Yan yana birçok levhalardan ibaret resim ve dini tasvirlerle denir. Fr. *Polyptyque*. (Celal Esat Arseven, Sanat Ansiklopedisi, cilt. 1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1975.)

⁴**Triptik**, (Yunanca üçe katlanmış manasına *triptukhos*'tan) (Üçüz levha.) Biri ortada ve ikisi yanlarda olarak birbirine bitişik üç levha halinde üç resim tablosu veya oyma eser ki ekseriya iki tarafındakiler menteşelerle ortadaki daha büyücek levhanın kenarlarına merbut olup istenildiği

veya poliptik formu kutsal ve ilahi bir boyut taşımaktadır. Otto Dix mistik anlam taşıyan bir form üzerine savaş temasını laikleştirerek yorumunu yapmıştır. Otto Dix için Mathias Grünewald'ın "Issenheim Atlarpiece" adlı poliptikeseri kendisine esin kaynağı olmuştur. Resmini bu formdan yola çıkarak oluşturmuştur. Sanatçı yapıtında savaşta yaşanan acıları, İsa'nın çektiği ıstırap ile özdeşleştirmiştir. Hıristiyanlıkta İsa'nın çarmıha gerilmesinin insanların günahlarını bedelini çekerek kurtuluşa kavuşmaları anlamına gelmesi, sanatçının poliptik formunu seçmesine sebep olmuştur. (Kleiner, 2010: 718)

Cahid Kınay, Grünewald'ın orta panosunu şöyle anlatmaktadır:

Baş panonun ortasında, ana tema olarak, çarmıhta İsa yer almaktadır. Ortada, İsa'nın oransız ölçüde büyük vücudu görülmektedir. Sağda Yahya, tek başına bulunmakta, solda Meryem ve aziz Jean ikili bir grup teşkil etmektedir. İsa'nın vücudunda, yüzünde el ve ayaklarında ölümle savaşan bir kişinin gerilişi ve kasılmaları, engin ıstırapı içtenlikle ve büyük bir güçle yansıtılmıştır. Bu ifade gücü, gerçekten, sınırsız ölçüdedir. Meryem bu ıstırap sahnesine dayanamayarak bayılmış ve St. Jean'ın kollarına yığılmıştır. Yüzü iyice soluktur. İsa'nın önünde diz çökmüş Madlen'in vücudu acıyla yay gibi gerilmiştir. (...) Grünewald da vaktinden önce gelmiş bir ekspresyonist ve sürrealist sanatçı olarak görülebilir (Kınay, 1993, s. 78)

M.KayFlawell ise aynı eser üzerinde yorumlarını;

Dışavurumculuk birçok tarzın yansımasıdır. Ancak genel olarak duygu ve hissiyatlarını abartılı resmedilmesi olarak tanımlanır. Çizgiler, yapı ve renkler temelde temsili olmak yerine anlatımsal olasılıklar olarak kullanılırlar. Grünewald ve altar panosu şiddet duygusuyla özdeşleşen özelliğiyle dışavurumcu sanatçıların doğal ilham kaynağı haline gelmiştir (Flawell, 1988, s. 225).

sözleriyle ifade eder.

Dix'in eserinin konusu, kronolojik olarak sol panodan orta panoya vesağ panoya doğru devam ettikten sonra alt panoyla sonuçlanmaktadır. Tema olarak birbirine bağlı olan bu panolar aslında her biri ayrı bir anlatım sunmaktadır. Resmin üst triptiğini oluşturan panolardaki düzen, triptiğin özelliğine göredir. Orta panoda ana konu yer alır veyan panolardaise konu ve kompozisyon

zaman dolap kapağı gibi açılır ve kapanır. Bunlara ekseriya İsa'nın ve havariyunun tasvirleri yapılır. Mesela orta levhaya mevzunun esası ve kenarlardakilere buna ait diğer sahneler resmolunur. Ortadaki levha umumiyetle kenar levhalarının iki misli genişlikte olur, o veçhile ki kenar levhalar orta levha üzerine kapatıldığı vakit ikisinin genişliği orta levhayı tamamen örter. Bunların çerçeveleri gayet müzeyyen ve oymalarla süslenmiştir. Gotik üslubunda çok tesadüf edilen bu şekil levhalar umumiyetle sivri kenarlı taçlar ve tepeliklerle süslenmiştir. Bunların fildişinden küçük levhalar halinde açılıp kapananları da olur. Fransa'da *Limoj*(Limoges) şehri atölyelerinde mineli ve nakışlı olarak çok güzel yapılmış olanları bulunmaktadır. Türk sanatında bu gibi triptiklere tesadüf olunmaz. Çünkü Hıristiyanlığın 'teslis' ini ifade eden bu şekle Müslümanlar itibar etmemişler ve yabancı nazariyle bakmışlardır. Bu levhaların iki kanatlı olanlarına diptik (ikiz levha) denir. Fr. Triptyque. (Celal Esat Arseven, Sanat Ansiklopedisi, cilt. 4, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1975.)

simetriktr. Alt pano ise, gün bitişinde savaşta verilen mücadeleden sonra dinlendirici bir anve ölüm ile temayı özetlemektedir.

Sol panodakiresim, günün başlangıcını canlandırmaktadır. Bir tiyatro sahnesinde olduğu gibi, Otto Dix sırtı dönük iki figür yerleştirmiştir. Bu figürlerinkimliğini saklayarak genelleme yapar gibidir. Seyirciye yüzünü göstermeyen bu figürlerasker kıyafeti giymiş, sırtında çanta taşıyan, silahlı, kasklı savaşmaya hazırve önden giden diğer figürleri takipetmektedir. Uzakta kızıl ve dumanlı bir gökyüzüçalkantılı bir süreci anımsamaktadır. Bu biçimde tasvir edilmiş bir gökyüzü, daha sonra gelişen sahnenin habercisidir. Seyircinin bakışlarınsol panodan orta panoya yönlendirmeye sağlayan unsur, sağ tarafta ilerleyen asker kalabalığıdır.

Otto Dix orta panodaiseana temasını işlemektedir. Burada savaşın bütün acı gerçekliği sunulmuştur. Sanatçı savaş sırasında gelişen bir olay yerine, savaşın bitiminden sonraki anı anlatmaktadır. Çevre ve doğa, afete uğramıştır. Her tarafta yıkım ve ölüm vardır. Sanki kıyamet kopmuş, yıkımlardan sonra her şey durulmuştur. Savaş, acı, felaket, ölüm ve yıkımlardan sonra geriye sadece sessizlik bırakmıştır. Bu panodayer alan kompozisyon üç planda kurulmuştur. Sanatçı ön planda insanlık dışı olayların ardındankalıntılaribetimlemiştir. Yıkımların içinde ölümler de fark edilmektedir. Otto Dix savaşın getirdiği yıkımı, "Savaş felaket bir olay, fakat bir o kadar da güçlü... Hiçbir durumda bunu inkâr edemem! İnsanoğlu hakkında bir şeyler bilmek için bu dizginsiz güce şahit olmuş insanları görmek gerekir."⁵diyeyazmıştır.

İkinci planda maskeli bir asker tek canlı olarak gösterilmiştir. Bu figür hareketsiz, donmuş bir biçimde yıkımlarının korkunç tablosunu ortaya koymaktadır. Sanki duyguları yok olmuştur. Sanatçı maskeyi kullanarak yaşamak için uygun şartların olmadığını vurgulamaktadır. Yıkımların arasından yardım isteyen bir elin uzanması zaten dramatik olan bir konuyu daha da dramatik kılmaktadır. Dix'in eseri savaşta kurban edilen askerleri ortaya koymakta ve bunlardan biri kurşunlarla delik deşik edilmiş, tersine çarpmıha gerilmiş gibi cesedi göz önüne sermektedir.⁶

Ortadaki yapıtın üst kısmına yatay olarak yerleştirmiş iskelet, bir tasarım ögesi olarak, işaret parmağıyla seyircinin gözünü sağ panoya yönlendirerek son sahneye davet etmektedir. Bu planda ise resmedilmiş peyzajın ıssız oluşu, hayat barındırmayan bir mekânı anlatmak içindir. İnsanlık ve hayatı anımsatacak hiç bir şey kalmamıştır. Otto Dix kompozisyonun üst kısmına ölümü çağrıştıran bir ağaç dalına asılmış bir cesedi yerleştirerek triptiklerdeki İsa'nın çarpmıha gerilmesine gönderme yapmaktadır.

Sağ panoda akşama ait bir sahne canlandırılmaktadır. Bu panoda savaşın neden olduğu korkunç olayların ardından yardım gören, yüzü gözükmeyen yaralı bir

⁵ <http://www.artgallery.nsw.gov.au/education/education-materials/education-kits/exhibition-kits/mad-square/world-war-i-and-revolution/>

⁶ <http://www.artsetsocietes.org/a/a-goerig.html>

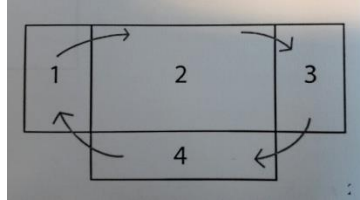
asker vardır. Resimde yer alan figürler arasında seyirciye yüzünü gösteren, maskesiz, silahsız, kasksız, asker kıyafeti taşımayan, bu askere yardım eden tek figür, Otto Dix'in oto portresidir. Sanatçı, savaşı gözlemleyen bir kurtarıcı olarak kendini göstermiştir. Savaşmaya ihtiyacı olmayan, cesaretle yıkımlar arasından ilerleyen, geriye patlamaları bırakan bu figür, sahnede insanlığı, yardımlaşmayı ve kardeşliği anlatmaktadır.

Kompozisyon, ön ve orta plandaşema olarakkesişen diyagonaller ve bu diyagonallere paralel yerleşmiş çizgiler üzerine kurulmuştur. Dikey, yatay ve eğri çizgiler üzerine anlatım elemanları dizilmiştir. Çizgilerin çokluğu bir kargaşa yaratarak kaosun algılanmasına neden olmaktadır. Bu yaratılmış kaos içine kadvraların dizilmesi, korkutucu bir sonuç olarak sunulmaktadır.

Resmin perspektif derinliği olmasına rağmen kaçış noktasını tarif eden hiç bir çizgi yoktur. Ufuk çizgisi, yıkımlarla belirgin hale getirilmiştir. Yatay bir çizginin aracılığı ileufuk sol panodan orta panoya geçiş yaparak sağ panoda karanlıkla devam etmektedir. Sanatçı bu yöntemle üç panoyu ilişkilendirmiştir.

Alt pano uzun ve yatay bir biçimde senaryoyu sonuçlandırır gibi seçilmiştir. Panoların dizilişi ile anlatılan günün döngüsü yatan bir figürle sonuçlanmaktadır. Sonu açık bu anlatımda, dinlenenveya ölmüş figür, yaralı, yorgun veya ölmüşbir asker olabilir. Otto Dix, Holbein'in "The Body of the Dead Christ in the Tomb" adlı yapıtına gönderme yaparak dinlenmeyi anlatan bir sahne sunmuştur. Uzanmış figür, belki de bir hiç uğruna kurban edilmiş insanlığı simgelemektedir. Buradakisadelik üst panolarındaki kaos ile kontrast yaratmaktadır. Anlatım dinlenme anı ile tamamlanmaktadır.

Konu, dairesel olarak sol panodan giriş yapar, orta pano konuda gelişmeyi gösterir, sağ panoda ise akşamı verir, alt panoda ise dinlenme sahnesine geçer. Tekrar edilen olaylarla bir döngü halinde resim kurgusuna devam etmektedir.

Bu resimde kullanılan kırmızı ve kahverengi tonlardan oluşan kasvetli renk skalası savaşın acımasızlığını vurgulamaktadır. Patlama, yangın ve kanı çağrıştıran kırmızı renk, sol ve orta panoda gökyüzünde, orta panoda ön planda ve sağ panoda kurtulmuş figürlerin arkasında kullanılmaktadır. Kahverengi tonlar ise toprak ile ölümü hatırlatan trajik bir kurgu sağlamaktadır.

Sanatçının kullandığı sıcak-soğuk renk kontrastı, resminin şiddetini artırmak içindir. Soğuk renklerin skalası, cansızlığı, degradasyonu anlatmakta ve cephedeki gazı hissettirmektedir. Ağırlıklı olarak gökyüzünde kullanılan sıcak renk skalası ile kontrast oluşturularak hareketli, kasvetli ve gergin bir durumyaratılmaktadır.

Otto Dix, açık-koyu renk kontrastı kullanarak ışığın aracılığı ile hem resmin kurgusunu oluşturmakta, hem de üç panoyu birbiriyle ilişkilendirmektedir. Orta panonun üst soldan gelen tekişik kaynağı, her panoyu aydınlanmaktadır. Işık sol panoda askerlerin yolunu aydınlatırken, orta panoda uzaklığın net gözükmesini sağlamakta, oradan seyircinin gözüne yönlendirilerek sağ panoyasivil kurtarıcı üzerine düşmektedir. Açık-koyu renk kontrastı, iskeleti belirginleştirirse de, kurtarıcıyı aydınlatarak yardımlaşmanın ve hayatın devam etmesinin seyirci tarafından algılanması için seçilmiştir.

Otto Dix'in yapıtı kontrastlar üzerine kurulmuştur. Açık-koyu kontrastı, sıcak-soğuk renk kontrastı, içerik bakımından anlatım kontrastı (hareket-hareketsizlik), dikey ve yatay çizgiler üzerine dizilmiş formların oluşturdukları zıtlık, üst panonun kaosu alt panonun sessizliği. Bu zıtlıkların oluşturdukları görsel sonuç, seyirci üzerinde etki bırakmaktadır. Tablo dehşet uyandırıcı cansız bir tabiatüstü sahnelerden oluşturmaktadır.

Otto Dix dışavurumcu akımının bir temsilcisi olarak, savaşın gerçeğini daha vurucu bir biçimde betimleyebilmesi için üslubunu kullanmıştır. Almanya'da savaşta yaşanan bütün acı ve felaketleri resimde yansıtmıştır.

Şekil 1. Savaş

Otto Dix/Der Krieg

204 x 204 cm orta pano/204 x 102 cm yan panoları/60 x 204 cm alt pano

Neue Meister Galerisi, Dresde

2. Mehmet Ruhi Arel'in "Çanakkale Zaferi" Adlı Resminin Analizi

Balkan Savaşı'nda Rumeli'yi kaybeden Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı'nda dağılmamak için altı cephede birden savaşmıştır. İmparatorluk maddi ve manevi gücünü, mücadelesini bu dağılmayı ve toprak kaybını en aza indirebilmek için harcamıştır. Verilen bu mücadele 'savaş' teması olarak Türk sanatçıları tarafından çeşitli kompozisyonlarda işlenmiştir. Bu tema, sanatçıların

yaşamları üzerinde etkili olduğu gibi düşüncelerinde de önemli bir yer tutmuştur. Bu sanatçılardan biri de Mehmet Ruhi Arel'dir.

Avrupa'da eğitim görmüş sanatçı "Çanakkale Savaşı" adlı çalışmasında konuyu işlemek için, triptik formu seçmiştir. Bu anlatım biçiminin özelliklerine uygun kompozisyonunu kurmuştur. Yan panolarda konu ve kompozisyonu simetrik kurarak orta panodakiana temayla ilişkilendirmiştir. Bu şekilde sanatçı hem sivil hayatını sürdüren toplumu, hem de cephede mücadelesini veren askerleri üç ayrı kompozisyon kurarak savaşın tarihsel boyutunu ortaya koymuştur. Orta panoda savaşın zor şartlarda büyük mücadele verilerek yapıldığını ve kazanıldığını yan panolarda ise sivil hayatını sürdürmesine rağmen orduya desteğini gösteren toplumunu anlatmıştır. Her üç panoda savaş, toplumsal bir eylem olarak gösterilmiştir. Sanatçı sadece savaşın acı yönü, yıkıcılığı, zorlukları, dramı gibi anlatımları sunmakla kalmamış, aynı zamanda toplumun sahip olduğu birliktelik ruhunu da vermiştir. Sanatçı savaşan askerlerin hayatta kalma mücadelesini hissettirmek yerine, bir amaç için cephede olduklarını anlatmaktadır.

Mehmet Ruhi Arel, sol panodaaçık havada gelişen bir veda sahnesi ile resmine başlamaktadır. Savaşa uğurlanan askerin yolunu, derin perspektifle göstermesi, uzun bir yolculuğu ima eder gibidir. Kollarını açmış çocuk umut vaat eder gibidir. Yokuşa giden yol, önce sağ, sonra sol ve yeniden sağ yaparak seyircinin bakışını orta panoya doğru yönlendirmektedir.

Orta panodaiseresmin ana teması sunulmuştur. Savaşın bütün mücadelesi ve hareketiburadagösterilmiştir. Üç planda gelişen resmin kurgusunda, düşmana karşı savaşan askerlerin birebir mücadelesi ön planda sunulurken, orta planda kalabalık ordunun birlikteliği anlatılmaktadır. Cephedeki savaşı canlandıran sahne, seyirciye bir ses duyurmak ister gibidir. Duman ve yanık kokusu sanki seyirci üzerine etki bırakacak şekilde kurgulanmıştır. Arka planda ise, atmosferik bir kurgu içinde daha büyük iki figür kullanılmaktadır. Figürlerden biri bayrak taşıyarak kazanılan zaferi simgelemektedir. Bu plandaki iki figür kasıtlı olarak büyük tutulmuştur. Kahraman pozundadırlar. Bu figürler kompozisyonun üst tarafında tutulması ile yüceltilme hissi vermektedir. Bu görkemli imaj, orduya duyulan hayranlığı yansıtırken, ümidini kaybetmeyen özgürlük için savaşan askerleri de anlatmaktadır. Bu yaklaşım Osmanlı İmparatorluğu ordusunun gücünün bir göstergesidir. Bayraklı figürün solunda ellerini açmış olan asker, savaşın yıkıcılığına "dur" diye haykırır gibidir.

Altta savaşın deniz içinde gösterilmesi Çanakkale'de deniz savaşlarının zaferini ima etmek içindir. Soldaki yabancı devletlerin askerleri perişan vaziyetle canlarını kurtarmak için mücadele vermektedir. Sağ tarafta ise yabancı bir asker Türk askerlerinden korkmakta ve gücü karşısında ezilmektedir. Sağ orta plandaki askerler ise ülkelerini istila etmek isteyenlere karşı kahramanca gözünü kırpmadan hücum etmektedir.

Triptiktesol panoda olduğu gibi sağ panoda dadikey çizgiler üzerine kurulmuş kompozisyon durağandır. Kompozisyonun durağanlığı, savaşa rağmen sakin bir

hayat sürdüren sivil halkı yansıtabilmek için uygundur. Resmin arka planında uzak yoldan gelen ve birbirini destekleyen askerler resmedilmiştir. Ön planda ise yaşlı halk arasında yine çocuk bulunmaktadır. Tabloda iki kere kullanılan çocuk, simgesel olarak özlenen barışa yeni açılan bir ufuk olarak yer almaktadır. Her iki yan panoda da kompozisyonun durağanlığını desteklemek üzere kullanılan dikey elemanlar ağaç ve cami minareleridir. Dikey formlar ruhaniyeti, göğe yükseliş ifadesini anlatırken, cami bir din unsuru olarak insanların ümitlerini, inançlarına bağlı olduğunu göstermektedir.

Burada kullanılan kırmızı ve turuncu tonlardan oluşan renkskalası, hem sivil hayatını anlatan kompozisyonda, hem de savaş alanında kullanılmıştır. Yeşil renk skalası ile kurulan karşıt renk kontrastı, kırmızının etkisini ve resmin şiddetini azaltmaktadır.

Triptiğin kompozisyonu genel olarak değerlendirildiğinde, sol panodaki ufuk çizgisi orta panoya geçerek sağ pano ile bağlanmaktadır. Konu olarak ise, sağ pano sol panonun devamı olarak algılanmaktadır. Orta pano ise başka bir kurgu olarak yan panolardan ayrı olmak üzere, savaşı resmetmektedir. Bu algı, bir yandansavaş, diğer yandan sakin bir hayat sürdürensivil ve yaşlı bir topluluğun var oluşu hissini uyandırmaktadır.

Resim, askerlerin verdikleri mücadeleyi, toplumun birlikteliğini ve orduya duyulan hayranlığı yansıtmaktadır. Mehmet Ruhi Arel bu kurgu ile savaşı belgelendirirken, aslında Osmanlı döneminde İstanbul'un bir bölgesinde kullanılan yöresel kıyafetleri, sivil mimariyahşap evleri, coğrafi özellikleri ve doğayı da göstermiştir.

Şekil 2. Çanakkale Zaferi

Mehmet Ruhi Arel

3. Eserlerin Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi

XX. yüzyılın başlarında gelişimini sürdüren sanat, I. Dünya Savaşı'nın yaşanması ile birçok Avrupa ülkesinde farklı bir yön almıştır. Avrupa sanatının her dalını etkilerken Osmanlı İmparatorluğu'nun da etkisi altına girmesine neden olmuştur. Dolayısı ile 'savaş' teması, XX yüzyılın başlarında hem Avrupa resim sanatında hem de Türk resim sanatında önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemde üretilen resimlerdeki görsel tasvirler savaşın toplum ve sanatçılar üzerinde yarattığı etkileri yansıtmaktadır.

Otto Dix ve Mehmet Ruhi Arel'in eserleri savaşın yarattığı bu etkilerin hassasiyetini taşırlar. Ancak I. Dünya Savaşı ayrı coğrafi bölgelerde farklı boyutlarda yaşanınca, savaşa katılan her iki sanatçıda farklı bir eğilim göstermiştir. Farklı kültür değerleri taşıyan bu yapıtlar toplumun üzerindeki etkileri de yansıtmaktadırlar. Her iki yapının ortak noktası cephe olsa dasavaşta yaşanabilen sahneler farklıdır. Otto Dix bir dünyanın yok oluşunu izlettirirken, Mehmet Ruhi Arel yeni bir başlangıcın doğuşunu yansıtmaktadır. Çanakkale Savaşı'nın, I. Dünya Savaşı içinde yer alması Osmanlı toplumu için özgürlük, kurtuluş ve yeniden doğuşun savaşı olarak hissedilmektedir.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında sanatta egemen olan ekspresyonizmin bir temsilcisi olan Otto Dix, üslup özellikleriyle savaşta yaşanmışlıkların şiddetli ve acı gerçeklerini ortaya koymuştur. Eserinde savaş gibi trajik olan bir konuyu üslubuyla kendi ruh dünyası üzerinde bıraktığı etkileri ve savaşa karşı duyduğu ürpertiye tasvir etmiştir. Poliptik formu anlatım biçimi olarak seçmesi de, savaşta yaşanan acıları İsa'nın yaşadıkları ile analogi yaparak özdeştiirmesindedir.

XX yüzyılın başlarında Batı Avrupa geleneğinden etkilenmiş olan Mehmet Ruhi Arel de resmindeki formu triptik olarak seçmiştir. Anlatım biçimi incelendikten sonra sanatçı bu formu, Otto Dix'in eserinde olduğu gibi, İsa'nın çektiği acı ile savaş konusu arasındabir paralellik kurmak için seçtiği anlaşılmaktadır. Sanatçı yalnızca savaşın trajik yanı ve travmatik yönünü yansıtmayı amaçlamamıştır. Mehmet Ruhi Arel, bu formu aynı zamanda orduyu yüceltmek için kullanmıştır. Triptik, hem anlatım açısından farklı zamanlarda, farklı mekânları sunmak için uygun bir formdur, hem de içerdiği mistik anlamla yüceltme duygusunu vermektedir. Bu anlatım biçimi ile Mehmet Ruhi Arel eseriyle Türk resim sanatınasavaşı anlatan ve savaşta mücadele veren askerlere saygı uyandıran bir resim katmıştır.

Kompozisyonda ve konuda simetri gerektiren triptik formu, her iki yapıtta ortak nokta olarak gözüke de, eserleri biçimlendiren etkenler farklıdır. Farklı kültür ve bireysel üslupla beraber her iki sanatçı savaşın etkilerini farklı bakış açısıyla işlemektedirler. "Okul, memleket ve ırk üslupları" bu örneklerde vardır. (Wölfflin, 2000, s. 18) Alman sanatçı resmin ışığını açık-koyu kontrastı ile kurgularken, Türk ressamı kültürel farkı ortaya koyarak güneyin sıcak ışığını kullanmaktadır.

Kenneth Frampton'un "Towards a Critical Regionalism" yazısında belirttiği gibi, algı, sadece görmek ve perspektif için değildir. Algı, beden ve her duyumla sağlanmaktadır. Dolayısıyla farklı kültürlerin kendine özgü öncelikli algılama yöntemleri vardır. Sanat, evrensel bir dili olmasına rağmen, her toplumun kültürel duyarlılığına göre biçim, malzeme, ışık veya ses unsurlarıyla ifade yolu bulmaktadır. Bu şekilde bir yapıt hem evrensel, hem de yerel nitelikleri taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Mehmet Ruhi Arel, resminde kullandığı mimari elemanlar yereldirler. Otto Dix ise, savaşı anlatmak için kullandığı elemanlar evrensel bir dildedir⁷.

Her sanatçı realist tavrını farklı eğilimle göstermektedir. Otto Dix savaşta somut olarak yaşanmış bir gerçeği sunarken, Mehmet Ruhi Arel savaşın getirdiği, sebep olduğu bir fikir olarak kavramsal bir realizm ortaya koymaktadır.

Otto Dix sıcak-soğuk renk kontrastı ile savaşın yarattığı ıssız peyzajın travmatik boyutunu verirken, Mehmet Ruhi Arel yan panolarda canlı renkler kullanarak savaşa rağmen, toplumun umudunu sergilemektedir. Kuzey Alman resim geleneğini sürdüren sanatçı Otto Dix, bu dünyanın sonunu ümitsizce anlatırken, Türk sanatçısı umudunu yitirmeden yeni bir başlangıcın oluşumunu betimlemektedir. Otto Dix savaş sonrası kalıntıları sunarken, Mehmet Ruhi Arel savaşta yaşananları bir sinema perdesinden seyirciye seyrettirir gibidir.

Otto Dix'in yapıtı konudan önce biçimsel açıdan algılanmalıdır. Resmin çizgilerinden oluşan ritim, şekillerin dizilişi, ışık ve renk kontrastların kullanım yöntemi etkileyicidir. Biçimsel özellikler vurucu bir etki yaratmaktadır. Bunlar sanatçının amacına hizmet etmektedir. Resim ilk bakışta kaos gibi gözükse de ressam bizi belirli biçimde bakmaya ve konuyu okuduktan sonra düşünmeye teşvik etmektedir. Bunu Grand Poole ve Graham Whitham de şöyle ifade etmektedirler:

"İnsanı ilk önce renkler, fırça darbeleri, çizgiler, şekiller ve bir resmin genel kompozisyonu etkiler; konu veya içerik daha sonra gelir" (Poole, Whitham, 2012, s. 32).

Alman sanatçıdan farklı olarak, Mehmet Ruhi Arel'in yapıtını seyrederken biçimsellikten önce konu okunmaktadır.

Resimlerin sembolizmi ve detayları kültürel anlamlarıyla ilişkilidir. Otto Dix savaşı onaylamayarak bir yanda toplumsal eleştiri yaparken diğer yandan resmi bir belgesel gibi sunmaktadır. Eleştirel olarak savaşın travmatik sahnelerini sunarken, barışçıl ve kardeşliği yardımsever duyguları da anlatmaktadır. Sanatçı savaşın toplum ve doğa üzerinde etkilerinin trajik, olumsuz, acımasız tarafını göstererek ve seyircide tepki uyandırarak belki de barışa davet etmektedir. Türk sanatçısı ise eserinde savaş sırasında toplumun askerlere verdiği moral desteğini ve cephedeki askerleri, toplumun kahramanları olarak göstermiştir.

⁷ http://designtheory.fiu.edu/readings/frampton_regionalism.pdf

Her iki sanatçının ortak yönü orduların gücünü göstermesidir. Biri güç yüzünden hiç uğruna bir toplumun yok oluşunu seyrettirirken, diğeri ordunun gücü sayesinde yeni bir başlangıca umut vaat eden bir imaj sunmakta, ordunun görkemini vurgulamaktadır.

Otto Dix savaşa katılma sebebi, savaşı yaşamak ve hissetmek için olduğunu söyler. Mehmet Ruhi Arel'in savaşa katılması ise, savaş sahnelerini belgelendirmek içindir. Fotoğraf sanatı gelişmemiş bir ülkede savaş konulu bir resim tarihi belgelerir. Türk sanatçısı Nurullah Berk:

"Fotoğrafın 19'uncu yüzyıldaicadına kadar resim, bütün olayları canlandıran, tarihe mal eden tek araç oldu" der(Berk, 1964, s. 16).

Bu bağlamda XIX yüzyılın sonlarına doğru yaşayan Romanyalı ressam Theodor Aman da; "Sanat, tarihi tuval üstünde canlandıran güçtür."tanımını yapar(Florea, 1982, s.78). Bu bakış açısı ile bir sanatçının hedefi, tarihsel dönüşüm noktalarını resmederek halka mesaj vermektir.

Sonuç

I. Dünya Savaşı toplumlarda yarattığı travmaları ile biçimsel ve içerik açısından sanat yapıtlarına yansımıştır. Alman resim sanatındaTürk resim sanatından farklı olarak başka bir kurgu, kompozisyon ve renk seçiciliği ile"savaş" teması işlenilmiştir. Toplumsal gerçekçilik doğrultusunda çalışmış olan her iki sanatçı ayrı bakış açıları ile savaşın başka gerçekliklerini yorumlamışlardır. Alman sanatçı savaşın trajik, dramatik ve dehşetli yüzünü gösterirken, Türk sanatçı hümanist bir yaklaşımla sakin geçen toplumun görüntülerini ve savaşın içinde olan Osmanlının gücünü sunmuştur. Hem bu bakış açısı ile hem de triptik formu ile Mehmet Ruhi Arel, Türk resim sanatınayeni bir kurgu ve düzen getirmiştir. Triptik formu, toplumun orduya duyulan hayranlık ve güvenini yüceltmesi için seçmesidoğru bir ifade aracıdır. Altı cephede kahramanca savaşan ve bu savaştan derinden etkilenen Osmanlı toplumu bir yandan savaşın zorluklarını yaşarken, diğeryandan bir İmparatorluğun dağılışına tanıklık etmiştir. Bütün maddi ve manevi yıkımlara rağmen Mehmet Ruhi Arel, cepheyi tablolaştırarak toplumun inancını ve ümidini yitirmediğini göstermiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşına katılmasıTürk resim sanatında içerik bakımından yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Mehmet Ruhi Arel oluşturduğu bu başyapıtTürk resim sanatındaki ilk triptiktir. Türk çağdaş resim sanatında bugün debirçok sanatçitriptik formunu kullanmaktadır.

Kaynakça

- Arseven, C. E.(1975).*Sanat Ansiklopedisi*, c. 1. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
Berk, N. (1964). *Resim Bilgisi*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
Florea, V. (1982).*Arta RomâneascăModernășiContemporană*. București: EdituraMeridiane.
Kessler, E. &Vlasiu, İ. & Vida G.&Dreptu, R. & Vida, R. (2007). *Colours of Avant-Garde. Romanian Art 1910-1950*.București

Özbay, D. (2017). Otto Dix'in "Savaş" Adlı Poliptiği İle Mehmet Ruhi Arel'in "Çanakkale Savaşı" Adlı Triptiğinin Karşılaştırılması ve Analizleri. *Humanitas*, 5(9), 107-119

Kınay, C.(1993).*Sanat Tarihi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Kleiner, F. S.,(2010).*Gardner's Art Through the Ages: The Western Perspective*, Volume II, Boston, MA, USA: WadsworthThirteenth Edition.

Pooke, Grant andWhitham, G. (2012).*Sanatı Anlamak*, İstanbul: Optimist Yayımevi.

Tansuğ, S. (1993).*Resim Sanatının Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Wolf, N.(2004).*Expressionism*.Taschen.

Wölfflin, H.(2000).*Sanat Tarihinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 5. Basım.

<http://www.artgallery.nsw.gov.au/education/education-materials/education-kits/exhibition-kits/mad-square/world-war-i-and-revolution/>

<http://www.artsetsocietes.org/a/a-goerig.html>

http://designtheory.fiu.edu/readings/frampton_regionalism.pdf

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/488048/race-milieu-and-moment>

Araştırma-İnceleme

**ORTA DOĞU JEOPOLİTİĞİ VE KÜRESEL GÜÇLERİN
ENERJİ MÜCADELESİ¹**

Muazzez HARUNOĞULLARI²

Öz: Orta Doğu, Afrika'nın kuzeyi, Uzak Doğu ve Doğu Afrika'yı birbirine bağlayan ticaret yollarının geçtiği bir bölgedir. Bu tarihsel öneminin yanında, küresel güçlerin enerji yarışında bir rekabet alanı haline gelmiştir. Bu çalışmanın amacı, Orta Doğu'nun jeopolitik önemini ve bölge üzerindeki küresel güçlerin enerji kaynaklı ekonomik, ideolojik ve siyasi mücadelelerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Orta Doğu'nun jeopolitik ve jeostratejik önemi ve bu önemini arttıran jeoekonomik özellikleri, tarihsel analiz yaklaşımıyla betimsel bir şekilde, güncel gelişmeler de dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Petrolle özdeşleşen bir coğrafya olan Orta Doğu'da dünya petrol rezervlerinin % 60'tan fazlası bulunmaktadır. Zengin petrol yataklarının varlığı bölgenin jeo-ekonomik ve jeo-stratejik önemini arttırmıştır. Eskiden ehemmiyetsiz olan geniş çöllerin bulunduğu alanlar, petrolün keşfiyle birlikte artan bir değer kazanmıştır. Küresel rezervlerin üçte ikisine sahip olan Orta Doğu, dünya petrolünün ana kaynağı olduğu gibi bölgesel ve küresel gerilimlerin de odağıdır. Tarihte meydana gelen dünya savaşları ile günümüzdeki bölgesel çatışma ve iç savaşların yaşanmasındaki temel sebep, enerji kaynakları üzerindeki hegemonya yarışıdır. Dünya devletlerinin enerji ihtiyacının karşılanmasında önemini koruyan Orta Doğu, küresel güçlerin enerji mücadelesinin ortaya çıktığı bir çatışma alanı haline gelmiştir. 21. yüzyılın en önemli meselesi, Orta Doğu'daki enerji kaynakları üzerine oynanan yeni büyük küresel oyunlardır. Günümüzde Orta Doğu'da enerji kaynaklarının paylaşımını hayata geçirebilmek için, tarih yeniden yazılmakta ve sınırlar yeniden çizilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Orta Doğu, Jeopolitik, Enerji Kaynakları, Küresel Güç.

¹Bu çalışmanın bir bölümü Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi (2-4 Haziran 2016)'da sözlü olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.
muazzez@kilis.edu.tr

MIDDLE EAST GEOPOLITICS AND ENERGY STRUGGLE OF THE GLOBAL POWERS

Abstract: Middle East is a region of trade paths which unite Northern Africa, the Far East and East Africa. In addition to this historical importance, it has become a competitive field of global powers in the energy race. The aim of this study is to reveal the Middle East's geopolitical importance and the ideological, economic and political struggle of the global powers over the region which is based on energy. For this purpose, the Middle East's geopolitical and geostrategic significance and geo-economic features that increase its importance are evaluated with a descriptive way by taking into account recent developments and using historical analysis approach. More than 60% of the world's oil reserves are located in the Middle East which is always associated with petroleum. The rich oil deposits have increased the geo-economic and geo-strategic importance of the region. The lands which were previously vast desert, have gained an increasing value with the discovery of oil. By having two-thirds of global reserves, the Middle East is the source of world oil, as well as the regional and global tension. The main reason behind the world wars, the current regional conflicts and internal wars is the race of hegemony over the energy resources. The Middle East which has an importance in meeting the energy needs of the world states has become a battle ground where the struggle of the global powers emerge. The most important issue of the 21st century is the global games played on the energy sources of the Middle East. Today, in order to initiate the distribution of the energy sources in the Middle East, history is being rewritten and the boundaries are being redrawn.

Keywords: Middle East, Geopolitics, Energy Resources, Global Power.

Giriş

Jeopolitik, devlet aklı ve coğrafya arasındaki ilişkiyi tanzim eder. Ülkenin refah ve güvenlik çıkarlarını geliştirmek amacı ile coğrafya denilen mekan üzerinde “vizyon” geliştirir ve coğrafi gerçekleri esas alarak devlet ile gelecek arasındaki köprüyü kurar. Coğrafya üzerinde “geniş” düşünme becerisini gerektiren Jeopolitik, çıkarları geliştirmek için politik-diplomatik ilişkilerle avantajlı coğrafi dengeleri kurmayı veya coğrafya üzerinde rakip güçlerle mücadeleyi amaçlar (Eslen, 2008, s. 1).

Jeopolitik ortam; günün evrensel ve bölgesel güç odaklarının, coğrafi konumları ile bu odakların güçlerine dayanan olanak ve yeteneklerinin değerlendirilmesidir (İlhan, 2004, s. 124). Jeopolitik konumda evrensel düzeydeki değişiklikler, bölgesel ve ulusal jeopolitik konumları da farklılaştırır (İlhan, 2004, s. 126). Siyasi faaliyet ve kararlarda coğrafi yapılar ve coğrafi unsurlar oldukça etkilidir. Ülkelerin yeryüzünde buldukları konumları, genişlikleri (kapladığı alan), fiziki özellikleri, siyasi sınırları, iklimi, yeraltı ve yerüstü kaynakları onların politikalarını biçimlendirmekte ve farklılaştırmaktadır (İlhan, 2006, s. 32). Aynı zamanda ekonomik, sosyo-kültürel ve askeri unsurlar da ülkelerin gücünü ortaya koyan etmenler olarak

devletlerarası ilişkilerin belirlenmesinde ve siyasi oluşumlarda önemli bir yer tutmaktadır. Dünyada yaşanan bütün ekonomik ve politik gelişmelerin temelinde ülkelerin buldukları coğrafyalarda sahip oldukları yer altı zenginlikleri ve bunlar üzerinde söz sahibi olma isteği yatmaktadır. Sanayi devriminden önce dünya güçleri ve bölgesel güçler çeşitli yer altı ve yerüstü kaynaklarına sahip olan ülkelere ulaşmak ve bu ülkelerin sahip oldukları kaynakları kontrol etmek için savaşmışlardır. Daha eski dönemlerde en büyük savaşlar ticaret yolları üzerine yapılmıştır.

Geçmişten günümüze tarihi dönemler değerlendirildiğinde en büyük mücadelenin ticaret yolları, enerji kaynakları üzerine gerçekleştiği görülmektedir. Günümüzde enerji kaynakları rezerv, üretim ve pazar alanları üzerine yaşanan mücadeleler, ülkelerin en temel politikalarını teşkil etmektedir. Sanayi devriminin yaşandığı dönemden günümüze teknolojiye ve bilimde baş döndürücü bir şekilde meydana gelen büyüme günümüzde sanayi ve enerjiye olan talebi de süratle arttırmıştır. Bu talep artışı özellikle hidrokarbon kaynaklar olan petrol ve doğal gazın arzı da beraberinde getirmiştir. Dünyada önemli enerji havzalarının ve ulaşım avantajlarına sahip yerlerin başında Orta Doğu bölgesi gelmektedir. Son yıllarda özellikle Orta Doğu'da görülen büyük çekişmenin temelinde hidrokarbon kaynaklar üzerinde söz sahipliği yarışı yatmaktadır.

En geniş şekliyle Pakistan'dan Fas'a kadar yayılan, başka bir ifadeyle Atlantik'ten Ganj nehri havzasına kadar uzanan bölgeyi ifade eden Orta Doğu, tarihi dini çerçevede İbrahimi gelenekte odaklaşmaktadır. Orta Doğu, kadim insanlık birikimini, medeniyet aidiyeti, jeokültürel havza olarak İslam kültürünü, jeoekonomik kaynak olarak petrolü, fiziki coğrafya olarak kurak bozkır ve çöl iklimini, stratejik olarak Avrasya'yı çevreleyen Rimland (Kenar bölge) kuşağının merkezi hattını çağrıştıran unsurları barındırmaktadır (Davutoğlu, 2002:324). Dünyanın en önemli kara ve su yollarına kumanda etmesinin kendisine kazandırdığı eşsiz jeopolitik değer, Orta Doğu'yu tarihin ilk dönemlerinden bu yana dünya egemenliği peşinde koşan güçlerin birincil hedefi haline getirmiştir (Arı, 2008).

Üç kıtanın kavşak noktasında yer alan Orta Doğu'da geçmişten günümüze devam eden süreçte dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar büyük bir güç mücadelesi yaşanmaktadır. Süveyş kanalının açılması, zengin petrol rezervlerinin bulunması bölgenin çatışma alanına dönüşmesine sebep olmuştur (Niray, 2003, s. 9). Dünya nüfusunun sürekli olarak artması sonucu, çıkarılan her bir varil petrol karşılığında altı varil petrol tüketilmektedir. Nüfusta meydana gelen artış dünya enerji kaynaklarında krizlere sebep olmaktadır. Son 150 yılda petrol endüstrisi çok geniş alanlara yayılmış, yeni petrol sahaları ve ülkeleri keşfedilmiştir. Enerji tüketiminin son derece hızlı bir şekilde gerçekleşmesi enerji savaşlarının yaşanmasına yol açmaktadır (Stern, 2001, s. 334). Sanayi devriminin tamamlanması ile bölge artık sadece ulaşım yollarının kavşak noktası değil aynı zamanda sanayi hammaddesi ve enerji kaynağı için

vazgeçilmez bir alan ve üretim fazlası açısından muazzam tüketim potansiyeli arz eden bir Pazar olarak yeni bir jeoekonomik anlam kazanmıştır. Bu yeni jeoekonomik anlam bölge üzerinde süregelen rekabetin vasfını, büyüklüğünü ve yönünü değiştirmiştir (Davutoğlu, 2002, s. 134). Yeni küresel jeopolitik ortamda, enerji kaynakları ile enerji güzergâhlarını denetleyen coğrafi konumların kontrolü önem ve önceliğe sahiptir. Dünya yeniden şekillenirken, bir yanda ABD çıkarları karşısında yükselen güçler Çin, Rusya ve Hindistan dünyayı çok kutuplu yeni bir düzene dönüştürüyor. Diğer yanda, küreselleştirme gayreti içinde olanlar ile küreselleşmeye karşı direnenler arasındaki mücadelede dünyayı kutuplaştırıyor (Eslen, 2008, s. 162).

1. Çalışma Alanı

Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirlerine en çok yaklaştığı yerde bulunan Orta Doğu, en geniş anlamda batıda Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Somali, Etiyopya, Sudan ve Mısır'dan başlayarak doğuda Umman Körfezi'ne kadar uzanan ve Irak, Kuveyt, Bahreyn, Katar, BAE, Umman'ı içine alan, kuzeyde Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerini kapsayan, ayrıca İran, Afganistan ve Pakistan'ın da dâhil edildiği, güneyde ise Suudi Arabistan'dan Yemen'e uzanan Arap yarımadasını çevreleyen ve ortada Suriye, Lübnan, Ürdün, İsrail ve Filistin'in yer aldığı bir coğrafya olarak tanımlanabilir (Şekil 1) (Arı, 2004, s. 25).

Şekil 1. En geniş anlamda Orta Doğu coğrafyası.

Orta Doğu, en dar biçimiyle Mısır'dan İran'a uzanan Nil ve Mezopotamya havzalarını içine almaktadır (Şekil 2) (Davutoğlu, 2002, s. 324). Dar anlamda ve yaygın kullanımıyla; kuzeyde Türkiye, batıda Mısır, doğuda İran, güneyde ise Umman Körfezi, Aden Körfezi ve Yemen'i içine alan bölge Orta Doğu olarak ifade edilmektedir (Özey, 2012, s. 4). Bu tanım itibarıyla Mısır'ın batısında yer alan bölgeler Kuzey Afrika kavramı içinde, Afganistan ve

Pakistan ise Güney Asya ya da Güney Batı Asya Coğrafyası içinde düşünülmektedir (Arı, 2004, s. 25).

Şekil 2. Dar anlamda Orta Doğu coğrafyası.

2. Amaç ve Yöntem

Zengin enerji kaynaklarına sahip olan Orta Doğu tarih boyunca pek çok devletin üzerinde hâkimiyet kurmak isteği bir coğrafyadır. Orta Doğu'nun hem zengin enerji kaynaklarına sahip, hem de enerji ulaşım güzergâhı olması bölgenin jeopolitik önemini son derece arttırmıştır. Bu araştırmada Orta Doğu'nun jeopolitiği küresel güçlerin bölgedeki enerji üzerindeki güç mücadelesi ele alınmıştır. Bu amaçla geniş kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, elde edilen veriler tarihsel analiz yaklaşımıyla betimsel bir şekilde, güncel gelişmeler de dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Orta Doğu'nun Jeopolitik Önemi

Jeopolitiğin iki unsuru vardır: Bunlardan biri; Coğrafi unsurlar (coğrafi konum, sınırlar, coğrafi bütünlük, saha genişliği ve sahip olduğu stratejik kaynaklar, coğrafi özellik) diğeri beşeri unsurlar (sosyal, ekonomik, politik, askeri, kültür)dür. Uygarlık çatışması, küreselleşme ve petrol; jeopolitik unsurlardan beşeri değerleri teşkil eden sosyal, ekonomik, politik ve askeri unsurları şekillendirirler. Günümüzde Batılılar (ABD, AB) ve diğerk güç odağı (Çin, Rusya, Hindistan) devletler evrensel jeopolitik ortamın ana unsurlarıdır (İlhan, 2004, s. 14-16). Ülkelerin coğrafyaları önemli bir özellik olduğu gibi coğrafi konumlarınınjeostratejik ve jeopolitik özellikleri aynı zamanda ülkelerin tehditlere açık olmasının da sebebidir. Devletlerin sahip oldukları coğrafyaları ulusların politikalarını, sosyal- ekonomik- askeri yapılarını, kültürlerini

biçimlendirmekte ve aynı zamanda yönlendirmektedir. Ülkelerin karşı karşıya kaldıkları tehditlerden en fazla etkilenecek yönleri de coğrafi unsurlarıdır. Jeopolitiğin değişmeyen unsurları olan coğrafi konum, coğrafi bütünlük, saha ve coğrafi özelliklerden birinde bulunan yetersizlik duyarlılığa sebep olur. Duyarlılık tehdide açık bir durum oluşturduğundan tehdide kaynaklık yapar (İlhan, 2003, s. 71). Orta Doğu, kara havzası açısından Asya'nın batısını, Afrika'nın kuzeyini, Avrupa'nın doğu sınırlarını barındırmaktadır. Deniz havzaları açısından da Akdeniz'in güneyi ve doğusu, Karadeniz ve Hazar'ın güney kıyılarını bu bölgenin deniz hat sınırlarını oluşturur. Kızıldeniz ve Basra gibi önemli iç deniz ve körfezler tümüyle bu bölgededir. Bütün bu alanları içinde barındıran Orta Doğu Afroavasya dünya ana kıtasının kesişim alanını oluşturmaktadır (Davutoğlu, 2002, s. 324). Dünyanın en önemli dokuz deniz yolu geçişinin beşi (Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan İstanbul ve Çanakkale boğazları, Akdeniz ve Hint Okyanusuna bağlayan Süveyş Kanalı ve Aden Boğazı, Basra Körfezi'ni Hint Okyanusuna bağlayan Hürmüz Boğazı) bütünüyle bu bölge içinde yer alırken, Cebelitarık bir kıyısıyla bu coğrafyanın içindedir (Davutoğlu, 2002, s. 324).

Stratejik önemi artan petrol ve doğal gaz gibi enerji kaynaklarının jeopolitiği sadece enerji kaynaklarının bulunduğu alanları değil enerji ile ilgili arz-talep ilişkisinin çevrelediği tüm coğrafi unsurları da kapsamaktadır. Bu nedenle enerji jeopolitiği küresel jeopolitiğin tüm gelişmelerini de içermektedir. Zengin enerji kaynaklarına sahip Avrasya ve Orta Doğu ile bu kaynakları satın alabilecek ekonomik güce sahip Batı ülkeleri söz konusu jeopolitik mücadelenin merkezinde yer almışlardır (Sevim, 2012, s. 21). Orta Doğu'nun sahip olduğu jeoekonomik özellik, bu alanın sömürge rekabetinden en derin etkilenen bölgelerin başında gelmesine yol açmıştır. Öyle ki petrol, uluslararası politikanın modern dönemdeki iki önemli çatışma alanı olan jeopolitik ve ekonomi-politiğin kesişim alanını önemli ölçüde belirleyen bir rol oynamaya başlamıştır. Daha önce çorak ve ehemmiyetsiz sahalar olarak görülen coğrafi alanlar petrolün bulunmasından sonra klasik jeopolitik yaklaşımları dönüştüren merkezi bir jeostratejik önem kazanmıştır. Bu yeni jeostratejik önem, petrolün ekonomi-politik güç rekabeti içindeki rolünün olağanüstü bir tırmanış göstermesi ile birlikte uluslararası ilişkiler arenasının temel parametrelerinden birisi olmuştur (Davutoğlu, 2002, s. 233).

Ekonomik ve siyasi güç için birincil enerji kaynağı olan petrol için ortaya konan uluslararası mücadelenin teorik altyapısını jeopolitik teoriler ile oluşturulduğu söylenebilir. Jeopolitik teoriler petrolün uluslararası ana güç unsuru olduğu 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın ilk yarısında sistematikleştirilmiştir. Jeopolitik teoriler her ne kadar petrol ve diğer enerji kaynaklarına atıfta bulunmasalar da bu teorilerin petrolün jeopolitik haritasına ve petrole giden yollardaki noktalara önem atfetmekte olduğu dikkat çekmektedir (Emeklier ve Ergül, 2010, s. 63). SSCB'nin dağılmasından sonra Orta Avrupa, Balkanlar, Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'da jeopolitik boşluk alanları oluşmuştur (İlhan, 2006, s. 120). Huntington, Medeniyetler çatışması tezinde bu boşluk alanlarında

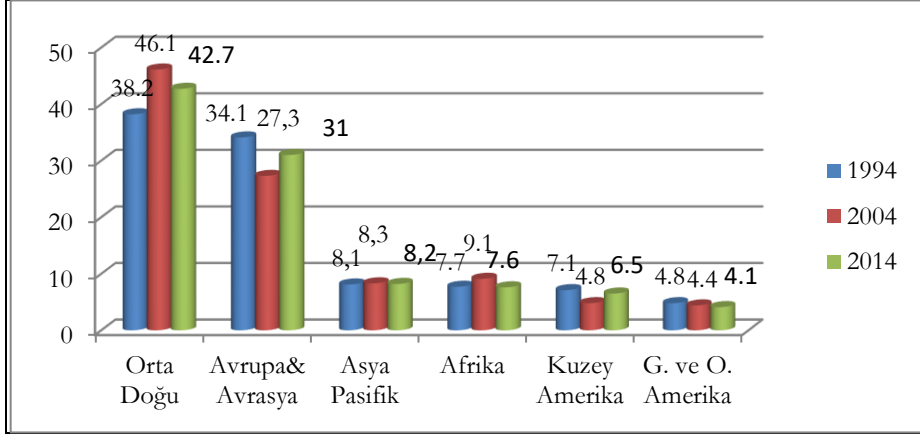
“bütünleştirici” ve “ayrıştırıcı” unsurların üzerinde durmuştur. Huntington’ın sorunlu bölge olarak gördüğü, Kafkasya, Orta Doğu, Güney Amerika ve Afrika gibi petrol ve doğal gaz zengini coğrafi mekânlardır. Bu bölgeler, büyük güçler tarafından sınırları çizilmiş, halkları birbirine karıştırılmış ve bu sebeple pek çok çatışma ortamı yaratılmış yerlerdir (Emeklier ve Ergül, 2010, s. 72).

Günümüzde Uygurliklar Çatışması ve Küreselleşme ile birlikte iç-dış politikaların değişkeni, iç gelişmenin ana araçlarından olan petrol; dış ilişkilerin ve dış etkinliğin de vazgeçilmez kaynağı değerindedir. Petrol bütün ülkelerin dış politikalarının unsurlarından birisi olma değeri kazanmıştır (İlhan, 2004, s. 14-16). Petrol kaynakları Orta Doğu, Orta Asya ve Hazar Denizi çanaklarında bulunmakta ve üretilmektedir. 2003 yılında dünya kanıtlanmış petrol rezervlerinin % 63.3’ü (BP, 2004) Orta Doğu ülkelerinde bulunurken 2012’de bu oran % 48.4’e (BP, 2013), 2014’te ise % 47.7’ye (BP, 2015) düşmüştür. Ancak hala dünyanın en büyük petrol rezervleri bu bölgede bulunmaktadır (Tablo 1) (BP, 2015).

Tablo 1: Dünya petrol rezervinde Orta Doğu’nun yeri (bin milyon varil)

Bölgeler	1994	2004	2013	2014	Toplam Pay %	R/Ü Oranı
Kuzey Amerika	127.6	223.7	232.5	232.5	13.7	34.0
Orta Amerika	81.5	103.4	323.8	330.2	19.4	*
Avrupa& Avrasya	141.2	140.8	157.2	154.8	9.1	24.7
Orta Doğu	663.6	750.1	808.7	810.7	47.7	77.8
Afrika	65.0	107.6	130.1	129.2	7.6	42.8
Asya & Pasifik	39.2	40.6	42.7	42.7	2.5	14.1
Dünya Toplam	1118.0	1366.2	1701.0	1700.1	100.0	52.5

Günümüz enerji jeopolitiğinin şekillenmesinde ABD ile birlikte ekonomisi büyük bir hızla gelişen, enerji talebi artan ve uyguladığı uluslararası stratejilerle Çin’in başrolde olması beklenmektedir (Sevim, 2012, s. 22). Buna karşılık AB, ABD, Çin ve Japonya günümüzün en büyük enerji tüketim odaklarıdır. Petrolün bir diğer mücadele alanı dağıtım yollarıdır. Bu konuda özellikle Hazar Denizi ve Orta Asya petrol ve doğalgazının Akdeniz (Bakü-Ceyhan), Hint Okyanusu, Pasifik veya Rusya üzerinden, Karadeniz üzerinden Avrupa’ya aktırılması günümüzün yarışma ve mücadele alanlarını (İlhan, 2006:110) meydana getirmektedir. 1994-2014 yılları arasındaki süreçte dünya doğal gaz rezervleri değerlendirildiğinde yine en büyük rezervlerin Orta Doğu bölgesinde olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 3) (BP, 2015).

Şekil 3. Kanıtlanmış Doğal Gaz Rezervlerinin Bölgesel Dağılışı (1994, 2004, 2014 yılları- %).

3.2. Orta Doğu'da Enerji Mücadelesi

19. yüzyıldan itibaren enerji kaynaklarına sahip olmak, üretimini elde tutmak, taşıma güzergâhlarını denetim altında bulundurmak ve bu uğurda uluslararası mücadelede başarılı olmak devletlerin temel amaçları arasında yer almıştır. Bu bakımdan tarihi süreçte önemli birçok sosyo-politik olayın arkasında enerji kaynaklarının kullanımı, elde edilmesi veya nakli ile ilgili çıkar çatışmalarının yattığı görülmektedir (Metin,2004, s. 199).Zengin petrol yataklarının keşfinden sonra, Orta Doğu toprakları; gelişmiş batılı ülkelerin gözünde birden değer kazanmış ve siyasi kozların en fazla oynandığı bir saha olarak dünya coğrafyasının kilit noktası haline gelmiştir. Teknolojik gelişmelerin hızla yaşandığı ve petrole duyulan ihtiyacın süratle arttığı 20. yüzyıl boyunca yaşanan petrol savaşları halen devam etmektedir. Dünya petrol kaynakları ile dinler haritası karşılaştırıldığında, zengin petrol sahaları ile Müslümanların yaşadıkları coğrafya örtüşmektedir. Petrol en çok Orta Doğu ülkelerinde üretilirken en az bu bölgede tüketilmektedir. Mevcut petrol yataklarının kalite açısından ele alındığında ise, dünyanın en kaliteli petrollerinin Basra Körfezi ve yakın çevresinde bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, Basra Körfezi ve çevresi, “Dünya petrol sömürsü sahası“ olarak nitelendirilmiş ve süper güçlerin menfaatlerinin çarpışma noktası olmuştur (Özey, 2003, s. 185).

Batılı güçlerin Orta Doğu'ya olan ilgisi I. Dünya savaşı sonrasında başlamıştır. İngilizler, bölgede hakim güç olan Osmanlı Devletine karşı farklı ülkelerle işbirliği yapmış ve bölgede büyük imtiyazlar elde etmiştir. 20. yüzyıldan itibaren Orta Doğu, enerji kaynaklarına ihtiyaç duyan tüm devletlerin ekonomilerini, politikalarını ve güvenliklerini etkileyen bir bölge olmuştur. I. Dünya savaşıdan sonra petrolün temel enerji kaynağı haline gelmesi ABD'nin Orta Doğu'ya ilgisini arttırmış, II. Dünya savaşı ile bu ilgi fiili müdahaleye dönüşmüştür. ABD için bölgenin jeopolitik ve jeoekonomik yönü, burayı “vazgeçilmez” kılmaktadır. ABD'nin stratejik ortağı İsrail'in bölgedeki varlığı,

Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Kuveyt, Ürdün, Mısır, Tunus, Yemen gibi ülkelerin ABD ile çıkar ilişkisi içinde bulunmaları ABD'nin bölge ile bağlarının sıkı olmasına sağlamıştır (Akbaş, 2012, s. 203).

Yetersiz enerji kaynaklarına sahip gelişmiş ülkeler kalkınmalarının sürekli olabilmesi için petrole bağımlı bir yapı oluşturmuşlardır. Global petrol talebi yılda ortalama %2 artmaktadır. Mevcut endüstriyel eğilimler dikkate alındığında 2030 yılı itibariyle günlük petrol ihtiyacının 105 milyon varile ulaşması beklenmektedir. Bu talebin büyük bir bölümünü paylaşan ABD, AB ile çok yüksek sanayileşme hızına sahip Çin ve Hindistan arasında tükenen petrol rezervleri konusunda çok ciddi bir yarış başlayacaktır. Petrol rezervleri hızla tükenmekle birlikte küresel rezervlerde tepe noktasına ulaşılmıştır. Ancak petrole olan talep gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle önümüzdeki 50 yıl süresince petrol, enerji güvenliği alanındaki önemini korumaya devam edecektir. Tükenen petrol rezervlerine karşı önlem alabilmek için başta AB ülkeleri ve ABD olmak üzere bölgesel kaynak çeşitlendirme konusunda önemli yatırımlar yapmakta ve enerji politikalarında jeopolitik açıdan yeni stratejiler geliştirmektedirler (Sevim, 2012, s. 19). Dünyada, iki önemli güç merkezini oluşturan ABD ve Rusya ile birlikte Avrupa, Çin ve Japonya'yı dünya güçleri olarak saymak ve bu ülkeleri her düzeydeki değerlendirmede dikkate almak gerekmektedir. Bütün dünya olaylarında ve bölge olaylarının çok büyük bölümünde dünya güç merkezlerinin etkisi vardır. Olayları kendi çıkarları ve kendi politikaları istikametinde yönlendirmek için dünya güç merkezleri müdahalelerde bulunurlar (İlhan, 2003, s. 99).

Kendi petrol rezervlerinin tükenmesi durumuyla karşı karşıya kalan ABD, 1945'ten sonra Orta Doğu'da bulunan rezervlere yönelmeye başlamıştır. Bu yeni stratejiye göre ABD, Basra körfezinde gerek ekonomik ve gerekse askeri anlamda daha etkin bir rol almaya başlamıştır (Sevim, 2012). II. Dünya savaşından sonra küresel bir aktör olarak ortaya çıkan ABD, kısa sürede Orta Doğu'da bölge dışı asıl aktör konumuna ulaşmıştır. Soğuk Savaş dönemi boyunca yaşanan ABD-SSCB rekabeti ve mücadelesi Orta Doğu politikalarını da etkilemiştir. Bu dönemde ABD'nin bölge politikalarının en önemlilerinden birini, SSCB'nin Orta Doğu'da olası etkinliğini engellemek, özellikle de bu bağlamda Körfez petrollerinin Batı'ya güvenlive uygun fiyatlarla akmasını sağlamak olmuştur. ABD'nin görece üstünlüğüne rağmen, SSCB zamanla bölgede ittifaklar kurmuş ve Arap-İsrail uyuşmazlığında 1960'lardan sonra izlediği Arap yanlısı tavırla bölgede etkinliğini bir nebze de olsa arttırabilmiştir (Altunışık, 2009, s. 70).

Soğuk Savaş dönemi rekabet ortamının ortadan kalkmasından ve Körfez Savaşı sonucunda Amerika'nın Arap petrol kaynaklarına daha kolay ulaşabilir hale gelmesinden sonra petrolün geleceğinin geçmişten farklı olacağı anlaşılmaktadır. Bulunduğu günden itibaren stratejik önemi sürekli artan bir meta olan petrol, sahip olduğu ekonomik boyut ile birlikte bu maddeye

ulaşabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için kullanılan politik araçlar arasında bir ilişkinin oluşmasına yol açmıştır. Petrol farklı zaman dilimlerinde sanayileşmiş ülkelerdeki ekonomik şartlara ve küresel güçlerin siyasi ilişkilerine uygun olarak daha fazla öne çıkmıştır. Petrolün çıkarılması ve işletilmesinde önemli yere sahip olan ve dev Amerikan petrol sanayisini oluşturan büyük Amerikan petrol şirketleri, güçlü siyasi lobiler ve siyasal uzantıları yoluyla hükümetlerin politikalarını etkilemeyi başarmış ve diğer ülkelerin petrol kaynaklarına ulaşabilmek ve bu kaynakları kontrol edebilmek için gerekli politikaları uygulatabilmişlerdir. Dünya petrol rezervlerinin yaklaşık % 50'sinden fazlasını elinde bulunduran Körfez ülkeleri sanayi çarklarını döndürebilmek için sürekli ve güvenli petrol kaynaklarına ihtiyaç duyan sanayileşmiş ülkelerin dikkatlerini daha fazla çekmişlerdir (İzzeti, 2006, s. 117). ABD'nin Orta Doğu'ya yönelik çıkarlarının merkezinde yer alan ülke Irak'ın ABD tarafından kontrol altına alınma çabaları bu devletin işgalini getirmiştir. ABD'nin Irak işgalinin temelinde "Büyük Orta Doğu" projesi çerçevesinde, bölgenin Batıyı tehdit edecek potansiyel tehlikelerden arındırılması, enerji kaynaklarının ve enerji nakil hatlarının kontrol altına alınması ve İsrail'in güvenliğinin sağlanması bulunmaktadır (Engdahl, 2008). 11 Eylül saldırılarından sonra 2002'de ABD, "önleyici savaş" doktrinini geliştirmiştir. ABD'nin yeni dış politika ve güvenlik anlayışı ve politikaları açısından Orta Doğu bölgesi barındırdığı petrol rezervleriyle ABD'nin küresel hegemonyası için kilit önemdedir. ABD'nin burada etkinliği özellikle AB ve Japonya'nın Orta Doğu petrollerine aşırı bağımlı olması için gerekli iken, şimdi buna bir de ABD'nin bölgeye artan şekilde bağımlı olacağı öngörüsü eklenmişti. ABD'nin ithal petrole olan ihtiyacının artacağı ve Körfez petrolünün önemli kaynaklardan biri olacağı öngörülmüştür. Ayrıca bölgede İsrail'in güvenliğinin korunması Irak ve İran'ın İsrail karşısında etkisinin azaltılması zaruri olmuştur (Altunışık, 2009, s. 75). ABD asıl çıkarları İsrail'in egemenliğini devam ettirmesi, hukuksal ve topraksal güvenliğinin sağlanması, petrol ve doğal gaz kaynaklarının AB ülkelerine sorunsuz bir şekilde ulaştırılması, enerji ulaşımının istenmeyen güçlerin eline geçmemesidir. Bununla birlikte ABD'nin bölgedeki hâkimiyetini zedeleyecek veya ortadan kaldıracabilecek bölgesel ve bölge dışı güçlerin önlenmesidir.

ABD, Irak üzerinden Orta Doğu'da zayıflayan itibarını onarmak ve bölgedeki gücünü ortaya koymak için Irak'a askeri müdahalede bulunmuştur. Bununla ABD, Saddam sonrası "özgür ve demokratik Irak'ın tüm Orta Doğu'ya örnek teşkil ederek bir domino etkisi yaratacak, Orta Doğu'daki dönüşümün fitilini ateşleyecekti. Ancak sonuç ABD'nin beklediği gibi gerçekleşmedi. ABD'nin işgali Irak'ta kurumları ve ülkenin alt yapısını yıkmış, ABD'nin ekonomisine büyük yük getirmiş, çok sayıda Iraklı sivilin ve ABD askerinin hayatına mal olmuştur. ABD işgali Irak'ta büyük bir istikrarsızlığa yol açmış zaman içinde güçlü radikal grupların yapılanmaları artmış ve Irak bu grupların üssü haline gelmiştir (Altunışık, 2009, s. 77). Irak'taki 2003 savaşı bu yana hala yüksek olan gerginlikler sonucu, büyük petrol ithalatçıları ABD, Avrupa,

Japonya ile onları geriden izleyen Çin ve Hindistan, yeni kaynaklar aramaktadırlar (Stern, 2001, s. 12-14). Kendi ihtiyaçlarından çok siyasal sebeplerle Orta Doğu'daki enerji kaynaklarını kontrol etmek isteyen ABD'nin temel stratejilerinden biri Arap Yarımadasının ve Arap petrolünün korunmasıdır (Sevim, 2012). Körfez petrolünün makul fiyatlarla Batı pazarlarına akmaya devam etmesi, gelecekteki sanayileşmiş ülkelerin refahı bakımından hayati derecede öneme sahip olmaya devam edecektir (Özkan, 2003, s. 56). Bölgede İran ve müttefikleri Suriye ve Hizbullah ve Hamas gibi örgütler ABD'nin gücünü kırmak için büyük bir çaba içine girmişlerdir. ABD ve müttefiklerinin bölgede artan İran etkisini kırmak için vurguladıkları Şii-Sünni çekişmesi teması Irak ve Lübnan gibi ülkelerde istikrarsızlığı daha da arttırmıştır (Altunışık, 2009, s. 78).

SSCB'nin dağılmasından sonra Rusya, Orta Doğu'da uzun vadeli ve daha geniş çaplı politikalar yürütme gayretindedir. Rusya'nın sahip olduğu petrol ve doğal gaz rezervlerinin çıkarılmasının Orta Doğu'ya göre daha pahalı olması, bu ülkenin Orta Doğu kaynaklarına yatırım yaparak ortaklıklar kurması yönünde politikalar üretmesine yol açmıştır. Enerji kaynakları, Rusya ile Orta Doğu ülkelerini rekabete sürüklerken aynı zamanda işbirliğine de itmektedir. Rus enerji şirketleri Orta Doğu ülkelerindeki enerji kaynaklarını çıkarma ve işletme sürecinde rol oynarken, diğer taraftan birçok ülke için Orta Doğu'daki enerji kaynakları Rus enerji kaynaklarına alternatif teşkil etmektedir. Orta Doğu'daki istikrarsızlık arttıkça da, petrol ve gaz fiyatları yükselmekte, bu da Rusya'nın enerji gelirlerini artırmaktadır (Ertuğral, 2014). Rusya Orta Doğu'da önemli bir silah tedarikçisi olarak etkin rol oynamakla birlikte enerji antlaşmaları yaparak bölgede stratejik olarak konumunu güçlendirme çabasıdadır (Bourtman, 2006, s. 1). Böylece bölgedeki nüfuzunu arttırma gayreti güden Rusya, İran ve Suriye ile politik ve ekonomik işbirliği içindedir. Rusya'nın Orta Doğu politikasında İsrail giderek daha önemli hale gelmektedir. Putin döneminde Rusya İsrail ile ekonomik ve stratejik bağlarını geliştirmiştir. 2005 yılında İsrail ile Rusya arasında güveni güçlendirmek ülkeler arası dostluğu pekiştirmek için işbirliğine gidilmiştir. İki ülke arasında ticaret ikiye katlanmış, enerji alanında fırsatlar değerlendirilerek iki ülke arasında enerji, tıp, havacılık, ağır sanayi sektörlerini kapsayan alanlarda yatırımlar yapılmıştır. İki ülke arasındaki bağlantıyı Eski Sovyetler Birliğinden İsrail'e göç etmiş Yahudiler sağlamıştır. Bunlar günümüzde İsrail nüfusunun yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. 2006 yılında Rusya'nın Hamas'la görüşmeler yapması Rus- İsrail yakınlaşmasında sıkıntılar doğurmuştur (Bourtman, 2006, s. 1-2). Rusya'nın Orta Doğu'da doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiği ülkeler ve gruplar da bulunmaktadır. Rusya, Suriye ve İran'la doğrudan siyasi ve ekonomik ilişkiler kurmakla birlikte Filistin, Cezayir, Suudi Arabistan, Mısır ve Yemen'le de karşılıklı ilişki içindedir. Rusya'nın Suriye ile olan bağlantısı Rusya-İsrail arasındaki bağları zayıflatmıştır (Bourtman, 2006, s. 7). Bölge ülkeleriyle karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan bir politika izleyen Rusya'nın Orta Doğu politikalarında özellikle İran ve Suriye önemli bir yer tutar.

Çin, 1980'lerdeki piyasa reformlarından sonra iki haneli büyüme rakamlarıyla uluslararası alanda etkili bir aktör olmuştur. Çin'in yaşadığı ekonomik dönüşümünde ihtiyaç duyduğu enerjide artış yaşanmıştır. Bu durum ülkeyi Orta Doğu'daki gelişmelere daha duyarlı hale getirmiştir. Çin, petrol arzının güvenliğini sağlamak amacıyla petrol ihracatçısı olan bölge ülkeleriyle çıkarları doğrultusunda bir istikrarın bölgeye yerleşmesinde destekleyici bir yol izlemekte ve bu devletlerle ilişkilerini geliştirmektedir. Çin'deki büyümenin getirdiği artan üretim için Orta Doğu önemli bir alandır (Yapıcı, 2005, s. 49). Çin'in Afrika'daki ekonomik ve ticari ilişkilerle varlığını güçlendirmeye çalışması, AB ve ABD'nin Doğu Akdeniz'e olan ilgisini yoğunlaştırmıştır. ABD'den sonra Afrika petrollerinin ikinci büyük ithalatçısı Çin'dir. 1980'lerde ihtiyacının %15'ini Afrika'dan karşılayan Çin, 2005 yılından itibaren bu oranı %25'e çıkartmıştır. Afrika bu özelliği ile Çin ve ABD arasında kalan bir çekişme alanı haline gelmiştir. ABD ve müttefikleri buradaki enerji güzergâhlarını kontrol altında tutmak istemektedir. Çin bölgedeki enerji kaynaklarına ulaşamayacağı bir konumda olmakla birlikte Yunanistan ve Afrika ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirmektedir. Ekonomisinin hızla büyümesine paralel olarak Çin'in enerjiye olan ihtiyacı artmış, günlük harcaması 7 milyon varile ulaşmıştır. Bu enerji ihtiyacının % 60'sını Orta Doğu'dan karşılayan Çin, ABD'nin Orta Doğu'daki petrol ve doğal gaz kaynaklarını ve bunların ulaşım yollarını kontrol etmesinden rahatsızlık duymaktadır (Sandıklı, 2009, s. 50; Ekin, 2012, s. 92).

Son birkaç yıldır Çin, Orta Doğu'da ekonomik, politik ve stratejik olarak aldığı yükümlülüğü genişletmiştir. 1990'ların sonlarından bu yana Çin'in bölgeye yönelik uyguladığı politikalarda üç büyük Çin enerji şirketi bölge ülkeleriyle yakın temasa geçmiş ve Orta Doğu'da geniş alanlarda petrol ve doğal gaz aramaları yapmıştır. 2002'den beri Orta Doğu kritik hidrokarbon kaynakların güvenli bir şekilde tedariki için en önemli alan haline gelmiştir. Çin'in Orta Doğu'da petrol arama çalışmaları ABD'nin bölgedeki nüfuzu karşısında bir rakip olarak kendini göstermekte ve ABD'nin bölgedeki çıkarlarına zarar vermektedir (Leverettve Bader, 2005, s. 187-188). Çin, İran ve Suudi Arabistan ile enerji antlaşmaları yaparak avantaj elde etmiştir. İran da siyasi ve stratejik avantaj elde etmek için Çin ile işbirliğine girmiştir. Tahran nükleer faaliyetleri yüzünden üzerinde artan baskıyı bertaraf etmek için Çin'le yakınlaşmıştır. İran, Çin'den askeri teknoloji ve silah alarak batıya karşı destek görmüş, Çin ise İran'dan petrol alarak karşılıklı ilişkilerini geliştirmişlerdir (Leverettve Bader, 2005, s. 194). Enerji kaynaklarını artırma ve çeşitlendirme gayretinde olan Çin'in artan enerji ihtiyacı, Pekin'i özellikle Orta Doğu kaynaklı alımlarda, taşıma yollarının kontrolünün ABD'de olduğunu dikkate alan Çin, Orta Asya'dan yapılacak nakillerde kendini daha emniyetli hissetmektedir. Bölgedeki ABD'nin etkinliğini kırmak için de Rusya ile birbirlerini hoşgören politikalar izlemektedir (Bayraktar, 2008, s. 217-218). Avrasya'nın yükselen gücü Çin, son on yıldır süregelen % 10'luk ekonomik büyümesi ve modernize ettiği askeri gücü, sabırlı ve dikkatli, ancak taviz vermeyen jeostratejisi ile

dikkatleri çekiyor. Çin'in ekonomik büyümesini ve yükselişini sürdürmesi enerji güvenliğine bağlı bulunmaktadır. Japonya'yı geçerek ABD'den sonra ikinci büyük petrol ithalatçısı konumuna gelen Çin enerji güvenliği için çoklu inisiyatifler geliştiriyor(Eslen, 2008, s. 58). Bölgesel de olsa ABD'yi dengeleme potansiyeline sahip tek güç olan Çin, 2008'de ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci petrol tüketicisi haline geldi. Şu anda Çin tükettiği petrolün %50'den fazlasını ithal etmekte ve ithal ettiği petrolün yarısını da Orta Doğu'dan sağlamaktadır (Jean, 2011). Küresel enerji kaynakları ve güzergâhları üzerinde denetim kurma girişimleri, her geçen gün bu alandaki rekabeti artırmaktadır. Çin gibi petrol tüketimi sürekli artan ülkeler petrol kaynaklarını ve güzergâhlarını kontrol altına almak isteyen Amerikan hükümetlerinin girişimlerini boşa çıkarmak ve petrol güç oyununda pasif oyuncu olmamak için yoğun bir çaba harcamaktadırlar. Orta Doğu, Orta Asya ve Kafkasya'da halen süren güç mücadelesinin Afrika ayağını Sudan, Angola, Nijerya, Gabon, Çad, Kongo Brazzaville ve Ekvator Gine'si oluşturmaktadır. Küresel enerji rekabeti Afrika bölgesinde gelecek yıllarda daha da şiddetlenecektir (Ayhan, 2009, s. 440).11 Eylül saldırılarının ardından başlayan süreçte Washington yönetimi Japonya'ya yeni güvenlik oluşumunda özel bir yer vermiştir. Orta Doğu'ya odaklanan ABD'nin Uzakdoğu'da etkinliğin giderek kaybetmesi, buna karşılık Çin'in bölgedeki etkinliğinin artması, Japonya'nın yeni güç mücadelesinde ABD için önemini daha da arttırmıştır.

Japonya, tıpkı Çin gibi enerji temin merkezlerini çoğaltmak istemektedir. Bu bağlamda, Orta Asya, Hazar ve Orta Doğu bölgeleri önem kazanmaktadır. Japonya, bu bölgelerde hem ticaretini, hem de enerji teminini güvence altına alabilmek için ekonomik ve siyasi açıdan etkin olması gerektiğinin farkındadır ve bu çerçevede önüne İran, İsrail, Yunanistan ve Türkiye seçenekleri çıkmıştır. Japonya Orta Doğu açılımında, ABD ile çeşitli vesilelerle imzaladığı ve yaklaşık 60 yıldır yürürlükte olan güvenlik anlaşmaları nedeniyle, şimdilik ABD'nin küresel veya bölgesel çıkarlarıyla çatışmaktan uzak durmaktadır. Orta Doğu'dan Orta Asya'ya uzanan geniş coğrafyada etkisi olan Türkiye, Japonya'nın Avrasya politikasında önemli bir kutup başı olarak ortaya çıkmıştır (Adıbelli, 2009, s. 247). Japonya, Amerikan muhalefetine rağmen enerji güvenliğini sağlama adına İran Hükümeti ile petrol konusunda ticari anlaşmalar yapmaktadır (Ayhan, 2009, s. 423). İran'ı stratejik aktör olarak öne çıkaran en önemli unsurlardan biri sahip olduğu coğrafya nedeniyle enerji yollarını denetleme imkanına sahip olmasıdır. Bu nedenle sadece Irak değil petrol üreticisi Körfez ülkeleriyle olan ilişkileri de İran jeopolitiğinin en önemli maddesidir. Bu stratejik konumu nedeniyle İran, dünya dengeleri açısından ihmal edilemeyecek bir aktör olma özelliğini her zaman korumaktadır (İzzeti, 2006, s. 1).

Orta Doğu'daki en yoğun nüfuslu ülke ve dünyanın önde gelen enerji üreticilerinden biri olarak İran, bugün Kuzey Kore gibi devletler tarafından yürütülen büyük çaplı itaatsizlik ve yanıcılık lüksüne sahip olamaz. Birleşik Devletler ve İran'ın stratejik zorunlulukları kesinlikle benzer değildir, hatta

çoğunlukla uyumlu dahi değildir. Ancak belirli şekillerde kesişmektedirler. Özellikle de Irak ve Afganistan'da istikrarın sağlanması konusunda bu iki ülke, Washington ve Tahran'ın kısa vadeli gereksinimleri ve uzun vadeli vizyonları şaşırtıcı derecede benzerdir (Brzezinski ve Gates, 2004, s. 26). İran'ın Hindistan ve özellikle de Çin ile enerji alanında işbirliği yapması da bu ülkenin ABD çıkarları karşısındaki jeopolitik etkinliğini arttırmaktadır. İran doğal gazı, enerji güvenliği içinde AB için büyük önem taşımaktadır. Rusya-İran işbirliğinin doğal gaz alanında küresel bir kartel oluşturabilme potansiyeline sahip olması da İran'ın jeopolitik önemini arttırmaktadır (Eslen,2008). Çin aynı zamanda İran'dan doğalgaz ithal etmek için de 2004 yılında önemli girişimlerde bulunmuş ve bu girişimlerin bir sonucu olarak da Ekim 2004'te İran ile 100 milyar dolar değerinde (Çin'in en büyük yurtdışı yatırımı) 25 yıllık bir antlaşma imzalamıştır. Bununla birlikte İran, Hindistan'ın da en önemli petrol sağlayıcı ülkesi konumundadır (Ayhan, 2009).Orta Asya Cumhuriyetleri ile çok yönlü ilişkiler geliştiren İran, ideolojik yapısı yerine pragmatizmi benimseyerek, bölgesel düzeyde stratejik fırsatlar yaratma gayretindedir. Bu doğrultuda bir yandan Rusya ile çıkar ilişkilerine girerken diğer yandan bölgedeki dengeleri iyi analiz eden bir yaklaşım sergileyerek hem bölgenin siyasal eliti üzerindeki kaygıları dağıtmakta hem de ABD'nin dışlama çabalarının etkisizleştirmektedir (Bayraktar, 2008, s. 148).

Sonuç

Dünya nüfusunda ve nüfusun konfor isteğinde meydana gelen artış, ülkelerin sanayilerinin hızla gelişmesi enerji kaynaklarına olan talebi arttırmaktadır. Özellikle petrol ve doğal gaz dünya devletlerinin vazgeçemeyeceği birer kaynaktır. Pek çok ülkenin hâkimiyet kurmak için yarıştığı bir coğrafya olan Orta Doğu zengin hidrokarbon kaynakları barındırdığı müddetçe dünya devletlerinin mücadele alanı olmaya devam edecektir.

Körfez Bölgesinin Avrupa'nın ihtiyaç duyduğu enerjinin %50'sini ve Japonya'nın ihtiyacının ise %70'inden fazlasını temin etmesi, dünya petrol rezervlerinin %65'inden fazlasının Körfezdeki 7 ülkenin toprakları içinde yer alması ve bu ülkelerin ihracatlarının önemli bir bölümünün Körfezden gerçekleşmesi bölgenin jeopolitik önemini yeterince ortaya koymaktadır. Basra Körfezi dünyadaki enerji üretimi fazlasına sahip tek bölge olduğundan dolayı acil durumlarda başvurulabilecek enerji kaynağı olma özeliğine sahiptir. Dolayısıyla ABD'nin bölgedeki kalıcı varlığı, uzun vadede bu ülkenin Avrupa ve Japonya karşısındaki ekonomik hedeflerini gerçekleştirmesinde kilit rol oynayabilecektir. Bu nedenle Japonya ve AB gibi en önemli ekonomik rakipleri olan sanayi devlerinin enerji kaynaklarını kontrol altına almak ABD'nin uzun vadeli hedeflerinden biri olup Körfez Savaşı ABD'yi bu hedefine önemli ölçüde yaklaştırmıştır. ABD, dünya ekonomik dengeleriyle istediği gibi oynayabilmek ve gerektiğinde rakiplerine baskı yapabilmek için petrol vanasını ele geçirmeyi hedeflemektedir. Bu şekilde bu ülkeler sanayileri için gerekli enerjiye sorunsuz

ulaşabilmek amacıyla ABD'ye gün geçtikçe daha çok bağımlı olacaklardır (İzzeti, 2006, s. 179).

Orta Doğu, Yakın Doğu ve Doğu Akdeniz'in kontrolünü sağladığı gibi Hazar bölgesi enerji kaynaklarının Batıya iletilmesi açısından da büyük öneme sahiptir. Irak ve Suriye gibi bölgesel güçlerin yeniden etkin olmasını engellemek için ABD, bölgede parçalı egemenlikler kurmayı kendi çıkarları açısından daha kolay gerçekleştirilebilir görmektedir. Avrupa ülkelerinin Orta Doğu'da hakimiyet kurması ABD açısından istenmeyen bir durumdur. AB'nin bölgede daha etkin olmak için geliştirdiği politikalara ABD sıcak bakmamakta, AB'nin bölgede etkinliğini arttırmasına fırsat vermeyecek politikalar geliştirmektedir. Rusya sıcak denizlere ulaşma, petrol güzergahını kontrol etme ve enerji alanındaki etkinliğini devam ettirmek için Orta Doğu'da çıkarları doğrultusunda politikalar üretmekte ve bu bölgedeki mücadelede önemli rol oynamaktadır. Orta Doğu'da yaşanan güç mücadelesi, buradaki hidrokarbon kaynakların tükenme noktasına gelmesi, alternatif enerji kaynakların geliştirilmesi ve bu kaynakların tamamıyla kullanılmasına kadar sürmeye devam edecektir.

Kaynakça

- Adıbelli, B. (2009). Jeopolitik Ödül Avrasya. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat yayıncılık.
- Akbaş, Z. (2012), Yeni Arap Dünyası'nda Batı İle İlişkiler: Süreklilik Değişiyor Mu? Uluslararası Orta Doğu Kongresi, 1-2 Kasım 2011. Bildiri Kitabı, Cilt 1, Kocaeli. s. 200-223.
- Altunışık, M. B. (2009). Ortadoğu ve Abd: Yeni Bir Döneme Girilirken, Ortadoğu Etütleri, (1) 1, 69-81.
- Arı, T. (2004). Geçmişten Günümüze Orta Doğu- Siyaset, Savaş ve Diplomasi. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arı, T. (2008). Geçmişten Günümüze Orta Doğu, Bursa: MKM Yayınları.
- Ayhan, V. (2009). Orta Doğu ve Petrol İmparatorluk Yolu. Bursa: Dora Yayınları.
- Bayraktar, G. (2008). Orta Asya ve Türkiye'nin Güvenlik Stratejileri. İstanbul: Bilgeoğuz yayınları.
- Bourtman, I. (2006). Putin and Russia's Middle Eastern Policy, Middle East review of internationalaffairs, vol. 10, No. 2, pp. 1-15.
- BP, (2004). Statistical Review of Worldenergy, Erişim tarihi: 12 Mayıs 2014, www.bp.com/statisticalreview
- , (2013). Statistical Review of Worldenergy, Erişim Tarihi: 20 Nisan 2015, www.bp.com/statisticalreview
- , (2015). Statistical Review of World Energy June, 64th Edition, Erişim Tarihi: 18 Mart 2016, www.bp.com/statisticalreview

- Brzezinski, Z. Gates, R. M.(2004). İran'ın Zamanı Geldi. İstanbul: Profil Yayınları.
- Davutoğlu, A.(2002). Stratejik derinlik. Türkiye'nin Uluslararası Konumu. İstanbul: Küre yayınları.
- Ekin, C. (2012) Küresel Hegemonya Mücadelesi Açısından Deniz Yetki Alanları: Örnek Olay Doğu Akdeniz, Uluslararası Orta Doğu Kongresi, 1-2 Kasım 2011. Bildiri Kitabı, Cilt I, Kocaeli. s.72-97.
- Emekler, B. Ergül, N. (2010). Petrolün Uluslararası İlişkilerdeki Yeri: Jeopolitik Teoriler ve Petropolitik, (Oil in International Relations: Geopolitical Theories and Petropolitics) Bilge Strateji, (2) 3, 59-86.
- Engdahl, W. (2008). Petrol Para İktidar Anglo-Amerikan Politikası ve Yeni Dünya Düzeni. (Çev. Ertuğrul Bilal). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ertuğral, Y. (2015). Rusya'nın Arap Baharı Politikası (2010 – 2014), Akademik Perspektif. Erişim tarihi: 12 Şubat 2016, <http://akademikperspektif.com/2015/02/18/rusyanin-arap-bahari-politikasi-2010-2014/>
- Eslen, N. (2008). Çok Kutuplu Düzene Doğru. İstanbul: Truva yayınları.
- İlhan, S. (2003). Jeopolitik Duyarlılık. İstanbul: Ötüken neşriyat.
- (2004). Türkiye'nin Zorlaşan Konumu (Uygarlıklar Savaşı-Küreselleşme –Petrol). İstanbul: Ötüken neşriyat.
- (2006). Türklerin Jeopolitiği ve Avrasyacılık, İstanbul. Bilgi yayınevi.
- İzzeti, İ. (2006). İran ve Bölge jeopolitiği. İstanbul: Küre yayınları.
- Jian, Z. (2011). China's Energy Security: Prospects, Challenges, and Opportunities. The Brookings Institution Center for North East Asian Policy Studies, Cnaps Visiting Fellow Working Paper, 1775 Massachusetts Avenue, NW Washington D.C. 20036-2188, pp. 1-32.
- Leverett, F. Bader, J. (2005). Managing China-U.S. Energy Competition in The Middle East, (pp. 187–201). The Washington Quarterly, 29:1.
- Metin, M. (2004). Politik ve Bölgesel Güç Hazar, İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık.
- Niray, N. (2003). Bölgesel ve Küresel Gelişmeler Işığında Orta Doğu'da Oluşan Siyasal Gelişmeler Ve Türkiye'nin Yeri, F.Ü. Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Birinci Orta Doğu Semineri (s.9-20), Elazığ, 29-31 Mayıs.
- Özey, R. (2003). Küresel İşgal. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- (2012). Dünya Denkleminde Orta Doğu Coğrafyası, İstanbul: Aktif Kitapevi.
- Özkan, T. (2003). Bush ve Saddam'ın Gölgesinde Entrikalar Savaşı. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Sandıklı, A. (2009). Geleceğin Süper Gücü Çin, Bilge Strateji, 1(1), 40-50.

Harunoğulları, M. (2017). Orta Doğu Jeopolitiği ve Küresel Gçlerin Enerji Mücadelesi.
Humanitas, 5(9), 121-137

Sevim, C. (2012). Küresel Enerji Stratejileri ve Jeopolitik, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Stern, A. (2001). Dünden Bugüne Petrol Savaşları Hırs-Rekabet-şiddet. (ev. Sabri Kali). İstanbul: Neden Kitap Yayınevi.

Yapıcı, U. (2005). Küresel Süreçte Çin'in Ortadoğu Politikası, Jeopolitik, (4) 20, 47-57.

Araştırma-İnceleme

ANTIÖKHEİA AD MAEANDRUM ANTİK KENTİ

R. Haluk SÖNER¹

Öz: Morsynos (Dandalaz) Nehri'nin Maiandros (Menderes) Nehri'ne karıştığı noktada yer alan Antiokheia ad Maeandrum Antik Kenti bölgede bulunan en az araştırılmış antik kentlerden biridir. Antiokheia kurulduğu alan itibarıyla Ephesos'tan başlayan Büyük Doğu Ticaret Yolu veya bazı araştırmacıların adlandırdığı biçimde Güney Yolu ve Maiandros (Menderes) Nehri üzerinde Ticaret Yolu'nun geçtiği köprüyü kontrol altında tutmaktadır. Kent; aynı şekilde Maiandros (Menderes) Ovası'nı Aphrodisias üzerinden Tabae (Tavas) Ovası'na bağlayan tali yolunda ana yolla buluştuğu noktayı kontrol etmektedir. Son yıllarda kenti direkt olarak konu almayan projeler kapsamında yapılmış olan kısa süreli iki yüzey araştırması sayılmazsa kent üzerine yapılan sistemli arkeolojik çalışmaların olmaması nedeniyle kent tarihi hakkındaki bilgiler antik kaynaklara, nümizmatik ve epigrafik verilerle Ortaçağ kronikçilerinin verdiği sınırlı bilgilere dayanmaktadır. Bununla beraber Stadion olduğu anlaşılan yapı kalıntılarının yanı sıra işlevleri hala anlaşılammış olan diğer duvar kalıntıları da burada önemli bir Roma kentinin bulunduğunu gösterir. Kentin Bizans Dönemi'ne ait bilgiler daha fazla olup, en önemli yapı kalıntısı iskan edilmiş bölgeyi çevreleyen sur duvarlarıdır. M.S. 7. Yüzyılın erken dönemlerinden M.S. 13. yüzyılın sonuna kadar dört değişik inşa karakteri barındıran sur duvarları günümüzde de arazide görülen en önemli yapı kalıntısıdır. Bununla beraber kent alanı içinde yapılacak kapsamlı bir arkeolojik çalışmanın gerek kent gerekse bölge tarihiyle ilgili önemli sonuçlar vereceği açıktır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi sırasında Selçuklular ve Bizans Devleti arasında yapılmış üç büyük ve en önemli savaşın sonuncusu olan Antiokheia Savaşı (1211) yine bu kentin teritoryumu içinde gerçekleşmiştir.

Anahtar Sözcükler: Antiokheia, Antiokheia ad Maeandrum, Morsynos, Maiandros.

THE ANCIENT CITY OF ANTIOCH ON THE MAEANDER

Abstract: The Ancient city of Antiochon the Maeander which was situated at the confluence of the Morsynos (Dandalaz) river and the Maiandros (Menderes) river is one of the least studied ancient city of the

¹ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.
haluksoner@live.it

region. Antioch controls the Great Eastern Trade Road as the so-called Southern Road by some scholars and the bridge over the Maeander River which was passing by the Trade Road. The city also controls the junction of the main road and the side road which connects Maeander Valley with Tabae Valley passing through Aphrodisias. Because of the lack of systematical archeological studies, the information about the history of the ancient city is based on numismatic, epigraphic evidences and the data provided by medieval chroniclers. Nonetheless, the surface remains like stadion which shows the function of the building and also the other wall remains whose function is couldn't understood yet demonstrates the existence of an important Roman city in this area. The information about the city from Byzantine Period is much more than the other periods thus the most important structures of the city are defense walls surrounding inhabited area. These walls which are still the most important structures on the land consist four different construction periods from the early 7th century A.D. to the end of 13th century A.D. The last of the three largest and the most important battles, Antioch War (1211) between Seljuks and the Byzantine Empire, during the Turkish settlement in Anatolia was happened in the territory of the city.

Keywords: Antioch, Antioch on the Maeander, Morsynos, Maeander.

Giriş

Maiandros (Menderes) Vadisi'ndeki komşuları olan Tripolis ve Nysa gibi önemli kentlerle beraber Morsynos (Dandalaz) Vadisi'ni paylaştığı Aphrodisias'ın gölgesinde kalmış olan Antiokheia ad Maeandrum kenti bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Kent, Maiandros (Menderes) Vadisi'ndeki kentler arasında, en önemli stratejik konuma sahip olanlardan biridir. Olasılıkla Hellenistik Devir'de kurulmuş olan kentte özellikle yüzeyde görülen kalıntılardan da anlaşılabilceği üzere Geç Roma'dan Bizans Dönemi'ne geçişte ve sonrasında da Bizans-Türk ilişkileri üzerine önemli bir bilgi kaynağı olabilme ihtimaline rağmen geçmiş yüzyılların büyük araştırmacılarının/seyyahlarının pek fazla ilgisini çekmediği gibi günümüzün modern arkeolojik çalışmalarının konuları içinde de yer almaz. Bu çalışmanın amacı Antiokheia üzerine ileride yapılması planlanan yüzey araştırması ve arkeolojik kazılardan önce kent hakkındaki kaynakların toplu olarak bilim dünyasına sunulmasıdır.

1. Kentin Yeri ve Ulaşımı

Antiokheia kenti Morsynos (Dandalaz) Nehri'nin Maiandros (Menderes) Nehri'ne karıştığı noktada, Maiandros Nehri'nin güney kıyısında, Nazilli'nin yaklaşık 20 km. doğusunda yer alan Başaran Köyü'nün hemen doğusunda bulunan ve denizden yüksekliği 167 m. olan bir tepe üzerine (Asartepe-Azmaç Mevkii) (Lev.1) kurulmuştur². Antik kente Aydın-Denizli karayolu üzerinde

²Koordinatları (Enlem ve Boylam): 37°52'23"K 28°32'57"D'dir. Şehir; Morsynos (Dandalaz) Vadisi'nin, Maiandros (Menderes) Vadisi'yle buluştuğu noktaya hakim bir tepe üzerinde kurulmuştur. Antiokheia kentinin girişine hakim olduğu Morsynos (Dandalaz) Vadisi, Maiandros

bulunan Kuyucak'ı geçtikten hemen sonra sağda görülen Karacasu-Tavas yolu üzerinde yer alan Başaran Köyü'nün içinden gidilir (Umar, 1999, s. 336).

2. Kentin Adı, Antik Anlatımlardaki Yeri ve Sahip Olduğu Topraklar

M.S. 6. yüzyılda yaşamış antik yazar Stephanos Byzantios kentin adını *Pythopolis* olarak anıldığını söylemektedir (Magie, 1950, s. 989). Stephanos'un *Pythopolis* adını daha önce *Nysa* için kullandığının bilinmesi, bu bilgi üzerinde kuşku yaratmaktadır (Magie, 1950, s. 988-989; Cohen, 1995, s.251). Stephanos ayrıca; kentin adının Antiokhos'un, adı Antiokhis olan annesine izafeten konulduğunu söylemektedir ki, aynı bilgiyi *Laodikeia ad Maeandrum* için de tekrarlamaktadır (Magie, 1950, s. 989). Bu da yanlış bir bilgidir. Çünkü ne I. Antiokhos'un ne de III. Antiokhos'un annesinin adı Antiokhis'tir³.

M.S. II. yüzyılın birinci yarısında yaşamış olan Ptolemaios kentten *προσ Μαίανδρον* (Maiandros üzerinde, kıyısında) olarak bahsetmektedir (Ptol., V 2, 15.). Imhoof-Blumer tarafından yayımlanan bir sikkenin üzerinde *Αντιοχεων των προσ τω [Μαιανδρον] προσ Μαίανδρον* (Maiandros üzerinde, kıyısındaki Antiokheia) lejantı okunmaktadır (KM, 108, n.1.; Magie, 1950, 988). M. Ö. 59-M. S. 17 yılları arasında yaşamış antik yazar Livius, Anadolu'da bir sefer gerçekleştiren Asia Konsül'ü Manlius Vulso'nun M.Ö. 189 yılında ordularını Antiokheia üzerinden Dordiateikhos ve Tabae'ye götürürken geçtiği yolu anlatırken kent için *Antiochiam super Maeandrum* (Maiandros üzerinde...) tabirini kullanmıştır (Magie, 1950, s. 989 göre; Liv. XXXVIII 13, 4). M. Ö. 64-M. S. 24 yılları arasında yaşamış antik yazar Strabon ise kentin konumunu *επι Μαίανδρον* olarak vermektedir.

Şehrin etrafında sahip olduğu siyasi sınırı veya *synoikismos*⁴ sonrası elde ettiği arazi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Bununla beraber; yaklaşık İ.Ö. 165 yıllarından olan "Samos Dekreti"nde⁵ Antiokheia ile toprağı Antiokheia tarafından ele geçirilen komşu bir yerleşim arasında yapılan anlaşmayı içeren yedi satırlık bir bölümün mevcuttur (Cohen, 1995, 251). Strabon, M.Ö. I.yüzyılda şehrin arazi durumu hakkında bilgi verip, kentin Maiandros Nehri'nin iki tarafında da hatırı sayılır bir toprağı olduğunu belirtirken şehrin sahip olduğu topraklar hakkında da bir ipucu vermektedir (Str. XIII. 4. 15.).

3. Kentin Tarişesi

Plinius'a göre şehir Symmathios ve Kranaos adlı iki yerleşmenin *synoikismos*'undan yani birleşmesinden ortaya çıkmıştır (Plin.,HN 5. 108.

(Menderes) Vadisi'ne açılan en doğudaki ve en küçük vadidir. Vadi; doğudan yüksekliğı 2100 m olan Babadağ (Salbakos) ve bunun kuzeybatı uzantısı olan Çubuk Dağı, kuzeybatıdan Karıncalı Dağı tarafından kuşatılmaktadır. Vadinin güneykısmı ise, Avdan Dağı tarafından Tavas Platosu'ndan ayrılmaktadır. Kabaca tarifle, dörtgen bir vadidir ve çevresinde bulunan dağ kuşaklarının sıkıştırması sonucu oluşmuştur.

³Antiokhos I'in annesinin adı Apama; Antiokhos III'un annesinin adıysa Laodike'dir.

⁴İki veya daha fazla sayıda yerleşmenin tek bir kent adı altında toplanması.

⁵Kanun metni

“*Antiochia ubi fuere Symmatheos et Cranaos oppida*”). Antiokheia’den bir bronz sikke (SNG 2421) üzerinde bulunan Κραναοσ Αvτιοχρεων yazısı ve olasılıkla Kranaos’un efsanevi kahramanını temsil eden bir insan figürü Plinius’u doğrular niteliktedir (Cohen, 1995, s. 251).

Kentin Hellenistik Dönem öncesi tarihi veya Hellenistik Dönem’de var olup olmadığı konusunda elimizde Plinius’un yukarıda verilmiş cümlesinden ve nümizmatik kanıtların dışında herhangi bir yazılı kaynak ve arkeolojik veri mevcut değildir. Barnes ve Whittow Antik Kentin Akropol kısmında gördükleri büyük mermer blokları Hellenistik Dönem’e ait olan bir yapıya veya bu alanda Roma Dönemi’nde bir tapınağın varlığına bağlamışlardır (1998, s. 17).

Kentin kuruluşuyla ilgili olarak Samos Dekretinde (Kanun metni) de şehrin adı geçmektedir (Habicht, 1957, s. 242-52; Cohen, 1995, s. 251). Bu dekrette Samoslular ile Antiokheialılar’ın *syngeneia*, yani akraba olduklarından söz edilmektedir. Buna göre Cohen, kesin olmamakla birlikte Antiokheia kentinin Samoslular tarafından kolonize edilmiş olabileceğini belirtir (Habicht 1957, s. 152-274; nakleden Cohen, 1995, s. 251).

Kent, Stephanos Byzantios’un anlatımına göre “Seleukos’un oğlu Antiokhos” tarafından kurulmuştur (Stephanos Byzantios, s. v. Antiokheia). Bu bilgi Cohen’in de kaydettiği gibi doğru olmakla beraber (1995, s. 250; Bean, 1976, s. 61) hem I. Antiokhos Soter’e (M.Ö. 281-261) hem de III. Antiokhos’a (M.Ö. 223-187) uymaktadır (Cohen, 1995, s. 252). Cohen, İ.Ö. III. yy’ın son çeyreğinde Karia’nın Seleukos Hanedanı’nın hâkimiyetinden çıkmak üzere olduğunu belirtir (Cohen 1995, s. 252). Bunun için, şehrin kurucusu büyük olasılıkla I. Antiokhos olarak kabul edilmelidir (Laumonier, 1958, s. 471.; Cohen, 1978, s. 14.; Mastrocinque, 1979, s. 77.; Cohen, 1995, s. 250-251; Barnes ve Whittow, 1998, s. 17). Bu kral, Anadolu’da özellikle Karia’da⁶ birçok koloni kurmuştur. Bean ve Magie’ye (Bean, 1976, s. 61; Magie, 1950, s. 988-989) göre ise, şehrin kurucusu III. Antiokhos’tur (Bu konunun ayrıntılı biçimde tartışması için bkz: Cohen 1995, s. 251.).

Ramsay’ın (1890, Karia Levhası) vermiş olduğu tabloya göre kent, Khalkedon Konseyi’nde (M.S. 451) temsil edilmiştir. Hierokles’in Bizans Coğrafyası için önemli bir kaynak olan Συνέκδημος adlı eserinde (Ramsay, 1890, Karia Levhası) kent yer almaktadır. Piskoposluk listeleri olan *Notitie Episcopatum*’un (Ramsay, 1890, s.89’dan naklen) M.S. 806-815/30 arasına tarihlenen *Notitie VIII*; IX ve M.S. 850’den önceye verilen *Notitia I* ile 1100/1200 arasına tarihlenen *Notitie III*, X ve XIII’de de verilmiştir (Ramsay 1890, Karia Levhası). Aynı şekilde 12. ve 13. Yüzyıl yazılı kaynaklarında kente ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu kaynaklardan birisi; İkinci Haçlı Seferi’yle ilgili olan Odo de Deuil’in kroniğidir (Thonemann, 2011, s. 7 göre; Odo de

⁶I. Antiokhos’a bağlanan Karia kentleri: Nysa, Tralleis, Stratonikeia ve olasılıkla Alabanda Antiokheia’dır. I. Antiokhos’un koloni faaliyetleri için (bkz. Magie, 1950, 128; Habicht, 1957, 247; Cohen, 1978; Cohen, 1995).

Deuil (Ed.) Waquet, 1949,s. 64–6). Odo'ya göre şehir 1147 yılında haçlıların düşmanlarına yani Türklere karşı bir sığınak vazifesi görmüştür. Antiokheia kenti bu dönemdeki Türk-Bizans ilişkileri açısından özellikle ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Antiokheia'nın bir Bizans Kalesi olarak Türklere düşman, Haçlılara dost olması gerekmektedir Türklerin buraya sığındığı görülmektedir. Türk birliklerinin rahatça *düşman* olması gereken bir kente sığınmasında bu dönemde resmi bir biçimde ifade edilmemekle birlikte Bizans Dünyası'nın gerek halk gerekse devlet katında dile getirilen, Bizans İmparatoru Manuel Komnenos zamanında zirve yapan Latin karşıtı görüşlerin etkisi açıkça görülmektedir.

Bölgesel olarak düşünülürse şehir ve civarında yaşayan insanlar için resmi devlet politikalarından çok daha önemli olan ve Thonemann tarafından açıklanan “düşmanla savaştan beraber yaşam pratiği” de bu olayda açıkça görülmektedir (2011, s. 9). Bu da Türklerin bu kente kolayca sığınma nedenini açıklamaktadır. Yine De Deuil'in ilettiğine göre kent, kuşatıp yağma edilmeye değmeyecek kadar "*civitatula*" yani küçük bir kenttir. (Barnes ve Whittow, 1998, s. 17). 1176 yılından sonra Antiokheia yakınlarındaki köprü⁷ üzerinde Türk ve Bizans kuvvetleri arasında bir çatışma olmuştur⁸. 1177 yılında şehir Türkler tarafından yağmalanmıştır. 1197 yılı başlarında Keyhüsrev kenti kuşatmış ama alamamıştır⁹. 1205 yılında Lykos (Çürüksu) Vadisi içindeki önemli Bizans kentleri Laodikeia ve Khonai'ya Bizans Devleti'ne karşı asi durumda bulunan Manuel Maurozomes tarafından el konulması sonucunda kent Maiandros (Maeander) Themasi'nın¹⁰ başkenti olmuştur (Thonemann, 2011, s. 5). 1211 yılında Keyhüsrev'le Nikea Rum İmparatorluğu'nun başı olan Laskaris arasında Antiokheia yakınlarında yapılan savaşta Keyhüsrev öldürülmüştür (Antiokheia Savaşı için bkz: Ayönü, 2015, s. 1-12; Eren, 1971, s. 593-598). Aynı yıl Antiokheia'nın doğusundan geçen Selçuklu-Nikea Rum İmparatorluğu sınırı tespit edilmiş ve bu da bölgede Paleologoslar'a kadar devam edecek bir *de facto* barışın başlamasına yol açmıştır. Yine bu döneme kadar Nikea Rum İmparatorluğu'nun en büyük sınır üssü Antiokheia olmuştur (Cahen, 2000, s. 66-67). Şehir 13. yüzyılın sonlarına doğru Türklerin eline düşmüştür.

⁷ Roma Dönemi köprüsü, bölgede Menderes'in geçilebileceği tek geçit izlenimini vermektedir. Büyük bir ihtimalle köprü burada olmalıydı. Geç dönemdeki Demirtaş köprüsü de burada kurulmuştur. Ayrıntı için bkz: Dinç, 2011

⁸(Nicetas Chon. 251-254.) Antiokheia yakınlarındaki köprüden geçmek isteyen bir grup Türk savaşçısı pusuya düşürülmüş ve başarılarındaki Atabeğ öldürülmüştür.

⁹(Cahen 2000, s. 60) Mısır'dan Bizans İmparatoru'na hediye yollanan atlara el koymuş, İmparator III. Alexios'ta buna mukabil Konstatinopolis'te bulunan ve Konya'dan gelen Müslüman tüccarların mallarına el koymuştur. Bu, Keyhüsrev'in Geyre ve Dandalaz Vadisi'ne saldırmasına yol açmış, Burgulu'ya girmeden önce Antiokheia'yı kuşatmıştır. Khoniates'e göre şehrin içinde kutlanan düğün şenliklerinden gelen gürültü Sultan Keyhüsrev'e içeride büyük bir garnizon olduğu havasını verdiği için olası bir kuşatmadan kurtulmuştur.

¹⁰Thema: M. S. 7. yy.dan itibaren Bizans İmparatorluğu'nun ana yerel idare birimine verilen addır. *Thema* hem bir askeri bölgedir hem de sivil yöresel idari birimleridir.

4. Araştırma Tarihçesi

Antiokheia Antik kenti 18. ve 19. yüzyıl seyyahları ve bu dönemde Anadolu'ya gelen epigraflar tarafından ziyaret edilmiştir.

Chandler; 1775 yılında yayınladığı kitabında Antiokheia üzerinden geçen karayolunun bu bölge ve özellikle de Tralleis çevresine yapılan Türk akınlарının kentin coğrafi konumu ve depremlere karşı açık bir yapıya sahip olduğunu belirtir. Ayrıca bu kaynaktaki Antiokheia'nın kendi adını taşıyan incirinden de bahsedilmektedir (Chandler, 1775, s. 260, s. 262, s. 268).

Antiokheia ve kentin Bölge'yle bağlantısı 1824 yılında basılan Leake'nin seyahat notlarında yer almaktadır. Söz konusu notlarda antik kentin coğrafi konumu verilmektedir. Bunun yanı sıra, Morsynos Nehri üzerindeki antik köprüden ve bu köprü üzerinden geçerek Karoura ve Laodikeia'ya doğru gitmekte olan, Ephesus'tan başlayıp Mazuka'ya giden "Büyük Doğu Yolu"ndan da bahsetmektedir (Leake, 1824, s. 249) (Bu yol ve köprü'nün konumu için bkz. Dinç, 2011).

1838 yılının 6 Mart günü buradan geçmiş olan Sir Charles Fellows'un 1841 yılında yayınladığı günlüğünde Antiokheia'da bulunmaktadır. Fellows bu eserinde şehirle ilgili bilgi vermemekle beraber kentte bulmuş olduğu bir sütun parçası üzerinde dört satırlık Grekçe yazıtı kopya etmiş ve Antiokheia üzerinden Aphrodisias'a nasıl ulaştığını ayrıntılarıyla aktarmıştır (1841, s. 26-27).

Bir başka araştırmacı ise, bu bölgeyi 1842 yılında ziyaret eden ve kentin yapıları hakkında sınırlı olsa da bilgi veren W. J. Hamilton'dur. Hamilton yüzeyde gördüğü yapı kalıntıları hakkında özellikle; Sur duvarlarıyla Stadium hakkında inşa yönü ve planı gibi hususlarda önemli bilgiler vermiştir (1842, s. 529).

1890 yılında içinde W. M. Ramsay tarafından kentin kuruluşuyla ilgili bilgilerin yer aldığı bir yayın yapılmıştır (1890, s. 85).

1897'de J. G. C. Anderson (1897, s. 396-424) ve 1900 yılında W.E. Paton (1900, s. 57-80) içinde bölge kentlerine ve dolayısıyla Antiokheia'ya ait bilgilerin olduğu yayınlar yapmışlardır (Dinç, 2011, s. 112).

R. Duyuran, 1954'de kentle ilgili olarak genel yerleşim yeri ve kısa tarihçesinden bahsederken "Akropolis'in Büyük Menderes'e bakan eteğindeki Stadion ile bazı sur parçalarından başka toprak üzerinde görülecek eserler olmadığını; Dandalaz Çayı'nın Akropolis eteğindeki bir yapıyı çökertmesi neticesinde suya düşen iki genç kadın heykeli ile Akropolis'in doğusunda bulunan Sidemera tipi lahit parçasının İzmir Müzesi'ne taşındığını" belirtmektedir (Aktaran Dinç, 2011, s. 112).

Son zamanlarda yapılmış olan iki yüzey çalışması bugüne kadar kentte yapılmış en kapsamlı faaliyetlerdir. Bunlar Smith ve Ratte' başkanlığında Aphrodisias kazı ekibi tarafından yapılarak 1996 yılında yayınlanan yüzey araştırmasıyla (1996), Barnes ve Whittow'un Menderes Vadisi'ndeki Ortaçağ Kaleleri'ni konu

alan ve 1998 yılında kısmen ön rapor biçiminde yayınlanan araştırmalarıdır (1998).

5. Kalıntılar

Şehrin kapladığı alan; Roma İmparatorluk Devri'nde yaklaşık 60-70 hektar arasındır¹¹. Bu 60-70 hektarlık bölümün 11.4'ü Geç Bizans Dönemi savunma duvarlarıyla çevrilmiş olan şehrin Akropol'ünü kaplayan bölümdür. Bugün yüzeyde görülen kalıntılar; şehrin Bizans Dönemleri'nde, özellikle Geç Bizans Dönemi'nde kapladığı alan konusunda fikir vermektedir (Lev. 2).

Şehir, Roma İmparatorluk Dönemi'nde, kuzeyde Asarlık Tepesi'nin ovaya ulaştığı noktada bulunan ve olasılıkla tiyatronun olduğu alan ve Stadion'dan, güneyde Hafsa Hatun Türbesi'nin batısına düşen Nekropol alanına uzanmaktadır. Aynı şekilde kent, batıda, şehrin akropolü durumunda olan ve Geç Bizans-Bizans Dönemi binalarıyla kaplanmış alandan, doğuda nekropol alanının doğusunda yer alan Roma Dönemi taş ocağına kadar olan bir alanı kaplamaktadır (Lev.4) (Barnes ve Whittow, 1998, s. 17).

Yine Smith ve Ratte'nin yaptıkları çalışma (1996, s. 24); Bizans Dönemi Kenti'nin, Geç Antik Dönem'in başından itibaren Roma Dönemi Antiokheia'sının üzerinde, tepenin kuzey eteklerinde ve Menderes Vadisi düzlüğünde yer aldığını göstermektedir. Tepe'de herhangi bir erken dönem kalıntısının olmaması böyle bir düşüncenin oluşmasına yol açmıştır.

5.1. Mimari Kalıntılar

5.1.1 Surlar

Roma yerleşiminin olduğu ovaya bakan tepe üzerinde uzunluğu yaklaşık 1.5 km. olan ve değişik inşa evreleri gösteren sur duvarları bulunmaktadır (Lev. 3). Bu duvarlar dört değişik evreye ayrılmışlardır (Sur duvarları için bkz: Barnes ve Whittow, 1998, s. 17-18):

1. Evre olarak gösterilen bölüm en eski döneme karşılık gelmektedir. Bu yerleşmede; sur duvarları basit kuru duvar tekniğinde olup ne kale, ne de buna temel oluşturabilecek çift yüzlü duvar mevcuttur. Bu dönem erken 7.yüzyıldan ve erken 12.yüzyıldan olabilir. Duvar yapısı bu dönem özelliklerini göstermesine rağmen kesin bir tarih verilememesi şehirde arkeolojik kazıların yapılmamasının sonucudur (Lev. 3).
2. Evre olarak gösterilen bölüm Odo de Deuil'in tarifine uymaktadır. Odo'nun 1147'de gördüğü Antiokheia kenti; bu evreyi ve I. Evre'yi kapsayan alandır. Bu devirde kent batıya doğru genişlemiştir (Lev. 3).
3. Evre olarak gösterilen bölümde kent; güneye doğru genişlemiş, çift yüzlü duvarlar, belirli aralıklarla kulelerinş edilmiş ve bunlar bir hendek aracılığıyla

¹¹ Smith ve Ratte' 1996, 22. Bu kaynakta Bizans Dönemi'nde şehrin 60-70 hektar arasında bir alan kapsadığı verilmektedir. Bununla beraber Barnes ve Whittow (1998, 17) şehrin 11.4 hektarlık bölümünü Bizans dönemi Antiokheia'si olarak vermişlerdir. Barnes ve Whittow'un verdiği bilgileri doğru olarak kabul etmekte yarar vardır (1998, s. 17) çünkü Orta ve Geç Bizans Dönemlerinde bölgedeki hiç bir kentin 60-70 hektarlık bir alan kaplamasına imkan yoktur.

koruma altına alınmıştır. Surların çevrelediği alan, çeşitli yapılarla dolmuştur. Şehrin bu evresi Laskarisler dönemine (1206-1259) aittir (Lev. 3).

4. Evre olarak gösterilen küçük kale şehrin en son dönemini içermektedir ve 13. yüzyılın son yıllarına yani Türklerin bölgeyi ele geçirmeye başladığı evreye ait olmalıdır. Yaklaşık 0.2 hektarlık bir bölüm kapsamaktadır ve planda 3. Evre olarak verilmiş alanın yıkılmış duvarlarıyla çevrelenmiştir (Lev. 3).

5.1.2. Tiyatro

Tiyatronun yeri olarak tepenin kuzey ve batı yamaçlarında bulunan oyuklar erken dönem gezginleri tarafından önerilmekle beraber (Buresch, 1894, s. 103.n.1); Smith ve Ratte' burada yapmış oldukları yüzey araştırmasında tiyatro olabilecek çok sayıda yer tespit ettiklerini belirtmektedirler (Tiyatro için bkz: Smith ve Ratte', 1996, s. 24).

5.1.3. Stadion

Hamilton (1842, s. 529-530) tarafından da yeri verilen Stadion (Stadion için bkz: Smith ve Ratte' 1996, s. 23; fig. 15, 17-19); Bizans Dönemi yerleşiminin kuzeydoğusunda, şehrin kurulu olduğu alanla Menderes Ovası düzlüğünün başladığı yerde inşa edilmiştir. Yapının uzunluğu 200 m. olup doğu-batı doğrultusundadır. Stadion'un doğu bitişi açık biçimde kavislidir. Batı bitimi ise görünüşte daha düzdür. Stadion'un güney tarafı doğal eğim üzerine, kuzey tarafı ise bir dizi tonozlu kemerin üzerine inşa edilmiştir. Kemerler moloz taşlarla inşa edilmişlerdir ve 5 m. yüksekliğindedir.

5.1.4. Nekropoller

Antik kentin nekropol alanı olarak Barnes ve Whittow, Hafsa Hatun Türbesi etrafında bulunan alanı vermektedirler (1998, s. 17).

5.1.5. Köprü

Antiokheia kenti, Ephesos-Tralleis-Nysa güzergâhını izleyen yol üzerindedir. Bu yol; Menderes Nehri'ni şehrin yakınlarında bir köprüyle aşmaktaydı (Str., XIII. 4. 15; XIV, 2, 29). M.S. 3.yüzyıldan olan bir sikke üzerinde bu köprünün bir tasviri bulunmaktadır (Lev. 4). Bu sikke üzerinde; altı kemerli ve üzerinde iki heykel bulunan bir köprü temsil edilmiştir ki, gerçek planı da buna yakın olmalıydı (HN, 1911, fig. 303). Bu köprünün, günümüzdeki Ahmetli Köprüsü'nün temelini oluşturan Roma Köprüsü olabilme ihtimalini, söz konusu köprünün Tripolis'e daha yakın olması ortadan kaldırmaktadır. Bununla beraber; daha geç dönemlerde burada kurulmuş olan Demirtaş Köprüsü'nün temellerinin sikke üzerinde tasviri verilmiş olan köprü olma ihtimali vardır (Köprünün yeri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Dinç, 2011)

5.1.6. Hafsa Hatun Türbesi

Şehirde Türk egemenliğinden olan görünürdeki tek yapı; şehrin güney doğudaki en uç noktasında yer alan Aydınoğlu Umur Bey'in kızı olan Hafsa Hatuna ait türbedir (Barnes ve Whittow, 1998, s. 17). Ancak bölgede hiç Türk seramiği

bulunmamıştır (Barnes veWhittow, 1998, s. 17). Hafsa Hatun Türbesi'nde pervaz olarak kullanılan mermer üzerinde yer alan paramyhetik dekrette¹²ise, bölgede yer alan şehirlerin isimleri bulunmaktadır (Buresch, 1894, s. 424-460; Smith ve Ratte', 1996, s. 24)¹³.

5.2.Sikke Darpları

Şehrin farklı dönemlere ait yüzey buluntusu olarak ele geçmiş sikkeleri mevcuttur. Imhoof-Blumer; üzerinde şehrin tanrıçasının taçlı başının yer aldığı ve üzerinde Ναρβις yazısının olduğu, erken M.Ö. II. yüzyıldan bir bronz parayı yayınlamıştır (KM, s. 109, n.9; Laumonier, 1958, s. 474; Cohen, 1995, s. 253). Buradaki lejant, olasılıkla şehrin idarecisinin adıdır (Imhoof-Blumer, *KM*, s. 109). Bu tipe bir başka örnek Babelon tarafından yayınlanmıştır (Babelon, 1898, 2158).

Aydın'da bulunan bir Philippi ve Aleksandros tetradrahmisi de Alabanda'da veya Antiokheia'da basılmışlardır (B.M.C. Caria cviii.).

Kentin M. Ö. 168'den önce sikke bastığı düşünülmemektedir. (B.M.C. Caria; cvii) M.Ö. 168 yılında Roma Senatosu'ndan özgürlüğünü aldığıında, Antiokheia'da tetradrahmi basmaya başlamıştır (HN, 1911, s. 608).

Şehrin bütün otonom sikkeleri üzerinde *Maiandros* figürü mevcuttur (HN,1911, 608, fig. 303).

Kommodus Dönemi'nde (180-192); Aphrodisias ve Laodikeia ad Lykum'la; Severus Alexander Dönemi'nde (222-235) Aphrodisias'la *homonía* sikkeleri mevcuttur. Bunlara Julia Mamaea (222-235) ve Maximus Caesar (236-238) dönemleri de eklenebilir (Franke ve Nolle', 1997, s. 7-8, lev. 4-5).

6. Kentin Antik Dünyadaki Yeri ve Önemi

Şehrin kurulduğu alanın coğrafi konumu ve özellikleri şehrin gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır.

Antik dönemde şehrin etrafındaki bitki örtüsü günümüzdekinden çok farklı olmamalıdır. Yukarı Tavas Platosu'nun ve Morsynos Vadisi'nin güney bölgelerindeki yamaçlarda ve Messogis (Aydın) Dağları'nın en yüksek bölümlerinde hala hâkim olan karışık ve Akdeniz Orman Bitki Örtüsü¹⁴ olmasına karşın, Kentin etrafındaki toprak yapısı; vadinin hemen hemen bütününe hakim olan ve Morsynus Nehri'nin getirdiği tortullarla oluşmuş allüvyonal topraktır. Bu toprak yapısı içerdiği bol organik maddesiyle tarım için idealdir. Antiokheia kentinin bu bitki, toprak ve iklim özelliklerine bağlı olarak

¹²Ölümden sonra onurlandırma yazıtları

¹³Türbe'nin son derece kötü yapılmış olan restorasyonundan sonra bu yazıt yerinden çıkarılmıştır.

¹⁴Kent ve çevresindeki dağlık alanda görülen günümüzde görülen bitki örtüsü daha çok son dönemde ortaya çıkmıştır. Vadinin güney bölümünde görülen karışık orman tipi ve kurak yaprak dökendeciduous bitki örtüsünün aksine; çam ve selvi ağaçlarının sıkça görüldüğü Akdeniz tipi bitki örtüsü şehir ve çevresine hakimdir. Bu bitki örtüsünde bulunan bitki tipi; çam, köknar, meşe, sedir, ardıç ve akçaağaçtır. Bu bitki örtüsünün hakim olduğu bölgelerde yağış oranı daha fazla olduğu gibi, yazın sıcaklık daha azdır (Marchese, 1976, 50.).

antik dönemdeki ekonomik gelişiminde tarım ürünleri ihracatı önemli bir rol oynamış olmalıdır. En büyük önemli ihraç ürünlerinden biri kuru incirdir. Strabon'a göre kent, antik dünyada kendi adıyla anılan "kuru incir" den bol miktarda üretmektedir. Ayrıca antik kaynaklara girmiş bir diğer tarım ürünüyse yeşil salatalıktır¹⁵.

Antiokheia Antik Dönem'den itibaren çok önemli bir kavşak rolü görmüştür. Dinç'in de naklettiği üzere (2011, s. 114) bazı araştırmacıların "Ticaret Yolu" bazı araştırmacıların ise "Güney Yolu" dedikleri, Miletus ve Ephesus limanlarına gelen malların Anadolu'nun içlerine ulaştırılmasına olanak veren yol üzerinde çok önemli bir geçit olan köprüyü topraklarında barındırmaktadır. Kent, coğrafi konumu itibariyle hem Ephesos ile Laodikeia Katakekoumen (bu yol için bkz: Dinç, 2011.) arasında uzanan bu ana yolu ve hem de geçiş noktası olan köprüyü kontrol edebilmekte hem de aynı zamanda Morsynos (Dandalaz) Vadisi'nden geçen Aphrodisias-Gordioiteikos-Antiokheia tali yolu üzerinde yer alması sebebiyle Aphrodisias üzerinden Tabae (Tavas) Ovası'na çıkışları denetleyebilmektedir.

Sonuç

Yüzeyde görülen kalıntılarda anıtsal yapılardan sadece Stadion görülmektedir. Ancak Stadion gibi inşa edilmesi çok zahmetli ve pahalı olan bir kamu yapısına sahip olan kentin tiyatro, tapınak, agora ve bazilika gibi büyük kamusal yapılara sahip olmama ihtimali mevcut değildir. Nitekim Barnes ve Whittow Antik Kentin Akropol kısmında gördükleri büyük mermer blokları Hellenistik Dönem'e veya bu alanda Roma Dönemi'nde bir tapınağın varlığına bağladıklarından yukarıda bahsedilmişti (1998, s. 17). Aynı şekilde belirli bir önemi olan Bizans Dönemi sur yapılarına sahip olması, yine çalışmamızda da belirttiğimiz gibi, bir dönem için Bizans Eyalet Merkezi olması, kentin askeri ve sivil önemini yeteri kadar ortaya koymaktadır. Antiokheia'da yapılacak araştırma ve kazılar sonucunda Antik Dönemde önemli bir geçiş noktası olan ama çevresinde bulunan Aphrodisias, Laodikeia, Tripolis ve Nysa gibi güçlü ve zengin kentlerin gölgesinde kalmış olan kentin gerçek yapısı saptanabilecektir. Yine bu çalışmalar sayesinde Geç Roma ve Bizans Dönemi'nde Bizans-Türk sınır hattında yer alması sebebiyle yukarıda da belirtildiği gibi askeri bir karaktere bürünmüş Antiokheia'nın özellikle bir Batı Anadolu örneği olarak bu yanının ortaya çıkarılabileceği, toprak üstünde görülen kalıntıların yardımıyla da açık biçimde söylenebilir. Kentte yapılacak olan düzenli ve sistematik arkeolojik çalışmaların özellikle geç dönem Türk-Bizans ilişkilerinin tarihi hakkında çok önemli kanıtlar sunacağına inanılmaktadır.

¹⁵ Incir için bkz: (Str., XIII. 4. 15, Chandler, 1775, 269, Broughton, 1938, s. 612; Robert, 1937, s. 416 n. 7). Salatalık üretimi için; Thonemann, 2011, s. 9.'dan naklen Karystus'lu Diokles (Van Der Eijk 2000 Basımı) F201; Diokles'in bahsettiği salatalıkların Menderes Antiokheia'sına ait olduğu açıktır. Bölge bugün bile Türkiye'nin en çok salatalık üretilen bölgelerinden biridir.

Kaynakça

Kısaltmalar Listesi

Kısaltmalar Brill's New Pauly, Encyclopaedia of the Ancient World, Classical Tradition, 2006'dan alınmıştır.

Ptol., V 2, 15.Ptolemaeus, Geographia

Claudii Ptolemaei Geographia (lib.1-3). (Ed.) K. Müller. Paris 1883.

Claudii Ptolemaei Geographia (lib.4-8). (Ed.) C.F.A. Nobbe I-II. Leipzig 1845. Reprinted in Hildesheim 1966.

Liv., XXXVIII 13, 4.....Livius, Ab urbe condita

Titus Livius (1961) , Ab Urbe Condita, (Ed.). E. T. Page (The Loeb Classical Library), London: Cambridge et al: Harvard University Press.

Str., XII. 4. 15.....Strabon, kitaplar ve bölümleri

Strabo (1917-1932). Geography, I-VIII. (Çev. H. L. Jones)The Loeb Classical Library. London, New York.

Plin, HN.....Plinius maior, Naturalis historia

Pliny (1938-1971) Natural History. H. R. Rackham, W. H. S. Jones, D. E. Eichholz, Cambridge, Mass.-London.

Stp. Byz.....Stephanus Byzantius veya Byzantinus, Ethnika

Stephanus Byzantius(1849), Stephani Byzantii Ethnicorum quae supersunt (Ed.) Augustus Meineke. Berlin:Berolini :G. Reimeri

Stephanus Byzantinos, Ethnikon Geographical Lexicon on Ancient Cities Peoples Tribes Toponyms. (Ed.) August Meineke. ARE Publications.

Nicetas Chon.Nicetas Choniates.

Khoniates, Niketas, Historia. Çev. Fikret Işıltan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1995.

A.J.A. *American Journal of Archaeology*

B.M.C. Caria: British Museum Catalogue.

HN: Head, B. V. (1911). *Historia Numorum*. Oxford.

JHS: *The Journal of Hellenic Studies*,

SNG: *Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland, Sammlung v. Aulock*. 19 vols. Berlin. 1957-1981.

- Imhoof-Blumer, KM.: Imhoof-Blümer, F. (1901-1902). *Kleinasiatische Münzen*. Band 1. Wien: Holder.
- Anderson, J. G. C. (1897). A summer in Phrygia: I. *JHS*,17, 396-424.
- Ayönü, Y. (2015). İslam ve Bizans Kaynaklarına Göre Antiokheia Savaşı. *Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 1-12.
- Babelon, E. (1898), *Inventaire de la Collection Waddington*. E. Babelon (Ed.) Revue Numismatique. Paris.
- Barnes, H. ve Whittow, M. (1998). Medieval Castles: Antioch on the Maeander. *Anatolian Archaeology*, 4, 17-18.
- Bean, G.E. (1976). *Turkey Beyond the Maeander: An Archaeological Guide*, London: Benn
- Broughton, T. R. S. (1938). Roman Asia Minor. T.Frank (Ed.). *An Economic Survey of Ancient Rome*, vol. 4, (s. 638). Baltimore.
- Buresch, K. (1894). Die griechischen Trostbeschlüsse. *Rheinisches Museum für Philologie (Neue Folge)*, 49, 424-460.
- Cahen, C. (2000). *Osmanlılardan Önce Anadolu*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Chandler, R. (1775). *Travels in Asia Minor: or an account of a tour made at the expense of the Society of Dilettanti*. Oxford.
- Cohen, G.M. (1978). *The Seleucid Colonies*. Weisbaden 1978.
- (1995). *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and the Asia Minor*, Berkeley: University of California Press
- Dinç, R. (2011). Antiokheia ad Maeandrum Yakınlarındaki Roma Köprüsü. Aliye Özkan-Şevket Dönmez (Ed.). *Karadeniz'den Fırat'a Bilgi Üretimleri/Önder Bilgi'ye Armağan* (ss.111-128). Ankara: Bilgin Kültür Sanat.
- Eren, M. (1971), Theodor I. Laskaris 1204-22. ve I. Gıyaseddin Keyhüsrev. *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 3, 593-598.
- Fellows, C. (1841). *Discoveries in Lycia*. London.
- Franke, P.R. ve M.K. Nollé, M. K. (1997). *Die Homonoia-Münzen Kleinasiens und der thrakischen Randgebiete*. Saarbrücken.
- Habicht, Chr. (1957). Samische Volksbeschlüsse der Hellenistischen Zeit, *Athenische Mitteilungen*, 72, 152-274.
- Hamilton, W. J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia, With some Account of their Antiquities and Geology* (2 vols.). London.
- Laumonier, A. (1958). *Lescultes indigènes en Carie*. Paris: E. de Boccard.
- Leake, W. M. (1824). *A Journal of a Tour in Asia Minor, with comparative remarks on the ancient and modern geography of that country*. London.

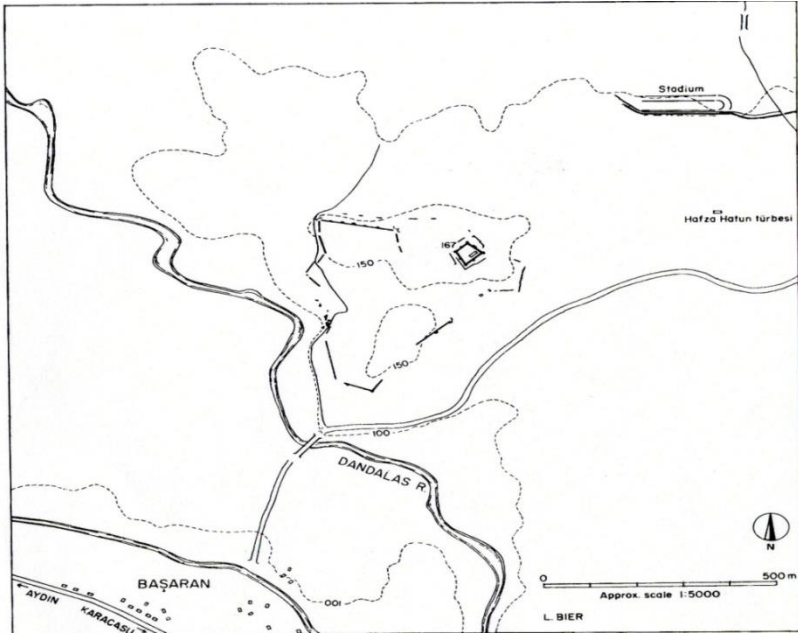
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century after Christ*. Vols. I, II, Princeton: Princeton University Press.
- Marchese, R. T. (1976). *A History of Urban Organization in Lower Maeander River Valley: Regional Settlement Patterns to the Second Century*. New York.
- Mastrocinque, A. (1979). *La Caria e la Ionia Meridionale in Epoca Ellenistica (323-188 a. C.)*. Roma: L'Erma di Bretschneider.
- Paton, W. R. (1900). Sites in E.Karia and S.Lydia. *The Journal of Hellenic Studies*.20,57-80.
- Ramsay, W. M. (1890). *The Historical Geography of Asia Minor*. London: John Murray.
- Robert, L. (1937). *Études anatoliennes*. Paris.
- Smith R. R. R. ve Ratté C. (1996). Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1994. *AJA*, 100, 5-33.
- Thonemann, P. (2011). *The Maeander Valley. A Historical Geography from Antiquity to Byzantium*. New York: Cambridge University Press.
- Umar, B. (1999). *Karia: Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi*. İstanbul: İnkilab Yayınları.
- Waquet, H. (ed.) (1949) *Eudes de Deuil: la croisade de Louis VII, roi de France. Documents relatifs a l'histoire des croisades*: Paris

Levhalar

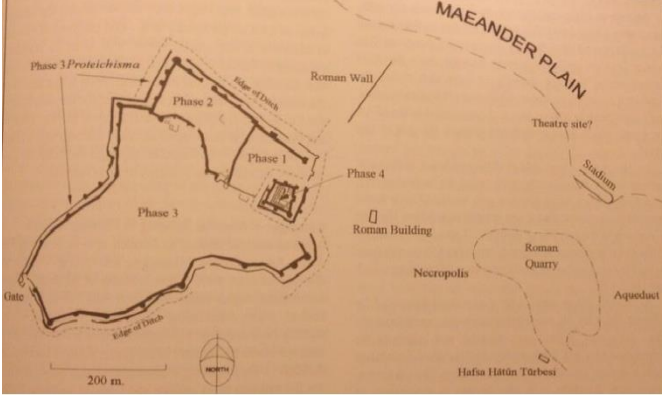
- Lev. 1. Antiokheia ve Çevresi (GoogleMap'dan üretilmiştir).
- Lev. 2. Antiokheia Şehir planı (Smith ve Ratté, 1996, s.21).
- Lev. 3. Antiokheia. Bizans Dönemi Sur Yapıları (Barnes ve Whittow, 1998, s. 17).
- Lev. 4. Antiokheia Sikkeleri

Lev. 1. Antiokheia ad Maeandrum(Googleearth)

Lev. 2. Şehir planı (Smith ve Ratté, 1996, s.21)

Lev. 3. Antiokheia. Bizans Dönemi Sur Yapıları (Barnes ve Whittow, 1998, s. 17).

(Valerianus Dönemi İ.S. 253-260)

(Gallienus Dönemi İ.S. 253-268)

Lev. 4. Üzerinde Köprü'nün stilize edildiği Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri.

Araştırma-İnceleme

STRUCTURALIST PARADIGM AND MUSIC

Gönenç HONGUR¹

Abstract: Structuralist thought has had an immense influence on scholars from various disciplines including music studies since the early years of the twentieth century. The influence of Saussure's revolutionary ideas incorporating synchronic approaches into the study of language was extremely powerful. Anthropological studies share almost the same background with linguistics in terms of focusing on more scientific basis. Developments beginning from the early nineteenth century mark anthropology's attempts to distinguish itself as a scientific field. Music, in a similar fashion, had always been close to language since both considered a communication system and had endeavoured to differentiate its studies from those of other sciences for a long time, seemed more than ready for its own revolution. Ethnomusicology, the study of social and cultural aspects of music, has also had a strong relationships with anthropology on which structuralism has made its strongest impact. This article traces structuralist principles and theories shaped by linguistics and anthropology that their methodologies and approaches have provided a great support for the underpinning of musical structuralism, employed particularly in music analysis, musicology, and ethnomusicology. Regardless of criticisms structuralist approaches receive, any musical work and its analysis either its cultural or musical context would be considered incomplete without the consideration structural methods.

Keywords: Structuralism, Music Analysis, Musicology, Ethnomusicology.

YAPISALCI PARADİGMA VE MÜZİK

Öz: Yapısalcı düşünce yirminci yüzyılın başlarından beri müzik incelemeleri dahil farklı disiplinlerden bir çok bilim insanı üzerinde geniş etki yapmaktadır. Saussure'nin senkronik yaklaşımları dil incelemelerine dahil eden devrim niteliğindeki fikirleri daha bilimsel bir temele odaklanma açısından dilbilimle neredeyse aynı zemini paylaşan antropolojinin ve dil gibi bir iletişim sistemi olarak kabul edilen müziğin benzer şekilde uzun zamandır kendi incelemelerini diğer bilimsel incelemelerden farklılaştıracak bilimsel devrime

¹Yrd. Doç. Dr., Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Geleneksel Türk Müziği Bölümü. gonenchongur@yyu.edu.tr

hazırlanmalarını kolaylaştırmada son derece etkili oldu. Yine müziğin sosyal ve kültürel yönlerini inceleyen ve müzik antropolojisi ya da müzik etnografyası olarak etnomüzikoloji aynı zamanda yapısalcılığın üzerinde güçlü etki yaptığı antropolojiyle güçlü ilişkilere sahiptir. Özellikle etnomüzikolog John Blacking tarafından bütünsel bir metot olarak geliştirilen “Kültürel Analiz” yaklaşımı müziği kültür, besteci veya janrfarklarını ortadan kaldıracak şekilde açıklamaya çalışmaktadır. Ayrıca etnomüzikolog Steven Feld’in “Etnomüzikolojide Dilbilim Modelleri” yöntemi çok sayıda geniş kapsamlı yapısalcı değerlendirme ve analiz teşebbüsüne kayda değer bir kaynak sağlamaktadır. Bu makale metodolojileri ve yaklaşımlarıyla özellikle müzik analizi, müzikoloji ve etnomüzikolojide kullanılan müzik yapısalcılığının zemininin kurulmasına önemli destek sağlayan yapısalcı prensip ve teorilerin dilbilim ve antropolojiyi biçimlendirme sürecininizi sürmekte ve eleştirilere rağmen yapısalcı yaklaşımların müzik pratikleriyle kurulan anlamlar dünyasını yorumlamadaki etkinliğini veherhangi bir müzik eserinin kültürel veya müzikal bağlamda analizinin yapısalcı metotlar olmaksızın eksik kalacağını tespitini yapmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yapısalcılık, Müzik Analizi, Müzikoloji, Etnomüzikoloji.

Introduction

Dating from the early years of the twentieth century, structuralist thought has had a wide appeal among many foremost philosophers, sociologists, psychoanalysts, literary critics, linguists, social theorists, anthropologists and it has developed into an intellectual movement and, as the English sociologist Michael Lane describes, “a method whose scope includes all human and social phenomena, no matter what their form, thus embracing not only the social sciences proper ... but also the humanities ... and the fine arts” (1970, p. 13). According to Lane, “music, too, in so far as any composition may be expressed in terms of operations and relations, shares this characteristic of possessing structure” (1970, p. 14). Naturally, the foregoing description of Michael Lane would not be sufficient for us to comprehend the structuralism per se. Instead they seem to be seeking to create an image of structural mechanism in our minds rather than reveal the intricacy of it. Therefore, before discussing in what manner structuralist theories have been adapted to the study of music, it is helpful to acquire an overview of what the origins of the term “structuralism” and exploitation of its tenets in other scientific fields are. Two of these scientific fields—Linguistics, Anthropology—are particular interests of this paper in that their methodologies and structuralist approaches have provided a great support for the underpinning of musical structuralism.

Neither a general review of the implementation of structuralist principles and theories nor a criticism of any portion of it is the primary objective of this paper. However, it is quite likely to employ both methods explicitly or implicitly in order to shed light on the inquiry into the conceptualizing the theories and ideas of structuralism in music theory and analysis, musicology and ethnomusicology.

1. Foundations of Structuralism

It will always remain as a lovely enigma whether the students, who took courses delivered by the Swiss linguist Ferdinand de Saussure at the University of Geneva between 1906 and 1911, foresaw their course notes would be the foundation of one of the most significant intellectual movements of the twentieth century. However, when Saussure's lectures, based on these notes, compiled and published posthumously as *Course in General Linguistics* by his colleagues in 1916, many intellectuals must have foreseen it would "mark a wider movement of thought in the humanities and social sciences, characterized by the application of scientific rigor to areas that were accustomed to less stringent methodology" (Williams, 2001, p. 22).

1. 1. Linguistics

Until the early years of the twentieth century, linguistic studies had largely been dominated by diachronic, or in other words, historical methods. Saussure, on the other hand, aimed at incorporating synchronic approaches into the study of language and providing linguistics with a more scientific basis. Synchronic study works on the principle that language is a systematic organization and relationships between its constituents are to be examined without being affected by its historical development. Conversely, diachronic study focuses on genealogical evolution of language. French musicologist and ethnomusicologist Jean-Jacques Nattiez offers the following illustration to elucidate the distinction between diachronic and synchronic approaches:

By *diachronic* is meant the study of the *evolution* of the language: how the Latin *pater* gives the French *père* (father) for instance. A synchronic study, on the other hand, considers the same word, *père*, in relation to other words of the same language at the same period (1973, p.55).

Saussure (2006) employs a chess metaphor to emphasize the study of language synchronically as well as diachronically:

Just as in chess it would be absurd to ask what a queen, a pawn, a bishop or a knight would be, if considered outside the game of chess, so there is no sense, if language is really what is being considered, in seeking what each element is in itself. It is nothing other than a piece whose value depends on its opposition to others within certain conventions...

... To understand the transformation of the various pieces with time, it is useful to analyse them in themselves (p. 44).

In the second place, the distinction between two Saussurean linguistics terms *langue* and *parole* is an important portion of structural linguistics theory. *Langue* suggests a whole system consisting of signs and sounds used for communication purposes. That is, *langue* is the crucial concept of which underlying structures to be examined synchronically. The way of examining these underlying structures, on the other hand, is made through *parole*, which indicates utterances of individual, or in other words, the use of language. Alastair Williams (2001) draws an analogy between the functions of *langue* and *parole*,

and theory and analysis. Apart from *langue* and *parole*, another division made by Saussure (2006) is the concept of *langage*. In his words:

Language (*langage*) is a phenomenon; it is the exercise of a human faculty. The language system (*langue*) is the interlocking set of forms that the language faculty assumes among a group of individuals at any particular time (p. 85).

Taken all together, what Saussure mainly intended to discuss was how linguistics was essentially a signifying system which is a component of a greater whole—semiotics. The postulation of the sign, composed of signifier and signified, as the fundamental unit of the language was one of the most path-breaking facets of structural linguistics. Signifier, a sound-image, is the way of indicating an entity as a sound or symbol. Put another way, it is the written and verbal condition of a concept or object. Signified, on the other hand, is the referent, the concept to which the signifier refers. Significantly, the connection between signifier and signified is completely arbitrary and they are not necessarily connected to each other in a logical manner. Nevertheless, every single signified is designated with a particular signifier and the meaning is entirely differentiated by a small difference in signifier. One's mind recognizes a sign and reaches its meaning not because it has a unique position in the system but because it is different from all other signifiers. This argument provided Saussure with the basis for envisioning language as a system of differences. Susana Onega herself says, referring to and quoting Saussure, that "language is a system of differences that generates meaning through its own internal mechanisms" (2006, p. 262).

The great influence of Saussure's *Course in General Linguistics* was felt among many European, American and Russian linguists throughout the second quarter of the twentieth century. The Moscow Linguistic Circle founded by Czech linguist Roman Jakobson produced new studies by employing structuralist approaches and formed the vital part of the Russian formalism. Leonard Bloomfield, main founder of the Linguistic Society of America, was the leading figure for the development of structural linguistics in the United States.

Copenhagen School of linguistics is another notable center in Europe whose principles were built upon Saussure's structuralist approaches. Two prominent linguists, Louis Hjelmslev and Hans-Jørgen Uldall, express his gratitude to Saussure as developing glossematics (*glossematik*), a new approach to study of language. These abovementioned schools epitomize the Saussure's main aim for systematic investigation of language and the study of linguistics on a scientific basis.

The most prominent center among these linguistic schools, however, was the Prague School, formerly Prague Linguistic Circle, of linguistics. The study of the sound system of a given language or languages, which later turned into a subfield of linguistics called "phonology", emerged from Prague School. Phonology broke traditional method of determining the sounds in a specific language and inquired into the operating system of sounds and the relationships

between them. Prague School scholars sought to analyze the smallest units of sounds that change the whole meaning, or in other words, phonemes. A phoneme is significant sound contrasts that make differences between words and create completely different meaning. Taken a familiar example, in English /b/ and /v/ make difference and create different meaning such as *ban* and *van*. However, these sounds do not make any difference in Spanish. Native speakers of Spanish generally vocalize /b/ sound for both /b/ and /v/.

Studies on phonemics of Roman Jakobson, being the key figure of the school, and Nikolai Trubetzkoy had a huge amount of influence on many other scholars from different fields to employ structuralist approaches based upon linguistic models. To sum up, phonemics was inspired from Saussure's structural theories and it encouraged further structuralist studies based on one of the principles of structuralism—meaning occurs through difference. As Jonathan Culler states, “structuralists have generally followed Jakobson and taken the binary opposition as a fundamental operation of the human mind basic to the production of meaning” (1975, p.15). Onega sums these contributions up in the following manner and takes the study to the next field hit by structuralism:

Jakobson's exposition, and modifications of Saussure's theory of *langue* as an oppositional system triggered Lévi-Strauss's decision to draw an analogy between kinship systems and language, both of which he subsumed under the category of 'communication' (2006, p. 262).

1. 2. Anthropology

Anthropological studies share almost the same background with linguistics in terms of focusing on more scientific basis. Developments beginning from the early nineteenth century mark anthropology's attempts to distinguish itself as a scientific field. First, evolutionary principles were employed and anthropologists believed that cultures were hierarchically structured and they eventually evolved to a particular form. Second, Franz Boas, Alfred Reginald Radcliffe-Brown and Bronislaw Malinowski and their functionalist approaches appeared as a reaction to evolutionary principles in the late nineteenth and early twentieth centuries.

Franz Boas, considered the principal figure of modern anthropology, was the first anthropologist to suspect the objectivity of Eurocentric fieldwork and observation. Boas, as a cultural relativist, criticized cultural evolution and observed each culture in terms of its inherent historical development and eschewed constructing generalizations applicable to all cultures. Radcliffe-Brown, who developed the theory of structural functionalism, was deeply influenced by Émile Durkheim and his idea of social solidarity—the motivation that makes individual work with others—and claimed that group activities such as rituals and customs, take an important role to keep individuals acting as groups and this is why function is strongly connected to social structure (Stone, 2008). Radcliffe-Brown rejected Malinowski's functionalism and asserted that

social practices could not be explained only by individual's biological needs but also by the needs of groups.

Claude Lévi-Strauss, the father of structuralism, is the main figure as the originator of the structuralist philosophy in anthropology. Lévi-Strauss not only applied theories of structuralist approaches of linguistics to anthropology and provided a new method to explain the human society and culture but also he had a profound influence on many scholars from various fields outside anthropology primarily philosophy and literary studies. He proved the practicability of Saussure's structural principles beyond linguistics.

As stated earlier, his acquaintance with Jakobson and his theories on structural linguistics played an important role for Lévi-Strauss informalizing his initial thoughts of Structural Anthropology. He first dug deeper into Saussure's premises on underlying structures of linguistic signs such as *langue-parole* and *signifier-signified* (concepts discussed earlier) of which he later took advantage in his search for the basic mental structures of the human mind. Prague linguists and Jakobson's phonemics studies inspired him to extend these principles to examination of non-linguistic material primarily culture and other social sciences. According to Lévi-Strauss and the structuralist paradigm in anthropology, human thought and mind, suggested by the synchronic principles, functions in the same way in all cultures no matter what the geographical or social conditions are. In addition, this universal operation system of human mind is based upon binary oppositions such as male-female, dark-light, hot-cold and so forth. Structuralism focuses not on the elements of human mind, but rather on how it functions and relationships between its comprising elements. Structural anthropologists insist that underlying meaning of human mind can be understood by exploring underneath structures of cultural behavior shaped up by rituals, myths, kinship, institutions and so forth. It has been suggested that, Lévi-Strauss's thought about form bears a resemblance to that of Aristotle insofar as it is nothing more than the shape of contents in a given state of a system and contents are not determined and developed by the form itself (Maranda, 1972). Karl's following words draw attention with its pertinence to this subject:

For the structuralists, then, the meaning of any particular unit is determined primarily by its relation to other units in a system and not by its intrinsic characteristics. Second is the tendency to use a binary model in analyzing the relations among phenomena in a system (Karl, 1997, p. 17).

One of the secrets of human mind, according to Lévi-Strauss, is hidden behind myths and deciphering the fundamental organization of myths is equivalent for revelation of human mind and its operation system. In addition to his search for decoding mythological organization, Lévi-Strauss focused on various cultural practices such as kinship, language, food preparation, games and others. The following statement of Kurzweil (1980) offers an idea about Lévi-Strauss's method of analysis of a given myth:

First, he had to break down each myth into short sentences and to catalog them; each of these short sentences (constituent units) could produce a functional meaning only when it was combined with other such units into “bundles of relations” that would account for the two-dimensional time referent, revertible and non revertible time, and would constitute the primary elements of myths. He then proceeded to unravel a myth as if it were an orchestra score, to read it in three-dimensional fashion, so that, for instance, a series of “constituent units” such as 1,2,4,7,8,2,3,4,6,8,1,4,5,7,8, might be analyzed according to the scheme:

1 2 4 7 8
 2 3 4 6 8
 1 4 5 7 8(p. 15)

Another point that deserves attention regarding Lévi-Strauss and his structural analysis of myth repertoires is particularly pertinent to the present context. Lévi-Strauss believed that music had a special relationship with myth and the madethorough comparisons between myth and music in *Le Cru et le Cuit* (The Raw and the Cooked). Furthermore, with the collaboration of French composer, conductor and theorist René Leibowitz, he provided a structural analysis of Ravel’s *Boléro* in the “Finale” of *L’homme nu* (The Naked Man).

Pandora Hopkins summarizes the observations of Lévi-Strauss’s myth and music comparison by suggesting that both music and myth are basically structural in terms of being untranslatable; second, the component parts of each are infinitely convertible and both of them comprise of a basic dichotomy which is theme and countertheme; and third, each can be inverted, rhythmically distorted, modally transformed, or presented in a new timbre (1977). Hopkins (1977) then goes on to discuss the comparison in the following manner:

Further, both music and myth are coded schemes (music, of sounds, and myth, of images) that are culturally determined (and vary from society to society) but have what he refers to as an "external level" (a physiological dimension, in the case of music, and historical facts or "supposed facts," in the case of myth) (p. 250).

Lévi-Strauss’s original words stress the importance of music as a cultural act in a passage in *The Naked Man* making a comparison between mythical and musical practice:

Mythology and music have in common the fact that they summon the listener to a concrete form of union, with the difference, however, that myth offers him a pattern coded in images instead of sounds. In both cases, however, it is the listener who puts one or several potential meanings into the pattern, with the result that the real unity of the myth or the musical work is achieved by two participants, in and through a kind of celebration (1981, p. 654).

2. Musical Discourses in Structural Context

The wave of structuralist ideas in linguistics, anthropology and literary theory spread through the major territories of music such as music theory and analysis, musicology and ethnomusicology in the twentieth century. Basic linguistic, anthropological, semiological and psychological theories and applications of

mainstream structuralist figures of these disciplines were subjected to close scrutiny by numerous musical structuralists particularly after the second half of the twentieth century. Before the discussion of the structuralist journey of music, it might be useful to review the main destination of this insight:

The kindred approaches of semiology and structuralism both tend to reduce all kinds of non-linguistic social communication to the state of natural language, semiology by treating all the ways in which human beings signal to each other (by the clothes they wear, the gestures they make, the food they eat and so on) as 'codes' containing 'messages' which can be encoded and decoded by those familiar with that code, structuralism by seeing all social phenomena as 'wholes' (or 'structures') whose elements are governed by well-defined laws (Bent and Pople 2007).

In this respect, the following question, which had already been in minds since the early years of 1950s, reiterated by Gilbert Chase in his paper in 1972. "Can the musicologist, using a method analogous to the method used in structural linguistics, achieve the same kind of progress in his own science as that which has taken place in linguistics?" (1972, p. 127). On the one hand Chase raised this question, but on the other hand he previously evinced in the same paper that he was not much concerned with the answer by suggesting an approach for structuralist musicology and showing his enthusiasm for structuralism with these words:

It seems to me that musicologists would do well to approach structuralism by the high-road of general theory, with special attention to linguistics, rather than to seek an immediate by-path to music (1972, p. 122).

The rest of the present paper will not intend to give an answer to Chase's question either. Rather it will simply attempt to give an idea about structuralist approaches in music and evolution of structuralist context in musical discourses.

2. 1. Musicology and Music Theory and Analysis

The transformation of linguistics into a scientific field at turn of the twentieth century began to influence musicology and musical theory and analysis in the 1930s and 1940s and culminated in the 1950s and 1960s with the increasing number of works in connection with structuralism and semantics. In this context, Nicolas Ruwet and Jean-Jacques Nattiez are the two remarkable scholars whose works provided very important contributions for the development of structuralist ideas in musical analysis.

Ruwet, the senior of Nattiez, is originally a linguist who had the opportunity of being taught by many significant figures affiliated with structuralist lines such as Lévi-Strauss, Jakobson and Noam Chomsky. Having study music privately, he has incorporated his well-built linguistic background into music analysis and provided invaluable works for the semiotics of music. As Nattiez suggests, "the articles that this author (Nicolas Ruwet) has written seem to us to point the most substantial direction for musical semiology to take in the future" (1973, p. 55). Ruwet acknowledges the teachings of Belgian composer and writer André

Souris and Pierre Froidebise for his musical training and for the development of his methods (Ruwet and Everist 1987). His most remarkable series of articles *Méthodes d'analyse en Musicologie* (Methods of Analysis in Musicology) and some of his musical analysis, mostly focused on monodies from the twelfth to fourteenth centuries, were published in *Langage, Musique, Poésie* (Language, Music, Poetics) in 1972.

Ruwet developed a new method of musical analysis that later called paradigmatic analysis. Similar to Lévi-Strauss's method of analysis of myths, Ruwet, according to his method of paradigmatic analysis, analyzed a piece of music by breaking the entire composition down into small parts based on the idea of repetition (See Figure 1). Then he cataloged these parts and analyzed relationships of these smaller parts both with each other and with the whole. Williams proposes that paradigmatic analysis technique "segments the diachronic process of the music into synchronic columns of equivalent events. It then searches for rules of identity and transformation between the isolated events" (Williams 2001: 26). Mark Everist comments on Ruwet's contribution:

There will be many objections to the viewpoint proposed in 'Methods'. Certainly the emphasis on modal categorization misses its target. But it is equally true that many of the suggestions explicitly offered by Ruwet (the investigation of parametric/non-parametric elements) and Vaccaro (the application of this approach to other repertoires), as well as those which have so far only been hinted at (comparative studies and the theoretical evaluation of empiricism and pragmatism in the context of this analytical method) have yet to be taken up (1987, p. 7).

Ruwet's segmentational analysis of the *Geisslerlied* inspired numerous scholars to inquire deeply into music and its analysis. Jean-Jacques Nattiez, the student of Nicolas Ruwet, is a remarkable figure who prolifically works for integrating the premises of semiotics into musical analysis. The following words demonstrate his strict adherence to music and linguistic models of structuralism:

. . . music is perhaps the non-linguistic field where linguistic models can most successfully be applied, which is surprising when one considers that music is one of the last fields towards which linguistics has reached out, after the structures of kinship, myth, fashion, the unconscious, and biological, literary and cinematic structure (Nattiez, 1973, p. 52).

Nattiez made great contributions to musical semiotics. He edited the fifth volume of periodical *Musique en jeu* published in 1971 of which the issue devoted to "Sémiologie de la Musique". The issue republished the relevant papers of Roman Jakobson "Musikwissenschaft und Linguistik" published in 1932, George P. Springer "Language and Music: Parallels and Divergencies" published in 1956, Bruno Nettl "Some Linguistic Approaches to Musical Analysis" published in 1958, William Bright "Language and Music: Areas for Cooperation" published in 1963 and Roland Harweg "Sprache und Musik" published 1967. Nattiez published his first book—of which the revised version was published under the title *Musicologie générale et sémiologie* in 1987—on the

foundations of musical semiology (*Fondements d'une sémiologie de la musique*) in 1975. In 1981, Nattiez began to co-edit the prestigious series *Musique/Passé/Présent* with Pierre Boulez. He published his other book *Tétralogies 'Wagner, Boulez, Chéreau,' essai sur l'infidélité*, in 1983, mainly focused on Wagner's music.

Nattiez shared Ruwet's thoughts and methods as far as making objective analyses and avoiding deductive reasoning concerned. Whittall states, quoting Nattiez (*Musicologie générale et sémiologie*), that "For Nattiez, a composition is not merely 'a whole composed of "structures"'. . . . Rather, the work is also constituted by the procedures that have engendered it (acts of composition), and the procedures to which it gives rise: acts of interpretation and perception'" (Nattiez 1987, as cited by Whittall, 2001). Nattiez contends that musical activity is divided into three components (tripartitional). Nattiez used the semantic term "poietic", which means the productive levels of symbolic forms, to describe the first phase—the process of composition. "Neutral", the second part the musical activity, is the materialized product of the creation process. The third, "esthetic", is the perceptive level, the reaction of the listener. Nattiez method of analysis focuses on the "neutral" level and excludes compositional intention or reception history from its territory (Williams, 2001).

"a symbolic form . . . is not some "intermediary" in a process of "communication" that transmits the meaning intended by the author to the audience; it is instead the result of a complex *process* of creation (the poietic process) that has to do with the form as well as the content of the work; it is also the point of departure for a complex process of reception (the esthetic process) that *reconstructs* a "message" (Nattiez, 1990, p. 17).

The tripartitional approach attempts to provide a scientific analysis of music. Like the Ruwet's paradigmatic analysis strategy, Nattiez's method endeavor to break the whole score into small units and to explore the structures and their relationships. The further process of the technique is summarized as follows:

Recurrent events are identified as belonging to a paradigm, to be tabulated on a vertical axis, while contiguous events appear horizontally, to form the axis of the syntagm. Internal relationships only are of concern. Each segmentational unit is a 'sign', held in relation to other 'signs', without regard to such things as effective connotation or cultural reference. (Cumming, 2007)

Having influenced by Ruwet's method, Nattiez attempted to broaden the scope of musical analysis beyond early music. Ruwet's *Geisslerlied* can be traced in his analysis of Debussy's *Syrinx*. It has been suggested that Nattiez analyzed on the basis of the shortest repeated time units instead of taking the longest repeated units first (Dunsby, 1983). Even though Williams (2001) criticizes the elimination of poietic and esthetic since "it suggests that music and analytical methodology can . . . be removed from the discourses in which they are embedded" (p. 26). Nattiez presents both his viewpoint about what structural analysis aims for and his justification for the neutral method:

The structural description of a musical text does not reveal a structure which was hidden in the text: it results from an abstract construction which is set up by the scholar but which, by virtue of its explicit and formalized character, other scholars can criticise and supersede. It is not therefore a matter of knowing whether the “revealed” structure corresponds to some conscious intention of the author: it is a model of the object which may be proved to be a misrepresentation. (1973, p. 64)

Apart from the emergence of preceding works developed by the influences of linguistic structuralism originated by Saussure, another chain of methodological assumptions that shares the parallel structural preoccupations with Saussure’s structuralism developed at turn of the twentieth century. In this regard, in order to discuss the further contributions to structuralist theory and analysis in music, it is necessary to refer briefly to the Austrian theorist Heinrich Schenker whose teachings and thoughts have remained influential throughout the second half of the twentieth century.

Schenker’s analysis technique departed from the purpose of understanding the creativity process of composers. Schenker inquired mainly into setting out the structure of eighteenth and nineteenth century’s tonal masterpieces of European music and their analysis of musical cognition. It is crucial to emphasize that the cognition, which is in question, is confined to those of expert composers, musicians and listeners. Schenkerian analysis is concerned neither about authorial intention nor about historical detail but instead it focuses on internal structure and deep-rooted properties of tonality (Williams, 2001).

Schenker was the first theorist to disregard the formal construction of the music (sonata, binary, rondo, canon, etc.). Rather he attempts to describe the structure by means of defining hierarchical relationships among contrapuntal, harmonic, and melodic elements by reducing the music to an arhythmic fundamental structure—*Ursatz*. Snarrenberg (2001) states that “To the extent that it is a theory of how mental prototypes shape musical perception, his theory is consistent in its approach with the most recent advances in the understanding of perception”.

Schenker’s analytical method developed in the course of time and the formation of the method can be traced within his three-volume treatise *Neue Musikalische Theorien und Phantasien* (New Musical Theories and Fantasies). The first *Harmonielehre* (Harmony) and the second volume *Kontrapunkt* (Counterpoint) were published respectively in 1906 and 1910. The third volume *Der Freie Satz* (Free Composition) was published posthumously in 1935.

Schenkerian analysis is basically comprised of three hierarchically organized structural levels. Foreground, the surface level, is the immanent musical composition, that is to say, the final version of a given piece after the Prolongational or middle ground level, the transformational stage—where the decorative elements are inserted—of background level, or in other words, the deep, long-range fundamental structure reduced to a two-voice structure which does not have a particular rhythm. Even though the method aims to distinguish

these three levels in a particular music and arrive at the *ursatz*, it acknowledges the relationship among three levels and does not ignore the foreground and middleground levels completely. As Whittall(2001) suggests, “it would be wrong to argue that the Schenkerian analytical process consists of progressively discarding all the various decorative, motivic, and other less vital structural elements until the music is reduced to its abstract, unrhythmic *Ursatz*”. To quote Whittall again for a general view:

It is Schenker’s concern with the organic integration generated from a deep structure which made him the supreme advocate of a classic style of composition, in which contrast and diversity are not merely subordinate to unifying forces but are generated by the spatial and temporal evolution of those forces (2001).

Felix Salzer, one of the disciples of Schenker, is an important musicologist and music theorist who made significant contributions to the dissemination of Schenkerian approaches particularly in the United States to which he immigrated in 1940. Furthermore, not only did he maintain and present Schenker’s ideas to the interest of numerous musicologists and theorist but also he provided Schenker’s analysis technique to be applied to a wider range in tonal music analysis from the Middle Ages to twentieth century.

Having largely influenced by Schenker, Salzer published his first book *Structural Hearing*, a pedagogical work, in 1952 with the purpose of helping musicians to acquire structural hearing ability and as well as providing a composition method and analysis. Salzer’s book, which includes Schenker’s ideas and his musical analysis technique, turned into an important source of Schenkerian analysis and retained this position for a long time since there was no English translation of Schenker’s writings (The English translation of Schenker’s *Der Freie Satz* was not published until 1979). Apart from widening the application of Schenkerian theories from fourteenth century to twentieth century, Salzer exhibited many original ideas for the development of these principles in *Structural Hearing*.

First, *Structural Hearing* suggests the concept of musical composition as a totality, a hierarchical organization instead of a series of events and the relationships between these events. One of the most important concepts developed by Salzer is the “prolongation”. Prolongation is the harmonic and contrapuntal details of a musical composition generated by linear elaboration of the background structure. This view enables an analytical method in which every single musical movement evaluated by its relationship to the whole structure rather than analyzing the series of events, or in other words, relationships between adjacent pitches and chords. Salzer(1952) himself states that “. . . any chord whatsoever, be it consonant or dissonant, diatonic or chromatic may appear within any given tonal framework. The sole deciding factor justifying its presence is whether its function within the framework is clearly defined as an integral part of the whole” (p. 227).

Salzer's second work *Counterpoint in Composition: The Study of Voice Leading*, co-authored with Carl Schachter, published in 1965. This work mainly intended to "emphasize the relationship of (Johann Joseph) Fux's principles of species counterpoint to tonal music of all styles, thus extending the concepts of part-writing evolved in Schenker's later writings" (Novack, 2001).

Allen Forte is another important music theorist and musicologist who has produced powerful works in structuralist path by expanding Schenker's theories. Forte published a number of books *Contemporary Tone-Structures* (1955), *The Compositional Matrix* (1961), *Tonal Harmony in Concept and Practice* (1962), *The Structure of Atonal Music* (1973), *The Harmonic Organization of the Rite of Spring* (1978) and *The Atonal Music of Anton Webern* (1997). In addition, he has enlarged his theories' range of application to the extent of atonal music analysis by incorporating computer technology into his analyses.

The Structure of Atonal Music, his most influential work, rises to the challenge for analyzing pre-serial atonal music. Attempting to apply Schenker's principles to post-tonal music analysis, Forte centered his work based upon mathematical set theory and discovered the "pitch-class set theory" that aims at establishing classified sets by reducing the close pitches—the concept of octave is neglected and all enharmonically equivalent pitches are considered equal—of whole notation to relative segmentations. This approach is defined in terms of its affinity with structuralism:

With its firm belief that surface phenomena are governed by underlying patterns, set theory is resolutely structuralist, and has been widely criticized for performing clinical autopsies on living organisms. Just as the structuralist analysis of myth turns away from narrative flow, so pitch-class analysis abandons the temporal unfolding of the music and looks for underlying similarities and differences (Williams, 2001, p. 26).

There are many other respectable scholars—most remarkably Maury Yeston, Stephen Gilbert, Berry Wallace, Edward Cone, Eugene Narmour, David Epstein and Fred Lerdahl—who have provided structuralist approach with invaluable inputs either by following Schenker or Saussure's principles. However, the present study begs off from examining them one by one in order to survey the structuralist traces in the field of ethnomusicology.

2.2. Ethnomusicology

Because of two reasons, it would have hardly been surprising that structuralist ideas had been given the opportunity of admittance in the field of ethnomusicology. First, the influence of Saussure's revolutionary ideas in linguistics was extremely powerful and music, which had always been close to language since both considered a communication system and had endeavored to differentiate its studies from those of other sciences for a long time, was more than ready for its own revolution. In addition, the redefinition of linguistics as a part of a larger science—semiology—has given rise to a closer relationship

between two fields and having a natural bond with music, ethnomusicology has been included in this relationship.

Namely, language and music are the two principal ways by which humans pattern sound for social communication. For this reason it has been argued that language and music are both open to analyses of a general semiotic character, and, hence, that they may benefit from uniformities in analytic approach (Feld, 1974, p. 198)

Second, ethnomusicology, the study of social and cultural aspects of music, has also had a strong relationships with anthropology on which structuralism has made its strongest impact. However, not only does multidisciplinary nature of ethnomusicology invite structuralism but also it entails employing structuralist principles more strictly. Anthony Seeger (2004) clarifies the importance of structuralist approaches in ethnomusicological studies with a caveat that it should not ever be divorced from discovery procedures of ethnomusicology:

Any ethnomusicological study of music should begin by examining music in relationship to other art forms, because nothing simply exists in itself. Everything is always partly defined by what it is not – by the other members of a set which usually are systematically related among themselves. Definition through interrelationship is a fundamental tenet of structuralism and semiotics, and yet it is often ignored in ethnomusicological studies (p. 25).

To conclude this discussion, ethnomusicologists are given a reminder by Chase not to ignore the origins of structuralism. He states that “While ethnomusicologists, in particular, will naturally be interested in whatever pertains to structuralism and the social sciences, the fact remains that the main link between structuralism and musicology has been established through linguistics” (Chase, 1972, p. 126).

Linguistics, semiotics (could be considered along with linguistics) and paradigmatic analysis models are three strands of the development of structuralism in ethnomusicology. Although several writings and applications began to appear in the late 1950s and early 1960s, the most prolific and thorough structuralist works became prevalent in the early 1970s. Steven Feld points out:

The current growth of the idea (Applying linguistic models to musical analysis), has, no doubt, been spurred by the use of structural linguistic models in anthropology and folklore (Levi-Strauss 1963), the development of transformational linguistics (Chomsky 1957, 1965), and the new popularity of semiotics (Morris 1938) (1974, p. 197).

One of the most significant ethnomusicologists who thoroughly employed the principles of both structural anthropology and linguistics is the British ethnomusicologist and anthropologist John Blacking. He developed his method of “Cultural Analysis” based upon the presupposition that no matter to what culture, composer or genre a music belongs, it could be described by a unitary method which aims at explaining both the musical and cultural background and structuralism could be the fundamental method for this system of analysis

(Chase, 1972). The insight of John Blacking creates a general idea about ethnomusicological interpretation of structuralism. In addition, Steven Feld's "Linguistic Models in Ethnomusicology", from which the current paper has quoted several times, provides a significant source for a wide-ranging evaluation and analysis of numerous structuralist attempts that had been made until 1974. Another work of Feld, published in 1982, "Sound and Sentiment: Birds, Weeping, Poetics, and Song in Kaluli Expression", bears many similarities to Lévi-Strauss's structural analysis of myth. Feld provides many helpful comparisons between the structures of myth and structures of music (Stone, 2008). As a young and multidisciplinary field, ethnomusicology is expected to employ new methodologies influenced or inspired by structuralist ideas.

Summary and Conclusion

This rapid survey has presented an overview of the foundations and development of one of the most debatable and elusive concepts of the twentieth century and its position within linguistics, anthropology and music by examining major contributions in each field and tracing its differentiation within the perception of each theorist and intellectual. Structuralist approaches in linguistics, anthropology has been particularly included for the purpose of supporting reader's outlook on musical discourse.

In conclusion, I should like to say that a number of areas have received the influences of structuralist thinking and it is a fortunate that music and its main branches have been one of these areas. Even though there have been a few negative criticisms, which have not been included in the context, as well as numerous approval and praise, any musical work and its analysis either its cultural or musical context would be considered incomplete without the consideration of structuralist approaches in the presence of myriads of profound studies.

References

- Bent, I. D. and Pople, A. (2001). "Analysis." *Grove Music Online*. <http://www.oxfordmusiconline.com>
- Blacking, J. (1971). Deep and Surface Structures in Venda Music. *Yearbook of the International Folk Music Council*, 3, 91-108.
- Chase, G. (1972). Editor's Outlook: Structuralism, Linguistics, and Musicology. *Anuario Interamericano de Investigacion Musical* 8: 121-131.
- Culler, J. D. (1975). *Structuralist Poetics: Structuralism, Linguistics and the Study of Literature*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Cumming, N. (2001). "Semiotics." *Grove Music Online*. <http://www.oxfordmusiconline.com>
- Dunsby, J. (1983). Music and Semiotics: The Nattiez Phase. *The Musical Quarterly*, 69 (1), 27-43.

- Feld, S. (1974). "Linguistic Models in Ethnomusicology." *Ethnomusicology* 18(2), 197-217.
- Gardner, H. (1973). *The Quest for Mind*. New York: Knopf.
- Hopkins, P. (1977). The Homology of Music and Myth: Views of Lévi-Strauss on Musical Structure. *Ethnomusicology* 21(2): 247-261.
- Karl, G. (1997). Structuralism and Musical Plot. *Music Theory Spectrum* 19 (1), 13-34. University of California Press on behalf of the Society for Music Theory.
- Kurzweil, E. (1980). *The Age of Structuralism: Lévi-Strauss to Foucault*. New York: Columbia University Press.
- Lane, M. (1970). *Structuralism: A reader*. London: Jonathan Cape.
- Lévi-Strauss, C. (1981). *The Naked Man, Introduction to a Science of Mythology: 4*. Translated by John and Doreen Wightman. New York: Harper and Row.
- (1963). *Structural Anthropology*. Translated from the French by Claire Jacobson and Brooke Grundfest Schoepf. New York, London: Basic Books, Inc.
- Maranda, P. (1972). Structuralism in Cultural Anthropology. *Annual Review of Anthropology* 1, 329-348.
- Nattiez, J-J. (1973). Linguistics: A New Approach for Musical Analysis?. *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music* 4 (1), 51-68.
- (1990). *Music and Discourse: Toward a Semiology of Music*. Translated by Carolyn Abbate. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Novack, S. (2001). "Salzer, Felix" Grove Music Online. <http://www.oxfordmusiconline.com>
- Onega, S. (2006). Structuralism and Narrative Poetics. Patricia Waugh (Ed.). *An Oxford Guide: Literary Theory and Criticism* (pp. 259-79). New York: Oxford University Press
- Ruwet N. and Everist M. (1987). "Methods of Analysis in Musicology." *Music Analysis* 6(1/2): 3-36.
- Salzer, F. (1952). *Structural Hearing: Tonal Coherence in Music*. 2 Vols. New York: Charles Boni.
- Saussure, F. de. (2006). *Writings in General Linguistics*. Trans. Carol Sanders, Matthew Pires, Peter Figueroa). London; New York: Oxford University Press.

- Seeger, A. (2004). *Why Suyá Sing: A Musical Anthropology of an Amazonian People*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Stone, R. M. (2008). *Theory for Ethnomusicology*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Snarrenberg, R. (2001). "Schenker, Heinrich" Grove Music Online. <http://www.oxfordmusiconline.com>
- Whittall, A. (2001). "Form." Grove Music Online. <http://www.oxfordmusiconline.com>
- Williams, A. (2001). *Constructing Musicology*. Aldershot: Ashgate.

Araştırma-İnceleme

**MEKÂNSAL PLANLAMADA
YER SİSTEMİ YAKLAŞIMI; HAKÇA/GERÇEKÇİ
PLANLAMA (H/GP)**

**Canan Zehra ÇAVUŞ¹
Telat KOÇ²**

Öz: Yeryüzünün bütün ortamları (katı, sıvı, gaz, canlı ve insan) ile bunların etkileşimlerini ifade edecek sistem kavramı, yer sistemi olarak tanımlanmaktadır. Doğal kaynakların tükenmesi ve çevre sorunlarının hızla artması; yaşamakta olduğumuz sistemde planlama çalışmalarının giderek önem kazanmasına neden olmaktadır. Planlama anlayışındaki gelişmeler günümüzde stratejik ve ekolojik (çevreyle ilgili/çevresel) planlama anlayışlarıyla temsil edilmektedir. Mekansal planlama çalışmalarında, doğal ve toplumsal faktörlerin daha fazla dikkate alınması gerektiği farklı disiplinler tarafından ele alınmaktadır. Fakat güncel planlama yaklaşımlarının sürdürülebilir kaynak kullanımı açısından ihtiyaca yanıt vermekten uzak oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada, Türkiye örneğinden hareketle, planlama yaklaşımlarındaki eksikler sorgulanarak ve yer sistemi bilgilerinden de yararlanılarak bir planlama yaklaşımı oluşturulmuştur. Türkiye’de kaynak kullanımını sürdürülebilirlik açısından sorgulandığında tam anlamıyla tıkanma görülmektedir. Bu bağlamda; insanlığın doğal ve sosyal bilimler konusundaki birikimleri, yaşadıklarından anladıkları, güncel çevre sorunlarından öğrendikleri sonucunda “Hakça/gerçekçi planlama (HG/P)” olarak tanımlanan bir yaklaşım geliştirilmiştir. Türkiye’de gündeme gelecek her türlü girişimde, öncelikle bu sahada yapılan planlamalar konusundaki tıkanmanın dikkate alınması gerekmektedir. Sonuç olarak çalışmada önerilen “Hakça/gerçekçi planlama” yaklaşımının yer sistemi bütünü ve ülke geneli dikkate alınarak uygulanması; tıkanmanın giderilmesindeki birincil adım olarak görülmektedir. Bu adımla; ülke kaynaklarının sürdürülebilir planlamasının gerçekleştirilebileceği ve doğal kaynak tahribatının önüne geçileceği düşünülmektedir.

¹ Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü. cekrem@comu.edu.tr

² Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü. tkoc@comu.edu.tr

Anahtar Sözcükler: Mekansal Planlama, Yer sistemi, Hakça/Gerçekçi Planlama (H/GP), Türkiye.

THE EARTH SYSTEM APPROACH IN PLANNING: JUDICIOUS/REALISTIC PLANNING (J/RP)

Abstract: So-called the Earth system refers to the system which comprises all (solids, fluids, gasses, organisms and human as well) components of geosphere and their interactions. The consumption of natural resources and subsequent emergence of environmental problems led to growth of human's interest to planning studies. Recently, developments in understanding of planning are represented by strategic and ecological planning approaches. In this contribution, we interrogate deficiencies in various planning practices and then we propose a morerational Earth system-based planning approach in the example of Turkey. It is thought that the present planning approaches are far from meeting the need for sustainable use of resources. A new "judicious/realistic planning approach" is proposed here considering the fact that human's knowledge on natural and social sciences is based upon what they learned from their environs and environmental problems that occur around them. When Turkey's natural resources is considered from the view point of sustainable use, it is possible to mention an obvious decrease in this sub-region. This exhaustion in the matter of planning should be taken into account in any future attempt that may be put on the agenda in Turkey. In this study, we anticipate that sustainable planning of resources of Turkey can be realized using our judicious/realistic planning approach on.

Keywords: Spatial Planning, The Earth System, Judicious/Realistic Planning, Turkey.

Giriş

Dünyanın durumunu belirlemek amacıyla hazırlanan ve "Ortak Geleceğimiz" başlığıyla yayınlanan raporda Brundtland'a göre (1991); "Çevre dediğimiz şey, insanların eylemlerinden, ihtiraslarından, ihtiyaçlarından apayrı küre olarak düşünülemez" denilmektedir. Bu durumda çevre dediğimiz olgu aynı zamanda; kalkınma çabalarının, doğal kaynakları yok ederek bir tıkanma noktasına gelmesidir. Brundtland (1991) söz konusu raporda aynı zamanda; kalkınmada başarının artan gelir ve yaşam süresiyle ölçülmemesi gerektiğini vurguladıktan sonra gelir paylaşımındaki adaletsizliğin artışına dikkat çekmektedir. Bir yanda kalkınma ve yaşam standartlarının yükselmesi yaşanırken diğer yanda yoksulluk ve gelirler arasındaki uçurumun artması Keating (1993) tarafından da vurgulanmaktadır. Bu ve benzeri değerlendirmeler; hem planlama anlayışında (Erinç, 1959; Tekeli, 1971; Özügül, 2006; Tekeli, 2009) hem de bilimsel yaklaşımlarda (Harvey, 1973; Harvey, 1996; Atalık, 2007; Özbek Sönmez 2012) yeni arayışları gündeme getirmektedir. Bu çalışmanın gerçekleştirilme nedenlerinden biri; planlama çabalarına rağmen Türkiye'de doğal ve sosyal kaynaklarda taşıma kapasitesinin aşıldığını ve çevre sorunlarının arttığını gösteren uygulamalardır. Uygulamadaki planlama anlayışlarındaki eksikler

insanlığın karşılaştığı temel sorunlara çözüm üretememektedir. Bu düşüncüyü destekleyen, yanlış veya eksik planlama sürecinden kaynaklanan problemlerle yüzleşen farklı mekânsal ölçekte birçok örnek mevcuttur. Örneğin; Ergene ve Meriç havzalarında su kalitesinin IV. sınıf (Çok kirlenmiş su) olması, bu akarsularda su kirliliğinin ileri boyutlarda olduğunu göstermektedir (Baykan, 2004). Türkiye’de ekonomik potansiyeli yüksek sahalardan biri olan Trakya örneğinde olduğu gibi; ülke genelinin yoğun ilgi, planlama çabaları ve gösterilen titizliğe rağmen doğal ve sosyal kaynaklarda taşıma kapasitesinin aşıldığı ve çevre sorunlarının arttığı bir gerçektir (Ural, 2003; Baykan, 2004). Türkiye’de şimdiye kadar uygulanan planlama yaklaşımlarının, kaynakların sürdürülebilir kullanımına katkı sağlamadığı hatta pek çok soruna da kaynaklık ettiği açıkça ortadadır. Bu durum planlamada mekânın doğal ve sosyal potansiyelin bilinmemesi veya bu potansiyelin dikkate alınmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca mekânın planlanması sürecinde o plandan etkilenen kişilere kaynak dağılımının dengeli yapılmaması üzerinde durulması gereken bir sorundur (Parnell ve Pieterse, 2010). Geliştirilen H/GP yaklaşımı planlama sürecinden sonra oluşacak değer artışlarının dengeli paylaşımı yanı sıra değer kayıplarından doğacak hak kaybının da giderilmesi konusunun ele alınmasını öne süren bir yaklaşımdır.

Planlama kavramını sorgulayarak yeni bir yaklaşım getirmeyi amaçlayan bu çalışmada, verilen örneklerle konunun anlaşılması kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, planlama çalışmalarının kavramsal olarak sorgulanması; kaynakları yer sisteminin bileşenleri olarak değerlendiren coğrafi düşünceden hareketle ele alınmıştır. Coğrafi düşünce olarak da Unwin (1992)’in “Eleştirel coğrafyanın görevi, eşitsizlikleri ortaya çıkarmak, olası sonuçları hakkında gücü elinde tutanları ikna etmek ve yeni toplumsal ve ekonomik örgütlenme biçimleri yaratılmasına fiilen katkıda bulunmaktır” (Özgüç ve Tümertekin, 2000) yaklaşımı bu noktada ön plana çıkmaktadır.

Türkiye ve dünyanın karşı karşıya kaldığı güncel sorunlar arasında ilk sırada yer alanlar arasında; çevre sorunları, savaşlar, açlık, yoksulluk, küresel ısınma, göç, enerji darboğazı, sosyal adalet vb. sıralanabilir. Sıralanan bu sorunların, dünyada 20. yy’ın ikinci yarısından itibaren artması nedeniyle toplanan yeryüzü zirvesi ve devamındaki toplantılarda yaşam yeniden sorgulanmış ve 21. yy için gerekli planlar yapılmıştır (Brundtland, 1991; Keating, 1993). Keating (1993) tarafından altı çizilen ve güncel durumda uygulanması için çaba gösterilen kavramlar; yönetim, hakçılık ve sürdürülebilirliktir. Planlama sistematığı içerisinde; bu kavramların özellikle üzerinde durulması, tartışılması ve uygulanması gerektiği düşünülmektedir. Türkiye’de ve dünyada, özellikle sürdürülebilirlik kavramı üzerinde durularak, yapılması gerekenler sorgulanmakta ve mantıksal çıkarımlara ulaşılmaktadır.

Katılım kavramı, 1970’lerden bugüne ulaşan ve planlamanın günümüzdeki kurgusunu belirleyen önemli bir unsur olmuştur. 1980’lerde kuramsal altyapısını güçlendiren katılımcı planlama anlayışı ise; sivil toplum merkezli,

aşağıdanyukarıya örgütlenmiş bir planlama düşünce biçimini savunmaktadır. Buna ek olarak günümüz kuramsal ve uygulama çalışmaları da katılımcı planlama kavramının gelişmesini sağlamıştır (TUPOB, 2007).

Her konuda olduğu gibi, planlama konusunda da, çıkarılan yasaların sayısından ve niteliğinden çok daha önemli olan insan ögesi ve davranışlarıdır (Keleş, 2002). Halk katılımını daha çok kent planları üzerinden değerlendiren Keleş (2002), planların yapılmasında ve uygulamasında kentliye önemli görevler düştüğünü; halka kendi planının yapılma aşamasında katılma şansı tanımayan yerlerde ise yerel demokrasinin kâğıt üzerinde kalacağını vurgulamıştır. Katılımcılık olgusu konusundaki bilinçlenme halk düzeyine inmediği sürece yapılan çalışmalar bir noktadan sonra sürekli eksik kalacaktır. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarına da büyük görevler düşmektedir.

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde yeniden yapılanma ve demokratikleşme sürecine büyük oranda halk katılımı dâhil edilmektedir. Bu süreçte özellikle Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)'nin yeni fırsat oluşturduğu bir gerçektir. Çek Cumhuriyeti'nde planlama açısından yeniden yapılanma çalışmalarını açıklayan Glass (1979) ve Richardson (1998), halk katılımının gerçekleştirilmediği planlama sürecinin tam bir demokratikleşmeyi de gerçekleştiremeyeceğini vurgulamaktadır. Çek Cumhuriyeti'nde belli oranda halk katılımlı planlama aslında 1970'lerden sonra başlamakla birlikte gerçek anlamda katılımcı planlama çalışmalarının 1990'lardan sonra gelişme gösterdiği söylenebilmektedir (Maier, 2001). Batı demokrasilerinde ise planlamada vatandaşların eşit veya daha baskın bir şekilde katılımlarının sağlanmasına yönelik tecrübeler çok daha eskiye dayanmaktadır.

Kangas ve arkadaşları (2005); doğal kaynak yönetimi kapsamındaki sosyo-ekolojik peyzaj planlama yaklaşımını ele alan çalışmalarında, bu yaklaşımın sosyokültürel ve ekolojik karar kriterlerini birleştiren bir yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşımın orman yönetim planlamasında faydalı olacağı görüşü Finlandiya örneği ile açıklanmıştır. Mendoza ve arkadaşları (2006) ise; doğal kaynakların yönetiminde, özellikle orman kaynaklarında, sosyal faktörleri de dikkate alan katılımcı planlama üzerinde durmuştur. Bu kaynakların yönetiminde sosyal faktörleri de dikkate alan çok kriterli karar verme süreçlerinden yararlanılabileceği görüşünden hareketle farklı uygulama örnekleri sunmuştur.

Kaynakların planlanmasında katılımcı yaklaşımın benimsenmesi planlamayı zorlaştıracak, maliyeti yükseltecek ve çalışma süresini uzatacak olsa da; kamu, çıkar-baskı gruplarında kendi yaşamlarını etkileyecek planlama kararlarının alınması ve uygulanması aşamasında farklı/çatışan değerlerin dikkate alınması gerekmektedir (Yılmaz, 2005). Katılımcı planlamanın gerek hükümetlerin mekansal ve doğal kaynak planlanma kararlarında gerekse ulusal ve uluslar arası bilimsel çalışmalarda dikkati çeker oranda yer aldığı gözlenmektedir. Schmoldt ve arkadaşları (1995); doğal kaynakları barındıran arazinin

yönetiminde biyofiziksel konuların yanı sıra sosyal konuların da dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır.

Gittikçe artan çevre sorunları, buna bağlı olarak kaynakların tükenmesi ve insanların yaşam şartlarının ortadan kalkması sorgulanması gereken bir süreçtir. Bu sorgulama dünya ölçeğindeki ilk resmi sonuçlarını 1972 “Stockholm” bildirgesi ile vermiştir (Emrealp, 2005).

Bu kapsamda 1972 ve sonrasında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından düzenlenen etkinliklerden önde gelen isimler şunlardır;

- 1972 Stockholm Konferansı,
- 1976 yılında Kanada’nın Vancouver kentinde yapılan BM Habitat I Konferansı,
- 1983 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunun oluşturulması,
- 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz”/“Brundtland Raporu” hazırlanması,
- 1992 “Yeryüzü/Rio Zirvesi” (BM arayışlarının ilk bölümü)
- 1992 Rio de Janeiro “Yeryüzü Zirvesi”ni izleyen yıllarda, aralarında
- 1993 Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı,
- 1994 Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı,
- 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı,
- 1995 Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansı,
- 1996 İstanbul Habitat II “Kent Zirvesi”,
- 2000 New York Liderler Zirvesi (BM Binyıl kalkınma hedefleri),
- 2002 Johannesburg “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi”ne

kadar uzanan Birleşmiş Milletler zirveleri; Gündem 21 (G21) tarafından ortaya koyulan “küresel ortaklık” ilkesinin tüm dünyada onaylanmasını sağlarken, “iyi yönetim” ilkesinin de uluslararası düzeyde dayanaklarını meydana getirmiştir (Emrealp, 2005).

Havza temelli planlama, doğal kaynakların korunmasına yönelik planlama anlayışının temel aşamasını oluşturmaktadır. Yapılan birçok araştırma kapsamında planlama çalışmalarında havzaların esas alınması gerektiği vurgulanmıştır (Atalık, 2002; Orhan ve diğerleri, 2002; Sılaydın, 2006; Sılaydın, 2007; Efe ve Aydın, 2009; Garipağaoğlu, 2012; Küçükali ve Atabay, 2013). Kaynakların planlanması konusu değerlendirildiği ve yer sisteminin belli bir kesiminin planlandığı düşünüldüğünde planlama çalışmalarının akarsu havzaları esas alınarak yapılması yaklaşımının yerinde olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak çalışmada; Türkiye’deki sürdürülebilir kalkınma çabalarına ve bunun için gerçekleştirilecek girişimcilik çalışmalarına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bununla birlikte çalışma kapsamında Türkiye’den örnekler verilmiş ve geliştirilen kalkınma modelinin dünyadaki herhangi bir alan için de uygulanabilir olması hedeflenmiştir. Çalışma sonunda ulaşılmak istenen nokta;

yer sistemi mantığından hareketle doğaya verilen zararı en az seviyeye indiren bir planlama modelinin nasıl gerçekleştirileceğidir.

2. Veri ve Yöntem

Türkiye’den örneklerle planlama modelini sorgulamayı hedefleyen bu çalışma daha çok kavramsal ilişkilerin tartışılması niteliğindedir. Bu nedendir ki; çalışmada coğrafi bir mekân esas alınarak analiz ve sentez yapılması değil coğrafi felsefeden hareketle evrensel gelişmeler de değerlendirilerek konunun tartışılması yolu tercih edilmiştir. Bu kapsamda yapılmaya çalışılanlar aşağıdaki başlıklar altında ifade edilebilir:

1. Her kavramın anlamının ve kullanılış şeklinin sorgulanması,
2. Yer sistemi kavramının tartışılması,
3. Yer sisteminin planlama açısından önemini açıklanması,
4. Planlama açısından önerilen yaklaşımın açıklanması.

3. Kalkınma ve Planlama Yaklaşımları

Planlama türleri, Coğrafya biliminin planlamadaki yeri ve önemi, Coğrafya biliminin bölge ve havza planlama çalışmalarına katkısı; Erinç (1959; 1963), Tümertekin (1960), Tümertekin (1984), Yavan (2007) ve Garipağaoğlu (2012) tarafından ayrıntılı olarak ortaya koyulmuştur. Planlama bir 20. yüzyıl terimi olmakla birlikte, “toplumsal artığın yeniden dağıtımında eşitsizlikleri azaltıcı ve dengesizlikleri giderici hedefler konması ve bu hedefler doğrultusunda toplumun ve toplumsal kaynakların seferber edilmesi süreci” olarak tanımlanabilir. Planlama özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında dünya ölçeğinde genişleyen ulusal kalkınma yöntemi olarak belirmiştir. Bu süreç ile birlikte kalkınma, girişim ve planlama kavramları sıklıkla kullanılan kavramlar haline gelmiştir (Ekiz ve Somel, 2005). Bu kavramlara ilişkin verilecek net açıklamalar sayesinde konuyu değerlendirme aşamalarında görüş birliği oluşturmak daha kolay olacaktır. Bu nedenle söz konusu kavramların sözlük anlamlarının verilmesi gereği hissedilmiştir.

Kalkınma (fîl): Durumu düzeltmek, aşamalı bir biçimde gelişmek ilerlemek (Parlatır ve diğerleri, 1998).

Girişim (is): Bir işe girişme, teşebbüs (Parlatır ve diğerleri, 1998).

Girişmek (-e) Bir işe, bir şeye başlamak için hazırlık yapmak, ele almak, teşebbüs etmek (Parlatır ve diğerleri, 1998).

Plan (is): Bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen (Parlatır ve diğerleri, 1998).

Planlamak (i): Yapılacak bir işi belli bir plana göre düzenlemek (Parlatır ve diğerleri, 1998).

Ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda küresel ölçekte yaşanan değişim ve dönüşüm süreci planlama anlayışında da yeni eğilimlerin ortaya çıkmasına

neden olmaktadır (Yılmaz, 2004). Birçok araştırmacıya göre meydana gelen bu değişmelerin temelinde küreselleşme bulunmaktadır. Küreselleşmenin mekânsal planlama üzerindeki dönüştürücü etkilerine kadar hâkim olan planlama yaklaşımı öncelikle fiziksel planlama yaklaşımı daha sonra ise kapsamlı akılcı planlama yaklaşımıdır. Klasik planlama yaklaşımı olarak olarak da adlandırılan fiziksel planlamada temel işlev mekânın fiziksel gelişmesini düzene sokmak ve arazi kullanımında yer seçim süreçlerine karar vermektir. Bu yaklaşımın ardından gelen kapsamlı akılcı planlama mekânı planlamayı, mekânın tüm boyutları ile (siyasi, idari, sosyal, ekonomik, kültürel vb) gelişmenin bir aracı olarak görmekte ve tam akılcılık verilmiş bir karar dizisi olarak ele almaktadır (Levent ve Levent, 2011). Her iki yaklaşımın da bütüncül bir ideale sahip olduğu görülmektedir.

Son 40 yıldır ise mekân ve planlama bağlamını etkileyen küresel düzen, bütüncül yaklaşımlar yerine kısa erimli ve parçalı bir planlama yaklaşımını desteklemektedir (Levent, 2010). Katılımcı-işbirlikçi özellikleri vurgulayan iletişimsel planlama teorisi, esnek planlama yaklaşımları olarak adlandırılabilir müzakereci-işbirlikçi, pratik-tepkisel, taahhütçü ve stratejik planlama gibi esnek planlama yaklaşımlarını içermektedir (Levent ve Levent, 2011). Gerek bütüncül gerekse parçalı planlama yaklaşımlarında eleştirilecek yönler bulunmaktadır. Bunlar:

- 1) Her iki planlama yaklaşımında da mekânsal planlamanın kentsel planlama ile eşdeğer tutulduğu görülmektedir. Kentlerin genişleyebilecekleri gerçeği göz önüne alınarak mekânın bir bütün olarak ele alınması doğru olacaktır. Fakat bu konuda H/GP yaklaşımının temel özelliklerinden biri olan havza ölçeğinde bir planlama anlayışı bu eksikliği giderecektir.
- 2) Günümüzde büyük oranda desteklenen parçalı, esnek planlama yaklaşımlarında sadece otorite ve uzmanların değil tüm ilgili grupların planlama ile ilgili karar verme süreçlerine katılımları temel alınmış gibi görünse de kamu yararı, hak, adalet gibi konuların ikinci plana itildiği gerçeği ile karşılaşmaktadır. Ayrıca bu yaklaşımlarda, planlamaya ilişkin kesinleşmiş kararlar son noktaya kadar geciktirilebilir ve değiştirilebilir bir anlayışa sahiptir.
- 3) Esnek planlama anlayışındaki problemlerli konulardan birisi de müzakere ve uzlaşma sürecinin tam anlamıyla işletilememesidir. Planlamaya katılım, yetki karmaşası ve buna bağlı olarak bütünselliğini kaybetmiş planlama süreci, Türkiye’de uygulanan esnek planlama yaklaşımlarının problemlerli ve aksayan kısımlarını oluşturmaktadır.

Özügül (2006) tarafından sanayi devrimi sonrasında planlama yaklaşımlarının değişimi; fiziksel, geniş kapsamlı rasyonel, stratejik ve en son olarak ekolojik planlama olarak tanımlanmıştır. Geniş kapsamlı rasyonel yaklaşıma bir eleştiri olarak doğan ekolojik planlama yaklaşımı kaynakların sürdürülebilir kullanımı kaygısıyla gündeme gelmiştir. Bununla birlikte ekolojik planlama yaklaşımının

ilke ve amaçları incelenecek olursa yönetim ve hakçalık kavramlarına değinilmediği dikkati çekmektedir (Atabay, 2002). İnsanlığın bilimsel gerçeklerden hareketle yer sistemi içinde etkinlikleriyle var olma çalışmalarında kaynakları planlama çabaları zorunlu olmakla birlikte “Ekolojik Planlama” anlayışı yetersiz kalmaktadır. Ekolojik planlama kapsamında; kaynaklara herkesin ulaşmasının sağlanması ile birlikte kaynak özelliklerini bozmadan, ihtiyaç sınırı kadar ve başkasının haklarını engellemeden yararlanma çabalarının hepsi birden “H/GP” olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda; insan ve etkinlikleri ile insanın sosyal özelliklerini yeterince dikkate almayan “Ekolojik Planlama” yaklaşımının geliştirilerek “H/GP” yaklaşıma dönüşmesinin planlama çalışmalarında uygulanması gereken yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

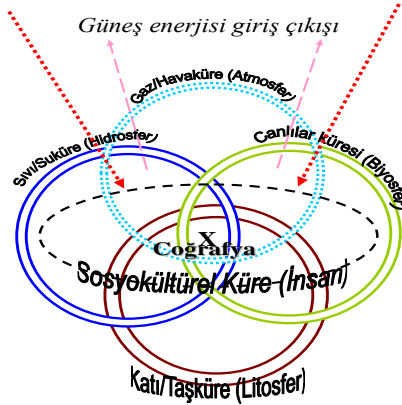
Bütün bunlara bağlı olarak mekânsal planlama açısından üzerinde durulması gereken konu ise; planlama teorisi ve pratiği arasındaki uyumsuzlukların nasıl giderilebileceği, evrensel bir planlama teorisi her ne kadar güç gibi görünse de ülke koşullarını da dikkate alan bu tür yaklaşımların geliştirilebileceği ve özellikle Türkiye’nin fiili durumuna uygun bir planlama teorisi geliştirme çabasına girilmesi gerçeğidir.

4. Hakça/Gerçekçi Planlama Önerisi

Planlanan bütün değişkenlerin hepsi dünya bütünü oluştururken bileşenlerdir. Koç (2008) tarafından dünya; bütün bileşenleri ve işleyişiyle birlikte yer sistemi olarak tanımlanmıştır. Yer sistemi ve bileşenleri coğrafya bilimi açısından değerlendirildiğinde dört değil beş küreden oluşmalıdır (Koçman, 1991; Koç,2006; Koç, 2008). Yer sistemi bütününde dünya küresini; olay, olgu ve süreçleriyle, ifade etmektedir. İnsan ve etkinlikleri canlı kürenin bir parçası olarak alındığında; dünyayı enerji giriş çıkışı olan fakat madde giriş çıkışı olmayan, yarı açık bir sistem olarak kabul etmek yerinde olur. Bununla birlikte nüfusu yedi milyarı geçen (URL 1), enerji kaynaklarının kontrolü ve kullanımı ile yer sistemini oluşturan diğer bütün küreler üzerinde belirleyici etkilere sahip insanı; ayrı bir küre olarak kabul etmek gerekmektedir. İnsanın dünya üzerindeki etkileri ve etkinlikleri dikkate alındığında bu küreyi“sosyal küre” olarak adlandırılıp, yer sisteminin bir parçası olarak değerlendirilmesinin gerekliliği açıkça görülmektedir. Bu gerekçelerden hareketle yer sistemi;

1. Katı/taşküre (litosfer),
2. Sıvı/suküre (hidrosfer),
3. Gaz/havaküre (atmosfer),
4. Canlı küre (biyosfer),
5. Sosyal küre (insan ve etkinlikleri)

olmak üzere beş küreden; en, boy, derinlik, enerji, zaman ve mekan boyutlarından oluşan (Şekil 1) birbütündür (Koç, 2008, s. 137).

Şekil 1. Dünya bütünü ve işleyişini tanımlayan Yer sistemi ve bileşenleri modeli (Koç, 2008, s. 138)

Yer sistemi ile yer sistemini oluşturan bileşenleri, Kocataş'tan (2006) yararlanıp geliştirerek (Tablo 1) aşağıdaki başlıklar ile de açıklanabilir:

1. Canlı Öğeler: Ekosistemde bulunan üretici, tüketici ve ayrıştırıcı organizmalar.

2. Cansız Öğeler: Cansız öğeler ekosistemin biyotop bölümünü oluştururlar ve kendi aralarında **fiziksel**, **kimyasal** öğeler olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Fiziksel Öğeler: Ekosistemde gerçekleşen süreçleri etkileyen havaküre, suküre ve taşküreye ait etmenlerdir. Fiziki öğeler sıcaklık, nemlilik, ışık gibi örnekler ile ifade edilebilmektedir.

Kimyasal Öğeler: Kimyasal öğeler organik ve inorganik olmak üzere ikiye ayrılır. İnorganik maddeler ise **makro** ve **mikro** besleyiciler olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Makro besleyiciler: Karbon (C), hidrojen (H), fosfor (P), azot (N), potasyum (K) ve kalsiyum (Ca) gibi elementlerdir.

Mikro besleyiciler: Yaşam için gerekli olan eser düzeydeki elementlerdir.

3. Sosyal Öğeler: İnsan varlığı ve etkinliklerini kapsar. Bu kapsam; nüfus, yerleşme, ekonomik, kültürel ve sanatsal etkinliklerin hepsini birden içine almaktadır (Koç, 2008, s. 138).

Tablo 1. Coğrafya biliminin konusu, ilkeleri, gelenekleri, amacı ve kullandığı teknoloji bilgilerinin derlenmiş şekli (Koç, 2008, s. 139)

	Bileşenleri/Öğeleri	Bileşen grupları	Döngüler	Ortamlar
Yer sistemi	1. Katı Taşküre (litosfer), 2. Gaz/Havaküre (atmosfer), 3. Sıvı/Süküre (hidrosfer), 4. Canlıküre (biyosfer), 5. Sosyokültürel küre (insan ve etkinlikleri)	1. Cansız 2. Canlı 3. Sosyal	1. Enerji Döngüsü Güneş enerjisi 2. Madde Döngüsü Su, karbon, azot, fosfor vb.	1. Doğal Ortam 2. Sosyal Ortam
İlkeler	Nedensellik	Sebeup-Sonuç	Dağılım (Alan/Zaman)	Karşılaştırma
Özellikler	Ölçek (Alan/Zaman)	Etkileşim		Süreç
Gelenekler	Mekan	Saha/Bölge	İnsan-Ortam Etkileşimi	Yerbilimi
Teknoloji	İlkel çizim ve hesaplamalardan		Coğrafi Bilgi Sistemleri	
Görev	Doğal Ortam	S E N T E Z		Sosyal Ortam
Amaç	Yönetsim	Hakçalık		Sürdürülebilirlik

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere; Koç (2008) tarafından yer sisteminin bileşenleri ve döngüleriyle kendine özgü işleyiş yasaları olduğu vurgusu yapılmıştır. Planlama çalışmalarında hangi konu hangi mekândan hareketle ele alınırsa alınsın yer sistemi içinde ve onun yasaları dikkate alınarak yapılma zorunluluğu vardır. Planlama çalışmalarının başarısızlığa uğramasında yer sisteminin belli bir kesiminin planlandığının unutulmasının etkisi bulunmaktadır.

Sistemin bileşen bölümleri ayrı ayrı değil, ancak geniş kapsamlı olarak bağlandıkları sistem içinde ve onunla beraber düşünülmelidir. Bunun yanı sıra, mekânsal planlamada fiziksel parametrelerin daha fazla dikkate alındığı fakat insan ve onun etkinliklerinden ortaya çıkan davranışsal yöne çok fazla önem verilmediği dikkati çekmektedir. Oysaki planlamanın en önemli görevlerinden birinin her seçeneğin sosyal maliyet ve sosyal yararlarını göz önüne almak olduğu düşüncesi unutulmamalıdır (Atalık, 1995).

Rio de Janeiro 1992 “Yeryüzü Zirvesinin” beş raporundan birini oluşturan Gündem 21(G21) dört kısım ve kırk bölümden oluşmaktadır (Keating, 1993; Emrealp 2005). Birleşmiş Milletler’in 1992 verilerine göre G21 tarafından hazırlanan rapora göre dünyada gelirin %20’lik nüfus gruplarına dağılışı: 1. %82,7, 2. %11,7, 3. %2,3, 4. %1,9 ve 5. %1,4’tür (Keating, 1993). Gerek “Ortak Geleceğimiz” adlı raporda gerekse G21’de dikkati çeker bir şekilde yoksulluk ve gelir dağılımı konuları üzerinde durulmaktadır. Dikkati çeken bir başka durum ise dünyadaki gelir dağılımı bozukluğunun artarak devam ettiğidir (Kozanoğlu ve ark., 2008).Çevre sorunları, yoksulluk ve eşitsizlik, G21 çalışmalarının yerel uygulamalarını ifade eden Yerel Gündem 21 (YG21)’in de temel kaygılarını oluşturmaktadır.

G21’in üç ana ilkesi: “**Yönetişim**” “**Sürdürülebilirlik**”“**Hakçalık**”tır.

Bu kavramların tanımları ve kapsamaları aşağıda kısaca özetlenmektedir(Koç, 2008, s.140):

Yönetişim: Bu kavram; “*Kişiler, gruplar ve kuruluşlar, özellikle kendi toplumlarını etkileyebilecek çevre ve kalkınma kararlarını bilmeli ve bunlara katılmalıdır*” (Keating, 1993) mantığıyla açıklanabilmektedir. Bu ilkenin yaşama geçirilebilmesi için bütün kişi (kadın, çocuk, gençlik, gönüllüler, vb.), grup (işçi ve işveren sendikaları, memur sendikaları, bilim adamları, teknokratlar, çiftçiler, yerel yönetimler, vb.) ve kuruluşların (merkezi ve yerel yönetim, üniversite, vb.) karar alma sürecini şekillendiren bilgilere aracısız ulaşma şartlarının oluşturulması gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik: Çok iddialı bir ilke olan sürdürülebilirlik; kaynakların (doğal ve sosyal) taşıma kapasiteleri aşılmadan yani bozmadan kullanımını ifade etmektedir. Herhangi bir alanda sürdürülebilir bir yaşamın örgütlenebilmesi için doğal (iklim, jeoloji, yer şekilleri, bitki, vb.) ve sosyal (nüfus, göçler, ekonomi, vb.) olmak üzere yersistemininher özelliğinin bütün ayrıntılarıyla bilinmesi gerekmektedir.

Hakçalık: Sürdürülebilirlik ve yönetim ilkelerinin gerçekleşmesiyle mümkündür. Hakçalık kavramıyla ilgili ulaşılan tanımlar şu şekildedir:

Hakça (zf) Doğrulukla (Parlatır ve diğerleri, 1998)Doğruluk (is) 1. Doğru olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük,2. (fel) düşüncenin gerçeğe uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması (Parlatır ve diğerleri,1998). Gerçek (s) 1. Bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkar edilmeyen, olgu durumunda olan hakiki, 2. Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici, 4. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan (Parlatır ve diğerleri, 1998).

Bu kavramlardan hareketle “Hakçalık”, bugünkü ve gelecek toplumun bütün kesimlerinin doğal ve sosyal kaynaklardan eşitçe yararlanabilmesini ifade etmektedir. İçinde bulunduğumuz on yılın genel karakteri ise sosyal kaygılarda (duyarlılıkta) bir geriye gidiş olduğu şeklindedir (Brundtland, 1991). Kritik yaşam sorunlarının pek çoğu eşit olmayan gelişmeye, yoksulluğa ve nüfus patlamasına ilişkindir (Brundtland, 1991). Hakçalık ilkesinin uygulanabilmesi için sürdürülebilirlik ve yönetim ilkeleri yaşama geçirildikten sonra, kaynakların hem şimdiki kuşaklar hem de gelecek kuşaklar arasında eşit dağılımının sağlanması bilgisine ihtiyaç bulunmaktadır.

H/GP kapsamı yer sistemi olarak Şekil 1’de ve kavram ilişkileriyle Tablo 1’de ifade edilmiştir. Sunulan araştırma içinde verilen Şekil 1 ve Tablo 1 H/GP yaklaşımını şekillerle ifade edilme çabasının ürünleridir. Bu bağlamda H/GP yaklaşımının temel özellikleri şu başlıklar halinde sıralanabilir:

1. Planlamada akarsu havzalarını, mümkün olmaması durumunda ise doğal döngüleri en iyi temsil edebilecek alanları en üst ölçek olarak belirlemek (ekonomik boyut),
2. Sürdürülebilirlik ilkelerine dikkat etmek (sürdürülebilirlik ilkesi),
3. Kararlardan etkilenecek olanlarla, isteklileri karar süreçlerine katmak (yönetişim ilkesi),
4. Bilimsel veri, yöntem ve analizleri temel almak (Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) temelli çalışmalar),
5. Kaynak kullanımında sürdürülebilirlik kadar, herkesin kaynak ve hizmetlere ulaşılabilmesi konusunda hakçalık/fırsat eşitliği oluşturmayı hedeflemek (hakçalık ilkesi).
6. Doğal kaynakların tükenebileceği gerçeğinin ve doğaya uyum sürecinin gözetilmesi (gerçekçilik ilkesi-ekolojik boyut).

Herhangi bir sahayla ilgili yapılacak planlamanın temelinde öncelikli olarak alan tanımlamasının yapılması gerekmektedir. H/GP çalışmalarında ilk olarak en küçük planlama ölçeği bazında akarsu havzalarının önerilmesi, özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Planlama çalışmalarında doğal döngüler genellikle göz ardı edilmektedir. Oysaki yaşamın devamı ve insan hayatı için en önemli döngülerden biri olarak kabul edilen su döngülerinin, planlama sistematğinde önemli bir yer tutması gerekmektedir. Bu bağlamda havzalar su döngüsü ve buna bağlı doğal kaynakların korunabilmesi için gereken doğal sınırları tanımlamaktadır. Şekil 1 ve Tablo 1 incelendiğinde yer sisteminde döngülerin (enerji ve madde) temelde su döngüsü tarafından

şekillendirildiği ve su döngülerini de belirleyen birincil etmeninakarsu havzaları olduğu düşünüldüğünde, planlama çalışmalarında neden **akarsu havzalarının** temel alınmasının önerildiği daha iyi anlaşılmaktadır.

Türkiye’de baraj havzalarının planlanma süreci en güncel sorunlardan bir tanesidir. Özellikle içme-kullanma suyunun elde edildiği baraj havzaları yasa ve yönetmeliklerle (9/8/1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu, 31/12/2004 tarih ve 25687 sayılı Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği) korunmakta ve planlanması öngörülmektedir. Bununla birlikte hiçbir planlama yaklaşımında içme-kullanma suyu havzalarından elde edilen su kaynaklarının, bu havzada yaşayan insanların sorunlarına çözüm sağlamaya yönelik olarak kullanılmadığı görülmektedir. Örneğin; Çanakkale kenti içme-kullanma suyunu Atikhisar Barajı’ndan elde etmektedir. Atikhisar Barajı’nın su toplama havzasının korunması için bu alanda yaşayan halkın sosyo-ekonomik etkinliklerine çeşitli kısıtlamalar getirilmektedir. Buna rağmen Atikhisar Barajı’ndan sağlanarak Çanakkale halkına satılan içme-kullanma suyundan elde edilen gelirlerden, Atikhisar Barajı su toplama havzasında yaşayan halkın sorunlarının çözümü için hiçbir pay ayrılmamaktadır. Yasal zorunluluklarla su toplama havzasını korumaya çalışan bu durum gerçek anlamda korumaya hizmet etmemektedir. Oysaki halkın korunan kaynaklardan elde edilen gelirden yararlanabilmesi durumunda, söz konusu kaynaklara karşı daha sahiplenici ve korumacı bir yaklaşım içerisine girmesi mümkün olacaktır.

H/GP çalışmalarının ikinci ilkesi olarak önerilen “**sürdürülebilirlik**” ilkesi ise hızla artan çevre sorunları ve tükenen kaynaklar düşünüldüğünde daha büyük bir anlam kazanmaktadır. Bu nedenle güncel durumda olduğu gibi gelecekte de yararlanılabilecek ve planlanabilecek kaynakların olması için sürdürülebilirlik ilkesine titizlikle uyulması gerekmektedir.

Keating (1993)’e göre; “Kişiler, gruplar ve kuruluşlar, özellikle kendi toplumlarını etkileyebilecek çevre ve kalkınma kararlarını bilmeli ve bunlara katılmalıdır” şeklindeki yönetim kavramını (Tablo 1) açıkça ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle herhangi bir karardan etkilenecek kişi ya da toplulukların hem kararın oluşma hem de uygulama sürecine katılmaları durumunda kararların ihtiyaçlara en fazla yanıt verecek şekilde oluşması ve uygulamaya geçme olasılığı artmaktadır. Bu nedendir ki H/GP çalışmalarında üçüncü temel özellik olarak “**katılımcılık**” vurgulanmaktadır.

Sürdürülebilirliğin dolayısı ile H/GP’nin en önemli ilkelerinden birini oluşturan “**yönetişim**” ilkesi de katılımcı planlamanın önemini vurgulamaktadır. Eğitim seviyesindeki ve iletişim imkânlarındaki iyileşme, toplumu oluşturan bireyleri ilgilendiren kararlarda söz sahibi olma eğilimini arttırmaktadır. Karar alma ve alınan kararların uygulanması aşamasında bireylerin aktif roller üstlenmesi, katılımcı yaklaşım konusunda önemli adımlar atılmasını sağlamaktadır (Yılmaz, 2005). Farklı toplum kesimlerinin görüşü olmaksızın planlama kararlarının alınması; hem bu kararların yerel gerçekliğe uygun olmaması sonucunu

getirmekte, hem de üretilen plan kararlarının hayata geçirilmesi sürecini zorlaştırmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009).

H/GP çalışmalarının dördüncü temel yaklaşımı olarak planlama çalışmalarının; **bilimsel veri, yöntem ve analiz temelli** olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, karar verme süreçlerinde mümkün olduğunca ölçülebilir verilerden hareketle karar vermeyi hedefleyen bir süreçtir. Ölçülebilen bilginin belli sınır değerlere göre tanımlanması ve yorumlanması planlama çalışmalarında daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlamaktadır.

Kalkınmada öncelikli sorunun yoksulluk, paylaşım ve çevre sorunları olduğu Brundtland (1991), Ketaing (1993) ve Kozanoğlu ve arkadaşları (2008) tarafından açık bir şekilde vurgulanmaktadır. Tekeli (2004) bir planıcı olarak Türkiye'deki planlama çalışmalarıyla ilgili olarak, kapitalist sistemdeki eşitsiz büyüme yasası ve modernitenin; eşitlik, hakçalık, vb. değerlerle büyüyen planlıları huzursuz ettiğini vurgulamaktadır. Bu durum kalkınmanın tanımında olan "durumu düzeltmek" kavramının; çevre sorunlarının ve yoksulluğun önlenmesi, bunun için de kaynakların paylaşımının hakça olması gerektiği anlamına gelmesine neden olmaktadır. Bu kapsamda; "Hakça" kavramının "Doğrulukla" (Parlatır ve ark., 1998) şeklinde tanımlandığını; "Doğruluk" kavramının "2. (fel) Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması" (Parlatır ve ark., 1998) anlamında kullanıldığını ve "Gerçek" kavramının da "4. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan" (Parlatır ve ark., 1998) şeklinde kullanıldığını belirtmek yerinde olur. Bu nedenle yer sistemi kaynaklarının kullanılması için gerçekleştirilecek planlama çalışmalarının; gerçekten "durumu düzeltmek" amacını edinmesi halinde, planlama sahasındaki kaynakların hakça kullanımını hedeflemesi gerektiği düşünülmektedir.

Bugüne kadar ortaya koyulan planlama yaklaşım ve uygulamalarında H/GP yaklaşımının temel aldığı doğal ortam bileşenlerinin eksik tanımlandığı gözlenmiştir. Ayrıca doğal kaynak yönetiminde mekânsal doğal gerçeklerden hareket edilmemesi, planlama süreci ve sonrasında planlamadan ekonomik olarak etkilenecek kişilerin tümünün dikkate alınmaması, planlama sürecinin büyük oranda kent planlama boyutuyla ele alınması günümüzde planlama teorisi ve pratiği açısından eleştirilebilecek yönleri oluşturmaktadır.

Bu aşamada bütüncül olarak ifade etmek gerekirse, H/GP çalışmalarının; akarsu havzalarını esas alarak, sürdürülebilirlik ilkelerinden hareketle, karardan etkilenecekleri kararları oluşturma ve uygulama süreçlerine katarak, bilimsel yöntem ile verileri kullanarak, kaynakların hakça paylaşımını hedefleyerek gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. H/GP çalışmalarının bu aşamaya kadar kullanılan stratejik, ekolojik, vb. planlama yaklaşımlarının birikimlerinden hareketle daha önce ifade edilen 6 özelliği de bünyesine katarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

H/GP yaklaşımı; büyük oranda doğal kaynakların bozulmadan kullanılmasını sağlayacak, planlamadan etkilenecek kişilerin ekonomik kayıp/kazanç dengesini

dikkate alması bakımından planın uygulanma şansını arttıracaktır (örneğin değer artış vergisi). Planlama sonucunda gerçekleşen değer artışına yönelik çalışmalara rastlanırken (Ökmen ve Yurtsever, 2010; Dye ve England, 2009) değer kaybı sonucunda oluşan hak kaybına değinilmemektedir. Fakat önerilen yaklaşım planlama sırasındaki değer artışları kadar değer kayıplarının da fırsat eşitliği ve hakçalık ilkelerine aykırı olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca şimdiye kadar yapılmış mekânsal planlamaların uygulama açısından kağıt üzerinde kalmış, plandan etkilenecek kişileri ve olası çevre sorunları boyutunu dikkate almamış olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Dünyanın karşı karşıya kaldığı temel sorunun kaynakların bozulması, tükenmesi ve paylaşılması olduğu bilinmektedir. Bu aşamaya kadar gündemde olan planlama yaklaşımlarından en son yaklaşım olarak büyük oranda kabul gören ekolojik planlama çalışmaları çevre sorunlarına yol açmayan ve sürdürülebilir planlamayı hedeflemektedir. Bununla birlikte kaynakların sürdürülebilirliği yanı sıra paylaşım şekli de temel belirleyici konudur. Ekolojik planlama yaklaşımının kaynakların paylaşımı konusuna yanıt vermediği düşüncesiyle yeni arayışlar içine girilmiştir. Planlama çalışmalarında kullanılması gereken yöntem arayışında kaynak taraması ve kavramsal tartışma çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

H/GP'nin kapsamı yer sistemi olarak Şekil 1'de ve kavram ilişkileri ise Çizelge 1'de ifade edilmiştir. H/GP yaklaşımının özellikleri şu başlıklar halinde sıralanabilir;

1. Akarsu havzaları temelinde, mümkün olmaması durumunda ise doğal döngüleri en iyi temsil edebilecek alanlardan hareket etmek,
2. Sürdürülebilirlik ilkelerine dikkat etmek,
3. Kararlardan etkilenecek olanlarla, isteklileri karar süreçlerine katmak,
4. Bilimsel veri, yöntem ve analizleri temel almak,
5. Kaynak kullanımında sürdürülebilirlik kadar, herkesin kaynak ve hizmetlere ulaşılabilmesi konusunda hakçalık/fırsat eşitliği oluşturmayı hedeflemek,
6. Doğal kaynakların tükenileceği gerçeğini ve doğaya uyum sürecinin gözetmektir.

Planlama çalışmalarında yöntem arayışları yıllardır devam eden bir konu olmakla birlikte, yapılan çeşitli çalışmalarda (Özügül, 2004; Ayhan, 2007; Zengin, 2007; Efe ve Aydın, 2009; Yeşil 2010) sadece doğal verilerin dikkate alınarak, sosyo-ekonomik verilerin kullanılmamış olmasının büyük bir eksikliği ifade ettiği belirtilmektedir. Bu çalışma kapsamında önerilen H/GP yaklaşımının planlama bakımından coğrafi düşünceye de uygun bir yaklaşım olduğu düşünülmekle birlikte bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda; hem kavramsal hem de uygulamadaki geçerliliğinin sorgulanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Fakat bu noktada; güncel kaynak planlaması sorunlarına

Hakça/Gerçekçi Planlama (H/GP) yaklaşımı ile çözüm bulunabileceği sonucuna varılmıştır.

Geçmişten günümüze planlama yaklaşımları ve uygulamaları incelenecek olursa ciddi problemlerin olduğu gerçeği ile karşılaşılır. Bunlar:

- Yersistemini oluşturan doğal bileşenlerin eksik tanımlandığı veya dikkate alınmadığı,
- Doğal kaynak yönetiminin mekânsal doğal gerçeklerden ve doğaya uyumlu bir süreci gözeterek hareket etmeye dikkat edilmediği,
- Planlama süreci sırasında ve sonrasında planlamadan etkilenecek kişilerin dikkate alınmadığı,
- Planlamayı her alanda düşünmek ve uygulamaya geçirmek yerine yalnızca kent planlama boyutuyla düşünülmediği,

şeklinde sıralanabilir.

H/GP yaklaşımı, mekânda gerçekleşen değer artışından eşit bir şekilde yararlanılmasını öngörürken yaşanan değer kayıplarının da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Her ne kadar bu durumla ilgili arayışlar devam etse de geliştirilen çözümler yetersiz kalmaktadır. Havza ölçeğinde yapılacak planlama çalışmaları ile birlikte bu hakçılık ilkesi planlamanın “Ekonomik Boyutu”nu oluşturmaktadır. Doğal kaynakların tükenebilir olduğu ve doğaya uyumlu bir planlama sürecini kapsayan gerçekçilik ilkesi ise “Ekolojik Boyutu”nu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra mekansal planlama sürecine büyük oranda kentsel planlama olarak bakılmaktadır. Oysaki planlama mekânın her alanını kapsayan bir süreç olmalıdır. H/GP yaklaşımı olaylara sistem ve süreç olarak yaklaşmaktadır. Çünkü gelişimin müdahale ile yok edilebileceği gibi devamlılığı da sağlanabilir.

Sonuç olarak ülkemizdeki bütün planlama çalışmaları kapsamında akarsu havzalarının en üst planlama ölçeği olarak kabul edilmesi ve bu doğrultuda yapılacak planlama çalışmalarının öncelik kazanması başlıca çözümleri gereken bir konudur. Bu kapsamda H/GP yaklaşımını da içine alan bir planlama sistemi ile sürdürülebilir kentleşme ve kalkınmanın gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Böylece, planlamanın temel hedefi olan bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi de mümkün olabilecektir. Bu noktada planlamada, mekânsal tanımlamanın ve sosyal ortamdaki değişmelerin kendi içerisindeki etkileşimlerini dikkate alan coğrafi bir bakış açısının geliştirilmesi de oldukça önemlidir.

Ülkemiz, Marmara Bölgesi başta olmak üzere yanlış arazi kullanımı, çevre sorunları ve buna bağlı olarak gelişen bozuk gelir dağılımıyla ilgili sorunların yaşandığı bir ülkedir. Türkiye’de çevre sorunlarıyla ilgili olarak yaşanan sorunların temelinde; planlama uygulamalarının kalkınmayı sağlamaması, aksine sorunları artırması bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de planlama çalışmalarının tekrar gözden geçirilmesi ve çok yönlü planlama çalışmalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca H/GP yaklaşımına ait temel özellikler

ve öneriler farklı disiplinlerce dikkate alınarak geliştirilmeli ve uygulama boyutuna nasıl taşınabileceği sorgulanmalıdır. Bu açıdan yaklaşım daha ileriki aşamalar için bir basamak niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

Atalık, G. (1995). *Kent Planlama Teknikleri*. (2. Baskı), İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

----- (2002). Bölge Biliminin Gelişimi Üstüne Yorumlar. *10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi Bildiri Kitabı*, XIII-XIX.

----- (2007). Bölge Biliminin Gelişimi ve Bölge Bilimi Milli Komitesi. *12. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi Bildiri Kitabı*, 1-6.

Ayhan, K. Ç. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekanlara Yönelik Bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. *Doktora Tezi* (Basılmamış), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.

Baykan, A. R. (Ed.) (2004). *Türkiye Çevre Atlası*. Çevre Envanterleri Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Brundtland, G. H. (1991). *Ortak Geleceğimiz*. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Ankara.

Dye, R.F., & England, W.E. (2009). *Land Value Taxation: Theory, Evidence and Practice*, Lincoln Institute of Land Policy, Cambridge, Massachusetts.

Ekiz, C., & Somel, A. (2005) Türkiye’de Planlama ve Planlama Anlayışının Değişimi. *A.Ü. SBF-GETA Tartışma Metinleri*, No.81.

Efe, M., & Aydın, S. B. (2009). İdari Sınırlara Dayalı Planlamanın Değiştirilebilirliği ve Havza Temelli İl Sınırları Önerisi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 18/(1-2):73-84.

Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*. IULA-EMME (Uclg-Mewa) Yayını, Birmat Matbaası, İstanbul.

Erinç, S. (1959). Bölge Planı Nasıl Yapılır?. İstanbul Üniversitesi, *Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 10, 36-51.

----- (1963). Tatbiki Coğrafya ve Planlama. *İTÜ Şehircilik Konferansları* (1962-63), 1-37.

Glass, J. (1979). Citizen Participation in Planning: The Relationship Between Objectives and Techniques. *Journal of The American Planning Association* 45, No. 2: 180-189.

Garipağaoğlu, N. (2012) Havza Planlamalarında Coğrafyanın Rolü ve Türkiye’de Havza Planlamacılığı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2012 16 (2): 303-336.

Harvey, D. (1973). *Social Justice and the City*. Edward Arnold, London.

- (1996). *Justice, Nature and The Geography of Difference*. Blackwell, Oxford.
- Kangas, J., Store, R., & Kangas, A. (2005). Socioecological Landscape Planning Approach and Multicriteria Acceptability Analysis in Multiple-Purpose Forest Management. *For. Policy Econ.* 7, 603–614.
- Keating, M. (1993). *Yeryüzü Zirvesinde Değişimin Gündemi 21*. UNEP Türkiye Komitesi Yayını, Önder Matbaa, Ankara.
- Keleş, R. (2002). *Kentleşme Politikası*. (7. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara.
- Kentleşme Şurası. (2009). *Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu*.
- Kocataş, A. (2006). *Ekoloji ve Çevre Biyolojisi*. (Geliştirilmiş 9. Baskı), E.Ü. Su Ürünleri Fakültesi Yayınları Ders Kitabı Dizini No: 20.
- Koç, T. (2006). *Çanakkale'nin Kentsel Gelişimi (1462-2006) İle Fiziki Coğrafya İlişkisi*. Çanakkale Kent Konseyi Yayınları, Kitap Dizisi, Yayın No:2, Çanakkale.
- (2008). Kaz Dağı Kuzeyinde (Bayramiç-Evciler Havzası) Morfolojik Birimler ve Arazi Kullanımı İlişkisi. *Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu 2008 Bildiri Kitabı*, 20-23 Ekim 2008 Çanakkale, 134-153, Çanakkale.
- Koçman, A. (2001). Coğrafi Çevre Değerlendirmeleri Işığında Tahtalıçay Baraj Havzasında (İzmir) İnsan-Çevre İlişkisi. *IV. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi Bildiri Kitabı*, 485-494, 5-8 Ekim 2001, Bodrum.
- Kozanoğlu, H., Özden, A. B., & Gür, N. (2008). *Neoliberalizmin Gerçek 100'ü*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Küçükali, U. F., & Atabay, S. (2013). Havzaların Fiziki Planlamasına Ekolojik Yaklaşım. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6 (1): 180-183.
- Levent, T. (2010). Esnek Planlama Yaklaşımları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme: Bu Yaklaşımların Türkiye Bağlamında Yanılsamaları. 8. *Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokyumu "Kentleri Korumak/Savunmak" Bildiriler Kitabı*, 633-653.
- Levent, T., & Levent, G. (2011). Küreselleşme, Mekansal Planlama Yaklaşımlarındaki Değişme ve Kamu Yararı. *Toplum ve Demokrasi*, Yıl 5, Sayı 11, Ocak-Haziran, s. 53-74.
- Maier, K. (2001). Citizen Participation in Planning: Climbing A Ladder?. *European Planning Studies*, 9:6, pp.707-719.
- Mendoza, G. A., & Martins, H. (2006). Multi-Criteria Decision Analysis in Natural Resource Management: A Critical Review Of Methods and New Modelling Paradigms. *Forest Ecology and Management*, 230, 1–22.
- Orhan, D., Sözen, S., Üstün, B., Görgün, E., & Gül, Ö. (2002). *Su Yönetimi ve Sürdürülebilir Kalkınma: Ön Raporu*. Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri, Teknoloji Öngörü Projesi, Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli, İstanbul.

- Ökmen, M.,& Yurtsever, H. (2010). Kentsel Planlama Sürecinde Oluşan Kamusal Rantın Vergilendirilmesi. *Maliye Dergisi*, Sayı: 158, Ocak-Haziran, 58-74.
- Özbek Sönmez, İ. (2012). Kent Planlama ve Adalet İlişkisinin Değişen İçeriği. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 283.
- Özgüç, N.,&Tümertekin, E. (2000). *Coğrafya; Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Özügül, M. D. (2004). Ekolojik Planlamada Kullanılabilecek Analitik Bir Model Önerisi. *Doktora Tezi* (Basılmamış). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- (2006). Ekolojik Planlamada Kullanılabilecek Analitik Bir Model Önerisi-Ömerli İçme Suyu Havzası Örneği. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, E-Dergisi*, (1) 4, 201-217.
- Parlatır, İ., Gözaydın, N., Zülfiakar, H., Aksu, B. T., Türkmen, S., & Yılmaz, Y. (1998). *Türkçe Sözlük (Dokuzuncu Baskı, 2. Cilt)*. Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Parnell, S.,&Pieterse, E. (2010). The ‘Right to the City’: Institutional Imperatives of a Developmental State. *International Journal of Urban and Regional Research*, Volume 34, 146-162.
- Richardson, T., Dusik, J., & Jindrova, P. (1998). Parallel Public Participation: an Answer to Inertial Decision-Making. *Environ Impact Asses Rev.*, ;18: 201-216.
- Schomoldt, D. L., Peterson, D. L., & Smith, R. L., (1995). The Analytic Hierarchy Process and Participatory Decision Making, *Proceedings Of The 4th International Symposium on Advanced Technology in Natural Resource Management*. Editors: J. M. Power, M. Strome and T. C. Daniel, pp: 129-143, Bethesda, MD, U.S.A
- Sılaydın, M. B. (2006). Şehir Planlamanın Paradigmatik Sorgulanması ve Ekolojik Dengenin Korunması Bağlamında Yeni Bir Süreç Önerisi (Kuramsal Bir Deneme). *Doktora Tezi* (Basılmamış). Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Planlama Anabilim Dalı, İzmir.
- (2007). *Ekolojik Planlama: Kent Ölçeğinde Yürütülen Planlama Eylemi ve Koruma Çabaları ile Mümkün mü? Ekolojik Mimarlık ve Planlama Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 86-88, Antalya.
- Tekeli, İ. (1971), *Planlama ve Ülkesel Fiziki Planlama Üzerine*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.17, Ankara.
- (2004). Bir Bölge Plancısının Çözmeye Çalıştığı Sorunun Büyüklüğü Karşısındaki İç Huzursuzlukları. *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu II (KEAS II) Bildiri Kitabı, Cilt II*, 244-262, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

- (2009).*Akılcı Planlamadan, Bir Demokrasi Projesi Olarak Planlamaya*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- TUPOB. (2007). Türkiye’de Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminde Kalite Geliştirme ve Akreditasyon. *Türkiye Planlama Okulları Birliği 3. Dönem Çalışmaları*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü.
- Tümertekin, E. (1960). Bölge Planlamasında Coğrafyacının Rolü, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Sayı 11, 51-55.
- (1984). Planlama Eğitiminde Coğrafya, *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Sayı 1, 69-76.
- Yavan, N. (2007). Bölge Biliminin Gelişiminde Coğrafyacıların Rolü. *12. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Bildiri Kitabı*, 109-126.
- Yeşil, M. (2010). Tozanlı Havzası Tokat-Almus İlçesi Ekolojik Temelli Kırsal Peyzaj Planlaması. *Doktora Tezi* (Basılmamış). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum.
- Yılmaz, G. (2004). Değişen Dünya İçin Yeni Bir Anlayış: Hakların Yeniden Tanımlanması ve Yeni Planlama Yaklaşımı. *PIVOLKA*, Yıl :3, Sayı: 11, 8-13.
- Yılmaz, E. (2005). *Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanarak Katılımcı Doğal Kaynak Planlaması*, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 238, Doa Yayın No: 3.
- Unwin, T. (1992). *The Place Of Geography*. Essex. New York.
- Ural, E. (Ed.). (2003). *Türkiye’nin Çevre Sorunları*. Türkiye Çevre Vakfı, Ankara.
- Zengin, M.,(2007).Ardahan Kura Nehri ve Yakın Çevresi Alan Kullanımlarının Belirlenmesi ve Optimal Alan Kullanım Önerileri. *Doktora Tezi* (Basılmamış). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum.
- URL 1: <http://esa.un.org/wpp/other-information> (erişim tarihi: 06.03.2016)

CIVIL SOCIETY IN CONFLICT REGULATION: CYPRUS CASE

Pınar ERKEM¹

Abstract: As a conflict regulation method, consociationalism offers stability and peace, though short-term and negative, for deeply divided societies. However, the success of consociationalism is highly doubted due to lacking long-term peace and durability. Establishment and continuation of consociational regimes mostly depend on external pressure. When the pressure vanishes, majorities tend to shift to majoritarian system or for worse, conflict can resume. This paper argues that, being only dependent on elite cooperation and on the back-up of international actors is not adequate and creates a weakness in the approach. To overcome this, domestic actors, most importantly civil societal actors, should be empowered and incorporated in the establishment of a long-term positive peace, in order the consociational system to be sustainable. Through civil society cooperation and projects, popular adoption of the system and improvement of communal relations can be realized. This argument is tested on a protracted conflict, Cyprus which has experienced power-sharing with external pressure and is still discussing it as a future solution, through evaluating the impacts of bi-communal NGO projects and outcomes of civil society initiatives. By utilizing conclusions from the case, this paper offers contribution to both procedures of consociational theory and conflict regulation in other multi-ethnic states.

Keywords: Conflict Regulation, Ethnic Conflict, Consociationalism, Civil Society, Cyprus.

ÇATIŞMA YÖNETİMİNDE SİVİL TOPLUM: KIBRIS ÖRNEĞİ

Öz: Çatışma yönetimi modellerinden biri olan ortaklıkçı demokrasi, derin bölünmüş toplumlar için istikrar ve barış vadeder. Fakat ortaklıkçı demokrasisisteminin devamlılığı ve uzun süreli başarısına dair yaşanan örnek olaylar kaynaklı şüpheler mevcuttur. Ortaklıkçı demokrasiye dayanan yönetim rejimlerinin kurulması ve devamlılığı genel olarak dış aktörlerden gelecek baskı ve desteğe bağımlıdır. Dış aktörlerin sistemin

¹Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü. erkem@istanbul.edu.tr

devamını sağlamak için desteği ve etkisi ortadan kalktığında, çatışmalı toplumdaki çoğunluk grubun, çoğunlukçu yönetim sistemine dönme eğilimi olduğu veya daha kötüsü, toplumlar-arası çatışmanın devam ettiği görülmüştür. Bu makalenin iddiası, sadece elit işbirliğine ve uluslararası aktörlerin desteğine bağımlı olmanın ortaklıkçidemokrasi sisteminin başarısı için yeterli olmadığı ve bunun ortaklıkçı demokrasi teorisinde bir zayıflık yarattığıdır. Bunu aşabilmek ve ortaklıkçı sistemin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için, yerel aktörler, özellikle sivil toplum aktörleri güçlendirilmeli ve uzun dönemli barışın sağlanması çabasına dâhil edilmelidir. Sivil toplum işbirliği ve projeleri sayesinde sistemin toplum tarafından benimsenmesi sağlanabilir ve gruplar arası ilişkiler geliştirilebilir. Bu iddia, iki toplumlu STK projelerinin ve sivil toplum girişimlerinin ortaya çıkardığı sonuçlar ekseninde, uzun süreli bir çatışma olan Kıbrıs üzerinde test edilecektir. Kıbrıs dış güçlerin etkisiyle ortaklıkçı sistemi denemiştir ve hala gelecekteki çözüm planı olarak aynı sistem tartışılmaktadır. Bu örnek çalışmadan çıkarılacak sonuçlar, hem ortaklıkçı demokrasi teorisi için hem de diğer çok etnikli ülkelerdeki çatışmaların yönetimi için faydalı olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çatışma Yönetimi, Etnik Çatışma, Ortaklıkçı Demokrasi, Sivil Toplum, Kıbrıs.

Introduction

This paper rests on Galtung's negative and positive peace conceptions and tries to critically analyze consociational approach from the perspective of conflict settlement and transformation distinctions of conflict resolution literature. According to conflict resolution analyses, conflict settlement includes elite cooperation or elite peacemaking to reach an agreement (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 13). Consociational agreements can be evaluated within this framework as they are based on constitutional engineering and elite cooperation to regulate a violent conflict without addressing its structural roots. However this does not bring positive peace, which requires structural and cultural transformation to provide legitimacy and justice to the system and society, but just negative peace by ending the violent conflict (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 12).

As Lijphart mentioned in his 'Democracy in Plural Societies', for consociational approach "a low level of actual or potential violence", stability (which means system maintenance, civil order, legitimacy and effectiveness) and staying in democracy are priorities for plural societies (Lijphart, 1977, s. 4). However, according to Galtung, in order to establish a positive peace, what is required is overcoming the structural and cultural violence, or in other words changing the contradictions and attitudes of the parties to the conflict (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 12). This phase is the transformation of the conflict; it follows the agreement phase where elites make peace and electoral and constitutional reform takes place (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 14).

The structural and cultural peace building phases can increase the chances of making a long-lasting, stable peace by strengthening cross-group cooperation, overcoming ‘othering’ by increasing contact among groups, and creating interdependency through economic cooperation. Thus, conflict transformation phase need not come after the agreement or settlement phase, but can be a part of the conflict regulation phase where consociational system is being established. Therefore, consociational theory can enrich itself with possible encompassing of civil society (Cohen & Arato, 1994, s. preface) or grassroots activity. This is not to say that constitutional engineering or institution building is not important. On the contrary, in order to address the roots of the conflicts, which can be perceived as recognition of the basic human needs such as identity security, participation and survival, the recognition of the ethnic identities of the conflicting groups and providing security to them is of primary importance (Azar, 1990, s. 8). Nevertheless, involvement of grassroots in the peace process can facilitate reaching a peace agreement or establishment of positive peace after the agreement is realized.

1. Consociational theory as elite based and state centered approach

Consociational theory rests upon elite cooperation in the regulation of ethnic conflicts. The approach can be reviewed as state-centered, top-down peace building process. The main aim is to contend the violent conflict and keep the state with a functioning democracy, in which power is shared among the conflicting groups. The democracy concept used by Lijphart is not an idealized one but a “reasonable” democracy which is more synonymous with Robert Dahl’s polyarchy, giving the initiative in the political processes to the elected elites (Lijphart, 1977, s. 4). Therefore, the approach is based on institutional design to share power among the elites, rather than to search for ways to establish positive peace.

When Lijphart first discussed consociational theory, it was merely based on elite-cooperation with pre-determined rules and based on communal divisions. That version was implemented in Cyprus with 1960 Constitution and failed within three years. As it was the case in Cyprus and argued by the critics of consociational theory, elites are mostly in favor of the continuation of the conflict as they benefit from it due to the fact that they breed their politics from ethno-nationalism (Yakinthou, 2009, s. 22). Later, McGarry and O’Leary developed the theory to liberal consociationalism, extracting the given identities, relaxing the power-sharing procedure, emphasizing the role of the external actors and giving more room to individual rights. Moreover, they have criticized the theory as having limitation as being “too internalist” and “too focused on executive and legislative institutions” (McGarry & O’Leary, *Consociational Theory, Northern Ireland’s Conflict and its Agreement. Part 1: What Consociationalists Can Learn from Northern Ireland*, 2006, s. 63). Lately, ‘complex power sharing or consociation’ is a term to take place, enlarging the approach to cover more than consociational theory, such as more levels of

governance, involvement of international actors, broader range of issues, and more approaches like power dividing and centripetalism as well as power sharing (Wolff & Cordell, 2011, s. 307).

When Lijphart first developed the theory, consociationalism was concerned with the within state conflicts, so the level of analyses was state level and the actors were domestic elites. With the contributions of McGarry and O'Leary, external actors entered into the scope of analyses. Therefore the actors involved expanded from domestic elite to international actors. However, as the conflicts that require a consociational solution are domestic conflicts, their regulation should not take place only in international and state levels, but should also incorporate the within-state level, which consists of civil society actors (Papagianni, 2012, s. 169).

McGarry and O'Leary made contributions on the theory to expand it to include areas that are more directly with individual lives like the design of the police forces, demilitarization, the return of exiles, management of prisoners, education reform, economic policy, promotion of language and other group rights (McGarry & O'Leary, *Consociational Theory, Northern Ireland's Conflict and its Agreement. Part 1: What Consociationalists Can Learn from Northern Ireland*, 2006, s. 158). Most of these contributions have found opportunity to be tested in Northern Ireland, within an implementation of a liberal consociational regime. Moreover, establishment of a Civic Forum which provides representation to the organizations outside of conventional politics opens a channel for a wider and more comprehensive inclusion of society into the system (McGarry & O'Leary, *Consociational Theory, Northern Ireland's Conflict and its Agreement 2. What Critics of Consociation Can Learn from Northern Ireland*, 2006, s. 275). In this sense, their approach can be viewed as getting related to personal or human security concepts, which will contribute to the formation of a positive peace in the post conflict societies.

2. Incorporation of the civil society level to consociational approach

The necessity of elite cooperation as consociational theory suggests is necessary but not sufficient for the establishment of long-lasting, positive peace. Therefore, a more comprehensive approach, which also includes civil society involvement and cooperation in the peace process, shall prove to be beneficial (Byrne, 2001, s. 330).

In order to develop a sustainable positive peace, inclusion of the civil society actors into the peace process will be empowering. In order to create a more sustainable and positive peace, local actors, NGOs, civil movements should be included in the peace process (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 233). Civil society activities are inclusive, enabling the inclusion of different stake holders in the society to take place in the peace process, creating interdependency among different segments of the society and also among the elites, making them understand each other's positions, building or strengthening trust and openness among the communities, which shall increase the success of

the positive peace (Byrne, 2001, s. 179). Civil society enables ordinary people to communicate and understand each other's positions; as a result it will be easier for the political elites to compromise (O'Flynn & Russell, 2011, s. 231). While the elites represent their group identity as 'we' and should do so in order to protect the stakes of the group, the grassroots movements can be less strict than the political actors as they are not obliged to protect any stake (Byrne, 2001, s. 329). Instead, they may be more open to create alternative methods of cooperation or build intercommunal relations. So to say, they do not strictly follow 'we' character but are more interested in figuring out whom the 'other' is and how these two identities can come together. Moreover, they will facilitate the adoption of the peace process by the society, thus increasing the chances of survival of the peace (Papagianni, 2012, s. 179).

In transforming the conflicts and establishing a positive peace, the civil society can act to stimulate intercommunal communication, cooperation, and awareness of the situation in a critical manner (Byrne, 2001, s. 339). The civil society actions can include cultural initiatives, reviving the common traditions that both societies share, reminding the commonness of the communities, and thus de-constructing the otherness and enmity among them. For instance, through environmental project, different segments of the society can act together for the common purpose of protecting the environment, or groups can coordinate to protect the cultural or historical heritages of their lands. School projects which increase the contact among the young members of each community can help to overcome the stereotypical perceptions. Communication and information exchange in different areas shall make the conflicting communities realize that they share similar problems or have similar interests like economic development problems, housing, social security, employment, health services, education etc (O'Flynn & Russell, 2011, s. 226). Workshops, trainings, joint projects, reforms in education can be stated as aspects of civil society involvement in the positive peace process (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 235).

O'Flynn and Russell make a distinction in the civil society organization and how they shall be supported. According to them, the civil society organizations in deeply divided societies are inclusive or exclusive. The inclusive organizations are composed of members from different segments of the society or different communities, therefore their memberships are cross-cutting so they directly help to strengthen democracy. The exclusive ones have membership from only one particular community so they are socially exclusive. While both types of civil society organizations need to be supported financially or materially by the state or international community, the exclusive organizations should be supported within an umbrella organization like the Community Relations Council of Northern Ireland which acts as a platform to provide communication between the exclusivist organizations from both communities (O'Flynn & Russell, 2011, s. 231-232). This example can be a model for Cyprus, where civil society organizations are mostly exclusive, therefore a

common platform for them to develop communication, intercultural dialogue, mutual trust, and common projects can help building of the peace.

3. Civil Society Cooperation in Cyprus

The solution efforts to the Cyprus conflict have been based on consociational power-sharing among the two communities since the establishment of the Republic of 1960. However, since then the efforts have been unsuccessful as ethno-nationalism in both communities proved to be preferential to compromise (Yakinthou, 2009, s. 96). Only in 2004, one of the parties to the conflict, Turkish Cypriots, chose cooperation and compromise over the continuation of the conflict, which was due to public pressure over the long-lasting status-quo defenders from the center-right politics and against the politics of Turkey. Therefore, Cyprus case is instrumental to see the failure of leaving the incentives only to the elites and the potential positive impact of inclusion of civil society and grassroots movements to the transformation of the conflict and building a positive peace.

In Cyprus, besides the incompatibility of the stakes of each community, there is a difference of perceptions, values or relationships which are harder to reconcile (Ramsbotham, Woodhouse, & Miall, 2012, s. 18). Particularly the security concerns over collective identity in both communities are significant, which causes misperceptions, insecurity, mistrust and harm communication among the communities (Fisher, 2013, s. 186). For instance insecurity of expression and recognition of their collective identity is detrimental in Turkish Cypriot community. Overcoming differences in perceptions or construction of identities as rival entities is not possible only through constitutional engineering. Asconsociationalism depends on elite cooperation and in Cyprus the elite politics rest on ethno-nationalism and maximalist views of communal stakes, reaching compromise becomes more difficult. Moreover, concentration of the two ethnic groups in separate geographies without any simultaneous contact with each other makes it more difficult to overcome the stereotypes and prejudices, and also to build more peaceful relations (Fisher, 2013, s. 226). At that point, civil society cooperation can be instrumental.

The impact of grassroots on a potential compromise or transformation of the conflict was apparent in the elections in Northern Cyprus before 2004 Annan Referendum (Yakinthou, 2009, s. 96). Turkish Cypriot electors changed the center-right politicians who stand for status-quo for years, into center-left politicians who promised hope for a compromise and a solution to the deadlocked conflict. Afterwards, a well-organized campaign for a positive outcome from the Annan referendum gave its result with 64% of 'yes' vote. The impact of grassroots both in the elections and referendum shows the positive impact of the inclusion of public into the politics in the conditions that they are not mobilized with maximalist, ethno-nationalist motivations. Therefore, it can be concluded that elite cooperation is a condition for the success of compromise in a consociational solution of a conflict but cannot be isolated from the positive

impact of the grassroots or civil society (Yakinthou, 2009, s. 24). As much as the elite behavior shape the perceptions and attitudes of the public, the civil society movements can shape the politics of the elites, pushing them for a more cooperative attitude in the establishment of peace. Moreover, they can work to overcome the invisible barriers between the communities, and as a result, getting the public less vulnerable to ethno-nationalist politics of the elites and to rally for the establishment of peace.

As happened in Northern Ireland peace process, civil society actors can work to overcome stereotypes, prejudices, discrimination and the fears of people for the future solution; establish mutual understanding, communication and cooperation; create new norms, values, and a shared identity; assist peacemakers and volunteers, through trainings, mediation, problem-solving workshops, inter communal projects, dialogue groups, education and reconciliation work (Byrne, 2001, s. 339-342). An important step in creating these kind of cooperation in civil society, Secretary General of the UN proposed confidence building measures for Cyprus in 1994 for “overcoming the existing mistrust” and achieving an “overall settlement” (UN, 1994, s. 8). These measures foresaw increasing cooperation in sports, cultural events, trade, journalism, health, environment, in solving common problems like water or energy problems, developing the education policies “to promote inter communal harmony”, establishing joint projects, opening Varosha and international Nicosia airport (UN, 1994, s. 15). These measures have failed to be implemented due to elite level disagreement. As Yakinthou mentions, these kinds of efforts to transform the conflict on the civil society level have failed as the focus of conflict regulation have always been on the “big problem” of compromise between the elites (Yakinthou, 2009, s. 107). However, the logic for the transformation of the conflict lays working on both levels; elite level and societal level in parallel. Without building the ground for support for peace in the societal level, the elites are not constrained by civil society; rather they can freely shape it through nationalist policies.

An example of a civil society initiative that works to overcome inter communal barriers is a socially inclusive organization that works on the restoration of archeological/historical buildings in Cyprus: The Technical Committee on Cultural Heritage. The organization is supported by both UNDP and the EU. It is headed by one Greek Cypriot and one Turkish Cypriot. The organization makes small scale to large scale projects (UNDP, 2015, s. 4). It enables cooperation between the members of the two communities in protection of cultural heritage of Cyprus. Therefore, its activities can be evaluated as collaboration for the benefit of Cyprus, regardless of ethnic identity. These kinds of projects can help to overcome the identity barriers, work as confidence building measures and support the establishment of a positive peace environment.

Conclusion

It is important to note that the proposition of this article is not to favor centripetal approaches for conflict regulation but to develop consociational approach by including civil societal initiatives into its scope. By this way, consociational theory can offer more than institutional power sharing, overcome being state-centered and elite-centered. It can include conflict transformation and establishment of positive peace among its targets. In order to realize these aims, a multi-track diplomacy can be more fruitful, with equal emphasis on grassroots dialogue with track-III diplomacy as well as mid-level track II or elite level track-I diplomacy (Sözen, 2014, s. 4). Elite level dialogue should be supported with mid-level and grassroots inclusion to establish a sustainable peace as these different levels shall reinforce each other; particularly local level can exert pressure to the top level (Sisk, 2004, s. 259-260). Increasing contact among socially inclusive organizations and establishment of an umbrella platform for building communication among exclusive organization, like the case in Northern Ireland, can be instrumental for a sustainable peace. As a result, consociational approach can offer a more democratic model and have better chances to establish positive peace.

Bibliography

- Azar, E. (1990). *The Management of Protracted Social Conflict*. Maryland: Dartmouth.
- Byrne, S. (2001). "Consociational and Civic Society Approaches to Peacebuilding in Northern Ireland". *Journal of Peace Research, Vol.38, No.3*, (pp. 327-345).
- Cohen, J. L., & Arato, A. (1994). *Civil Society and Political Theory*. Cambridge: The MIT Press.
- Fisher, R. J. (2013). "Acknowledging Basic Human Needs and adjusting the focus of the problem-solving workshop". K. Avruch, & C. Mitchell (eds), *Conflict Resolution and Human Needs* (pp. 186-201). New York: Routledge.
- Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies*. New York: Yale University.
- McGarry, J., & O'Leary, B. (2006). "Consociational Theory, Northern Ireland's Conflict and its Agreement 2. What Critics of Consociation Can Learn from Northern Ireland". *Government and Opposition, Vol.41, No.2*, (pp. 249-277).
- McGarry, J., & O'Leary, B. (2006). "Consociational Theory, Northern Ireland's Conflict and its Agreement. Part 1: What Consociationalists Can Learn from Northern Ireland". *Government and Opposition, Vol.41, No.1*, (pp. 43-63).

- O'Flynn, I., & Russell, D. (2011). "Deepening Democracy: The Role of Civil Society". K. Cordell, & S. Wolff (eds), *Routledge Handbook of Ethnic Conflict* (pp. 225-235). New York: Routledge.
- Papagianni, K. (2012). "Political engagement, mediation and the non-governmental sector". S. Wolff, & C. Yakinthou (eds), *Conflict Management in Divided Societies* (pp. 167-184). New York: Routledge.
- Ramsbotham, O., Woodhouse, T., & Miall, H. (2012). *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge: Polity.
- Sisk, T. (2004). "Peacemaking in Civil Wars: Obstacles, Options and Opportunities". U. Schneckener, & S. Wolff (eds), *Managing and Settling Ethnic Conflicts* (pp. 248-270). New York: Palgrave.
- Sözen, A. (2014). *A New Holistic Multi-Track Peacebuilding Design for Cyprus Conflict: Blending Idealism with Pragmatism. ISA*. Toronto.
- UN. (1994). *Report of the Secretary-General on his Mission of Good Offices in Cyprus, S/26026*. New York : UN.
- UNDP. (2015, 02 27). *Brochure on The Technical Committee on Cultural Heritage in Cyprus* (. 03 02, 2016 tarihinde UNDP in Cyprus: <http://www.cy.undp.org/content/cyprus/en/home/library/partnershipforthefuture/the-technical-committee-on-cultural-heritage--2015-.html> adresinden alındı
- Wolff, S., & Cordell, C. (2011). "Power sharing". K. Cordell, & S. Wolff (eds), *Routledge Handbook of Ethnic Conflict* (pp. 300-310). New York: Routledge.
- Yakinthou, C. (2009). *Political Settlements in Divided Societies*. London: Palgrave.

Araştırma-İnceleme

**CONTRIBUTION OF AN ENVIRONMENTAL
DOCUMENTARY MOVIE ON THE DEVELOPMENT OF
PRE-SERVICE TEACHERS' ENVIRONMENTAL
ATTITUDES**

**Yunus ALYAZ¹
Ali Osman ÖZTÜRK²
Zübeyde Sinem GENÇ³**

Abstract: This study investigates whether environmental documentaries have an effect on the attitudes of pre-service teachers, who are in an important position to shape coming generations. A total of 76 pre-service teachers at two state universities in Turkey participated in the study and worked on the activities designed about the documentary 'Home'. The RNEP Scale (Dunlap et al., 2000) was used to measure and define the attitudes of pre-service teachers toward environment before and after the activities. The findings of the study showed that working on the environmental documentary had a positive influence since there was a significant difference in the attitude levels of pre-service teachers before and after watching the environmental documentary. The age and gender features of the pre-service teachers did not affect their attitude averages before or after the activity. Nevertheless, significant differences were observed at the sub-dimensions of the scale and at the language proficiency level of the participants. The difference between universities also disappeared after the activities. The difference in the attitudes was progressively significant as the language proficiency level of the participants increased. It is evident that the participants were more anthropocentric than ecocentric although they developed more positive behaviours toward environment after the activities.

¹Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Almanca Öğretmenliği Bölümü.
alyaz@uludag.edu.tr

²Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı. alozturk06@gmail.com

³Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği Bölümü.
zsgenc@uludag.edu.tr

Keywords: Home, Revised New Ecological Paradigm Scale, NEP, Foreign Language Education, Pre-service Teachers, Environmental Attitude.

ÇEVRE İÇERİKLİ BİR BELGESEL FİLMİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇEVREYE İLİŞKİN TUTUMLARINA ETKİSİ

Öz: Bu çalışmada çevre konulu belgesel filmlerin gelecek kuşakları yetiştirmek gibi önemli bir konumda olan öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarına olumlu etkide bulunup bulunmadığı ele alınmaktadır. Çalışmanın örneklemini iki devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan ve 'Home' isimli çevre belgeseliyle yabancı dil öğrenme etkinliklerine katılan 76 öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının etkinlik öncesinde ve sonrasında çevreye ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yeni çevresel paradigma ölçeği (Dunlap et al., 2000) kullanılmıştır. Bu çalışmada öğretmen adaylarının belgesel film etkinliği öncesi ve sonrası tutum ortalamaları arasında anlamlı farklılıkta edildiği bulgusu söz konusu çevre belgeselinin öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarına olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir. Katılımcıların çevreye ilişkin tutum değerleri etkinlik öncesinde ve sonrasında yaş ve cinsiyet gibi değişkenlere göre farklılık göstermemektedir. Ancak katılımcıların dil seviyelerinin ölçeğin alt boyutlarında çevre tutumuna etki ettiği belirlenmiştir. Etkinlik öncesinde katılımcıların tutum değerleri ait oldukları üniversite değişkenine göre farklılık gösterirken etkinlik sonrasında fark belirlenmemiştir. Katılımcıların çevreye ilişkin tutumlarının etkinlik sonrasında daha olumlu olmasına karşın bu olumlu tutumlarının çevre merkezli olmaktan çok insan merkezli olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Home, Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği, NEP, Yabancı Dil Eğitimi, Öğretmen Adayları, Çevreye İlişkin Tutum.

Introduction

Environment has become the focus of attention in the world's agenda due to the global warming, depletion of natural resources, environmental deterioration, extreme diseases caused by environmental disasters and many other environmental problems that have emerged during the last decades. As a result, many researchers, local, national and international institutions focused on the conditions for environmental quality or environmental concern as stated clearly in the early reports of the World Commission on Environment and Development (WCED, 1987) and in the United Nations Environment Program (UNEP, 2005). Although there has been relatively increasing awareness as a consequence of environmental problems, humans are not immune to ecological constraints and future generations and the ecosystem IS are in danger (Erdogan, 2009; Erten, 2012; Toth, 2010; Verdugo&Armendáriz, 2008). The fact that environmental problems present a serious and global threat which needs urgent and total action has been accepted not only by researchers and international authorities but also by specialists in literature and philosophy as a highly-voiced topic.

It is generally agreed that change comes about if people develop positive attitudes and in this regard it is clear that the need for education to make people aware of their negative impact on nature could only be realized through effective environmental education in primary, secondary, tertiary and higher levels and both in formal and non-formal settings, as stated in the 10 Point Action Plan of the Tallores Declaration of the Association of University Leaders for a sustainable Future (AULSF, 1990). The Bologna Process (Sustainable Bologna, 2005) calls for an urgent need for sustainability education in interdisciplinary, transdisciplinary and multidisciplinary contexts as well. Although the causes of the environmental problems and their solutions are complex and multidimensional, two main views concerning the environmental problems have arisen: Many researchers (e.g. Wolf-Watz, Sandell, & Fredman, 2011) argue that human activities such as technological developments, mode and relations of industrial production, distribution and consumption are responsible for the ecological crisis while others (e.g. Dunlap & Van Liere, 1978) claim that the beliefs, values and attitudes of humans caused these problems. Yet, both of these views accept that people should immediately change their attitudes toward the environment to solve environmental problems.

It is believed that individuals' socio-demographic attributes such as gender, age, education type and level, environmental education, nature connectedness, family structure, religious beliefs, political preferences, family income, ethnicity and many other variables involved may have an influence on their attitudes towards environmental issues in varying degrees. However, age, gender and educational concerns (such as education type and level, scientific knowledge) have been the most studied variables predicting people's environmental concern. Yet, the research results indicate inconsistency in respect to these three socio-demographic variables (Aytaç&Öngen, 2012; Casey and Scott, 2006; Dunlap et al., 2000; Sam et al., 2010; Shephard et al. 2009; Weber, 2011). Many other socio-demographic variables were also considered to be influential on attitudes such as academic major, country, ethnic origin, religious beliefs, political tendencies, etc. Similarly, the findings from research investigating such alternative variables presented a scattered pattern.

As Brämer (2006) stated, young generation lives in a digital media-dominated age and grows distanced from nature and is less concerned for the environment. According to the previous research focusing on a diverse array of variables, environmental education and nature connectedness have proven to be the most consistent in their relationship to the levels of environmental concern. The studies investigating the effects of environmental education (Ewert and Baker, 2001) and/or attending outdoor activities (e.g. Bauer, 2006; Karlegger, 2010; Stern et al., 2008; Wolf-Watz et al., 2011) have displayed a positive relationship between these two factors and pro-environmentalism. Other Turkish and cross-cultural studies showed that environmental education, amateur nature activities and professional outdoor sports (Ardahan 2012; Kılıç&İnal, 2010; Boeve-De Pauw& Van Pategem, 2012) proved to be the most effective ways of

establishing positive attitudes and behaviours. Moreover, Anderson et al. (2007) and Rowe (2002) report that a single environmental course has an impact on changing students' attitudes toward the environment in a positive way.

In addition, despite the fact that the Common European Framework (CEF) suggests "environment" and "nature" as basic parts of the foreign language teaching curriculum and movies of any kind, including documentaries, as permanent components, they are still not widely considered as canonical parts of language teaching in Turkey, and even in many developed countries for foreign language teachers and educational institutions (Leitzke-Ungerer, 2009; Seeger, 2011) due to the lack of a number of instructional, physical, financial, and logistical factors (Toth, 2010). Studies on the use of film material in foreign language education show that feature films are dominantly used and preferred, besides developing language skills for transmitting cultural content and exchanging cross-cultural values (Seferoğlu, 2008; Zengin vd. 2015). In fact, the potentials of environmental documentary movies, such as increasing environmental values and attitudes in addition to developing linguistic skills are accepted theoretically and suggested by some researchers (Küchler, 2009; Melin, 2013) and language institutions, e.g. CEF. The distribution of the articles reviewed illustrate that environment has been a topic of research mostly in biology and environmental engineering, and show that "environmental documentary movies" have been covered neither within the framework of teaching foreign languages including English nor in environmental education (Küchler, 2009).

The current study reports on the partial data of the second step of a three-year research project on using environmental documentary movies in foreign language teaching, started in 2012 in the department of Foreign Languages Education (German, French and English) at two state universities in Turkey to determine, benchmark and aid developing the language skills, the environmental values and the attitudes of pre-service teachers of foreign languages. In the first step of the project 15 documentaries were selected, analysed and used by German preparatory students and pre-service German teachers as in- and out-of-class activities during 2013 academic year. In the second step, during the 2014-2015 academic year, one of the movies, 'Home' (Arthus-Bertrand, 2009), for which two exercise books were prepared at the B1 and C1 levels for the viewing and listening skills, was used with pre-service teachers in two universities.

1. Method

1.1. Research Design

The study employed a quantitative research design since a scale was used to measure the attitudes of the participants. The quantitative research design was chosen because the study aimed to determine if there were significant differences between groups investigated. Furthermore, because the quantitative design is more reliable and objective, the subjectivity of researcher in

methodology is recognized less (Daniel, 2010), which constitutes the main reason why this research design was preferred for the study.

1.2. Research Sample

The participants were a total of 76 pre-service teachers (61 female, 15 male) from two state universities in Turkey. The range of pre-service teachers' ages was between 19-36 years- (average: 22) they were in their second year at the department of German language teaching and their language proficiency level varied between A2 and C1+ at the time of data collection. The participants had not received education on environment, and they had not watched any environmental documentaries before.

1.3. Research Instruments and Procedure

The Turkish version of the Revised New Ecological Paradigm Scale (Dunlap, et al. 2000) was used in the present study. The New Ecological Paradigm (NEP) was originally developed by Dunlap & Van Liere (1987). Their assumption contradicted the traditional sociological view which proposed that human-environmental relationships were not important sociologically because humans were 'exempt' from environmental forces via cultural change. This traditional view was highly criticized within the framework of the Human Exemptionalism Paradigm (HEP). Hence, NEP and the RNEP adopted a fully new approach which took environmental variables into full account and considered humans as a part of nature. The NEP (Dunlap & Van Liere, 1978) and RNEP (Dunlap, et al. 2000), and some other scales derived from NEP (Verdugo&.Armendáriz 2008; Oliveira et al., 2012) have been widely used by many researchers as attitude measures. Although there are many research tools to record the conceptions and attitudes of individuals or groups, the RNEP has been widely used successfully in the last decades to measure, classify, and better understand the values, attitudes and ecological worldviews of the individuals or groups in respect of a variety of socio-demographic attributes. The RNEP scale was translated into Turkish and its validity and reliability tests were made by Erdogan (2009). The Turkish version of RNEP has also been used widely by many researchers such as Ardahan (2012), Aytaç&Öngen (2012), Demirel et al. (2009) and many others. Thus, the Turkish version of the RNEP was chosen for the present study. The revised NEP scale consists of 15 items that relate to five sub-dimensions (fragility of nature's balance, possibility of eco-crisis, anti-anthropocentrism, anti-exemptionalism, and limit to growth).

The data were collected through the Revised New Ecological Paradigm Scale (Dunlap, et al. 2000) in a classroom context in the fall semester of the 2014-2015 academic year at two state universities before and after the environmental movie activity. The movie 'Home' (Arthus-Bertrand, 2009) was chosen as course material for the purposes of the present study because it efficiently presents the history, current and future status of environmental problems, and because it has been dubbed in many languages as a non-profitable movie. The documentary movie activity was designed to last 14

weeks (2 hours/week). In class, the participants were expected to watch the movie and be involved in question-answer sessions on its content. They also worked on the ‘watch, comprehend and read’ activities prepared. Out of class, they were asked to prepare small-scale research papers on environment written in their foreign language.

1.4. Data Analysis

Primarily, a t-test was applied in order to determine whether there was a significant difference in the level of the participants’ attitudes toward environment before and after the project. ANOVA test was applied to specify the descriptive values of the attitude averages for the items and sub-dimensions of the scale, and Scheffe test was applied to identify the differences between sub-dimensions. In this study, the differences in the pre-service teachers’ attitudes in terms of affiliation, gender, age and language level were identified by using t- test for paired-samples comparisons and ANOVA for multiple comparisons. The reliability coefficient (Alpha) was .80 for pre-test and .76 for post-test.

2. Results

A paired-samples t-test was applied to observe whether there was a significant difference in the attitude averages of the pre-service teachers before and after the activity with the environmental documentary.

Table 1. Comparison of the attitude averages of pre-service teachers before and after the activity

Measurement	N	M	SD	df	t	p
Pre-Test	76	3,5	0,48	75	-7,30	0,000
Post-Test	76	3,7	0,57			

As seen in Table 1, there was a significant difference ($t(75)=-7,30$, $p<0,01$) in pre-service teachers’ attitude averages before the project ($M=3,4$; $SD=,48$) and after the project ($M=3,7$; $SD=,57$).

The five sub-dimensions of the scale ‘fragility of nature’s balance, possibility of eco-crisis, anti-anthropocentrism, anti-exemptionalism, and limit to growth’ were analysed to see if there was a significant difference in the attitude averages of the participants before and after the project. Table 2 reports the descriptive statistics for the Scale.

Table 2. Descriptive statistics of the attitude averages for the sub-dimensions

Sub-dimension	N	Pre-Test		Post-Test	
		M	SD	M	SD
Fragility of nature’s balance	76	3,67	0,76	3,86	0,58
Possibility of eco-crisis	76	3,88	0,95	4,42	0,55

Anti-anthropocentrism	76	3,17	0,74	3,39	0,64
Anti-exemptionalism	76	3,43	0,84	3,58	0,74
Limit to growth	76	3,16	0,82	3,47	0,77

The attitude averages of the participants increased in all 5 sub-dimensions after the project. The 'possibility of eco-crisis' (M=3,88) had the highest average before the activity. The 'fragility of nature's balance' (M=3,67), 'anti-exemptionalism' (M=3,43), and 'anti-anthropocentrism' (M=3,17) followed respectively. The lowest attitude average was observed in the 'limit to growth' (M=3,16). The results of the post-test revealed an increase in the attitude averages in all sub-dimensions.

ANOVA was applied in order to identify a significant difference between pre- and post-test scores of the sub-dimensions in the Scale. The results for the 'fragility of nature's balance' are shown in Table 3.

Table 3. Results for pre- and post-test scores of 'Fragility of nature's balance'

<u>Variance</u>	<u>Sum of Squares</u>	<u>df</u>	<u>Mean Square</u>	<u>F</u>	<u>p</u>
Between Groups	28,05	7	4,00	16,98	0,000
Within Groups	16,05	68	0,23		
Total	44,09	75			

There was a significant difference between the mean scores of pre-test (M=3,67) and post-test scores (M=3,86) of the participants' attitude for 'Fragility of Nature's Balance' (F(7-68)=16,98; p<0,05).

The results of pre-test and post-test attitude means of the participants for 'Possibility of an eco-crisis' are shown in Table 4.

Table 4. Results for pre- and post-test scores of 'Possibility of an eco-crisis'

<u>Variance</u>	<u>Sum of Squares</u>	<u>df</u>	<u>Mean Square</u>	<u>F</u>	<u>p</u>
Between Groups	18,17	6	3,03	4,146	0,001
Within Groups	50,39	69	0,73		
Total	68,56	75			

There was a significant difference between the mean scores of pre- (M=11,65) and post-tests (M=13,28) of the participants' attitudes toward the 'Possibility of an Eco-crisis' (F(6-69)=4,146; p<0,05).

The results of pre-test and post-test in the participants' attitude means in the 'anti-anthropocentrism' are presented in Table 5.

Table 5. Results for pre- and post-test scores of 'Anti-anthropocentrism'

<u>Variance</u>	<u>Sum of Squares</u>	<u>df</u>	<u>Mean Square</u>	<u>F</u>	<u>p</u>
-----------------	-----------------------	-----------	--------------------	----------	----------

Between Groups	19,55	8	2,44	7,40	0,000
Within Groups	22,12	67	0,33		
Total	41,66	75			

There was a significant difference between the mean scores of pre-test (M=3,17) and post-test (M=3,39) of participants' attitudes in the 'Anti-anthropocentrism' (F(8-67)=7,40; p<0,05).

The results of pre-test and post-test attitude means of participants in the 'anti-exemptionalism' are shown in Table 6.

Table 6. Results for pre-test and post-test scores of 'Anti-exemptionalism'

Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
Between Groups	30,09	9	3,34	9,38	0,000
Within Groups	23,50	66	0,35		
Total	53,60	75			

There was significant difference between the mean scores of pre-test (M=3,43) and post-test scores (M=3,58) of participants' attitudes toward 'anti-exemptionalism' (F(7-66)=9,38; p<0,05).

The results of 'limit to growth' are reported in Table 7.

Table 7. ANOVA results for pre-test and post-test scores in 'Limit to growth'

Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
Between Groups	308,39	9	34,26	14,82	0,000
Within Groups	152,60	66	2,31		
Total	461,00	75			

There was significant difference between the mean scores of pre-test (M=3,16) and post-test scores (M=3,47) of participants' attitudes regarding 'anti-exemptionalism' (F(9-66)=14,82; p<0,05).

Each item in the Scale was analyzed as well. Table 8 shows the mean scores of pre-test and post-test for every single item.

Table 8. Descriptive statistics of each item's pre- and post-test attitude scores

NEP Items	Pre-Test		Post-Test	
	Mean	SD	Mean	SD
1. We are approaching the limit of the number of people the earth can support.	3,12	1,469	3,95	1,210
2. Humans have the right to modify the natural environment to suit their needs.	3,39	1,341	3,47	1,266

3.	When humans interfere with nature it often produces disastrous consequences.	3,72	1,343	4,37	,690
4.	Human ingenuity will ensure that we do NOT make the earth unliveable.	3,09	1,122	3,25	1,212
5.	Humans are severely abusing the environment	3,87	1,193	4,67	,598
6.	The earth has plenty of natural resources if we just learn how to develop them.	2,67	1,025	2,72	1,250
7.	Plants and animals have as much right as humans to exist.	3,66	1,475	4,49	,577
8.	The balance of nature is strong enough to cope with the impacts of modern industrial nations.	3,21	1,351	3,53	1,170
9.	Despite our special abilities humans are still subject to the laws of nature.	3,66	1,078	4,28	,759
10.	The so-called "ecological crisis" facing humankind has been greatly exaggerated.	3,83	1,171	3,96	1,125
11.	The earth is like a spaceship with very limited room and resources.	3,71	,935	3,76	,936
12.	Humans were meant to rule over the rest of nature.	2,38	1,265	2,29	1,153
13.	The balance of nature is very delicate and easily upset.	3,79	1,024	4,01	,856
14.	Humans will eventually learn enough about how nature works to be able to control it.	3,22	1,237	3,57	1,173
15.	If things continue on their present course, we will soon experience a major ecological catastrophe.	3,96	1,216	4,66	,579

The participants' attitudes for each item before and after the project were above the average except for the items 6 and 12(M=3,00). Item 15 had the highest pre-test (M=3,96) and post-test (M=4,66) scores.

The study investigated whether other demographic factors had an effect on the attitudes before and after the project. An independent-samples t-test was conducted to evaluate whether there was a statistical difference between the mean values of pre-test scores of 17 participants from university 1 (M=3,03) and 14 participants from university 2 (M=3,59). Test results are shown in Table 9.

Table 9. Independent-samples t-test table for comparison of pre-test results of participants from two universities

Groups	N	M	SD	df	t	p
University 1	17	3,03	0,33	74	-3,83	0,000
University 2	59	3,59	0,57			

The results indicated that there was a significant difference between pre-test scores of the two groups ($t(74)=-3,83$, $p<0,05$). The difference worked in University 2's favour.

Independent-samples t-test results of the post-test regarding the affiliation are shown in Table 10.

Table 10. Independent-samples t-test table for comparison of post-test results of participants from two universities

Groups	N	M	SD	df	t	p
University 1	17	3,64	0,38	74	-1,03	0,142
University 2	59	3,77	0,50			

The results indicated that there was no significant difference between post-test scores of the groups, $t(74)=-1,03$, $p>0,05$.

The study examined whether the attitude averages of the participants from two universities differed according to their gender, age and language level. An independent-samples t-test was conducted to evaluate whether there was a statistical difference between the mean attitude values of pre-test scores of females and males. The results are shown in Table 11.

Table 11. Independent-samples t-test table for comparison of pre-test scores of gender groups

Groups	N	M	SD	df	T	P
Female	60	3,42	0,54	74	-1,163	0,053
Male	16	3,70	0,70			

There was no significant difference between pre-test scores of 60 females ($M=3,42$) and 16 males ($M=3,70$), $t(74)=-1,163$; $p>0,05$.

An independent-samples t-test was conducted to evaluate whether there was a statistical difference between the mean attitude values of post-test scores of females and males. The post-test results of females and males are shown in Table 12.

Table 12. Independent-samples t-test results for comparison of post-test scores of gender groups

Groups	N	M	SD	df	T	P
Female	60	3,70	0,46	74	-1,544	0,384
Male	16	3,91	0,53			

There was no significant difference between post-test scores of 60 females (M=3,70) and 16 males (M=3,91), $t(74)=-1,544$; $p>0,05$).

ANOVA was applied to evaluate the effects of age on the mean pre-test and post-test values of the groups. The pre-test results are shown in Table 13.

Table 13. ANOVA results for comparison of pre-test scores of age groups

Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
Between Groups	3,123	8	0,39	1,206	0,309
Within Groups	21,68	67	0,33		
Total	24,809	75			

The post-test results regarding the age groups are illustrated in Table 14.

Table 14. ANOVA results for comparison of post-test scores of age groups

Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
Between Groups	2,679	8	0,34	1,531	0,163
Within Groups	14,662	67	0,22		
Total	17,341	75			

The results of ANOVA in Tables 13 and 14 indicated that there was no significant difference among the mean attitude scores of pre-test ($F(8-67)=1,206$, $p>0,05$) and post-test results ($F(8-67)=1,531$, $p>0,05$) of age groups. In order to determine whether the participants' language level had any effect on the attitudes before and after the project, ANOVA was conducted to test the pre-test scores of participants having level A2, B1, B2 and C+. The pre-test results are shown in Table 15.

Table 15. ANOVA results for comparison of pre-test scores of language levels

Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
Between Groups	3,473	3	1,16	3,906	0,012
Within Groups	21,336	72	0,29		
Total	24,809	75			

There was a significant difference in attitude averages between the group of 6 participants at A2 level (M=3,05) and the group of 5 participants at C+ level (M=3,5) The difference worked in favour of the C+ group.

The post-test results of language level groups are shown in Table 16.

Table 16. ANOVA results for comparison of post-test scores of language levels

Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
Between Groups	2,459	3	1,16	3,965	0,011
Within Groups	14,882	73	0,29		
Total	17,341	75			

There is a significant difference in the attitude averages between the six A2 level participants (M=3,46) and the 5 participants at C+ level (M=3,5), in favour of the group C+. A significant difference was observed between 55 participants at B1 level (M=3,71) and the average level of the group at C+ level (M=3,5), in favour of the group B1 ($F(3-72)=3,965, p<0,05$).

3. Discussion, Conclusions and Recommendations

Working with the environmental documentary affected pre service teachers' attitudes about environment in a positive way. The significant difference between pre- and post-film activities shows that the attitude averages of the participants increased. Intensive work with an environmental documentary positively developed pre-service teachers' attitudes toward environment. This is an anticipated conclusion for the purposes set out in this study. This conclusion is consistent with Anderson et al. (2007) and Rowe (2002), who state that there is evidence that a single environmental course has an impact on changing students' attitudes and behaviours toward the environment in a positive way. This indicates that the integration of an environmental documentary into a course syllabus works for the positive attitudes of the target population as well as a comprehensive environmental education program.

The results concerning the sub-dimensions of the scale are collinear with the results when the scale was measured as a whole. In other words, the attitude averages of the participants increased in all 5 sub-dimensions after the project and there was a significant difference between the attitudes before and after the (project). However, the sub-dimensions '**limit to growth**' (items 1, 6, 11) and '**anti-anthropocentrism**' (items 2, 7, 12) had the lowest figures before and after the implementation of the project (as highlighted in Table 2). This result indicates that pre-service teachers hold traditional conceptions such as the risk of endangered natural resources, over-population (limit to growth), considering human beings as the masters and the rightful owners of nature to utilize it for their own needs (anti-anthropocentrism) although they have developed positive attitudes toward environment. That is to say the environmentally friendly attitude is grounded on the fundamental principle that humanity gets the full value of nature. This shows that the underlying reason for an environmentally friendly attitude is based on the advantage that human beings would take from the environment.

The results of the item analysis revealing that the positive attitude of the pre-service teachers is not ecocentric (protecting nature for its sake) but anthropocentric (protecting nature to make use of it) are shown in Table 8. This creates a situation in which the participants believe that human beings' having a disproportionate relation with nature would cause an eco-crisis on a global scale, which does not seem to prevent human beings from rejecting their high positions in nature (Erdogan 2009, Erten 2012). This sample corresponds with the behavioural traits of even the most educated/conscious people, who, after spending some time reading news about natural disasters, do tend towards reading happy news in order to get rid of the negative aspect of the former news.

According to the findings of the research, there was a difference between the attitude levels of the participants from two public universities before the research was conducted. However, after the project increasing the attitude levels, there was no significant difference among the groups' attitude levels. It has been shown that demographic variables such as gender and age did not have an impact on the average attitude levels in most of the researches conducted before (Aytaç&Öngen, 2012; Casey and Scott, 2006; Sam et al., 2010; Shephard et al., 2009; Weber, 2011). This study, as well, proved that demographic variables did not influence participants' attitudes towards the environment before or after the documentary movie activity.

It has been found out that the pre- & post-test attitude averages of the participants varied significantly according to their language levels. It is thought that the underlying reason for the difference is not the level of the participants but the personal characteristics of the participants and other variables which caused a rise in the attitude levels. There had not been any research on using documentaries in language teaching before. There may be further research on integrating environmental documentaries and consciousness-raising activities into language classes so as to extend the use of documentary film in foreign language teaching. The results between the studies may be compared to shed more light on the study.

References

- Anderson, M. W., Teisl, M., F., Criner, G., K., Tisher, S., Stewart, S. Hunter, M., L. and Norton, S., A. (2007). Attitude change of undergraduate students in general education courses. *Journal of General Education*, 56(2), 149-168. doi: 10.1353/jge.2007.0016
- Ardahan, F. (2012). Comparison of the New Ecological Paradigm (NEP) Scale's Level of Participants and NonParticipant of Outdoor Sports with Respect to Some Demographic Variables: Turkey Case. *The Online Journal of Recreation and Sport*, 1(3), 8-18.
- Arthus-Bertrand, Y. (2009). Home, Documentary Movie [Blu-Ray Disk]. France: Fondation Goodplanet.

- Alyaz, Y. Ve Ark. (2017). Contribution of An Environmental Documentary Movie on The Development of Pre-Service Teachers' Environmental Attitudes. *Humanitas*, 5(9), 203-218
- Aytaç, M. and Öngen, B. (2012). Doğrulamalı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi, *İstatistikçiler Dergisi* 5, 14-22.
- Bauer, J. (2006). Perspektivübernahme mit zukünftigen Generationen als Mittel, umweltschützendes Verhalten zu erhöhen - ein Experiment, Unpublished Diploma Thesis, Friedrich-Alexander-Universität. Retrieved from <http://kmgne.de/wp-content/uploads/2013/05/judithbauer2006.pdf>.
- Boeve-De Pauw, J. and Van Pategem, P. (2012). Cultural Differences in the Environmental Worldview of Children, *International Electronic Journal of Environmental Education*, 2(1), 1-12.
- Brämer, R. (2006). *Naturobskur. Wie Jugendliche heute Naturerfahren*. München: oekom.
- Casey, P., J. Ve Scott, K. (2006). Environmental concern and behaviour in an Australian sample within an ecocentric-anthropocentric framework. *Australian Journal of Psychology*, 58(2), 57-67. doi: 10.1080/00049530600730419.
- Daniel, M. (2010). *Doing Quantitative Research in Education with SPSS*. 2nd Edition. London: SAGE Publications.
- Demirel, M., Gürbüz, B. and Karaküçük, S. (2009). Rekreatif Aktivitelere Katılımın Çevreye Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisi ve Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği, *Spor metre*, 7(2), 47-50.
- Dunlap, R. and Van Liere, K. (1978). The 'New Environmental Paradigm': A proposed measuring instrument and preliminary results. *Journal of Environmental Education*, 9, 10-19. doi: 10.1177/0013916595276001
- Dunlap, R. E., Van Liere, K., Mertig, A. and Jones, R. (2000). New trends in measuring environmental attitudes: Measuring endorsement of the new ecological paradigm: A revised NEP Scale. *Journal of Social Issues*, 56(3), 425-442. doi: 10.1111/0022-4537.00176
- Erdoğan, N. (2009). Testing the new ecological paradigm scale: Turkish case. *African Journal of Agricultural Research*, 4(10), 1023-1031.
- Erten, S. (2012). Türk ve Azeri Öğretmen Adaylarında Çevre Bilinci, Eğitim ve Bilim, 37(166), 88-100.
- Ewert, A. and Baker, D. (2001). Standing for Where You Sit: An Exploratory Analysis of the Relationship between Academic Major and Environment Beliefs. *Environment and Behavior*, 33, 687-707. doi: 10.1177/00139160121973197
- Karlegger, A. (2010). *Naturverbundenheit und Umweltidentität im Jugendalter - Der Einfluss von Naturkontakt und sozialem Kontext*. Unpublished Master's Thesis. Universität Wien.

Alyaz, Y. Ve Ark. (2017). Contribution of An Environmental Documentary Movie on The Development of Pre-Service Teachers' Environmental Attitudes. *Humanitas*, 5(9), 203-218

- Kılıç, S. and İnal, M. E. (2010). Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi Alan ve Almayan Öğrencilerde Çevre Bilinci: Niğde Üniversitesi Örneği. *Niğde Üniversitesi I.I.B.F Dergisi*, 3(2), 70-83.
- Küchler, U. (2009). Screening the Green, Greening the Screen. In E. Leitzke-Ungerer, E. (Ed.) *Film im Fremdsprachenunterricht - Literarische Stoffe, interkulturelle Ziele, mediale Wirkung* (pp. 359-378). Stuttgart: ibidem.
- Leitzke-Ungerer, E. (2009). Film im Fremdsprachenunterricht: Herausforderungen, Chancen, Ziele. In E. Leitzke-Ungerer, (Ed.), *Film im Fremdsprachenunterricht - Literarische Stoffe, interkulturelle Ziele, mediale Wirkung* (pp. 327-342). Stuttgart: ibidem.
- Melin, C. (2013) Climate Change: A "Green" Approach to Teaching Contemporary Germany, *Die Unterrichtspraxis/Teaching German* 46(2), p. 185-199.
- Oliveira, A., W. Akerson, V. L., and Oldfield, M. (2012). Environmental Argumentation as Sociocultural Activity, *Journal of Research in Science Teaching*, 49(7), 869-897.
- Rowe, D. (2002). Environmental Literacy and Sustainability as Core Requirements: Success Stories and Models. In W. L. Filho, (Ed.), *Teaching Sustainability at Universities* (pp. 79-103). Frankfurt: Peter Lang.
- Sam, N., Sam R., and Öngen K. B. (2010), Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Yeni Çevresel Paradigma ve Benlik Saygısı Ölçeği İle İncelenmesi, *Akademik Bakış*, 21, 1-16.
- Seeger, I. (2011). Exploring Film as EFL Coursebook Supplements and Motivational Stimulus: A German Secondary School Case Study. Unpublished Dissertation. University of Birmingham.
- Seferoğlu, G. (2008). Using feature films in language classes, *Educational Studies*, 34(1), 1-9. doi: 10.1080/03055690701785202
- Shephard, K., Mann, S., Smith, N. and Deaker, L. (2009). Benchmarking the environmental values and attitudes of students in New Zealand's post-compulsory education. *Environmental Education Research*, 15(5), 571-587. doi: 10.1080/13504620903050523
- Stern, M., J., Powell, R., B. and Ardoin, N., M. (2008). What Difference Does It Make? Assessing Outcomes from Participation in a Residential Environmental Education Program. *Journal of Environmental Education*, 39(4), 31-44. doi: 10.3200/JOEE.39.4.31-43
- Sustainable Bologna (2005). Empfehlungen zur Implementierung der Bildung für nachhaltige Entwicklung im Bologna Prozess. Retrieved from http://assets.wwf.ch/downloads/nachhaltiges_bolognad.pdf.

Alyaz, Y. Ve Ark. (2017). Contribution of An Environmental Documentary Movie on The Development of Pre-Service Teachers' Environmental Attitudes. *Humanitas*, 5(9), 203-218

- Toth, C. A. (2010) Verstehen durch Hören und Sehen - Potenzial und Einsatz authentischer Spielfilme im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Unpublished Dissertation. Universität Wien.
- ULSF (1990). TheTalloriesDeclaration. 10 Point Action Plan. Retrievedfrom <http://www.ulsf.org/pdf/TD.pdf>.
- UNEP (2005). United Nations Environment Programme (UNEP) Strategy for Environmental Education and Training - A Strategy and Action Planning for the Decade 2005 – 2014. Retrieved from www.unep.org/Training/docs/strat_full.pdf 08.08.2014.
- Verdugo, C. andArmendáriz (2008). The “New Environmental Paradigm” in a Mexican Community, *The Journal of Environmental Education*, 31(3), 25-31. doi: 10.1080/00958960009598642
- WCED (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Retrieved from www.un-documents.net/wced-ocf.htm.
- Weber, K. (2011). Vertrauen in Effizienz-Technologien und dessen Einfluss auf das Gefühl, einem suffizienten Lebensstil verpflichtet zu sein. UnpublishedDiploma Thesis, Universität Wien.
- Wolf-Watz, D.,Sandell, K. andFredman, P. (2011). Environmentalism and Tourism Preferences: A Study of Outdoor Recreationists in Sweden. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 11(2), 190-204. doi: 10.1080/15022250.2011.583066.
- Zengin, B., Doğan, D. and Çubukçu, F. (2015). English Major Students'Attitudes towards Moviesand Series as LanguageLearning Resources. VehbiTürel (Ed.). *Intelligent Design of Interactive Multimedia Listening Software* (ss. 276-295). Hershey: IGI Global. doi: 10.4018/978-1-4666-8499-7.ch011.

Araştırma-İnceleme

**BEAUTY AS FAIRY TALE IN FAY WELDON'S NOVEL
*THE LIFE AND LOVE OF A SHE-DEVIL***

Tatiana GOLBAN¹
Özge KARİP²

Abstract: The contemporary fiction reveals a great interest in the representation of fairy tale motifs and structures. Fay Weldon's novel, *The Life and Loves of a She-Devil*, attempts to present the power of resurgence of fairy tale by depicting and revising several of fairy tale motifs and structures. This article focuses on the motif of beauty, as it is one of the central paradigms of most fairy tales, and emphasises that beauty continues to be one of the most stringent preoccupations of individuals living in the contemporary culture of appearances. Not only in fairy tales but in today's world as well the oppressive beauty norms and the struggle to achieve perfection become a problematical concern for most women. By employing many popular fairy tale motifs like jealousy, desire and craving of the stepsisters (in *Cinderella*), stepmothers (in *Snow White* and *Rapunzel*), rivals (in *Little Mermaid*), antagonists (like Maleficent in *Sleeping Beauty*), the novelist tries to question virtue implied in beauty. This study shows that Fay Weldon's novel depicts the dominant ideology of beauty which is inserted in the fairy tales, questions the excessive interest in beauty and female body in the mainstream culture, divulges the artificiality of such preoccupations, illustrates the abusive and deluding nature and presents their damaging impact upon individual's identity.

Keywords: Beauty, Culture of Appearances, Body Shame, Fairy Tale, Revision.

**FAY WELDON'IN BİR DİŞİ ŞEYTANIN HAYATI VE AŞKLARI
ADLI ESERİNDE PERİ MASALI ÖĞESİ OLARAK GÜZELLİK
KAVRAMI**

Öz: Çağdaş yazın, peri masalı motiflerine ve yapılarına büyük ilgi göstermektedir. Fay Weldon'ın ünlü romanı, *Bir Dişi Şeytanın Hayatı ve*

¹ Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü. tgolban@nku.edu.tr

²Araş. Gör., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü. ozgekarip@nku.edu.tr

Aşkları, farklı peri masalı motiflerini ve yapılarını inceleyip kullanarak, peri masallarının son dönemde kazandıkları gücü okuyucuya sunar. Bu çalışma birçok peri masalının en önemli paradigmalarından biri olan ve çağdaş görüntü kültüründe yaşayan bireylerin en önemli kaygılarından biri haline gelmiş güzellik ögesine odaklanmaktadır. Yalnızca peri masallarında değil günümüz dünyasında da, baskıcı güzellik normları ve mükemmelle ulaşma çabası birçok kadın için büyük bir sorun haline gelmiştir. Weldon romanında, üvey kız kardeşlerin (*Külkedisi*), üvey annelerin (Pamuk Prenses), rakiplerin (*Küçük Deniz Kızı*) ve antagonistlerin, (*Uyuyan Güzel*) kıskançlık, arzu ve ihtirasları gibi birçok popüler peri masalı ögesini kullanarak, güzelliğe yüklenen anlamı sorgulamaya çalışır. Bu araştırma masalarda yer alan baskın güzellik ideolojisini anlatırken, hakim kültürde kadın vücudu ve güzelliğine atfedilen ölçsüz önemi sorgulamaktadır. Fay Weldon romanında bu tür endişelerin yapaylığını anlatarak, güzelliğin aldatıcı ve bozuk doğasını resmeder ve bireyin kişiliğinde yol açtığı olumsuz etkileri sunar.

Anahtar Sözcükler: Güzellik, Görüntü Kültürü, Vücut Utancı, Peri Masalı, Revizyon.

Introduction

Since the beginning of the human existence, philosophers, artists and sociologists all around the world tried to explain the concept of beauty. Although there has never been reached a consensus, starting with ancient civilizations up to 21st century, this concept was discussed, and many attempts were made to analyse what was beautiful and attractive, basing all the assumptions upon various reasons.

Beauty concept and the attitude toward beauty have experienced many changes throughout the history. For the purpose of the research, it will be relevant to mention some of the examples of these attitudes, especially the ones that, in the contemporary mainstream culture, connect beauty to female body.

1. The Concept of Beauty in the Culture of Appearances

In her prominent work *Beauty Myth*, Naomi Wolf asserts that female beauty is socially and politically constructed in order to restrict the freedom of powerful, educated and independent women. As Wolf emphasizes, "The more legal and material hindrances women have broken through, the more strictly and heavily and cruelly images of female beauty have come to weigh upon us" (1991, p. 10).

According to Wolf, beauty is created with the intention of supporting the current patriarchal system in order to fulfil the economic and political necessities of the time:

The beauty myth tells a story: The quality called 'beauty' objectively and universally exists. Women must want to embody it. This embodiment is an imperative for women and not for men, which situation is necessary and natural because it is biological, sexual and evolutionary: Strong men battle for beautiful

women, and beautiful women are more reproductively successful (Wolf, 1991, p. 12).

Standards and norms of beauty are created by patriarchal culture, and most of women are convinced that they are obliged to comply with these compulsory and "constructed" standards in order to be visible and desired. Women who dare to get out of the domestic realm become entrapped in another net which is created by patriarchal society and capitalist system. Many women who fail to correspond to the idealized feminine model, experience demoralization, perplexity and insecurity due to the pressure of the oppressive beauty standards and the need of social approval.

Women who succeed in getting outside of their domestic realm, i.e. children - husband triangle, become easily manipulated in the culture of appearances, as they attain a new and empty purpose, which takes much of their time, energy and money. In this respect Bordo states:

[f]emale bodies become docile bodies – bodies whose forces and energies are habituated to external regulation, subjection, transformation and 'improvement'. Through the exacting and normalizing disciplines of diet, makeup and dress – central organizing principles of time and space in the day of many women- we are rendered less socially oriented and more centripetally focused on self-modification. Through these disciplines, we continue to memorize on our bodies the feel and conviction of lack, of insufficiency, of never being good enough (2003, p. 166).

While women are gaining more rights and independence, in a body-loving era, ironically, they become more and more oppressed and controlled by a system which supports the hegemony of the idealised images of femininity, created by the mainstream ideology. As Orbach emphasizes, "[t]he message is loud and clear. The woman's body is not her own. The woman's body is not satisfactory as it is. It must be thin, free of "unwanted hair", deodorised, perfumed and clothed. It must conform to an ideal physical type" (2006, p. 17).

It should not be underestimated that the mainstream culture's influence on shaping body and beauty aesthetics, since social audiences create views on what is the ideal or beautiful body for women. Women are, therefore, forced to measure themselves against the constructed images of femininity, thus creating their existence and identity via their body image and, in fact, defining their self while being under the pressure of such aesthetics. The process of building the identity of a woman becomes directly affected by the surrounding media images of female beauty that make a woman feel inevitably ashamed of her own appearance, especially when comparing themselves to the parameters of female bodily acceptability.

Sandra Bartky, who studies the focus of women on the body in the contemporary world, explains that it objectifies and subordinates women which are urged to "make themselves as pleasing to the eye as possible" (1990, p. 28). In their endeavour to comply to images of feminine beauty, women feel

greatly embarrassed, as they see their own bodies defective and deficient, thus coming to experience a deep body shame. As Bartky mentions,

Not only must we continue to produce ourselves as beautiful bodies, but the bodies we have to work with are deficient to begin with. Even within an already inferiorized identity (i.e. the identity of one who is principally and most importantly a body), I turn out once more to be inferior, for the body I am to be, never sufficient unto itself, stands forever in need of plucking or painting, of slimming down or fattening up, of firming or flattening (1990, p. 29).

Therefore, even though women attain a sense of beauty as close as possible to the existing idealised image of female beauty, they see their own body, and therefore themselves, as an object which is in a constant need of transformation, correction or adjustment, and will always fear to become unacceptable or invisible in case they fail to correspond to the model.

2. The Visible Beauty in Fairy Tales

Though frequently considered as bedtime stories or a type of entertainment for children, fairy tales have a powerful effect and deeper significance than it was earlier thought. Loaded with great resonance and meaning, fairy tales continue to create a profound impact upon a human being, helping to shape the personality and one's expectations in life early in childhood.

In this respect, Bettelheim, pointing to the function of fairy tale in a child's life notes:

Fairy tales carry important messages to the conscious, the preconscious, and the unconscious mind, on whatever level each is functioning at the time. By dealing with universal human problems, particularly those which preoccupy the child's mind, these stories speak to his budding ego and encourage its development, while at the same time relieving preconscious and unconscious pressures (2010, p. 5-6).

In addition to this, Zipes remarks that fairy tales play significant role and they have a prominent power in revealing cultural values, norms, manners of a certain time and also in preparing children to become civilized individuals. It is evident that fairy tales are used as a vehicle to develop proper behaviours and manners starting with childhood and continuing to coming of age, values which are in accordance with particular societal norms and the roles (Zipes, 2010, p. 47).

According to Zipes, folktales, recorded in earlier periods, underwent a change in terms of structure, motifs and patterns before they were turned into literary tales for children. Zipes states that: "(...) the matriarchal worldview and motifs of the original folktales underwent successive stages of "patriarchalization." (2012, p. 7) It means that the oral folktales, originally stamped and overloaded somewhat with matriarchal mythology, circulated and reached the Middle Ages in a form that clearly states its ideological transformation: the goddess became a witch, an evil fairy, or a stepmother; the active, young princess was changed into an active hero; matrilineal marriage and family ties became patrilineal; the essence of the symbols, based on matriarchal rites, got exhausted and grew obsolete.

A similar explanation is given by Joseph Campbell, who considers that the image of the Mother goddess was central for individuals who lived in agrarian communities. Campbell claims that the power of the Mother derives from the earth. As he claims, "The human woman gives birth just as the earth gives birth to the plants. She gives nourishment, as the plants do. So, woman magic and earth magic are the same. They are related" (1988, p. 167).

It was only after fertility cultures got outmoded and gradually were replaced by warrior ethos, which was conveyed by invading nomadic tribes, that powerful cultural transformation took place, as a result of which the hegemony of the goddess/Mother got considerably reduced. The archetypal psychologist Jean Bolen also claims that "the Goddess (known by different names) became the subservient consort of the invader gods and her attributes and powers were absorbed (swallowed) or came under the domination of a male deity" (Bolen, 1989, p. 298).

As a consequence of these fundamental cultural changes, from the confrontation of powers between Mother goddess and Father god, the image of the mother has gained some unexpected aspects, developing into both negative and positive images, which corresponded to their ideological orientation. The goddess, if active, was represented as *femme fatale*, a witch, an evil fairy, or a stepmother, and such alterations led to construction of some stereotypes that met the necessities of patriarchal order. In the opposite pole stands the newly acquired positive aspect of the goddess, a submissive, passive and delicate creature, who completely relies upon the power and ingenuity of the patriarchal hero.

Fairy tales definitely assert this ideology and their male and female characters are designed to serve the purpose of existing system of values. While male protagonists are depicted as active, intelligent, courageous and ambitious, who risk their life in order to save the beautiful princesses in distress, heroines are naive, patient, obedient and fragile, since only in this manner they may correspond to virtues of an ideal woman. Fairy tales such as *Cinderella*, *Snow White*, *Sleeping Beauty*, *Little Mermaid*, and *Rapunzel* rely on such paradigmatic virtuous behaviour of the heroines, whose salvation and happiness depend on the brave hero, a representative of the male dominated society. Parsons aptly remarks that: "Fairy tales are sites for the construction of appropriate gendered behaviour. Although fairy tales are certainly not solely responsible for the acculturation of children, they are an integral part of the complex layering of cultural stories and influences that affirm and perpetuate cultural norms" (2004, p. 135).

In parallel to the portrayal of virtuous submissive and passive heroines, one of the most significant characteristics that is underlined in fairy tales is heroine's physical attractiveness, a characteristic which, in its essence, marks the transition from the "socially invisible" to the "visible to the eye" status. Therefore, fairy tales present beauty as the most important quality of a woman,

a characteristic which all women must possess if they want to escape their own invisibility.

While in most fairy tales beauty is associated with good manners, morality and chasteness, ugliness is generally linked to cruelty, jealousy, arrogance and slyness. Since most of the main characters are beautiful, kind-hearted princesses and pretty heroines, fairy tales contribute to the promotion of the patriarchal culture and ideology by depicting female characters that correspond to idealized image of physical appearance. Consequently, by encouraging and elevating such "visible" values, fairy tales have a significant impact on the creation of a gender identity, since they impose only the accepted societal gender roles to children. At the same time, by representing traditional value systems and social roles, fairy tales provide an opportunity to shape the gender stereotyping in children.

In many traditional tales, beauty is presented as a vehicle of reaching success and, therefore, is frequently associated with reward. Though there are many female figures in the stories, only the most beautiful or the prettiest are rewarded by a marriage to a handsome prince in the final scene. As it is given in fairy tales, it is acknowledged that physical appearance represents a "boon of success", to use Campbell's term, for any woman who wants to cross a threshold. Only the possession of physical beauty most frequently suffices for a young heroine to be considered valuable, and thus, able to be elevated to a different social status. In *Snow White* or *Sleeping Beauty* stories, for instance, the prince falls in love with the protagonist while being asleep, a proof that demonstrates once again that value of a female character is evaluated primarily according to her physical attributes.

By emphasizing the recurrent fictionalised female role models, whose only power lie in their beauty, it is understood that fairy tales convey some gender conceptions convenient to the patriarchal tradition and to the expectations of the society. Marcia R. Lieberman, with regard to the above mentioned aspects, insists on the following:

A close examination of the treatment of girls and women in fairy tales reveals certain patterns which are keenly interesting not only in themselves, but also as material which has undoubtedly played a major contribution in forming the sexual role concept of children, and in suggesting to them the limitations that are imposed by sex upon a person's chances of success in various endeavours (1972, p. 384).

Seen from this perspective, fairy tales cannot be regarded as inoffensive stories used to entertain children any more, but when read, they should be used with care, as they also carry an ideology that may distort or impede the development of an individual's personality and also the expectation of a human in life.

3. Beauty revised in Fay Weldon's novel *The Life and Loves of a She Devil*

As a productive writer who adapts and subverts fairy tale motifs successfully, Fay Weldon wittily introduces an anti-fairy tale structure in her popular novel, *The Life and Loves of a She Devil*. The novel is based on the concern of female

rivalry, which can be considered as an indispensable phenomenon in fairy tales. In her novel, Weldon creates an anti-fairy tale frame, which is presented patently by the subversion of the expected scenario of the beautiful young woman waiting for her prince. In the novel, the situations of most of the characters are inverted, so that the reader can easily detect the ironic glance of the novelist.

As in a parody, the pretty and admirable Mary Fisher, a creator of modern fairy tales, that is, love novels or romances, lives in the High Tower, on the edge of the sea, like a princess in a tale and she is in love with charming and attractive Bobbo. The main character, Ruth Patchett, who is Bobbo's wife, is in turn neither an innocent nor a beautiful young woman, to say that she is not even a princess who may indulge herself into a scenario which would guarantee her rescue by the prince charming. Fairy tales mostly emphasize women's beauty and describe their heroines as beautiful, pretty and fair, but in the novel Ruth is depicted as an ugly and monstrous woman who "avoided mirrors" and whose appearance is embarrassing even to her own mother. While the typical heroines of fairy tale, like Cinderella, Sleeping Beauty and Snow White are suppressed and excluded by a rival or antagonist due to their beauty and grace, Ruth's ugly appearance is the source of her shame and detestation. Ruth's physical appearance does not complement in any manner the feminine image, as she is a very large and heavy woman, has a black hair and an extremely obvious hairy mole on her chin. A large nose and a clumsy manner of being complete our heroine's description.

At first, it might be thought that Weldon sympathises with her protagonist Ruth, as she is a victim, who is crushed by the oppressive feminine norms of society. Ruth's awareness of her bodily deficiency make her feel inferior when she measures herself against her rival, Mary, who is as blond, elegant and glamorous as all the heroines from her romances. Ruth reveals an inferiorized identity, to use Bartky's term, because she constantly compares herself to the idealized model of bodily acceptability and sees herself all wrong. She is too tall, too big, too heavy, big-boned, lantern-jawed and clumsy. So deep is her embarrassment with herself that she starts thinking that she represents a mistake of nature. The disastrous impact caused by the culture of appearance pressure is evident, as Ruth asks: "And how, especially, do ugly women survive, those whom the world pities? The dogs, as they call us. I'll tell you; they live as I do, outfacing truth, hardening the skin against perpetual humiliation, until it's as though and cold as a crocodile's" (Weldon, 1983, p. 6-7).

Though Ruth knows that her charming and womanizer husband Bobbo cheats on her with Mary Fisher, who symbolizes feminine beauty, success and creativity, she is convinced that "it is a good life" (ibid.:4) and she tries to lead a happy life by creating an identity as a wife and a mother, an identity that will make her acceptable in the society. The self-awareness of her own insufficiency is presented in the novel Ruth impressive self-description:

I am six foot two inches tall, which is fine for a man but not for a woman. I am as dark as Mary Fisher is fair and have one of those jutting jaws which tall, dark

women often have, and eyes sunk rather far back into my face and a hooked nose. My shoulders are broad and bony and my hips broad and fleshy, and the muscles in my legs are well developed. My arms, I swear are too short for my body. My nature and my looks do not agree. I was unlucky, you might think, in the great Lucky Dip that is woman's life (Weldon, 1983, p. 5).

At the beginning of the novel, Ruth fulfils her social roles as a submissive wife and a devoted mother, and repeats to herself the litany of a good wife, in hope that at least in some respects, she would correspond to the social paradigm. However, she lives constantly with the awareness that she is invisible, insignificant and unlovable in the eyes of her husband due to her physical appearance. Lacking a complete sense of self-esteem, Ruth still feels grateful to Bobbo, due to his acceptance to marry her despite her freaky and monstrous appearance. Even her neighbours often imply this when they tell her: "You are so lucky, having someone like Bobbo" (Weldon, 1983, p. 6). The situation hardens even more after Ruth's first meeting with Mary, in her rival's lighthouse. Next to Mary, Ruth feels even more abhorrent and repugnant than she is in real life.

Ruth is forced to face reality only when Bobbo deeply humiliates her again during the big quarrel they have in front of Bobbo's family: "You are a bad mother, a worse wife, and a dreadful cook. In fact I don't think you are a woman at all. I think that what you are is a she-devil!" (Weldon, 1983, p. 42).

Up to this moment, the reader is induced with a strong feeling of injustice, since it sympathises with Ruth, who, though ugly, has a good soul. Inevitable is the reader's accusation of everyone in the mainstream culture who may lead many women to feel as embarrassed as Ruth due to their deficient physical appearance. However, Weldon is an extremely witty novelist who enjoys playing with the reader's expectations.

Therefore, Fay Weldon makes use of stereotypes of victims and abusers and develops them in a manner that blurs their security. Definitely, at first, the reader is made to reflect about the problem of victimization and abuse in a society, as it is a stringent problem of their era, and the reader tries also to look for ways of avoiding victimization. The display of such problems may also function like shock tactic, that will make the reader reflect upon his/her own attitude toward beauty and toward people who possess or lack it in their environment.

However, the novelist is a superb comic writer who can be acclaimed for her display of humour. She skilfully uses some surprising contrasts and inverts some situations in such a manner that leads the reader to develop sympathy for human frailties and at the same time to laugh at them. For instance, Ruth's decision to make a pact with the devil, setting the house from Eden Grove up on fire, her decision to take revenge, and mostly her determination to change herself from an ugly, but very strong woman, to a petite that charms men are among these surprising inversions which are extremely hilarious.

The reader grows aware that Weldon mocks with this craving of women to look like the idealized images of femininity, their absurd need to compete with others and their obsessive tendency to develop rivals. The initial attitude of sympathy and compassion for Ruth dissipates, as it is seen how the protagonist's ardent desire interrupts the narrative and the third person narrator becomes totally dominated by this first-person voice:

And I tell you this; I am jealous! I am jealous of every little, pretty woman who ever lived and looked up since the world began. I am, in fact, quite eaten up by jealousy, a fine lively, hungry emotion it is. But why should I care, you ask? Can't I just live in myself and forget that part of my life and be content? Don't I have a home, and a husband to pay the bills, and children to look after? Isn't that enough? "No!" is the answer. I want, I crave, I die to be part of that other erotic world, of choice and desire and lust. It isn't love I want; it is nothing so simple. What I want is to make everything and return nothing. What I want is power of the hearts and pockets of men (Weldon, 1983, p. 24).

In fairy tales, such jealousy, desire and craving are typical of stepsisters (in *Cinderella*), stepmothers (in *Snow White* and *Rapunzel*), rivals (in *Little Mermaid*), antagonists (like Maleficent in *Sleeping Beauty*), etc. The protagonist, who is already beautiful and therefore virtuous, undergoes many ordeals, which emerge as a result of the evil intentions of antagonists. Weldon's protagonist displays a malefic energy which is contained in the voice and such a wicked intention that overwhelms the reader completely.

This eccentric protagonist, from the moment of her epiphany, does not want to undergo the trials of her fairy tale counterparts, but is determined to fight back. Surely, the craving and jealousy give Ruth the energy to abandon passivity and get what she desires. However, in Ruth's revenge plan she abandons her obligations as a mother and a wife and tries to reach the feminine beauty ideal and for that only and empty purpose she is ready to endure unbearable suffering and pain.

Fay Weldon is extremely ironic when she allows her protagonist to become, finally, "an impossible male fantasy made flesh" (Weldon, 1983, p. 225). She isn't stuck in her domestic paradise anymore, but she is entrapped in the tyranny of beauty. The novelist mocks the complete lack of insight of her protagonist, as she replaces one form of imprisonment with another one. While she tries to transform herself from a miserable and ugly wife to a She-Devil, she fails to create a new identity and becomes a copy of Mary Fisher. She sacrifices her own identity, abandons her children, in order to become a fake. As McKinstry remarks, "Ruth literally reduces herself into another woman in order to regain her place as the wife" (1994, p. 112).

As Vesta Rose, she helps women "who had good skills but lacked worldly confidence after years of domesticity" (Weldon, 1983, p. 122) by offering them a job opportunity. The agency she establishes provides shopping and delivery service and a day-care centre for the children to its workers. Ruth struggles to improve the conditions of women "shut away in homes performing sometimes

menial tasks, sometimes graceful women trapped by love and duty into lives they never meant, and driven by necessity into jobs they loathe and which slowly kill them" (Weldon, 1983, p. 120). By supporting them both financially and emotionally she tries to destroy the system that enslaves women.

Here the reader feels mostly Weldon's satire, since Ruth, who proves her own capacities and therefore the ability of a woman to fight the victimization, abandons the inertia of daily routine existence of a woman, takes life into her hands and makes herself visible to the world due to her acts and achievements, but she prefers to become the object of male desire, instead of challenging male dominated society, in which validation of a woman depends her desirability and attractiveness. Ironically, Ruth fails to acknowledge that her worth is not in her physical beauty but in her spirit of initiative, activity and usefulness, qualities that, in fact, make her unique among others.

Beth Pentney claims that "[w]hile *The Life and Loves of a She-Devil* may be read as subversive for its literary sneer at conventions, by the end of the text it is clear that a challenge to status quo does not necessarily lead to revolution but rather to reinforcement of normative structures" (2009, p. 82). Therefore, it is seen that Ruth's decision on her extreme make-over as a pathetic strengthening of the ideology of the culture of the appearances and her attempts to fight it as absurd. This may also be qualified as Fay Weldon's wicked laughter, since her protagonist sacrifices her own life and identity in order to become a stereotypical female sex object which will be desired after the achievement of beauty.

The stereotypical ending of fairy tales –reunion of beautiful wife and her charming husband – is inverted again. The reader feels the wicked energy, infused by the novelist, which results from the subversion of Happily Ever After scenario, when Ruth, now a beautiful Mary, eats her caviar and drinks her Champaign in the High Tower by the sea and reflects upon her own happiness: "I cause Bobbo as much misery as he ever caused me, and more. I try not to but somehow it is not a matter of male or female, after all; it never was: merely of power. I have all and he has none. As I was, so he is now" (Weldon, 1983, p. 241).

Conclusion

Fay Weldon's novel *The Life and Loves of a She-Devil* focuses on the perennial female preoccupation with beauty and reveals the conflicts of the individuals who try to comply with the promoted norms of feminine ideal of beauty. The novelist employs many resurging fairy tale motifs as jealousy, desire and craving of stepsisters, stepmother-stepdaughter relationship, abandonment, rivalry and antagonism, in order to question whether the true virtue is implied in beauty or not.

Weldon's eccentric protagonist, Ruth Patchett, from the moment of her epiphany, decides to deviate from the passive acceptance of the road of trials undergone by her fairy tale counterparts and exhibits a very strong

determination to succeed in everything she proposes to herself, including the fulfilment of her desire of becoming the ideal of feminine beauty.

Fay Weldon questions the reward promised by the possession of beauty in the culture of appearance. The protagonist's 'success' in attaining her aim of feminine beauty ideal is depicted with the novelist's characteristic irony and playfulness. Although Ruth isn't trapped in her domestic paradise anymore, she is entrapped in the tyranny of beauty. The novelist mocks and plays with the complete lack of insight of her protagonist, as she replaces one form of imprisonment with another one. While she tries to transform herself from a miserable and ugly wife to a She-Devil, she fails to create a new identity and becomes a copy of Mary Fisher. She sacrifices her own identity, abandons her children, in order to become a fake. The virtue implied by beauty is greatly questioned and mocked in Weldon's novel.

If fairy tales transmit messages about the importance of female beauty, Fay Weldon deconstructs any promises of such recompense, and forces the reader to consider once again the prominent preoccupation with beauty, which proves to be only a lure.

References

- Bartky, S. (1990). *Femininity and Domination: Studies in the Phenomenology of Oppression*. New York: Routledge.
- Bettelheim, B. (2010). *The Uses of Enchantment The Meaning and Importance of Fairy Tales*. USA: Vintage Books.
- Bolen, J. S. (1989). *Gods in Everyman: A new Psychology of Men's Lives and Loves*. San Francisco: Harper and Row.
- Bordo, S. (2003). *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body*. USA: University of California Press.
- Campbell, J. (1988). *The Power of Myth*. New York: Doubleday.
- Lieberman, M. R. (December 1972). Some Day My Prince Will Come: Female Acculturation through the Fairy Tale. *College English*, 34(3), 383 -395.
- McKinstry, S. J. (1994). Fay Weldon's Life and Loves of a She-Devil: The Speaking Body", Regina Barreca (Ed.). *Fay Weldon's Wicked Fictions* (pp. 104-113). USA: University Press of New England.
- Orbach, S. (2006). *Fat is a Feminist Issue*. Great Britain: Cox & Wyman Reading.
- Parsons, L. T. (June 2004). Ella Evolving: Cinderella Stories and the Construction of Gender Appropriate Behaviour. *Children's Literature in Education*, 35(2), 135-154.
- Pentney, B. (2009). A comic turn, turned serious: Humour, Body, Motification, and the Natural in Fay Weldon's The Life and Loves of a She-Devil. Gaby Pailer, Andreas Böhn, Stefan Horlacher, and Ulrich Scheck,

Golban, T. ve Karip, Ö. (2017). Beauty As Fairy Tale in Fay Weldon's Novel The Life And Love of A She- Devil. *Humanitas*, 5(9), 219-230

Editions Rodopi B.V (Ed.) *Gender and Laughter Comic Affirmation and Subversion in Traditional and Modern Media* (pp. 81-92). New York: Amsterdam.

Weldon, F. (1983). *The Life and Loves of a She-Devil*. USA: Pantheon Books.

Wolf, N. (1991). *The Beauty Myth How Images of Beauty are Used Against Women*. London: Vintage Books.

Zipes, J. (2006). *Fairy Tales and the Art of Subversion*. Great Britain: Routledge.

Zipes, J. (2012). *Don't Bet on the Prince Contemporary Feminist Tales in North America and England*. New York: Routledge.

Araştırma-İnceleme

**TEKİRDAĞ BÜYÜKŞEHİR NAİP KÖYÜ ÜZERİNE
BİR SOSYAL YAPI ARAŞTIRMASI**

Coşkun DİKBIYIK¹
Ensar YILMAZ²

Öz: Naip köyü, Tekirdağ ili merkez ilçesi olan Süleymanpaşa'ya bağlı bir merkez köy olma özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmamızın evreni Naip Köyü, araştırmamızın kapsamı ise Naip Köyü'ndeki toplumsal ilişkilerin yapısallığının ölçümüdür. Nüfusu 487 olan köyde 93 kişi ile yüz yüze mülakat yöntemi ve anket formları ile toplanan veriler Excell programında sınıflandırılmış ve tablolar oluşturularak anlamlı sonuçlar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırma bulguları kısaca şöyle özetlenebilir. Ağırlıklı olarak orta ve üst yaş grubunun yaşadığı köyde çocuk sayısı sınırlıdır. Mesleki dağılım bakımından daha çok çiftçilik ve köy koşullarına göre belli oranda esnaflık önde gelmektedir. Aile ilişkileri bağlamında flörte olumlu bakılmaktadır. Boşanma oranları köy ortamına göre büyük artış göstermektedir. Ailede karar alma süreçlerine katılmada öncelikli olarak baba ve sonra da anne etkin görünmektedir. Gelir düzeyi köy şartları çerçevesinde alt ve orta seviyededir. Alışveriş biçimi büyük bir çoğunlukla nakde dayanmaktadır Köylüler geleceğe ilişkin kaygılar taşımakla birlikte çoğunlukla durumlarından memnun gözükümler. Gündelik hayatlarının büyük bir bölümünü işe ayıran köylüler için TV, önemli ölçüde boş vakitlerini değerlendirdikleri bir araç olarak işlev görmektedir. Köylülerin çoğunluğu ilkököl mezunu olup, tamamına yakını okuryazardır. Avrupa birliğine girişimiz ile ilgili olarak pek ümitli değildirler. Dini yaşayış bakımından bazı eksikleri olsa da dini duyarlılığa sahiptirler. Bütün bunların yanında köylülerin büyük bir çoğunluğu köylerinde yaşamaktan memnundurlar. Bunda köyün, yöresel ürünlerin sergilendiği bir pazar yeri hüviyeti taşımasının getirdiği prestij ve avantajların da önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Köy kentleşme süreci içinde bazı etkileşimler yaşamakla beraber geleneksel yapı

¹Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. cdikbiyik@nku.edu.tr

²Yrd. Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. ensar.yilmaz@medeniyet.edu.tr

özelliklerini büyük ölçüde devam ettirmekte ve sonuçta kente yeterince eklenememektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Yapı, Köy, Naip Köyü, Tekirdağ.

A RESEARCH ON SOCIAL STRUCTURE OF NAİP VILLAGE FROM TEKİRDAĞ METROPOLITAN MUNICIPALITY

Abstract: Naip is a central village of Süleymanpaşa district of Tekirdağ province. Number of children is limited which is typical for western part of Turkey. Distribution of age among population is generally middle and old ages. Their subsistence conditions are based on agricultural activities and commerce to a limited extent. Divorce rates are increasing according to average village divorce rates in recent times. They view the flirt relations positively. Decision maker in the family is generally father and sometimes mother. Their income level is middle and low. Their shopping activities are based on cash. Almost all of them are satisfied about their situation despite their anxieties about future. They allocate most of their time for work and television is a tool for their leisure time. Almost all of them are literate and primary school graduate. They are not hopeful about our being a member of European Union. They have some deficiencies but have a considerable level of religious sentiments. In addition, because Naip Village is a satisfactory place in socio-economic terms and it is a marketplace where several visitors come to buy organic and traditional village products. It can preserve its specific social structure to a great extent.

Keywords: Social Structure, Village, Naip Village, Tekirdağ.

Giriş

Kentleşme süreciyle birlikte kentsel yapılarda meydana gelen toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik kökenli gelişmeler bu alanda ciddi çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Karakaş, 2007: 2). Bununla birlikte kentlerde yaşanan bu değişimin köylerde nasıl cereyan ettiği de incelenmesi gereken aynı derecede öneme sahip bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal yapı araştırmalarıyla maruf sosyolog Mübeccel Kıray, toplumun ne olduğu değil, ne tür temel özellikleri taşıdığı önemlidir, der. Bu temel özelliklerden bir tanesi toplumun yerleştiği arazi diğeri ise arazinin üzerindeki nüfus ve nüfusun özellikleridir (Kıray, 2006, s. 312).

Sosyoloji sözlüğünde toplumsal yapı şöyle tanımlanmaktadır: "...bir toplumun dinsel, ekonomik, siyasal ve diğer kurumlarının onun toplumsal yapısını meydana getirdiği, bu yapının bileşenlerinin de normlar, değerler ve toplumsal rollerden oluştuğu söylenebilir (Marshall, 1999, s. 804). Radcliffe-Brown ise, toplumsal yapıyı kişiler arası ilişkiler olarak görmektedir (aktaran Gökçe, 2004, s. 2). Toplumsal yapı, bir yandan farklılaşmaya işaret ettiği gibi, bir yandan da sürekliliği ifade eder (Fichter, 2002, s. 83). Aynı zamanda sosyal yapı bir yandan kişilerin doğrudan doğruya tecrübelerine ve yaşantılarına dayanırken, diğer yandan insanlar arası ilişkilerden bütünlüğünün varlığına ulaşır (Bozkurt, 1972, s. 40).

Toplumsal yapı çalışmaları, Türkiye'nin toplumsal yapısı olarak ele alınabileceği gibi bir kentin, bir köyün toplumsal yapısı biçiminde de ele alınabilir. Bununla birlikte bu farklı düzeyler arasında geçişkenliklerin ve farklılaşmaların olacağı da tabiidir (Yılmaz-Avcı, 2012, s. 4).

Toplumsal yapı araştırmaları bir yönüyle toplumun bütününe diğer yönüyle köy, kasaba ve kent gibi farklı yerleşim birimlerini içeren ve bu çerçevede derinliğine değerlendirmeler gerektiren monografik çalışmalara da kaynaklık eden analiz biçimleridir. Bu konuda dünyada, özellikle de Batı Avrupa ve Amerika'da pek çok araştırmaya rastlanmaktadır. Ülkemizde de bu tür araştırma ve incelemeler yapılmıştır. Özellikle kentleşme sürecinin köyleri de kapsayacak düzeyde yeni ve farklı boyutlarda gelişim göstermesi bu çerçevedeki alan araştırmalarının önemini gündeme getirmektedir.

Bu bağlamda ele aldığımız Tekirdağ ili, Süleymanpaşa İlçesindeki Naip Köyü Sosyal Yapı Araştırması bu amaca ilişkin bir çabanın ürünü olarak değerlendirilebilir. Bu araştırmada Naip Köyü halkının sosyal yapıyı oluşturan temel boyutlar üzerindeki görüş, eğilim ve tepkilerinin ortaya konmasına çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların 2014 yılında Büyükşehir statüsü kazanan Tekirdağ ilinin yönetim politikalarına da ışık tutacak bir niteliğe sahip olacağını umuyoruz. Bu anlamda araştırma akademik dünyaya belli bir katkı sunmasının yanında diğer il ve ilçelere de bu çerçevede yol gösterici olacaktır.

Naip köyü Tekirdağ merkezine 14 km uzaklıktadır. Tekirdağ'ın en büyük mahallesi ve en yakın köylerindedir. Nüfusu 487'dir. Büyük bir çoğunluğu mübadele sonucu yerleştirilen göçmenlere dayanır. Mahallenin iklimi, Marmara iklimi etki alanı içerisindedir. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Buna bağlı olarak geleneksel ürünlerin sergilendiği merkezi bir pazar konumundadır. Altyapı olarak Mahallede ilköğretim okulu, içme suyu şebekesi, kanalizasyon şebekesi, sağlık ocağı ve sağlık evi vardır. Mahalleye ulaşımı sağlayan yol asfalt olup mahallede elektrik ve sabit telefon vardır. Ayrıca Köyde Tekirdağ'ın 50 yıllık su ihtiyacını karşılayacağı öne sürülen baraj inşaatı yapımı sürmektedir.

Yöntem

Naip Köyünün sosyo-demografik, kültürel, ailevi, ekonomik ve dinsel yapı özelliklerini tespit etmek amacıyla yaptığımız bu araştırmada halen Naip Köyünde yaşayanlar baz alınmıştır. Bu yönüyle araştırmanın evrenini Naip köyü sakinleri oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına bağlı olarak ulaşılmak istenen örneklem birimi Naip köyünde oturan 15 yaş ve üstü kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Bu çerçevede araştırmamız için 93 kişi örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada veriler yüz yüze görüşme ve anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Dolayısıyla araştırma konuya ilişkin hazırlanan anket soruları ve bu çerçevedeki gözlem ve mülakat verilerine dayanmaktadır. Araştırmada temel olarak basit yansız örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anket ve mülakat 2016 yılının Mayıs ayında NKÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji

Bölümü 3.sınıf öğrencilerinin de katkısıyla uygulanmıştır. Anket uygulanan kişilerin anket sorularını ciddiye aldıkları ve sorulara kendi açılarından doğru yanıtlar verdikleri gözlemlenmiştir. Anket yolu ile toplanmış olan veriler Microsoft Excel programı aracılığı analiz edilmiştir. Araştırmada veriler kümelenecek yorumlanmıştır. Bu bağlamda konu üç başlık halinde ele alınmıştır. Bunlar;

1. Sosyo-demografik durum ve aile
2. Ekonomi
3. Eğitim- kültür

Araştırmada her ne kadar 93 kişi örneklem olarak seçilmişse de anket uygulanırken bazı sorulara verilecek cevaplar iki veya daha fazla şıkkın işaretlenmesine olanak tanındığından, bazı soruların cevapları 93'ten daha fazla çıkmıştır.

1. Sosyo-Demografik Durum ve Aile

Tablo 1: *Cinsiyete Göre Dağılım*

Cinsiyete Göre Dağılım	Kişi Sayısı	Yüzde
Kadın	45	48.38
Erkek	48	51.61
Toplam	93	100

Araştırmaya dahil edilen kişilerin cinsiyete göre yüzdelik oranı %49 kadın ve %51 erkek olarak dengeli bir dağılım sağlanmıştır.

Tablo 2: *Medenî Duruma Göre Dağılım*

Medeni Duruma Göre Dağılım	Kişi Sayısı	Yüzde
Evli	64	68.81
Bekar	12	12.90
Dul	15	16.12
Boşanmış	2	2.15
Nişanlı/Sözlü	0	0
Toplam	93	100

Yine araştırmaya dahil edilenlerin %69'a varan bir oranda evli, %13 bekar, %16'sı dul, %2'si ise boşanmıştır.

Tablo 3: *Çocuk Sayısına Göre Dağılım*

Çocuk Sayısına Göre Dağılım	Kişi Sayısı	Yüzde
-----------------------------	-------------	-------

Çocuk yok	18	19.35
1	6	6.45
2	36	38.70
3	16	17.20
Daha fazla	17	18.27
Toplam	93	100

Köyde ağırlıklı olarak ailelerin 2 ve üzeri çocuğa sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4: Yaşa Göre Dağılım

Yaşa Dağılım	Kişi Sayısı	Yüzde
15-25	4	4.30
25-35	11	11.82
35-45	12	12.90
45-55	22	23.65
55 ve üstü	44	47.31
Toplam	93	100

Araştırmadaki örneklem ağırlıklı olarak orta ve üstü yaş grubundadır. Bu durum günümüz köy demografik yapısına da uygun düşmektedir.

Tablo 5: Mesleklere Göre Dağılım

Meslek	Kişi Sayısı	Yüzde
Esnaf	11	10.67
Ev Hanımı	36	34.95
İşçi	4	3.88
Memur	3	2.91
Çiftçi	26	25.24
Özel Şirket Çalışanı	2	1.94
İşsiz	3	2.91
Diğer	18	17.47
Toplam	103	100

Köydeki mesleki dağılımın %10 civarında esnaf, %35 oranında ev hanımı ve %25 oranında da çiftçi olarak belirmesi kentleşme sürecinde geleneksel mesleki köy özelliklerinin büyük ölçüde korunduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır.

Tablo 6: *Eş ile Tanışma Şekillerine Göre Dağılım*

Tanışma Şekli	Kişi Sayısı	Yüzde
Kendi Kendine Tanışarak	48	50.52
Görücü Usulü ile	28	29.47
Tanıdık Aracılığı ile	5	5.26
İnternet Aracılığı ile	0	0
Diğer	14	14.73
Toplam	95	100

Eş ile tanışma şekillerinin %50 civarında kendi kendine tanışarak, %30 oranında da görücü usulü ile çıkması köydeki insan ilişkileri profilini göstermesi bakımından anlamlı bulunmuştur. Bu tutum köylülerin evlilik öncesi tanışma hakkındaki görüşlerine de yansımaktadır.

Tablo 7: *Evlilik Öncesi Tanışma Hakkındaki Görüşlere Göre Dağılım*

Tanışma Hakkındaki Görüşler	Kişi Sayısı	Yüzde
Gereksiz Görüyorum	7	7.60
Olumsuz Bakıyorum	14	15.21
Olumlu Bakıyorum	55	59.78
Ahlaki Bulmuyorum	4	4.34
Gerekli Görüyorum	12	13.04
Toplam	92	100

Evlilik öncesi tanışmanın %60 oranında olumlu ve %13 oranında gerekli görülmesi, toplamda %73 oranında evlilik öncesi tanışmanın, başka bir anlamda flörtün diğer bölgelere oranla büyük ölçüde olumlandığını göstermektedir.

Tablo 8: *Yakın Akrabalarda Boşanan Kişi Olması Durumuna Göre Dağılım*

Boşanan Kişi Olması Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Evet Var	42	44.21

Hayır Yok	53	55.78
Toplam	95	100

Yakın akrabalarındaki boşanma oranının %44 oranında çıkması, Türkiye genelinde boşanma oranlarının son zamanlarda önemli bir artış göstermesi yanında evlilik öncesi flört ilişkilerinin evliliğe yönelik olarak yeteri kadar sağlam temellere dayalı olarak gerçekleşmediğini de göstermektedir.

Tablo 9: Şahit Olan Boşanmaların En Önemli Durumuna Göre Dağılım

En Önemli Neden	Kişi Sayısı	Yüzde
Ailelerin Müdahalesi	2	2.66
İçki-Kumar Alışkanlıkları	8	10.66
Şiddetli Geçimsizlik	25	33.33
Ekonomik Nedenler	6	8
Cinsel Nedenler	2	2.66
Dayak	5	6.66
Aldatma	4	5.33
Anlaşmalı Ayrılma	4	5.33
Diğer	19	25.33
Toplam	75	100

Boşanma nedenleri olarak şiddetli geçimsizliğin %33 oranında çıkması yukarıdaki flört ilişkilerinin evliliğe yönelik olarak yeteri kadar sağlam temellere dayalı olarak geliştirilemediği şeklindeki savımızı güçlendirmektedir. Boşanma nedeni olarak %10.66 oranına içki-kumar alışkanlıkları ve %6.66 oranında da dayak seçenekleri anlamlı bulunmuştur.

Tablo 10: Aileyi İlgilendiren Konularda Kararları Alana Kişilere Göre Dağılım

Kararları Alan Kişiler	Kişi Sayısı	Yüzde
Baba Tek Başına	30	32.25
Anne Tek Başına	14	15.05
Büyük Ağabey	2	2.15
Anne Baba Birlikte	28	30.10
Diğer Aile Büyükleri	0	0

Tüm Aile Büyükleri Birlikte	5	5.37
Tüm Aile Üyeleri Birlikte	13	13.97
Evin Erkekleri	1	1.07
Toplam	93	100

Aileyi ilgilendiren konularda karar alma biçimlerinde tek başına baba %32.25, tek başına anne %15.05 anne baba birlikte %30.10, tüm aile bireyleriyle birlikte %13.97 oranında çıkması, ailede geleneksel ataerkil yapının etkili olduğu, başka bir ifadeyle anne babanın kararlarda etkin olduğu, diğer aile üyelerine karar alma süreçlerinde yeterince söz hakkı verilmediği anlaşılmaktadır.

2. Ekonomi

Tablo 11 : *Gelir Durumuna Göre Dağılım*

Gelir Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
500 TL ve Altı	17	18.47
500-999 TL	30	32.60
1000-1999 TL	26	28.26
2000-2999 TL	14	15.21
3000 TL ve Üstü	5	5.43
Toplam	92	100

Köy sakinlerinin gelir düzeyi bakımından yarı yarıya orta ve alt seviyelerde olduğu düşünülebilir.

Tablo 12: *Ekonomik Durumdan Memnuniyete Göre Dağılım*

Ekonomik Durumdan Memnuniyet	Kişi Sayısı	Yüzde
Çok Memnunum	5	5.37
Memnunum	51	54.83
Memnun Değilim	19	20.43
Hiç Memnun Değilim	18	19.35
Toplam	93	100

Köy sakinlerinin ekonomik durumdan %60 oranında memnun, %40 oranında memnuniyetsiz olduğu görülmektedir.

Tablo 13: *Türkiye Şartlarına Göre Ailenin Geliri Hakkındaki Görüşlere Göre Dağılım*

Ailenin Geliri Hakkındaki Görüşler	Kişi Sayısı	Yüzde
Çok Düşük	18	19.56
Alt	15	16.30
Orta	46	50
Ortanın Üstü	12	13.04
Üst	1	1.08
Üstün Üstü	0	0
Toplam	92	100

Ailenin gelirini %19.56 oranında çok düşük görenlerin gelir düzeyini 500TL ve görenlerin oranıyla (%18.47) paralel olduğu görülmektedir. Buna %16 oranında gelirini alt düzey olarak görenleri ekleyebiliriz. Gelirini %50 oranında orta ve %13 oranında ortanı üstü görenlerin de durumundan memnun olduğu söylenebilir. Bu durum gelir düzeyi ile memnuniyet oranı arasında büyük ölçüde bir korelasyon kurmamıza izin vermektedir.

Tablo 14: *Alışveriş Yapma Şekline Göre Dağılım*

Alışveriş Yapma Şekli	Kişi Sayısı	Yüzde
Peşin	69	72.63
Kredi Kartıyla	10	10.52
Taksitle	2	2.10
Veresiye	4	4.21
Duruma Göre Farklı	10	10.52
Toplam	95	100

Alışveriş yapma biçiminin %72.63 oranında peşin çıkması köy halkının büyük bir çoğunlukla geleneksel pazar anlayışı içerisinde “garantici” bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Henüz kredi kartıyla alışveriş yeterince rağbet görmemektedir.

Tablo 15: *Tasarrufların Değerlendirme Şekline Göre Dağılım*

	Evet		Hayır	
	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
Döviz Alıyoruz	2			2.15
Hazine Bonosu ya da Devlet Tahvili Alıyoruz	0			0
Finans Kurumlarında Katılım Hesabı Açıyoruz	3			3.22
Pek Tasarruf Yapamıyoruz	47			50.53
Altın Alıyoruz	8			8.60
Hisse Senedi Alıyoruz	0			0
Gayrimenkul Alıyoruz	12			12.90
Diğer	21			22.58
Boş	0			0
Toplam	93			100

Köy sakinlerinin %50.53 oranında pek tasarruf yapmadıklarını söylemeleri, orta ve alt gelir düzeyine sahip kişilerin çoğunlukla ancak kendi gelirleriyle kendi geçimlerini sağladıkları ve tasarruf edebilecek kadar yeterli gelirleri olmadıklarını düşündürmektedir. Buna karşılık %8.60 oranında döviz, %12.90 oranında gayrimenkul alınması tasarrufların daha çok kendini orta görenlerin bir kısmı ile kendini ortanın üstü ve üst düzey görenler tarafından yapıldığını düşündürmektedir.

Tablo 16: *Gelecekle İlgili Bir Endişe Taşıma Durumuna Göre Dağılım*

Endişe Durumu	Taşıma	Kişi Sayısı	Yüzde
Evet Taşıyorum		52	55.31
Hayır Taşıyorum		42	44.68
Toplam		94	100

Gelecekle ilgili olarak %55.31 endişe taşıyorum, %44.68 oranında endişe taşıyorum seçeneğinin işaretlenmesi memnuniyet ve gelir düzeyi ile ters orantılı bir durum arz etmektedir. Arada büyük bir fark olmasa da %55lik bir endişeli kesimin bulunması anlamlı bulunmuştur. Bu tutumun köylülerin düşük

ekonomik düzeyleri ile ilgili olarak geleceğe ilişkin duydukları kaygı, politik ortam ve siyasal tercihleriyle ilgili olarak geliştirdikleri tasadan kaynaklanması olasıdır.

3. Eğitim-Kültür

Tablo 17: *Eğitim Durumuna Göre Dağılım*

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Okur Yazar Değil	10	10.75
İlkokul Mezunu	63	67.74
Ortaokul Mezunu	6	6.45
Lise Mezunu	9	9.67
Üniversite Mezunu	5	5.37
Lisansüstü	0	0
Toplam	93	100

Okuryazar oranının %90'lara ulaşması, ilkokul mezunu oranının %67.74, Ortaokul mezunu oranının 6.45, lise mezunu oranının %9.67,  niversite mezunu oranının %5.37 olması ortalama köy eğitim düzeyi ve ortamıyla uyumludur. Ülkemizin bazı gelişmemiş yörelerine göre daha iyi seviyede olduğu söylenbilir.

Tablo 18: Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri

Boş Zamanları Değerlendirme Şekli		
	Kişi Sayısı	Yüzde
Televizyon Seyrederim	51	31.48
Kitap, Gazete, Dergi Okurum	14	8.64
Açık Havada Dolaşım	24	14.81
Spor Yaparım	6	3.70
Müzik Dinlerim	9	5.55
Parklara Giderim	5	3.08
Seyahate ıkarım	6	3.70
Eğlence Yerlerine Giderim	3	1.85
Köye Giderim	10	6.17
Sinema veya Tiyatroya	0	0

Giderim		
İnternete Girerim	2	1.23
Diğer (örgü örerim)	32	19.75
Toplam	162	100

Boş zamanları değerlendirme biçimi olarak %31.48 oranında TV seyredilmesi, %14.81 oranında açık havada dolaşılması ve %19.75 oranında örgü örülmesi ve diğer seçenekler köy ortamının sunduğu imkânlar dâhilinde olağan görülmelidir.

Tablo 19: *Televizyon İzleme*

Günlük Televizyon Seyretme Süresi	Kişi Sayısı	Yüzde
0-2 saat	60	67.41
3 saat	10	11.23
4 saat	7	7.86
5 saat	6	6.74
6 saat ve üstü	6	6.74
Toplam	89	100

TV izleme oranının %67.41 oranında 2 saat ile sınırlanması, diğer seçeneklerin daha düşük oranlarda seyretmesi çalışan nüfusun (tarlada, bahçede vs.) TV izlemeye çok fazla zaman ayıramaması ile açıklanabilir.

Tablo 20: *Bilgisayar ve İnternet Sahipliği*

Bilgisayar Bulunma Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Evet Var	38	40.86
Hayır Yok	55	59.13
Toplam	93	100

%40.86 oranında internetin bulunması fakat internete girme oranının %1.23 gibi çok düşük oranlarda çıkması köyün demografik yapısı ile ilgili olabilir. İnternet gibi iletişim araçlarını ve etkili bir biçimde daha çok çocuklar ve ergenlerin kullandığı, orta ve yaşlı kuşağın bilgisayar ve internet kullanımına yeterince adapte olamadığı görülmektedir. Seçilen örneklerin de çoğunlukla bu kuşaktan seçildiği göz önüne alınırsa bu tutumu açıklamak mümkün olur.

Tablo 21: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Giriş Hakkındaki Görüşlere Göre Dağılım

Avrupa Birliği'ne Giriş Hakkındaki Görüşler	Kişi Sayısı	Yüzde
Girmek İçin Gayret Göstermeliyiz	21	24.13
Bence İhtiyacımız Yok	29	33.33
Benim İçin Fark Etmez	24	27.58
Türkiye'nin Zararına Olacak	3	3.44
Zaten Bizim Almayacaklar	5	5.74
Ekonomi ve Özgürlükler İçin Faydalı	1	1.14
AB'nin Şartları Kabul Edilemez	4	4.59
Toplam	87	100

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişi ağırlıklı olarak birbirine yakın oranlarda ("Bence İhtiyacımız Yok" %33.33, "Benim İçin Fark Etmez" %27.58, "Girmek İçin Gayret Göstermeliyiz" %24.13) çıkması anlamlı bulunmuştur. Son zamanlarda Avrupa Birliği'ne giriş isteğinin ve umudunun giderek azalmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu tablo bir ölçüde bu durumu yansıtmaktadır. Burada bazı Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişi ilgili olarak ortaya koydukları olumsuz tavırlarının ve çifte standartlı uygulamalarının da etkisi söz konusu olabilir.

Tablo 22: Dindarlık Durumlarına Göre Dağılım

Dindarlık Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Dindarım	58	61.05
Kısmen Dindarım	32	33.68
Dindar Değilim	5	5.26
Toplam	95	100

Dindarlık durumunun %61.05 oranında "dindarım", %33.68 "kısmen dindarım" şeklindeki dağılımı dindarlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Burada %61 civarında kişi kendisini dindar olarak görüyor, %33'nün ise tam dindar olmasa bile belli ölçüde dini duyarlılıklara sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 23: *Günlük Hayatta Dinin Gereklerini Yaşayabilme Durumuna Göre Dağılım*

Dinin Gereklerini Yaşayabilme Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Tam Manasıyla Yaşıyorum	37	40.65
Tam Manasıyla Yaşamıyorum	50	54.94
Hiç Yaşamıyorum	4	4.39
Toplam	91	100

Günlük hayatta dinin gereklerini tam manasıyla yaşadığını söyleyen %41.65lik oran, tam manasıyla yaşayamasa da belli ölçüde yaşayanların oranının %54.94 çıkması dinin günlük hayatta büyük ölçüde pratize edildiğini veya edilme isteği bulunduğunu göstermesi açısından anlamlıdır. Yukarıda kendisini dindar olarak ifade eden %61.05'lik oran burada dini tam manasıyla yaşama noktasında %40.65'e düşmektedir. Buradaki %61'lik oranı kuramsal dini davranış biçimi, %21'lik farkı tolere edilebilir sapma, %40'lık bir düzeyi de gerçek dini davranış düzlemi olarak görmek mümkündür.

Tablo 24: *Başka Bir Yerde Doğmak Yaşamak İsteme Durumuna Göre Dağılım*

İsteme Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Asla İstemezdim	98	80.99
Olsa İyi Olurdu	10	8.26
Şartları Daha İyi Olan Bir Yerde Doğup Büyümek İsterdim	13	10.74
Toplam	121	100

Naip'te yaşayanların %81 oranında buldukları mekândan memnun olduklarını başka bir yerde yaşamayı düşünmediklerini söyleyebiliriz. %19 oranında köy sakininin de bulunduğu mekân ve konumdan pek memnun olmadığı başka yerlerde de yaşama isteği izhar ettiği söylenebilir.

Tablo 25: *Naip Köyü Hakkındaki Düşüncelere Göre Dağılım*

Köy Hakkındaki Düşünceler	Kişi Sayısı	Yüzde
Yaşanılabilir Bir Yer	83	90.21

Yaşanması G� Bir Yer	9	9.78
Fikrim Yok	0	0
Toplam	92	100

Naip köyü sakinlerinin köylerini %90 oranında yaşanabilir bir yer olarak görmesi büyük ölçüde köy yaşantısı ve ilişki biçimi ile doğal ve toplumsal çevreyle uyum içinde olduklarını gösterir. Ayrıca naip köyünün doğal güzellikleri yanında geleneksel tarım ve hayvancılık ürünlerinin sergilendiği bir Pazar konumunda olması da memnuniyeti artırıcı bir etken olarak düşünülebilir. %10 oranında “Yaşanması G  Bir Yer “ şeklindeki memnuniyetsizlik de doğal karşılanmalıdır.

Sonuç

Köy toplumsal yapı araştırmaları bağlamında anket verileri ve gözlemlerimize dayanarak ele alıp incelediğimiz Naip köyüne ilişkin olarak vardığımız sonuçları şoye sıralayabiliriz.

Köy nüfusunun büyük oranda (%70) evli olduğu tespit edilmiştir. Bu da özellikle köylerde ortanın üstünde yaşlı nüfusun yaşadığı gerçeği ile paralellik göstermektedir. Daha genç nüfusun ise çeşitli nedenlerle köy dışında ve kentlerde yaşadığı bilinmektedir. Aile başına düşen ocuk sayısının da ortalama 2-3 civarında olması geleneksel batı yöresi nüfus oranıyla uyumludur.

Mesleki dağılım açısından ağırlıklı olarak %25 ifti ve %35 ev hanımı %11 civarında esnaf ve değişik oranlarda da diğer mesleklere sahip kişilerin bulunduğu g r lm ştir. Bu durum köyün kentsleşme sürecine uygun olarak bir seyir takip ettiğini göstermektedir.

Eş ile tanışma biçiminin diğer yörelere göre daha serbest(%50'nin üstünde) ve flörtün de %70'in üzerinde olumlandığı görülmektedir. Buna karşılık boşanma oranlarında çeşitli nedenlere bağlı olarak belirgin bir artış görülmektedir.(%44). Bu durumu kentileşme sürecinin bir yansımaları olarak görmek mümkündür.

Ailede karar alma süreçlerine katılım bakımından ataerkil yapının önemli ölçüde korunduğu fakat bununla birlikte annenin de belirli ölçüde karar alma süreçlerinde etkin olduğu diğer aile üyelerine karar alma süreçlerinde yeterince etkin olmadığı görülmektedir.

Gelir düzeyi bakımından köylülerin orta ve alt ve alt gelir gelir grubuna dahil oldukları görülmektedir. Buna karşılık %60 oranında memnun olduklarını söylemektedirler. Köy şartlarına göre gelir düzeyleri oranında memnuniyet hissettikleri söylenbilir.

Alış veriş biçimleri %73 oranında peşin olarak yapılmaktadır. Kredi kartı kullanma oranı %11 civarındadır. Bu tutum geleneksel köy özelliklerini yansıtması yanında y re insanının geleneksel pazar ilişkileri içinde “garantici” karakterini göstermesi bakımından anlamlıdır.

Köy sakinleri %55 oranında geleceğe ilişkin kaygıları olduğunu söylemelerine rağmen tasarrufu daha çok köy Őartlarında  st düzey sayılabilecek kimselerin yapma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durumu köylülerin önemli bir bölümünün gelir düzeyi bakımından düşük seviyede bulunmasıyla açıklayabiliriz. Ancak y re insanının genellikle kendine özgü “gündelik yaşam” biçimi alışkanlığının da bu tutumda etkisi olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

Okuryazar oranının (%90) büyük bir çoğunluğu ilkokul mezunu olsa bile (%68)  lkemizin bazı yörelerine göre iyi seviyede olduğu görülmektedir. Boş zamanları değerlendirme bakımından kitap dergi gazete okuma oranı %9 civarında iken, TV seyretmek %31 ile ilk sırayı almaktadır. Gündelik hayatın büyük bir bölümünü içine ayıran köylüler, sınırlı ölçüdeki boş zamanlarını da köy ortamının elverdiği koşullar çerçevesinde değerlendirmektedirler.

Türkiye'nin Avrupa birliği ilişkileri bağlamında son zamanlarda ortaya çıkan olumsuz tutum köy halkına da yansımış gözükmektedir. Burada bazı Avrupa birliği ülkelerinin ve sözcülerinin Türkiye'nin Avrupa birliğine girişi ilgili olarak ortaya koydukları olumsuz tavrın etkili olduğu söylenebilir.

Dini bakımdan köy halkı her ne kadar dini tam manasıyla yaşayamadığını ifade etse de(%41), çoğunlukla kendini dindar hissetmekte (%61) ve dini hassasiyetlere karşı duyarlı görünmektedir.

Kaynakça

- Bozkurt, Ömer(1972), Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Fichter, Joseph(2002), Sosyoloji Nedir? (ev. Nilgün Çelebi), Anı Yayınları, Ankara.
- Gökçe, Birsen(2004), Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar, Savaş Yayınevi, 2. Basım, Ankara.
- Karakaş, Mehmet (2007), Bolvadin'de Toplumsal Yapı ve Değişim, AK  Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, Afyon.
- Kıray, Mübeccel(2006), Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme, Bağlam Yayıncılık, 2.baskı, İstanbul.
- Yılmaz, Ensar-Yusuf Avcı(2014), Bartın'ın Toplumsal Yapısı  zerine Bir Araştırma, Detay Yayıncılık, Ankara.

Araştırma-İnceleme

TÜRK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EMOJİ ALGISI

Levent TOKSÖZ¹
Cahit KAHRAMAN²

Öz: Bu çalışmanın amacı Türk üniversite öğrencilerin emoji (pictogram) algısını ortaya çıkarmaktır. Japonca resim anlamına gelen e ile harf anlamına gelen moji kelimesinin birleşiminden meydana gelen emoji kelimesi; yazılı mesajlarda duyguları ya da bir takım kavramları ifade etmede kullanılan görsel simge olarak tanımlanır. Emoji İlk olarak 1998 yılında, Japonya’da bir cep telefonu firmasında çalışmakta olan Shigetaka Kurita tarafından 176 adet olarak tasarlanmıştır. 2010 yılında Apple’ın iPhone cihazları üzerinde emojileri desteklemeye başlamasından sonra emoji kullanımı evrensel bir popülerlik kazanmıştır. Yazılı mesajlarda emoji kullanımı yaygın bir hâl alırken, bu konuda ülkemizde yapılan çalışmaların son derece sınırlı olduğunu görmekteyiz. Bu az sayıdaki çalışmalarda, özellikle genç kuşağın emojiye yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmada Türk üniversite öğrencilerin emoji algısı cinsiyet faktörü göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Namık Kemal Üniversitesi’ne mensup 60 erkek ve 60 kadın katılımcıya, “kişisel emoji ilişkisi” ve “emoji yarar algısı” üzerine sorular sorulmuştur. Analiz yöntemi olarak, her bir madde için kadın ve erkek öğrencilerin ortalamaları ayrı ayrı hesaplanarak t testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda emoji kullanım sıklığının orta seviyede olduğu, emoji kullanımının olumlu karşılandığı belirlenmiştir. Emoji kullanımının duyguları ifadede ve mesajları eğlenceli bir hâle getirmede yarar sağladığına yönelik güçlü bir yargı gözlemlenmektedir. Ayrıca, kadınların erkeklere göre emoji kullanımının faydalarını daha fazla takdir ettikleri görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Emoji, Algı, Cinsiyet.

EMOJI ATTITUDE OF TURKISH UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: The purpose of this study was to clarify the emoji (pictogram) attitude of Turkish university students. Emoji, which comes from the

¹ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü. ltoksoz@nku.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü. ckahraman@nku.edu.tr

combination of e, meaning japanese picture, and moji words, which means letter; is defined as a visual symbol used in expressing feelings or some concepts in written messages. Emoji was originally designed as 176 pieces by Shigetaka Kurita, who worked in a mobile phone company in Japan in 1998. In 2010, after Apple began supporting emoji on iPhone devices, it gained global popularity. While the use of emoji in written messages is widespread, we understand that the study done in our country is very limited. In this limited number of studies, it is emphasized that especially young generation has a positive attitude towards emoji. In this study, emoji attitude of Turkish university students was examined by considering the gender factor. Using participants from the Namik Kemal University, 60 males and 60 females were asked about personal emoji relation and emoji benefit perception. As a method of analysis, averages of male and female students for each question were calculated separately and t test was applied. As a result of the survey, it was determined that the usage frequency of emoji is medium-level and favourable. Also, it is observed that, there is a strong perception that the use of emoji is beneficial in expressing feelings and makes messages fun. In addition, it was seen that females appreciate the benefits of using emoji more than males.

Keywords: E-moji, Attitude, Gender.

Giriş

Teknolojide yaşanan gelişmeler her geçen gün yeni iletişim kanallarının hayatımıza girmesine neden olmaktadır. Cep telefonunun yaygınlaştığı günümüzde internete erişim kolaylaşmış, elektronik ortamda gerçekleşen yazılı mesajlaşma günlük hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Yüz yüze iletişimden farklı olarak dijital ortamda gerçekleşen yazılı mesajlaşmalarda duygusal etmenleri doğru bir şekilde aktarmadaki güçlük eskiden beri dile getirilmektedir (Rice & Love, 1987). Bunda en büyük neden, yüz yüze iletişimde duygu aktarımını kolaylaştıran ses tonu, jest-mimik gibi faktörlerin yazılı mesajlarda eksik kalmasıdır. Bu eksikliği gidermek amacıyla son yıllarda emoji (pictogram) adlı görseller kullanılmaya başlanmıştır. Emoji kelimesi, Japonca resim anlamına gelen ‘e’ (絵) ile harf, karakter anlamına gelen ‘moji’(文字) kelimesinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Emoji; duyguları anlatmaya yönelik yüz ifadeleri ile hayvan, hava durumu, bina, yiyecek-içecek gibi bir takım kavramları ifade etmede kullanılan küçük resim (görsel simge) olarak tanımlanmaktadır (Kitamura, & Satō, (2009). Şekil 1’de, Apple firmasının cep telefonları için kullanımına sunduğu bazı emojiler gösterilmektedir.

Şekil 1. Emoji örnekleri (<http://emojipedia.org/apple/> erişim tarihi: 21.04.2017)

Emojinin tarihsel gelişimini irdelerken, çıkış noktası olarak değerlendirilebileceğimiz emoticon olgusu üzerinde durmak gerekir. Emoticon kelimesi, İngilizce emotion (duygu) ve icon (ikon) kelimelerinin birleşiminden meydana gelmektedir. Emoticon; yazımsal simgelerin biçimlenmesi ile meydana gelen, okuyucuda duygu aktarımını sağlamaya yarayan görsel ipuçları olarak tanımlanır (Rezabek & Cochenour,1998). Gülen surat işareti ‘:-)’ en bilinen emoticonlar arasındadır. İlk emoticon kullanıma ilişkin Gökaliiler ve Saatcioğlu (2016) iki farklı bilgidenden bahsetmektedir. Bunlardan birincisine göre, ilk emoticon kullanımı 1979’da Kevin Mackenzie tarafından epostanın kuru dilini yumuşatma amacıyla ve ‘-)’ simgesiyle gerçekleşmiştir (Preece ve diğ., 2003). Diğer bir yaklaşıma göre ise, ilk emoticon kullanımı Carnegie Mellon Üniversite Bilgisayar Bölümü’nden Scott Fahlman tarafından 19 Eylül 1982’de gerçekleşmiştir. Dünyadaki ilk emoticon ifadesi gülen surat ‘ :-)’ ,ikincisi ise ağlayan surat ‘:-(’ olmuştur (Barrett, 2002). Kullanım amacını değerlendirdiğimizde emoticonun da tıpkı emoji gibi yazılı mesajlarda eksik kalan duygusal etmenleri yansıtmaya amacı taşıdığını görmekteyiz. Örneğin, gülen surat işareti olarak bilinen emoticon ile ‘ :-)’ mesajı yazan kişi hoşnutluk, mutluluk gibi olumlu bir duyguyu mesajda iletmeyi amaçlamaktadır.

Emoticonun bir sonraki basamağı olarak değerlendirebileceğimiz emoji ise ilk olarak 1998 yılında, Japonya’da NTT DoCoMo firmasının i-mode adlı mobil cihazında kullanılmıştır. Shigetaka Kurita tarafından 176 adet olarak tasarlanan bu emojiler (Şekil 2) Japon kullanıcılar tarafından ilgiyle karşılanmış, 20. yüzyılın sonunda Unicode 6.6 ile standartlaşarak 722 karaktere ulaşmıştır. 2010 yılında Apple’ın iPhone cihazları üzerinde emojileri desteklemeye başlaması, emoji kullanımının evrensel bir popülerlik kazanmasına neden olmuştur.

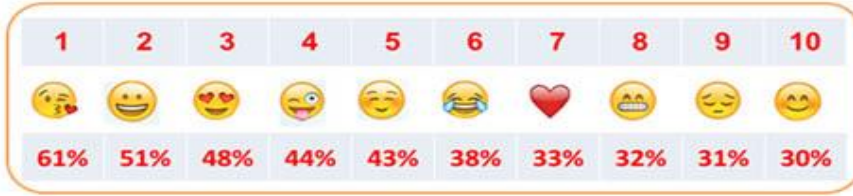

Şekil 2. ilk emojiler (<https://i-d.vice.com/jp/article/emoji-creator-shigetaka-kurita> erişim tarihi: 21.04.2017)

Yazılı mesajlarda emoji kullanımı yaygın bir hâl alırken, bu konuda ülkemizde yapılan çalışmaların son derece sınırlı olduğunu görmekteyiz.

Türkiye’de emoji kullanımına yönelik en kapsamlı araştırma ‘Fikri Mühim’ isimli pazarlama ajansı ve araştırma firması tarafından gerçekleştirilmiştir (https://www.fikrimuhim.com/Binary/1_mages/Upload/Report/DA_Emoji%20

Arastirmasi.pdf; erişim tarihi 21.04.2017). 2015 yılında sosyal medya üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmaya 79 ilden 7522 kişi katılım göstermiştir. Araştırma künyesine bakıldığında, katılımcıların yüzde sekseninin kadın olduğu görülmektedir. Her ne kadar katılımcı cinsiyeti konusunda bir dengesizlik söz konusu olsa da, elde edilen sonuçlar ilgi çekici niteliktedir. Araştırma sonucuna göre, her beş kişiden dördü yazılı iletişimlerinde emoji kullanmaktadır. Her yazışma da emoji kullanan kadınların oranı yüzde 81 iken, bu oran erkeklerde yüzde 59'a gerilemektedir. Bu sonuç cinsiyet arasında tutum farkına işaret etmektedir. Ayrıca yaş faktörüne bakıldığında, gençler emojiyi en sık kullanan yaş kuşağı olarak dikkat çekmektedir. Araştırmada yaş arttıkça emoji kullanım sıklığının azaldığı vurgulanmaktadır. Emojiler en fazla mobil chat uygulamalarında (WhatsApp, Facebook Messenger vb.) kullanılmakta birlikte, arkadaş çevresiyle yapılan mesajlaşmalarda sık tercih edilmektedir. Emoji kullanımının faydalarına ilişkin “düşünceleri ifade edebilmeyi kolaylaştırma” yüzde elli dokuzluk işaretlenme oranıyla birinci sırada yer alırken, “sempatiklik kazandırma”, “yanlış anlaşılmanın önüne geçme” ve “zamandan tasarruf sağama” maddeleri yüzde on iki ile on dokuz arasında değişen oranlara sahiptir. Söz konusu araştırmada ülkemizde en fazla tercih edilen on emoji aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Şekil 3. Türkiye'de En Sık kullanılan On emoji ([https://www.fikrimuhim.com/Binary/Images/Upload/Report/DA_Emoji% 20 Arastirmasi.pdf](https://www.fikrimuhim.com/Binary/Images/Upload/Report/DA_Emoji%20Arastirmasi.pdf) erişim tarihi 21.04.2017)

Emoji içerikli reklamlara yönelik tüketici tutumlarının irdelendiği diğer bir çalışmada 398 katılımcıya anket uygulanmıştır vurgulanmıştır (Gökalliler, Saatcioğlu, 2016). Çalışma sonucunda, gündelik hayatlarında sık emoji kullanan bireylerin emoji içerikli reklamlara yönelik olumlu tutum geliştirdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca, emoji kullanım sıklığı arttıkça emoji içerikli reklamlara gösterilen dikkatin de arttığı saptanmıştır.

Yukarıdaki çalışmalar ışığında, özellikle gençlerin emojiye yönelik olumlu bir tutum geliştirdiği, cinsiyet faktörünün bu tutum üzerinde etki göstereceği yönünde bir izlenim edinmekteyiz. Bu çalışmanın amacı, Türk üniversite öğrencilerinin gündelik hayatta emoji kullanımına karşı olan ilgisini, emojinin yararlarına ilişkin görüşlerini cinsiyet faktörünü göz önünde tutarak ele almaktır.

1. Yöntem

Araştırmaya Namık Kemal Üniversitesinden 120 öğrenci (60 erkek,60 kadın, ortalama yaş 20,8) katılmıştır. Anket çalışması 2 bölümden meydana gelmektedir:

1. Bölümde, emoji kullanımının öğrenciler üzerinde bıraktığı izlenimler ele alınmıştır. Bu bölümde ‘mutluluk’, ‘üzüntü’, ‘endişe’ ve ‘kızgınlık’ içeren birçok yazılı mesaj emojili ve emojisiz olarak ayrı ayrı katılımcılara gösterilmiş; her bir mesaj için göndericinin duyu durumunu değerlendirmeleri istemiştir.

2. Bölümde ise katılımcılara emoji algısına yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu çalışmada, 2. bölümde elde edilen veriler tanıtılacaktır. Bu bölümde öğrencilerin gündelik hayatta emoji kullanımına olan ilişkileri (Kişisel Emoji İlişkisi) ve emojinin yararlarına ilişkin görüşleri (Emoji Yarar Algısı) üzerine toplam yedi madde kullanılmıştır (Tablo 1). Soru maddeleri oluşturulurken önceki alan çalışmaları ve öğrenci görüşlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmada Kullanılan Sorular

“Kişisel Emoji İlişkisi”

1. Mesaj yazarken emoji kullanır mısınız?
2. Mesajlarda emoji kullanımını olumlu karşılıyor musunuz?
3. Emojisiz mesaj geldiğinde “neden emoji koymadı” şeklinde aklınızdan geçirdiğiniz oluyor mu?

“Emoji Yarar Algısı”

1. Emoji kullanarak duyu ve düşüncelerimi daha iyi ifade ediyorum.
 2. Emoji kullanımını mesaja eğlenceli bir hâl katıyor.
 3. Emoji kullanımını yanlış anlamayı engelliyor.
 4. Emoji kullanımını zamandan tasarruf kazandırıyor.
-

Öğrencilerden her bir soru için 1 ile 5 arasında bir numarayı işaretlemeleri istenmiş, 1 ve 2 olumsuz, 3 kararsız, 4 ve 5 olumlu olacak şekilde yanıtlar hazırlanmıştır. Yani, sayı değeri arttıkça söz konusu maddeye verilen cevap da olumlu bir hâl almaktadır.

Analiz yöntemi olarak, her bir madde için kadın ve erkek öğrencilerin ortalamaları ayrı ayrı hesaplanarak t testi³ uygulanmıştır.

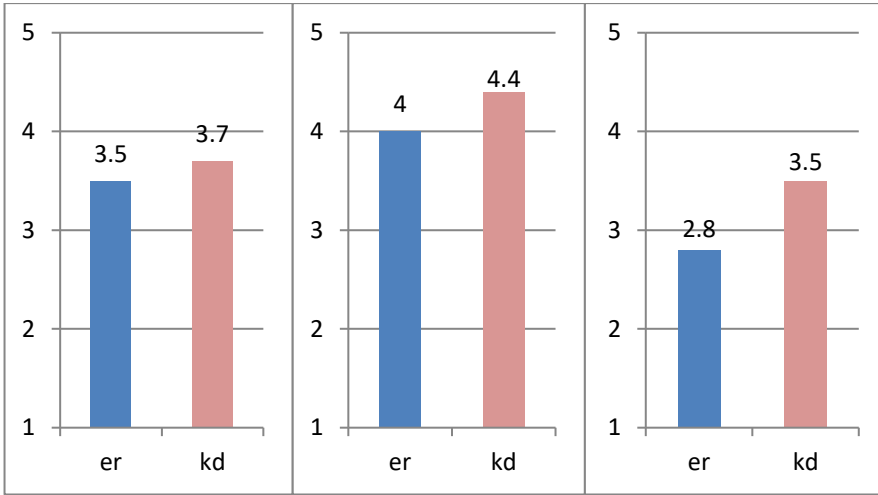
³ T testi, iki grubun ortalama değerlerini karşılaştırarak aradaki farkın rastlantısal mı yoksa anlamlı mı olduğunu ortaya koyan istatistik yöntemidir.

2. Bulgular

Aşağıda, Türk öğrencilerin emojiye yönelik düşünceleri “Kişisel Emoji İlişkisi” ve “Emoji Yarar Algısı” başlığı altında değerlendirilmiştir.

2.1 Kişisel Emoji İlişkisi

Bu başlık altında öğrencilere emojiye ilişkin olarak ‘kullanıp kullanmadıkları’, ‘olumlu karşılayıp karşılamadıkları’, ‘eksikliğini hissedip hissetmedikleri’ sorulmuştur. Elde edilen yanıtlar Şekil 4- 5-6’da gösterilmektedir. Aşağıdaki şekillerde erkek ve kadın öğrencilerin ortalama skorları 1 ile 5 arası değerlerle gösterilmektedir. Bu değerlerden 3 “kararsızım” anlamına gelmekte; 3’ten küçük değerler söz konusu soruya olumsuz, 3’ten yüksek değerlerse olumlu yaklaşıldığı anlamını taşımaktadır.

Şekil 4. Kullanım Sıklığı

Şekil 5. Olumlu Karşılama

Şekil 6. Eksiklik Hissetme

Türk öğrencilerin “emoji kullanım sıklığı” Şekil 4’de gösterilmektedir. Buna göre erkek öğrencilerin ortalamaları 3,5; kadın öğrencilerin ortalamaları ise 3,7 değerini almıştır. Bu sonuç hem erkek hem kadın öğrencilerin mesaj yazarken emoji kullanma eğiliminde olduğu anlamını taşımaktadır. Analiz sonucunda kadın ve erkek öğrenciler arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır⁴ ($t(118) = 1,46$, n.s.).

Şekil 5 ’te Türk öğrencilerin emojiye yönelik “kabul tutumları” yani emoji kullanımını olumlu karşılayıp karşılamadıkları konu edilmiştir. Şekil 5’ten anlaşılacağı üzere, erkek öğrencilerin ortalamaları 4; kadın öğrencilerin ortalamaları ise 4,4 değerini almaktadır. Bu sonuç hem erkek hem kadın

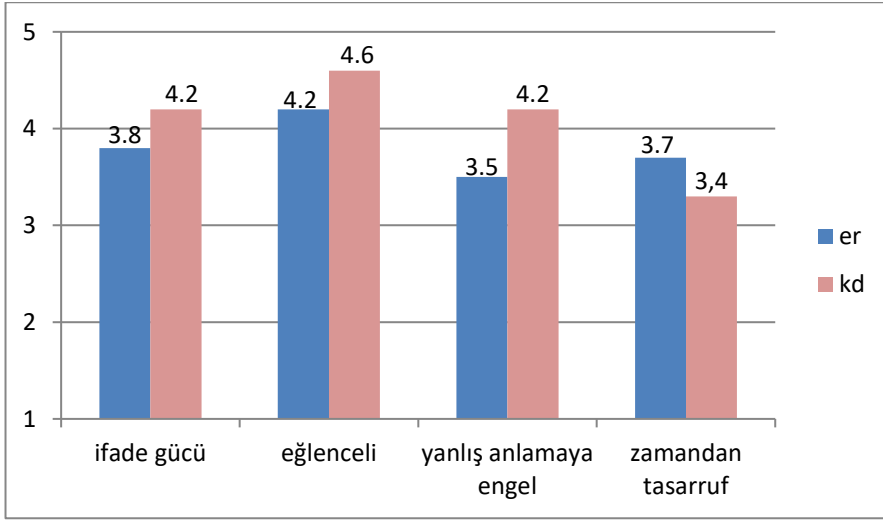
⁴ İstatistiksel anlamlılığın (statistical significance) belirlenmesinde test sonucundan edinilen p (probability) değerinden yararlanılmaktadır. Bu çalışmada sosyal bilim alanında genel kabul gören değerlere uyulmuş; p değeri 0.05’den küçük değerler “anlamlı” (significant), 0.05-0.1 arası değerler “anlamlılık eğiliminde” (marginally significant), 0.1’den yüksek değerler ise “anlam görülmedi” (nonsignificant (n.s.)) şeklinde yorumlanmıştır.

öğrencilerin emoji kullanımını olumlu karşıladığı anlamına gelmektedir. İki öğrenci grubu arasındaki 0,4 puanlık fark istatistikî olarak anlamlılık eğiliminde bulunmuştur ($t(118)= 1,72, p<0.1$). Bu sonuç, kadın öğrencilerin erkeklere göre emoji kullanımına daha olumlu yaklaştığı anlamını taşımaktadır.

Emoji kullanılmayan mesajlarda hissedilen eksiklik duygusu, Şekil 6’da gösterilmektedir. Bu soruya verilen yanıtları incelediğimizde erkek öğrencilerin 2,8; kadın öğrencilerin ise 3,5 ortalamaya sahip olduğunu görmekteyiz. Erkek öğrenciler ilk kez 3 bandının gerisinde kalmakta, “kararsıza yakın” bir tavır sergilemektedir. Buna karşın kadın öğrenciler 3,5 ortalama ile bir eksiklik duyma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. İki grup arasındaki 0,7 puanlık fark istatistikî olarak da anlamlı bulunmuştur ($t(118)= 2,52, p<0.05$). Kadın öğrencilerin erkeklere göre emoji kullanılmayan mesajlarda daha yoğun eksiklik duygusu hissettikleri anlamına gelmektedir.

2.2 Emoji Yarar Algısı

Bu başlık altında emoji kullanımının “duygu ve düşünceleri ifade etmede yarar sağlayıp sağlamadığı”, “mesaja eğlenceli bir hâl katıp katmadığı”, “yanlış anlamalara engel olup olmadığı”, “zamandan tasarruf kazandırıp kazandırmadığı” sorulmuştur. Elde edilen yanıtlar Şekil 7’de gösterilmektedir.

Şekil 7. Emojinin Faydalarına Yönelik Tutumlar

Şekil 7’ den anlaşılacağı üzere, Türk öğrencileri genel olarak emojiin yararlarını takdir etme yönünde bir tavır ortaya koymaktadır. Emoji kullanımının “ifade gücü” sağladığı, mesaja “eğlenceli” bir hâl kattığına yönelik bir kanı söz konusudur. Her iki maddede de kadınların ortalama skorlarının erkekleri 0,4 puan geride bıraktığı anlaşılmaktadır. Analiz sonucunda, bu farkın anlamlılık eğilimi taşıdığı anlaşılmıştır (İfade gücü: ($t(118)= 1,67, p<0.1$), eğlenceli: ($t(118)=1,72, p<0.1$)) Kadın öğrencilerin erkeklere göre emojiin bu özelliklerini daha fazla takdir etme eğiliminde olduğunu anlamaktayız.

“Yanlış anlamaya engel” maddesinde ise iki grup arasındaki makas daha da açılmış, 0,7 puanlık fark anlamlı bulunmuştur ($t(118) = 2,79, p < 0.01$). Kadınlar erkeklere göre emoji kullanımının yanlış anlamayı engellediği yönünde güçlü bir yargıya sahiptir. Son olarak “zamandan tasarruf” maddesine baktığımızda ilk kez erkeklerin kadınları geride bıraktığını görmekteyiz. Fakat 0.3 puanlık bu fark istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($t(118) = 1,52, n.s.$).

Sonuç

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin emoji (pictogram) algısı cinsiyet faktörü göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Sonuçları “Kişisel Emoji İlişkisi” ve “Emoji Yarar Algısı” olarak ayrı ayrı değerlendirmek yararlı olacaktır.

“Kişisel Emoji İlişkisi”; diğer bir deyişle Türk öğrencilerinin gündelik hayatta emoji ile olan ilişkisi değerlendirildiğinde aşağıdaki yargılara ulaşmaktayız:

- (1) Mesajlarda belli ölçüde emoji kullanımı tespit edilmiştir. Kullanım sıklığı ile ilgili olarak cinsiyet arasında fark görülmemiştir.
- (2) Emoji kullanımı olumlu karşılanmaktadır. Kadınların erkeklere göre daha olumlu bir tavır sergileme eğiliminde olduğu anlaşılmıştır.
- (3) Emoji kullanılmayan mesajlara duyulan eksiklik duygusu ile ilgili olarak erkek öğrenciler “kararsız” kalırken, kadın öğrenciler “katılma eğiliminde” tavır sergilemişlerdir.

Bu sonuçlar ışığında; emoji kullanımının Türk öğrencilerinin günlük hayatında belirli bir yere sahip olduğunu anlamaktayız. Emoji kullanımının olumlu karşılanması, son derece önemli bir parametre olarak değerlendirilmelidir. Bu durum, üniversite öğrencilerinin emoji kullanımına yönelik bir rahatsızlık hissetmediği; başka bir deyişle emoji kabul tutumunun yüksek olduğu anlamı taşımaktadır. Bu parametreden yola çıkarak, ileriki zamanlarda emoji kullanımının daha da yaygınlaşabileceği tahmininde bulunabiliriz. Fakat her ne kadar emoji kabul tutumu yüksek de olsa, günümüz koşullarında emoji kullanılmayan mesajlara duyulan “eksiklik duygusu” yüksek seviyelerde değildir. Erkeklerin “kararsız”, kadınların ise “katılma eğiliminde” oldukları anlaşılmaktadır. Yani, emoji kullanımına yönelik yüksek bir bağlılıktan söz etmek abartılı bir anlayış olacaktır. İleriki çalışmalarda, bu duyguda bir değişim olup olmadığı incelemelidir. Cinsiyet faktörünün etkilerini incelediğimizde kadınların erkeklere göre daha olumlu yaklaşma eğiliminde oldukları, emojinin eksikliğini daha fazla hissettiklerini görmekteyiz. Emojilerin birincil işlevinin yazılı mesajlardaki duygu aktarımını kolaylaştırmak olduğu düşünüldüğünde, kadınların kişisel emoji ilişkilerini erkeklere göre daha olumlu tanımlamalarının altında duygu aktarımına verdikleri önem yatıyor olabilir.

Diğer yandan, üniversite öğrencilerinin “Emoji Yarar Algısı”nı incelediğimizde aşağıdaki yargılara ulaşmaktayız:

- (4) Emoji kullanımının duygu ve düşünceleri ifadede yarar sağladığı düşünülmektedir. Kadınlar erkeklere göre bu yargıyı daha fazla destekleme eğilimindedir.

(5) Emoji kullanımının mesajlara eğlenceli bir hâl kattığı düşünülmektedir. Kadınlar erkeklere göre bu yargıyı daha fazla destekleme eğilimindedir.

(6) Emoji kullanımının yanlış anlamayı engellediği düşünülmektedir. Kadınların erkeklere göre bu yargıyı daha fazla destekledikleri anlaşılmıştır.

(7) Emoji kullanımının zamandan tasarruf kazandırdığı yönünde güçlü bir yargıya ulaşılamamıştır. Cinsiyetler arasında fark görülmemiştir.

Yukarıdaki sonuçlar incelendiğinde, Türk üniversite öğrencilerinin genel anlamda emojiinin yararlarını takdir etme yönünde olumlu bir tavır takındıklarını görmekteyiz. Emoji kullanımının duygu ve düşünceleri ifade etmeye yardımcı olduğu, mesajlara eğlenceli bir hâl kattığı, yanlış anlamaların önüne geçtiğine dair güçlü bir kanıdan söz edebiliriz. Önceki araştırmalarda emojiinin “yanlış anlaşılmanın önüne geçme” işlevi yüzde yirminin altında bir işaretlenme oranı ile karşımıza çıkmaktaydı. Bu çalışmada edinilen sonuçlar ise “Emoji Yarar Algısı”nda olumlu yönde bir değişimi işaret etmektedir. Yukarıdaki üç maddede özelinde cinsiyet faktörünü incelediğimizde tıpkı “Kişisel Emoji İlişkisi”nde olduğu gibi kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha takdir edici bir tutum içinde olduğunu görmekteyiz. Fakat emojiinin yararlarından söz ederken, emoji kullanımının zamandan tasarruf kazandırdığı yönünde bir algının hem erkek hem kadınlar arasında geçerli olmadığını anlamaktayız.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin emoji algısı sorunsallaştırılmış, sonuçlar ““Kişisel Emoji İlişkisi” ve “Emoji Yarar Algısı” başlıkları altında değerlendirilmiştir. Emoji kullanımının işlevlerini daha iyi anlayabilmek için ileriki çalışmalarda gerçekten yazışmalar incelenmeli; emojiili mesajların yarattığı etki sorunsallaştırılmalıdır.

Kaynakça

- Barrett, S. (2002): Overcoming transactional distance as a barrier to effective communication over the internet. *International Education Journal* 3.4, s.34-42.
- Gökallıler, E; Saatcıoğlu, E.(2016) Bir Reklam Unsuru Olarak Emoji Kullanımı: Emoji İçerikli Reklamlara Yönelik Tutum Araştırması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 19(2) s.63-91.
- Kitamura H, & Satō S. (2009). Keitai mēru e no emoji fuyo ga joshi daigakusei no inshō keisei ni ataeru kōka. *Kanjō shinri-gaku kenkyū*, 17 (2), s.148 - 156. .
- Preece, J,Maloney-Krichmar,D;Abrams,C (2003),”History of Emergence of Online Communities”In B.Wellman(Ed.),*Encyclopedia of Community*. Berkshire Publishing Group, Saga, s.2-3.

**Toksöz, L. ve Kahraman, C. (2017).Türk Üniversite Öğrencilerinin Emoji Algısı.
Humanitas, 5(9), 247-256**

Rezabek, L.L., & Cochenour,J.J.(1998)Visual cues in computer-mediated communication: Supplementing text with emoticons. *Journal of visual literacy*,18,201-215.

Rice, R.E., & Love, G. (1987). Electronic emotion socioemotional content in a computer mediated communication network. *Communication research*, 14(1), 85-108.

Yayın İlkeleri

Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi **Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi** Toplum ve İnsan Bilimleri alanlarında elde edilmiş bilimsel birikimleri ortaya koymak, güncel ve tarihsel sorunları bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirmek ereğiyle *Bahar ve Güz* sayısı olmak üzere yılda iki kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi, MLA, EBSCO, CEOOL, ASOS, ARASTIRMAX, TEİ indeksleri tarafından dizinlenmektedir. Bunun yanında dergimiz, ULAKBİM TR Dizinde dizinlenmek üzere Aralık 2015 tarihinden beri izlenmektedir.

Humanitas'a gönderilen yazılar, daha önce başka bir dergide yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş, araştırmaya dayalı, etik kurallara uygun olarak yazılmış özgün makaleler olmalıdır. Bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler, daha önce başka bir dergide veya bildiri kitapçığında yayımlanmamışsa etkinlik bilgilerinin dipnotta belirtilmesi koşuluyla yayımlanmak üzere değerlendirmeye alınabilir. Bildiri kitapçığında ya da başka bir yerde yayımlanan yazılar ne sebeple olursa olsun yayımlanmaz. Dergi yönetimi gönderilen yazıların daha önce başka bir yerde yayımlanıp yayımlanmadığını araştırmak zorunda değildir. Durumun etik sorumluluğu yazara aittir. Dergiye yayımlanmak üzere gönderilecek makalelerin biçimsel nitelikleri Fakülte Yönetim Kurulu tarafından onaylanan yazım kurallarına göre düzenlenmelidir. Yayımlanmak üzere gönderilen yazıların biçim ve içerik yönünden ön incelemesi yayın kurulu tarafından yapılır. Uygun görülen çalışmalar, bilimsel yönden değerlendirilmek üzere, yayın kurulu tarafından belirlenen çift-kör, bağımsız ve önyargısız hakemlik ilkelerine göre en az iki hakem tarafından değerlendirilir. Hakemlerin adları gizli tutulur ve tüm raporlar beş yıl süreyle saklanır. Son karar dergi yayın kuruludur. Yayın kurulu hakemler tarafından yayın koşullarına uygun bulunmayan yazıları yayımlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri göndermek, biçimce düzenlemek ve düzeltmek ya da kısaltmak yetkisindedir. Gönderilecek yazıların son okumasının titiz bir biçimde yapılması, vurgulama, alıntı ve kaynakların doğru biçimde kullanılması yayım aşamasında olumsuzluklarla karşılaşmamak için çok önemlidir. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayıda yazısı bulunan yazarlara kısa süre içinde birer adet dergi iletilir. Dergimizde yayımlanan yazıların her türlü bilimsel, yazım ve hukuksal sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanmış

yazıların tüm yayım hakları saklı olup, dergimizin adı belirtilmeden hiçbir alıntı yapılamaz.

Yayın dili: Derginin yayım dili **Türkçedir**. Bununla birlikte **Almanca**, **Fransızca** ve **İngilizce** yazılar da yayımlanabilir.

Yazım kuralları: Dergimize gönderilecek yazıların aşağıdaki biçimsel özellikleri taşıması yayım birliği açısından zorunludur.

Başlık: İçerikle uyumlu, **10-12** sözcüğü geçmeyecek biçimde büyük koyu harflerle, **11** punto yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

Yazar adı ve adresi: Yazar(lar)ın adı (**küçük**) ve soyadı (**büyük**), başlığın altında **ortalannmış** olarak **11** puntoyla yazılmalı; unvanı, çalıştığı kurum, haberleşme ve e-posta adresleri ise normal karakterde harflerle dipnot olarak belirtilmelidir.

Öz ve anahtar sözcükler: Makaleler, **200-220** sözcük arasında **öz** içermelidir. Bu özlere, makalenin birinci sayfasında, başlıktan hemen sonra peş peşe verilmelidir. **İngilizce** ve **Türkçe** makalelerin özlere, makalenin dilinde olan **öz** ilk sırada olacak biçimde birinci sayfada verilmelidir. **Fransızca** ve **Almanca** yazılan makaleler için **üç** dilde **öz** yazılmalıdır. Bu durumda, makalenin dilinde olan **öz** ilk sırada, **Türkçe** **öz** onun hemen arkasında olacak biçimde birinci sayfada; **İngilizce** özeti ise, makalenin kaynakçasından hemen sonra yer almalıdır. **Öz 10 punto**, tek satır, sağdan ve soldan **1 cm** içeride yer almalıdır. **Öz bölümü**, yazar adının hemen altından **12 nk** boşluk bırakılarak başlamalıdır. **Özlerin** altında **3-10** sözcük arasında büyük harfle başlayan anahtar sözcükler bulunmalıdır. **Öz başlığı 10 punto koyu** yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

Ana metin: Yazı Microsoft **Word** yazılım programı ile boyutları **17,5 / 25 cm** olan sayfa üzerinde **Times New Roman 11 punto** ile **1 cm** satır aralıklı ve **üstten 2,5 cm, alttan 2,5 cm, soldan 2,5 cm, sağdan 2,5 cm** kenar boşlukları ve **20 sayfayı** geçmeyecek biçimde tek sütun halinde hazırlanarak teslim edilmelidir. Paragraflar **0 cm** girinti ile başlamalıdır. **Anametnin, öz bölümünün** hemen altından **6 nk** boşluk bırakılarak başlamalıdır.

Bölüm başlıkları: Yazıda yer alan konu başlıkları Giriş'ten itibaren numaralandırılarak **koyu** ve **sol marjdan** başlamak üzere yazılmalıdır.

Şekil ve Tablolar: Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.

Alıntı ve Göndermeler: Kaynaklara göndermeler metin içi kaynak gösterme ya da numarasız yazar-tarih sistemi **APA biçemi** olarak adlandırılan yöntem göz önüne alınarak yapılmalıdır. **APA** internet sitelerinden derlenen temel bilgiler aşağıdaki gibidir. Ayrıntılı bilgi almak için: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx> sitesine başvurulabilir. Bu sistemde, metin içinde sözü edilen kaynaklara başvuruda bulunulurken yazarların soyadları ve yayın tarihi yine metin içerisinde, ilgili yerde belirtilir. Dolayısıyla, kaynak gösterimi için dipnot kullanılmasına ya da

a.g.e. gibi ifadelerle gerek yoktur. Özetleme biçiminde yapılan alıntı ve aktarmalarda sayfa numarası belirtilmez; sayfa numarası ya da numaraları, yalnızca doğrudan alıntılarda tam olarak verilir. 3 satırı geçen alıntılara, ana metne göre sadece soldan 1 cm girinti verilmelidir. Dipnotlar, ancak çok gerekli olduğunda, metin içerisinde belirtilen görüşe açıklama getirmek amacıyla ve az sayıda kullanılmalıdır.

Ana Başlık Boyutu	11 pt, ortalanmış, kalın
Kağıt Boyutu	17,5 x 25 cm
Ana Metin Üst Kenar Boşluk	2,5 cm
Alt Kenar Boşluk	2,5 cm
Sol Kenar Boşluk	2,5 cm
Sağ Kenar Boşluk	2,5 cm
İlk satır girinti	0 cm
Yazı Tipi	Times New Roman
Yazı Tipi Stili	Normal
Normal Metin Boyutu	11 pt
Paragraf Aralığı	3 nk
Satır Aralığı	1 cm
Dipnot Metni Boyutu	9 pt
Alıntı Metni Boyutu	10 pt
Alıntı Kenar Boşlukları	Soldan 1 cm
Öz Yazı Tipi	Times New Roman
Öz Yazı Tipi Stili	Normal
Öz Kenar Boşlukları	Sağdan- Soldan 1 cm
Öz Metin Boyutu	10 pt
Öz Başlığı	10 pt, ortalanmış, Kalın

Tek yazarlı çalışmalar: Metinde parantez içine yazarın soyadı yazılır ve virgülle ayrılarak o çalışmanın yayın tarihi belirtilir. Eğer yazarın soyadı cümle içerisinde zaten kullanılmışsa, parantezde soyadı kullanmaya gerek yoktur.

Örnek:.. (Yılmaz, 1996, s. 268). ya da, Yılmaz'a (1996) göre,...

İki ve daha fazla yazarlı çalışmalar: Örnek: Bond ve Smith'e (1995) göre, ... ya da ... (Bond ve Smith, 1995).

Yazar sayısı 3 ve daha fazla çalışmalar: Örnek: McCrae ve arkadaşları (2000) ... ya da ... (McCrae ve ark., 2000).

Aynı yazarın (ya da yazarların) birden fazla çalışması: Örnek: Yıldırım (1982b)... ya da ... (Yıldırım, 1982b).

Kaynaklar: Yararlanılan kaynaklar, eğer varsa notlardan sonra ayrı bir sayfada "Kaynakça" başlığı altında verilmelidir. Metinde geçen tüm kaynaklar Kaynaklar listesi içinde yer almalıdır. Kaynaklar bölümünde kaynaklar yazar soyadına göre alfabetik sıra ile verilmelidir.

Kitap

Tek Yazarlı: Gündoğdu, C. (2007). *Hacı Bektâş-ı Velî, Öğretisi ve Takipçileri Hakkında Metodik Yeni Bir Yaklaşım*. Ankara: Aktif Yayınları.

Çok Yazarlı: İşcan Ö. F. ve Naktiyok, A. (2005). *Dijital Çağ Örgütleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Editörlü Kitap İçinde Bölüm ya da Makale: Türer, O. (2005). Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler. Ahmet Yaşar Ocak (Ed.). *Osmanlı Anadolu'sunda Tarikatların Genel Dağılımı* (ss. 207-246). Ankara: T.T.K. Yayınları.

Tez: Ayık, H. (2000). *Farabi`de Dil-Mantık İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çeviri kitaplar: Hellman, H. (2001). *Büyük Çekişmeler: Bilim Tarihinden Seçilmiş On Tartışma*. (Çev. Füsün Baytok). Ankara: Tübitak. (1972).

Kurum Yayınları: TÜBİTAK. (2002). *21. Yüzyılda Bilimsel Yayıncılık: Hedefler ve Yaklaşımlar*. Ankara: TÜBİTAK.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük* (10. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

El kitapları: Özgüven, İ.E. (1992). *HKE Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı*. (2. Revizyon) Ankara: Odak Ofset.

Yazarı Olmayan Yapıt Anonim: *The Chicago Manual of Style* (14th edition). (1993). Chicago: The University of Chicago Press.

Sözlük: Altan, N. (2003). *Bilgisayar Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (3. bs.). Ankara: Sistem Yayıncılık.

Bilimsel Dergi Makalesi

Makale: Gündoğdu, C. (2007). Âşık Sümmânî'de Aşkın Metafiziği. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 8 (18), 113-154.

Popüler Dergi Makalesi

Yazarı Belli Olan: Kenar, N. (Nisan 2006). Kayıt Dışı İstihdam. *Popüler Yönetim*, 9, 44-47.

Yazarı Belli Olmayan: Yerel Bilginin Küreselleştirilmesi. (Nisan 2006). *Focus*, 12, 14-17.

Gazete Makalesi: Altan, Ç. (23 Mart 2002). Değişik bir ritimde...., *Milliyet Gazetesi*. 12.

Diğer Yayınlar

Yayımlanmış Bildiri: Gündoğdu, C. (2007). Pâdişah-Tarikat Şeyhi Münasebetleri Açısından Azîz Mahmûd Hüdâyi ve Çağdaşı Abdülmecid-i Sivâsî [Bildiri]. H. Kamil Yılmaz (Ed.). *Aziz Mahmud Hüdâyî Uluslararası Sempozyum Bildirileri, (20-22 Mayıs 2005)*. (ss. 179-195). İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı.

Yayımlanmamış Bildiri: Yeşilyaprak, B. ve Kısaç, İ. (2000). Marmara Bölgesi Depremleri Sonrası Stres Tepkileri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. 36. *Ulusal Psikiyatri Kongresi*, 3-7 Ekim, Antalya.

Poster: Önal, İ. (Ağustos 2002). Historical Perspectives on School Librarianship [Poster]. *68th IFLA General Conference and Council*, Glasgow.

Patent: Kavur, K. H. (2006). *Heart Flowerpot*, U.S. Patent No. D518,755. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office.

Ansiklopedi Maddesi: Ersoy, O. (1973). Kâğıt ve Kâğıtçılık. *Türk Ansiklopedisi* (XXI, 112-115). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Rapor: Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). Devlet Yardımlarını Değerlendirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Rapor No: DPT: 2681). Ankara: DPT.

Yasa ve Yönetmelikler: İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (1961). *T. C. Resmi Gazete*, 10705, 12 Ocak 1961.

Görüşme: Mektup, e-ileti, telefon görüşmesi gibi kişisel görüşmeler elde edilebilir kaynaklar olmadıklarından kaynakçaya eklenmezler. Görüşmelere yalnızca metin içinde gönderme yapılır. Örnek: (Aşık Reyhani ile kişisel iletişim, 23 Haziran 2003).

Elektronik Yayınlar

Basılı Kitabın Elektronik Sürümü: Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi* [Elektronik Sürüm]. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.

Basılı Makalenin Elektronik Sürümü: Akman Demir, G., Yeşilot, N. ve Serdaroğlu, P. (2006). “Neurological involvement in Behçets Disease: Clinical Characteristics, Diagnosis and Treatment” [Elektronik Sürüm]. *Journal of Neurological Sciences (Turkish)*, 23(1), 3-7.

Makale: Yıldırım, A., Ekici, K. M. ve Şahım, T. (t.y.). “İşletmelerin Yönetim Sürecinde Sinerjik Yönetim Anlayışının Önemi”. *Bilgi Vadisi*, 1(2). Erişim tarihi: 04 Nisan 2006, <http://www.bilgivadisi.net/idas/index.php=view&id=86&Itemid=59>

Veritabanında Makale ya da Madde: Coşkun, T., Bozoklu, S., Özenç A. ve Özdemir, A. (1998). “Effect of Hydrogen Peroxide on Permeability of the Main Pancreatic Duct and Morphology of the Pancreas”. *The American Journal of Surgery*, 176 (1), 5358. Erişim tarihi: 25 Nisan 2006, Science Direct.

Rapor: Devlet Planlama Teşkilatı. (Temmuz 2004). “e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı: Değerlendirme Raporu (Rapor No: 2).” Erişim: 02 Nisan 2006, <http://212.175.33.22/kdep/rapor/KDEPHaziran2004.pdf>

Anonim Ağ Sayfası: “Bilim Etiği ve Bilimde Sahtekârlık.” (t.y.). Erişim: 04 Nisan 2006, <http://www.aek.yildiz.edu.tr/bilim.htm>

Ağ Sitesinden Erişilen Ağ Sayfası: Gordon, C. H., Simmons, P. ve Wynn, G. (2001). “What it is, and how to Avoid it”. Erişim Tarihi: 04 Nisan 2006, University of British Columbia Ağ Sitesi: <http://www.zoology.ubc.ca/bpg/Advising/Plagiarism.htm>

Ağ Sitesi: Tema Vakfı. (t.y.). Erişim tarihi: 04 Nisan 2006, <http://www.tema.org.tr>

Elektronik Kaynak Haber, Tartışma Grubu ya da Forum İletisi: Işık, E. (5 Kasım 2003). Bitki Kütüphanesi [İleti No: 8]. Erişim tarihi: KutupL, <http://listproc.metu.edu.tr.9000/reguser/KUTUPL/kutupl.1/msg08.html>

Web Sitesine Atıfta Bulunma: Bir Web sitesinin tümüne (sitedeki belli bir sayfaya değil) atıfta bulunmak için, sitenin adresini vermek yeterli olacaktır.

Yazılım Sanayicileri Derneği (<http://www.yasad.org.tr>)

Özet: Irak, M. (1998). “Uyku ve Bilgi İşleme Süreçleri.” [Özet] *Türk Psikoloji Yazıları*, 1 (1), 17-30. Erişim tarihi: 08 Ocak 2000. <http://www.psikolog.org.tr/tpy/1/metehan.htm>

Bir Web sitesinde belirli bir sayfa: Türk psikologlar derneği depresyon özel çalışma grubu basın bildirisi: Depresyon bölgesi eğitim öğretim yılına hazır mı (22 Eylül, 1999) Ankara: Türk Psikologlar Derneği. Erişim tarihi: 08 Ocak 2000.

<http://www.psikolog.org.tr/depresyon/basinbildiri5.htm>

Elektronik Dergiler

Dergide Basılan ve İnternette Yayınlanan Elektronik Dergilerden Alınan Makaleler: Gündoğdu, C. (2005). “Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Mânâ Dili”, [Elektronik Versiyon]. *Tasavvuf İmi ve Akademik Araştırma Dergisi*.14, 221-231.

Sadece İnternette Yayınlanan Elektronik Dergilerden Alınan Makaleler: Önder, M. (2008). “Medya Kısılcısındaki Çocuklar”. Makale 9. Erişim tarihi: 25 Nisan 2009. <http://www.dinbilimleri.com/dergi/cilt8/sayi4/makale/onder.pdf>

Elektronik veri tabanları için tarih (CD-ROMlar için belirtilmez), kaynak (örn., SSCI, ERIC) ve veritabanının adı ile diğer ek bilgiler (madde numarası gibi) belirtilmelidir.

Web kaynakları için ise, o veritabanına giriş sayfasının adresi (URL) verilmelidir. (örnek., <http://www.ebscho.com>).

Saracho, O, N. (1999). A Factor analysis of preschool childrens play strategies and cognitive style. *Educational Psychology*, 19 (2), pp 165. [Erişim tarihi: 08 Ocak 2000 EBSCO (Academic Search Elite), <http://www.ebsco.com>]

Radyo ve Televizyon Programları

Film: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (Yapımcı), Özakman, T. (Senarist) ve Öztan, Z. (Yönetmen). (1996). *Kurtuluş* [Film]. Türkiye: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu.

Radyo ve Televizyon Programı: Berki, T. (Yapımcı). (08 Mart 2006). *Promenad* [Radyo Programı]. Ankara: RadyoHacettepe.

Müzik ve Sahne Sanatları

Konser / Resital: Erkin, U. C. *Piyano Sonatı*. T. Berki. Ankara: Bilkent Konser Salonu. (09 Nisan 2006).

Opera: Puccini, G. Gianni Schichi (Libretto: G. Forzano). Yönetmen: R. Simone, Başrol: C. Guelfi ve D. Dessi, Orkestra Şefi: G. Gelmetti. Roma: Teatro della Opera. (22 Ocak 2002).

Bale: Kınıklı, Ö. Giriş, Gelişme, Sonuç. Başrol: Ö. Kınıklı. Ankara: Devlet Opera ve Balesi Büyük Sahne. (15 Nisan 2006).

Tiyatro: Shakespeare, W., *Hamlet*. Yönetmen: J. Gielgud, Başrol: R. Burton. Boston: Shubert Theatre. (04 Mart 1964).

Müzik Yapıtı: Beethoven, L. v. (1812). *Symphony, No. 7 in A, Opus 92*. New York: Dover. (1998)

Erkin, U. C. (1932). *Keman ve Piyano İçin Improvisation*. Ankara: Devlet Konservatuvarı. (1958).

Müzik Kaydı: Erkin, U. C. (1995). *Altı Prelüd* [V. Erman]. Ulvi Cemal Erkin: Complete works for piano solo [CD]. Avusturya: Hungaroton Classic. (1994).

Plastik Sanatlar

Kişisel Sergi: Misman, H., Resim Sergisi. Ankara: Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi. (03-31 Mart 2006)

Karma Sergi: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü Sergisi. Ankara: Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi. (20-30 Nisan 2006).

Sanat Yapıtı

Koleksiyon ya da Müzelerde: Sayın, Z. (2003). *Esinti* [Grafik]. Francavilla al Mare, İtalya: Michetti Müzesi.

Yayınlarda: İzer, Z. F. (1986). *Balkondan Susamlar* [Resim]. S. M. Erinç. *Zeki Faik İzer: 1905-1988* (s. 175). Ankara: Türkiye Halk Bankası. (1990)

Principles of Publication

Humanitas - International Journal of Social Sciences is a double blind peer-reviewed international journal, published twice a year *Spring and Autumn* by the Faculty of Arts and Sciences at Namık Kemal University. The aim of the journal is to publish research papers in the fields of social and human sciences, to evaluate contemporary and historical problems with a scientific approach. The journal is indexed on MLA, EBSCO, CEOOL, ASOS, ARASTIRMAX, TEI. Besides, the journal has been viewed since December 2015 in ULAKBİM TR index.

The articles that are sent to *Humanitas* should be based on research, and original which follow ethical rules, and should not have been published or sent to be published before. The papers presented in scientific conferences are taken for evaluation to be published, if they are not published in any journal or conference book, on condition that its information is given as a footnote. These articles which are published in any journal are not published, in any case. The editorial board is not responsible for checking these articles if they have been published before, or not. This ethic responsibility belongs to the writer. The form of the articles should be organized according to spelling rules, confirmed by administration. The articles sent to be published are checked by the publication commission for their form and content before they are published. The texts that are confirmed are evaluated scientifically by at least two reviewers according to double-blind independent and unprejudiced peer-reviewing principles. The names of the reviewers are not revealed and evaluation documents are kept for a five-year period. The last decision belongs to the publication commission. Publication commission has the authority not to publish the text, which is not approved by the editorial board, and send it back to its writer to be corrected, re-arranged, or its content changed or reduced. It is very important to make the last revision carefully, to use quotations and citation correctly in order not to have problems during the publication process. When the journal is published, one copy is sent to the each writer in a short time. The writers, whose texts are published in our journal, are responsible for all the scientific, orthographical and legal aspects. All copyrights of the published texts are reserved. It is illegal to make quotations without citing our journal's name.

Language: The language of publication is **Turkish**. Besides, articles in **German, French** and **English** are also accepted.

Spelling rules: The texts that are sent to be published must have these qualifications below considered for publication unity.

Title: It should be related to the content, and it should be written centered, with capital and bold letters, **11 pt**, containing no more than **10-12** words.

Name and address of the writer: First name (small) and surname (capital) of the writer(s) should be written **11 pt**, centered and bold below the title. Also, the position, institution, communication and e-mail addresses should be indicated as a footnote with standard character letters.

Abstract and keywords: Articles should contain an abstract, which should be between **200-220** words. The abstracts should be presented on the first page of the article just after the title. English and Turkish abstracts should be given on the first page and the abstract which is in the same language with the main text is placed as the first. Three abstracts should be written for the articles written in French and German. In this case, the abstract with the main language should be given as the first, and Turkish abstract after the first one on the first page, and English abstract should be just after the bibliography of the article. The abstract must be **10 pt**, single space, and must have **1 cm** margins on the right and left sides. At the end of the abstracts, there should be keywords containing between **3-10** words. Abstract must start just below the name of the writer, with **12 nk** space. The title of the abstract should be written centered, with capital and bold letters, **10 pt**.

Main text: The text, containing no more than **20** pages, should be written in **Microsoft Word Page (17,5 x 25 cm)**, using **Times New Roman, 11 pt, 1 cm** line spacing, one column and **0 cm** indents, and **2,5 cm top, 2,5 cm bottom, 2,5 cm left, 2,5 cm right margins**. Main text must start just below the abstract, with **6 nk** space.

Chapter titles: The topics in the text should be written with numbers beginning from introduction, bold and beginning with left indent.

Figures and boards: The title of the figure should be given under the figure; the title of the board should be above the board. The numbers should be given like these: 1, 2, 3, etc.

Quotations and references: References to the sources must be given by using the citing in-text or date-writer without numbers format (**APA format**). In this format, the writer's last names and publication date are stated on the right place in the text while referring to the sources that are mentioned in the text. Thus, there is no need to use footnotes for the citation or the terms like idem or ibidem. Quotations in the shape of summary are not given with page numbers; they are only given while quoting directly. The quotations with more than **3** lines must have **1 cm** margin on the left side only, considering the main text. Footnotes should be used to make an explanation for the statement that is given in the text, and also their length should be minimal. You can apply for

<http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx> for detailed information.

Size of Main Title	11 pt, centered, bold
Preferred Page Size	17,5 x 25 cm
Top Margin	2,5 cm
Bottom Margin	2,5 cm
Left Margin	2,5 cm
Right Margin	2,5 cm
First line indent	0 cm
Font	Times New Roman
Font Type Style	Normal
Size of Normal Text	11 pt
Space Between Paragraphs	3 nk
Space Between Lines	1 cm
Size of Foot Note	9 pt
Size of Block Quotations	10 pt
Block Quotations Margins	1 cm left
Abstract Font	Times New Roman
Abstract Font Type Style	Normal
Abstract Margins	1 cm left and right
Size of Abstract	10pt
Title of Abstract	10 pt, centered, bold

Works with single writer: The last name of the writer is written in brackets in the text, and is separated with a coma, before stating the date of the work. If the last name of the writer is used in the sentence already, there is no need to write the last name in the brackets.

Example: ... (Yılmaz, 1996, p.258) or, according to Yılmaz (1996)...

Works with two or more writers: Example: According to Bond and Smith (1995)or (Bond and Smith, 1995).

Works with three or more writers: Example: McCrae and his colleagues (2000) ... or ... (McCrae and his colleagues, 2000)

One or more works of the same writer(s): Example: Yıldırım (1982b) ...or... (Yıldırım, 1982b)

Sources: The cited sources should be given on a different page under the Bibliography title, after the Notes, if there are any. Sources must be written according to the writer's last names and in an alphabetic order.

Books

Single writer: Gündoğdu, C. (2007). *Hacı Bektâş-ı Velî, Öğretisi ve Takipçileri Hakkında Metodik Yeni Bir Yaklaşım*. Ankara: Aktif Yayınları.

Multiple writers: İşcan Ö. F. ve Naktiyok, A. (2005). *Dijital Çağ Örgütleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Chapter or article in a book with editor: Türer, O. (2005). “Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler.Ahmet Yaşar” Ocak (Ed.). *Osmanlı Anadolu'sunda Tarikatların Genel Dağılımı* (pp.207-246). Ankara: T.T.K. Yayınları.

Thesis: Ayık, H. (2000). *Farabi`de Dil-Mantık İlişkisi*. (inedit Phd). Erzurum: Atatürk University Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Translated books: Hellman, H. (2001). *Büyük Çekişmeler: Bilim Tarihinden Seçilmiş On Tartışma*. (Çev. Füsün Baytok). Ankara: Tübitak. (1972).

Institution publications: TÜBİTAK. (2002). *21. Yüzyılda Bilimsel Yayıncılık: Hedefler ve Yaklaşımlar*. Ankara: TÜBİTAK.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük* (10. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Handbooks: Özgüven, İ.E. (1992). *HKE Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı*. (2. Revizyon) Ankara: Odak Ofset.

Anonymous: *The Chicago Manual of Style* (14th edition). (1993). Chicago: The University of Chicago Press.

Dictionaries: Altan, N. (2003). *Bilgisayar Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (3. bs.). Ankara: Sistem Yayıncılık.

Articles in scientific journal

Articles in Turkish: Gündoğdu, C. (2007). Âşık Sümmanî'de Aşkın Metafiziği. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 8 (18), 113-154.

Articles in foreign languages: Kurbanoglu, S. S. (2003). Self Efficacy: A Concept Closely Linked to Information Literacy and Lifelong Learning [Öz Yeterlik: Bilgi Okuryazarlığı ve Yaşam Boyu Öğrenmeyle Yakından İlişkili Bir Kavram]. *Journal of Documentation*, 59, 635-646.

Articles in popular journals

Known author(s): Kenar, N. (Nisan 2006). Kayıt Dışı İstihdam. *Popüler Yönetim*, 9, 44-47.

Anonymous: Yerel Bilginin Küreselleştirilmesi. (Mart2006). *Focus*, 12, 14-17.

Newspaper article: Altan, Ç. (23 Mart 2002). Değişik bir ritimde.... *Milliyet Gazetesi*. 12.

Other publications

Proceedings published: Gündoğdu, C. (2005). Pâdişah-Tarikat Şeyhi Münasebetleri Açısından Azîz Mahmûd Hüdâyi ve Çağdaşı Abdülmecid-i Sivâsî [Bildiri]. H. Kamil Yılmaz (Ed.). *Aziz Mahmud Hüdâyi Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 20-22 Mayıs 2007*. (pp. 179-195). İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı.

Proceedings unpublished: Yeşilyaprak, B. ve Kısaç, İ. (2000). Marmara Bölgesi Depremleri Sonrası Stres Tepkileri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. 36. *Ulusal Psikiyatri Kongresi*, 3-7 Ekim, Antalya.

Poster: Önal, İ. (Ağustos 2002). Historical Perspectives on School Librarianship [Poster]. *68th IFLA General Conference and Council*, Glasgow.

Patent: Kavur, K. H. (2006). *Heart Flowerpot*, U.S. Patent No. D518,755. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office.

Encyclopedia subject: Ersoy, O. (1973). Kağıt ve Kağıtçılık. *Türk Ansiklopedisi* (XXI, 112-115). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Report: Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). Devlet Yardımlarını Değerlendirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Rapor No: DPT: 2681). Ankara: DPT.

Laws and regulations: İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (1961). *T. C. Resmi Gazete*, 10705, 12 Ocak 1961.

Interview: Because they are not accessible sources, letters, e-mails, phone calls and other similar personal interactions are not added to bibliography. These are referred in the text only. Example: (Personal contact with Aşık Reyhani, 23th June 2003).

Electronic publications: Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi [Electronic Version]*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.

Electronic version of a published book: Akman Demir, G., Yeşilot, N. ve Serdaroğlu, P. (2006). Neurological involvement in Behçets Disease: Clinical Characteristics, Diagnosis and Treatment [Elektronik Version]. *Journal of Neurological Sciences (Turkish)*, 23(1), 3-7.

Article: Yıldırım, A., Ekici, K. M. ve Şahım, T. (t.y.). İşletmelerin Yönetim Sürecinde Sinerjik Yönetim Anlayışının Önemi. *Bilgi Vadisi*, 1(2). Date of Access: 4th of April 2006,

<http://www.bilgivadisi.net/idas/index.php=view&id=86&Itemid=59>

Article or subject in database: Coşkun, T., Bozoklu, S., Özenç A. ve Özdemir, A. (1998). Effect of Hydrogen Peroxide on Permeability of the Main Pancreatic Duct and Morphology of the Pancreas. *The American Journal of Surgery*, 176(1), 53-58. Date of Access: 25th of April 2006, ScienceDirect.

Report: Devlet Planlama Teşkilatı. (July 2004). e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı: Değerlendirme Raporu (Report No: 2). Access: 2th of April 2006, <http://212.175.33.22/kdep/rapor/KDEPHaziran2004.pdf>

Anonymous web page: Bilim Etiği ve Bilimde Sahtekarlık. (t.y.). Access: 4th of April 2006, <http://www.aek.yildiz.edu.tr/bilim.htm>

Web page connected through web site: Gordon, C. H., Simmons, P. ve Wynn, G. (2001). What it is, and how to Avoid it. Date of Access: 4th of April 2006, University of British Columbia Ağ Sitesi:

<http://www.zoology.ubc.ca/bpg/Advising/Plagiarism.htm>

Web site: Tema Vakfı. (t.y.). Date of Access: 4th of April 2006, <http://www.tema.org.tr>

Electronic sources - news, discussion group or forum message: Işık, E. (5th of November 2003). Bitki Kütüphanesi [Message No: 8]. Date of Access: Kutup L, <http://listproc.metu.edu.tr.9000/reguser/KUTUPL/kutupl.1/msg08.html>

Citing a web site: To cite a web site completely (not a particular page), it is enough to give the web site address.

Yazılım Sanayicileri Derneği (<http://www.yasad.org.tr>)

Abstract : Irak, M. (1998). Uyku ve Bilgi İşleme Süreçleri. [Abstract] *Türk Psikoloji Yazıları*, 1 (1), 17-30. Date of Access: 8th of January 2000. <http://www.psikolog.org.tr/tpy/1/metehan.htm>

Web site particular pages: Türk psikologlar derneği deprem özel çalışma "grubu basın bildirisini: Deprem bölgesi eğitim öğretim yılına hazır mı? (22 Eylül, 1999) Ankara: Türk Psikologlar Derneği. Date of Access: 8th of January 2000. <http://www.psikolog.org.tr/deprem/basimbildiri5.htm>

Electronic journals

Articles published in a journal and taken from electronic journals on Internet: Gündoğdu, C. (2005). Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Language of Meaning, [Elektronik Version]. *Tasavvuf İmi ve Akademik Araştırma Dergisi*. 14, 221-231.

Articles taken only from electronic journals on Internet: Önder, M. (2008). Medya Kıskaçındaki Çocuklar. Makale 9. Date of Access: 25th of April 2009. <http://www.dinbilimleri.com/dergi/cilt8/sayi4/makale/onder.pdf>

The date (not for CD-ROMs), source (e.g. SSCI, ERIC), the name of the database and other information (such as item number) must be given for the electronic databases. For the web sources, the address of the entry page of the database (URL) must be given. (Example; <http://www.ebscho.com>).

Saracho, O, N.(1999). A Factor analysis of preschool childrens play strategies and cognitive style. *Educational Psychology*, 19 (2), pp 165. [Date of Access: 8th of January 2000 EBSCO (Academic Search Elite), <http://www.ebsco.com>]

Radio and television programs

Film: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (Producer), Özakman, T. (Script Writer) ve Öztan, Z. (Director). (1996). *Kurtuluş* [Film]. Türkiye: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu.

Radio and television programs: Berki, T. (Producer). (8th of March 2006). *Promenad* [RadioProgram]. Ankara: RadyoHacettepe.

Music and theatre arts

Concert/Recital: Erkin, U. C. *Piyano Sonatı*. T. Berki. Ankara: Bilkent Konser Salonu. (9th of April 2006).

Opera: Puccini, G. Gianni Schichi (Libretto: G. Forzano). Director: R. Simone, Leading Role: C. Guelfi ve D. Dessi, Orchestra Chief: G. Gelmetti. Roma: Teatro dell Opera. (22nd of January 2002).

Ballet: Kınıklı, Ö. Giriş, Gelişme, Sonuç. Başrol: Ö. Kınıklı. Ankara: Devlet Opera ve Balesi Büyük Sahne. (15th of April 2006).

Theatre: Shakespeare, W., *Hamlet*. Director: J. Gielgud, Başrol: R. Burton. Boston: Shubert Theatre. (4th of March 1964).

Musical production: Beethoven, L. v. (1812). *Symphony*, No. 7 in A, Opus 92. New York: Dover. (1998).

Erkin, U. C. (1932). *Improvisation for Violin and Piano*. Ankara: Devlet Konservatuvarı. (1958).

Music record: Erkin, U. C. (1995). *Altı Prelüd* [V. Erman]. Ulvi Cemal Erkin: Complete works for piano solo [CD]. Avusturya: Hungaroton Classic. (1994).

Plastic arts

Exhibition Personal: Misman, H., Art Gallery. Ankara Municipality of Çankaya, Modern Arts Center. (3rd-31st of March 2006)

Exhibition Mixed: Hacettepe University Exhibition of the Department of Sculpture, Faculty of Fine Arts. Ankara: Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi. (20th-30th of April 2006).

Art works

In collections or museums: Sayın, Z. (2003). *Esinti* [Graphic]. Francavilla al Mare, Italy: Michetti Museum.

In publications: İzer, Z. F. (1986). *Balkondan Susamlar* [Painting]. S. M. Erinç. *Zeki Faik İzer: 1905-1988* (s. 175). Ankara: Türkiye Halk Bankası. (1990).

